YEŞİLÇAM'DA

Unutulmayan yüzler

Mesut Kara

2. Baskı

AN YAYINCILIK

Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler

Mesut Kara

Sinemanın Büyüsü - 1

Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler

Yazan
Mesut Kara

Kapak Tasarımı
Mesut Kara

ISBN
975-8669-24-9

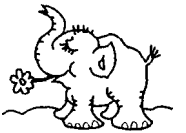
Matbaacılık Hizmetleri
Livane (0212) 501 88 54 e-mail: livanemat@superonline.com

© **AN Yayıncılık** Tanıtım İletişim Pazarlama Eğitim Filmcilik Sistemleri Organizasyonları San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel.: 0212. 230 59 06 - 230 34 79
www.anyayincilik.com
e posta: info@anyayincilik.com

Ekim 2003

Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler

Mesut Kara

AN Yayıncılık

İÇİNDEKİLER

Unutulmayan yüzler ya da starlarımız, 7
Sezer Sezin, 17
Muzaffer Tema, 23
Fikret Hakan, 31
Ekrem Bora, 43
Pervin Par, 49
Orhan Günşiray, 59
Çolpan İlhan, 67
Göksel Arsoy, 75
Sevda Ferdağ, 79
Nilüfer Aydan, 85
İzzet Günay, 91
Tijen Par, 97
Tanju Gürsu, 101
Mine Soley, 109
Ediz Hun, 117
Süleyman Turan, 125
Yusuf Sezgin, 133
Devlet Devrim, 141
Selma Güneri, 149
Cüneyt Arkın, 159
Altan Günbay, 165
Kartal Tibet, 169
Yılmaz Köksal, 177
Murat Soydan, 183
Engin Çağlar, 187
Aytaç Arman, 191

UNUTMAYACAĞIZ
Yılmaz Güney, 199
Ahmet Tarık Tekçe, 203

Anneme..

UNUTULMAYAN YÜZLER YA DA STARLARIMIZ

Yaşam öykülerini, sinema serüvenlerini araştırdığım, her biriyle görüşerek kendi seslerinden sizlere aktarmaya çalıştığım, bir dönemin, özellikle 50'li, 60'lı yılların Türk sinemasına damgasını vurmuş unutulmaz oyuncularının dünyasına gireceksiniz birazdan. Gong sesini duyduğunuzda, ışıklar sönecek, bütün zamanların en dev kadrolu siyah-beyaz belgeselini izlemeye başlayacaksınız. Unutulmayan Yüzler... Bugün yaşayan bütün kuşakları etkilemiş starlar... Bir bakıma onlar Yeşilçam'ın star sisteminin starlarıydı. Aralarında star sisteminin starı olmayan fakat izleyici için her zaman star olmuş ve star gibi yaşamış oyuncuların da bulunduğu unutulmayan yüzler... Oynadıkları unutulmaz filmlerle, o filmlerdeki başarılı oyunculuklarıyla bütün bir toplumu, kuşakları etkilemiş "esas kız"lar, "esas oğlan"lar, jönler, jöndamlar...

Henüz televizyonun evlere girmediği, yazlık ve kışlık sinemaların olduğu yıllardı. Radyo tiyatrolarından, Kemalettin Tuğcu ve Kerime Nadir romanlarına, oradan Yeşilçam filmlerinin büyülü dünyalarına gidip geliyorduk. O dünyaların yakıcı hüznü bizi de kavuruyordu. Yeşilçam'ın unutulmaz filmleri, o filmlerin unutulmaz oyuncuları hepimizi büyülü dünyalarına almışlardı. İnançlı sinemacıların, herbiri doğal yetenek olan oyuncuların olanaksızlıklar içinde ortaya çıkardıkları filmler halk tarafından beğeniyle izleniyordu. Melodramlarda ağlayan izleyici macera filmlerinde "esas oğlanın" kötü adamı dövdüğü sahneleri, filmin kahramanını alkışlıyordu. İzleyici Kral Ayhan Işık'ı, Çirkin Kral Yılmaz Güney'i, Malkoçoğlu Cüneyt Arkın'ı, Karaoğlan Kartal Tibet'i alkışlarken, kötü adamlar yuhlanır, ıslıklanırdı.

1970'li yılların başına kadar sürdü bu durum. Sonra büyü bozuldu. Bir çok oyuncu uzaklaştı Yeşilçam'dan. Gittikçe daha az film çekilir oldu. 60'lı, 70'li yılların en büyük eğlencesi ve tek seçeneğiydi Yeşilçam filmleri. Yazlık sinemalarda izlenen filmler ve o filmlerin unutul-

maz oyuncuları hâlâ belleklerde. Son yıllarda önemli bir kuşağın son temsilcilerini de yitirmeye başladık. İhsan Yüce, Osman Alyanak, Hulusi Kentmen, Aliye Rona, Sadri Alışık, Kadir Savun, Nubar Terziyan, Ferda Ferdağ, Önder Somer, Erol Taş, Neriman Köksal, Hayati Hamzaoğlu, Turgut Özatay yitirdiğimiz sanatçılardan sadece bir kaçı... Ne yazık ki 50'li yılların bir çok önemli oyuncusuna yetişemedim. Cahide Sonku'yu, Ayhan Işık'ı, Vahi Öz'ü, Muazzez Arçay'ı, Cahit Irgat'ı, Salih Tozan'ı, Mümtaz Ener'i, Suphi Kaner'i, Ahmet Tarık Tekçe'yi, Diclehan Baban'ı, Yıldırım Önal'ı daha bir çok sevdiğim oyuncuyu tanımak, öykülerini kendi seslerinden dinlemek isterdim.

1991 yılında Sami Hazinses'le yaptığım söyleşi yayınlandığında, Türk sinemasına emeği geçmiş oyuncusundan yönetmenine, set işçisinden kameramanına, ışıkçısına kadar konuşmadığım kimse kalmasın coşkusunu yaşıyordum. Bu coşku ve yolculuğum sürüyor. Yolculuğumun ilk ürünleri **Artizler Kahvesi** (Birinci baskı: Parantez yay. 1997. İkinci baskı: AN yayıncılık 2003) kitabımda toplanmıştı. Son yıllarda televizyon kanallarının eski Türk filmlerini göstermesiyle ve **Artizler Kahvesi** kitabında toplanan yazıların yayınlanmasıyla Yeşilçam'ın unutulmayan yüzleri tekrar gündeme geldi, hatırlandı. Bu tarz yazılar, söyleşiler günlük basında, dergilerde yer almaya ve televizyon programlarına, belgesellere girmeye başladı. Bu geç kalınmış bir hatırlamaydı.

Yaprak dökümü başlamıştı ve önemli bir kuşağın son temsilcilerini de yitiriyorduk birer birer. Kimi sessiz sedasız, sade törenlerle ayrılıyordu aramızdan. Ölümlerinden haberimiz bile olmuyordu. Gazetelere, televizyonlara haber olamıyordu bu ölümler. Tıpkı Metin Bükey'in cenaze törenine gittiğimde tesadüfen karşılaştığım, aynı gün Şişli camiinden cenazesi kaldırılan Hümaşah Hiçan gibi. Oysa, tiyatro oyuncusu da olan Hümaşah Hiçan, bir dönemin önemli başrol oyuncularındandı. Yine tıpkı o günlerde yitirdiğimiz Mesiha Yelda gibi... Mesiha Yelda da aynı dönemin, 1950'lerin başrol oyuncularındandı. Bu kitabı yayına hazırladığım günlerde kendisine ulaşmaya çalıştım. Bir arkadaşımın birçok kez istememe rağmen telefonunu vermeyişini hatırlıyorum da, söyleyecek söz bulamıyorum. Son yıllarda yaşananlara baktığımda dehşete düşüyorum. Belki de Cumhuriyet tarihinin en fazla ve

en hızlı insan kirlenmesinin yaşandığı bir dönemden geçtik, geçiyoruz. Yeni bir kültür, yeni bir insan tipi oluşturulmaya çalışıldı. Kıskanç, hırslı, bencil, faydacı olan bu yeni insan tipi en yakın dostlarına bile bürokrat ve hoyrat davranmayı erdem sayıyor.

Her şey değişmişti ve bu değişimi en iyi Türk sineması yansıtıyordu. Geçmiş yıllarda varolan güzellikler yokolmuş, değişmiş, yerini başka şeyler, "yükselen değerler" almıştı. Bunları, o filmleri izledikçe görüyorduk. Örneğin insanlar, **Üç Arkadaş** filminde izlediği (hatta belki de çocukluğunda yaşadığı) sevgi, dostluk ve dayanışma ruhunu, bugünün dünyasında bulamıyordu. Bir çoğumuz iyi insan olmayı, isyan etmeyi, mücadeleyi o filmlerin kahramanlarından, Yılmaz Güney'den, Cüneyt Arkın'dan, Nubar Terziyan'dan, Osman Alyanak'tan, İhsan Yüce'den öğrenerek büyümüştük. Oysa şimdi dünya farklıydı... Bu farklılaşmayı, değişimi Tunç Başaran'ın **Piano Piano Bacaksız** filminde de iliklerimize kadar irkilerek izliyoruz. Çok sevdiğim ve defalarca izlediğim bu filmde değişim şu cümlelerle ne güzel anlatılıyordu: "Biz eskiden de açtık, ama açlığı da adam gibi yaşıyorduk."

Evet, birazdan ışıklar sönecek, eski film afişlerinde ya da tanıtımlarında yazdığı gibi bütün zamanların "en dev kadrolu" siyah beyaz belgeselini izlemeye başlayacaksınız. 40'ların sonunda başlayan büyü 70'lerin başına kadar sürmüştü. Biz de bu yolculuğumuza 40'ların sonunda yıldızlaşan ve bugünlere kadar gelen Sezer Sezin'le başlıyor bir döneme tanıklık etmeye çalışıyoruz. 70'lerin hemen başına, sıradışı filmlerin sıradışı oyuncusu Aytaç Arman'a kadar sürüyor yolculuğumuz... Aytaç Arman'la bir parantez açıyor, yeni bir çalışmanın ipuçlarını veriyoruz. 70'ler ve 80'li, 90'lı yıllar...

Bugün artık yaşamayan, sinemamızın çok önemli oyuncuları Yılmaz Güney ve Ahmet Tarık Tekçe'nin ölüm yıldönümlerinde yazdığım yazılara da yer vererek unutulmaz oyuncularımızı saygıyla anıyoruz.

Dünden bugüne starlarımız... "Esas kız"lar, "esas oğlan"lar..

Türk sinemasında "star sisteminin" Ayhan Işık'la başladığı kabul edilir. "Star sistemi" Ayhan Işık'la başlasa da Yeşilçam'ın daha önce-

leri de starları vardı kuşkusuz. Örneğin Sezer Sezin, Cahide Sonku ve Muhterem Nur için Türk sinemasının ilk starları diyebiliriz. Efsane oyuncu olarak anılan Cahide Sonku, operetlerde sahneye çıkarken Muhsin Ertuğrul tarafından "keşfedilir". Muhsin Ertuğrul'un yönettiği **Söz Bir Allah Bir** (1933) filmiyle sinemaya geçer. **Aysel Bataklı Damın Kızı** ve **Şehvet Kurbanı** filmleriyle oyunculuğunun doruğuna çıkar, yıldızlaşır. Yıldız dergisinin 1951 yılında düzenlediği "Mevsimin En Beğenilen Yerli Filmi ve Kadın, Erkek Artisti" yarışmasının en beğenilen kadın yıldızı Cahide Sonku'dur. 1984 kişinin katıldığı yarışmada 873 oy alarak birinci seçilir. 443 oyla Sezer Sezin ikinci, 151 oyla da Oya Sensev üçüncü olur. Sami Ayanoğlu ise en beğenilen erkek yıldızdır. Onu Orhon Arıburnu, Cüneyt Gökçer ve Muzaffer Tema izler.

"Sinema aşkının çocukluğundan beri rüyalarında" olduğunu söyleyen Sezer Sezin **Köroğlu** filmiyle sinemaya geçer. 1948 yılında oynadığı **Damga** ve 1949'da **Vurun Kahpeye** filmleriyle star olur. Sezer Sezin, sinemacılar kuşağının ilk kadın starıdır. İkinci büyük çıkışını, senaryosunu Attila İlhan'ın yazdığı **Şoför Nebahat** filmiyle yapar.

1944 yılında Faruk Kenç'in yönettiği **Günahsızlar** filmiyle sinemaya giren Sadri Alışık sonraki yıllarda Turist Ömer tiplemesiyle beyazperdenin çok sevilen oyuncularından olur. Konservatuarda flüt öğretmeni olan Muzaffer Tema, 1949 yılında **Çığlık** filmiyle sinemaya geçer. Romantik filmlerin unutulmaz jönüdür. Turgut Demirağ'ın yönettiği **Fato** (1949) adlı filmde Sadri Alışık'la birlikte oynarlar. Özellikle Amerikalı oyuncu Alan Ladd'e benzemesiyle de anılan ve 70'lerde Amerika'ya yerleşen Muzaffer Tema 'Hollywood filmlerinde oynamayı da başarır. 1950'li yıllar Cahide Sonku, Sezer Sezin, Muzaffer Tema, Turhan Seyfioğlu, Sadri Alışık, Muhterem Nur, Fikret Hakan, Çolpan İlhan, Pervin Par, Ekrem Bora, Cahit Irgat, Gülistan Güzey, Mesiha Yelda, Nedret Güvenç, Ayfer Feray, Zeynep Sırmalı, Oya Sensev, Orhan Günşiray gibi unutulmayan oyuncuların izleyicilerin kalplerini fethettiği yıllardı. Bu büyü 60'larda doruğa çıkar.

1951'de Yıldız dergisinin yarışmasıyla Ayhan Işık ve Belgin Doruk gelirler sinemaya, iki oyuncu da yıllarca star olarak kalır Yeşilçam'da. Belgin Doruk'la da 20'nin üzerinde filmde oynayan Ayhan

Işık, yarışma öncesi Güzel Sanatlar Akademisi'nde Resim Bölümü öğrencisidir. **Kanun Namına** filmiyle starlaşır. **Kanlı Para, Otobüs Yolcuları, Yangın Var, Üç Tekerlekli Bisiklet** gibi önemli filmlerin oyuncusu, yönetmenlik ve "şarkıcılık" da yapar. Aynı yarışmadan gelen Belgin Doruk da sinemada hemen star olur. Daha çok salon filmlerinin zengin aile kızını oynayan Belgin Doruk, **Küçük Hanımefendi** tiplemesiyle seri filmler yapar. 1953 yılında **Köprüaltı Çocukları** filmiyle sinemaya başlayan Fikret Hakan, Lütfi Ö. Akad'ın çektiği **Beyaz Mendil** (1955), Göksel Arsoy da Belgin Doruk'la oynadığı **Samanyolu** (1959) filmiyle starlar arasına katılırlar. Fikret Hakan 1958 yılında **Dokuz Dağın Efesi** (Metin Erksan) ve **Üç Arkadaş** (Memduh Ün) gibi iki önemli filmde oynar. **Üç Arkadaş** Muhterem Nur, Fikret Hakan, Semih Sezerli ve Salih Tozan'ın oynadığı unutulmaz bir filmdir. Filmde gözleri görmeyen Gül'ü oynayan Muhterem Nur ve diğer oyuncular oldukça başarılıdır. Çok güzel bir yüzü olan Muhterem Nur, acılarla dolu inişli çıkışlı bir hayat yaşar. Filmlerinde de acı çeken, horlanan, ezilen kadın tiplerini başarıyla canlandırır. 1959 yılında **Fosforlu Cevriye** filmiyle Neriman Köksal çıkış yapar.

Ve 60'lı yıllar. 60'lar Türk sinemasının "altın çağını" yaşadığı yıllardı. Film üretiminde çok önemli bir artış yaşanmıştı. Buna bağlı olarak oyuncu sayısı da artmıştı, yeni yüzler, yeni starlar gelmişti Yeşilçam'a. Bir yandan da yeni tartışmalar ve saflaşmalar yaşanıyordu. Bu tartışma ve saflaşmaların en uzun ve sert geçeni Sinematek ekolüyle, Ulusal Sinema'cılar arasında yaşanmıştı. Yine bu yıllar en fazla starın yeştiştiği yıllardı.

Fatma Girik **Leke** filmiyle 1957'de sinemaya başlamış olsa da star olması ve dört büyüklerden biri olması 60'lı yıllara rastlar. Dört büyüklerin Türkan Şoray'ı 1960'da **Köyden Bir Kız Sevdim** filmiyle, Hülya Koçyiğit ise 1963 yılında **Susuz Yaz** filmiyle sinemaya girerler ve yıllarca star olarak kalırlar. 1962'de Filiz Akın gelir sinemaya. Leyla Sayar da 50'lerde sinemayla tanışıp 60'ların starları arasında yerini alır. Fatma Girik erkeksi, "bitirim" kadın tiplemeleriyle, anaç Anadolu kadını rolleriyle kendini izleyiciye sevdirir. Türkan Şoray, Cahide Sonku'dan sonra yıllarca adından en fazla söz ettiren stardı kuşkusuz.

"Taçsız Kraliçe" ve "Sultan" gibi ünvanlar verilir, adına kitaplar yazılır. Hemen hemen bütün erkek starlarla oynayan Türkan Şoray, ilk dönemlerinde "klasik, popüler Yeşilçam filmlerinin" oyuncusuyken, daha sonraki yıllarda **Dönüş, Selvi Boylum Al Yazmalım, Yılanı Öldürseler, Seni Kalbime Gömdüm, Mine, Ada, On Kadın, Hayallerim Aşkım ve Sen, Ölü Deniz, Soğuktu ve Yağmur Çiseliyordu** gibi filmlerle önemli bir değişim ve olgunlaşma süreci yaşıyordu. Hülya Koçyiğit de **Susuz Yaz** (Metin Erksan) gibi önemli bir filmle sinemaya başlamış, ilk filmindeki başarılı oyunculuğuyla da hemen star olabilmişti. Buna karşın uzun yıllar melodramlarda, "Popüler Yeşilçam filmlerinde" oynadıktan sonra Lütfi Ö. Akad'ın **Gelin, Düğün, Diyet** üçlemesinde ve **Gökçe Çiçek, Derman, Firar, Bez Bebek, Hiçbir Gece** gibi filmlerde başarılı oyunculuğunu sergileyebilmişti. Filiz Akın alışıldık esmer kadın starların dışında farklı ve Avrupai tipiyle kendine yer ediniyordu 60'lı yıllarda. İlk dönemlerinde o da popüler Yeşilçam filmlerinde oynadıktan sonra özellikle Yılmaz Güney'le oynadığı **Umutsuzlar** filmindeki balerin Çiğdem rolüyle (1971) önemli bir çıkış yapmıştı. Fakat bunu sürdüremedi ve daha sonraki yıllarda da sinemadan tamamen uzaklaştı.

Yılmaz Güney 60'lı, 70'li yıllara, Türk sinemasına damgasını vurmuş, oyuncu, senaryo yazarı, yönetmen olarak çok başarılı filmlere imza atmış bir sinemacıydı. **Umut** filmi (1970) Türk sinemasında bir dönüm noktası oluşturur. **Acı, Ağıt, Baba, Arkadaş** gibi önemli filmlerinden önce bir dizi vurdulu-kırdılı filmlerde oynar. 1966'da oynadığı **Çirkin Kral** filminden sonraki yıllarda adı sinemanın "Çirkin Kral"ına çıkar. Yine aynı yıl Lütfi Ö. Akad'ın çektiği **Hudutların Kanunu** filmindeki oyunuyla 4. Antalya Film Şenliğinde "en iyi erkek oyuncu" ödülünü alır. 60'ların starları ve "esas kızları, esas oğlanları" arasında Sevda Ferdağ, İzzet Günay, Cüneyt Arkın, Tanju Gürsu, Selma Güneri, Ediz Hun, Yusuf Sezgin, Tamer Yiğit, Selda Alkor, Nilüfer Aydan, Kartal Tibet, Esen Püsküllü, Devlet Devrim, Yılmaz Köksal, Süleyman Turan, Murat Soydan, Engin Çağlar, Önder Somer gibi isimleri sayabiliriz. 1958'de "O Günden Sonra" filmiyle 16 yaşında sinema oyunculuğuna başlayan Sevda Ferdağ, 5 yıl aradan sonra Atıf

Yılmaz'ın çektiği "Azrailin Habercisi" filmiyle tekrar döner sinemaya. 1964'de oynadığı "Gurbet Kuşları" 1. Antalya film festivalinde en iyi film ve en iyi yönetmen ödüllerini alır. Cüneyt Arkın'ın da ilk filmidir "Gurbet Kuşları".

Cüneyt Arkın ilk dönem romantik filmlerinden sonra "avantür" filmlerin aranan oyuncusu olmuştu. Cüneyt Arkın için, avatür filmlerin en önemli starı diyebiliriz. Serdar Gökhan, Yılmaz Köksal gibi oyuncular da bu tarz filmlerin bir dönem aranan oyuncuları olmuşlardı. Kartal Tibet ise ilk dönem **Karaoğlan, Tarkan** gibi tarihi çizgi roman kahramanlarını canlandırmış, romantik filmlerde, melodramlarda oynadıktan sonra da yönetmenliğe başlamıştı.

1970'lerin star oyuncuları olarak Tarık Akan, Kadir İnanır, Aytaç Arman, Hakan Balamir, Hale Soygazi, Müjde Ar, Perihan Savaş, Necla Nazır, Gülşen Bubikoğlu ve Kemal Sunal'ı sayabiliriz. Bu isimlere 80'lerde, Şener Şen ve Hülya Avşar eklenir. Şener Şen yeni dönem Türk sinemasının en önemli ismidir kanımca. Belki de bu oyuncular için Yeşilçam'ın son starları diyebiliriz. 80'lerle Türk sinemasında star sisteminin bittiğini, bunun yerini "yönetmen sinemasının", "oyuncu sinemasının" aldığını söyleyebiliriz. Artık "iyi oyuncu", "kötü oyuncu", "iyi film", "kötü film" vardı. 70'lerin sonunda ve 80'li, 90'lı yıllarda öne çıkan oyuncuları bu tanımlama içinde sayabiliriz. Örneğin, Halil Ergün, Talat Bulut, Zuhal Olcay, Şerif Sezer, Macit Koper, Nur Sürer, Aslı Altan, Şahika Tekand, Meral Oğuz, Berhan Şimşek, İlyas Salman, Menderes Samancılar, Rutkay Aziz, Gülsen Tuncer, Fikret Kuşkan, Uğur Polat... Arada Ayşecik'le başlayan "çocuk starlar" döneminin çocuk oyuncuları, seks filmlerinin ve arabesk filmlerin "starları" da var kuşkusuz. Onlar da başka bir çalışmanın konusunu oluşturabilir.

Benim filmlerim vardı

Çocukluğumun Yeşilçam'ı en çok Ahmet Tarık Tekçe, Suphi Kaner, Yıldırım Önal ve Yılmaz Güney'di fakat sadece bu kadar değildi. Orhan Günşiray'dı, Cüneyt Arkın'dı, Sami Hazinses'di, Vahi Öz'dü, Hüseyin Baradan'dı, Necdet Tosun'du, Mürüvet Sim'di, Mualla Sürer'di... 70'li yılların başında şimdiki adı Gazeteci Erol Dernek Sokak

olan sokaktaki "Ata'nın Kahvesi"nin önünden geçtiğimde en çok Arap Celal'i görürdüm. Sokağın öbür ucunda Hayati Hamzaoğlu görünürdü. Havva Sokak'ta Renan Fosforoğlu'na, Anadolu Pasajı'nın önünde Cevat Kurtuluş'a, Yeşilçam Sokak'da "Tecavüzcü Coşkun"a rastlardım. O yıllarda insanlar "artiz" olmak için evlerinden kaçar, soluğu İstanbul'da, Beyoğlu'nda alırlardı. Anadolu'dan bakıldığında İstanbul sinema demekti. Yeşilçam'ın o büyülü dünyası her zaman insanları içine çekmişti.

60'lı yıllarda Sadri Alışık **Turist Ömer**, Göksel Arsoy **Altın Çocuk**, Yılmaz Güney Eşref Paşalı filminde ve daha bir çok filmde "gangster"di. Bol starlı, geniş kadrolu filmler vardı en çok. Bir dönem Turgut Özatay'sız film yok gibiydi. Ahmet Tarık Tekçe o kadar çok filmde oynuyordu ki **kitapsız ilim, Ahmet Tarık Tekçe'siz film olmaz** deniyordu. Killing filmlerinin yanısıra o yıllarda **Hüseyin Baradan Çekilin Aradan** ya da **Her Yol Helal Zımbala Bilal** gibi filmler de vardı. İrfan Atasoy "uçan adamdı" ve "kendi taklalarını kendi atar" denirdi. Yılmaz Köksal "komik kovboy", Danyal Topatan **Camoka**, Dursune Şirin'de çocukluğumuzun "arap bacısı"ydı.

Sadri Alışık'lı Red Kit filminin çiftlik sahibi "iyi kalpli moruk amcası" Ali Şen'di, avukat Karasakal da gerçek haydut. "Atını Seven Kovboy"da Red Kit Daltonlar'a karşı mücadele eder. Dalton Kardeşler'in Sami Hazinses'i, posta arabasını soyarlarken "leydiler, centilmenler sakın kımıldamasın eller, inin aşağıya beyler" diye seslenir arabadakilere. Filmin kötü adamları tabii ki Kudret Karadağ ve Süheyl Eğriboz'dur. Sevimli Şerif Cevat Kurtuluş, filmin güzel kadını Bayan Mercedes de Figen Han'dır. Filmin yönetmeni Aram Gülyüz 1974-yılında çektiği bu filmden 4 yıl önce de İzzet Günay'lı bir Red Kit çekmişti.

Yılmaz Güney'li, Cüneyt Arkın'lı filmler kadar Ayşecik'li, Ömercik'li, Yumurcak'lı, filmler de büyük ilgi görüyor, mutlu sona hep birlikte seviniliyordu. Ezilen, horlanan, hep ağlayan Ayşecik'in, sevimli Ömercik'in, Afacan'ın, Yumurcak'ın, Sezercik'in yanı sıra o filmlerin iyi, sevimli ve babacan insanları Vahi Öz, Hulusi Kentmen, Necdet Tosun, Sami Hazinses, Suna Pekuysal, Hüseyin Baradan, Cevat Kur-

tuluş'la da bütünleşirdik. "Bana annemi versin, bütün servet onun olsun. Ben para pul istemiyorum, annemi istiyorum" diyordu **Yavrum** filminde Ayşecik.. **Ayşecik Fakir Prenses** filminde de babası o doğmadan ölmüş, mahallede herkesin prenses dediği biridir. Günün birinde prenses olur. O filmde de "ben sevdiğim insanlar arasında yaşayayım da varsın fakir olayım" der.

Yarın Son Gündür filminde Yılmaz Güney entellektüel bir gangsterdir. Lakabı 'kara çocuk"tur, rol arkadaşı Fatma Girik'in de "mavi çocuk". Bilal İnci "kemikkıran", Süleyman Turan "komser Sülüman", Feridun Çölgeçen de "aslan avcısı Yakup Bey"dir. Yılmaz Güney, senaryosunu kendi yazdığı ve yönettiği filmde, kendisini tehdit eden Yakup Bey'e "belki artist olurum, beni Yılmaz Güney'e benzetirler" der. Aldığı yanıt "yok canım sen o kadar çirkin değilsin"dir. Filmin bir başka sahnesinde Mavi Çocuk'a "biz ustranın her zaman keskin tarafında yürüyoruz. Önümüzde mezarlıklar ve hapisaneler var" der. Yılmaz Güney'in gerçek yaşamında da hep hapisaneler oldu. Senaryosunu Vedat Türkali'nin yazdığı **Tatlı Bela** filminde de Yılmaz Güney "o salonlarda uşaklık etmektense, bostanda korkuluk olmak daha iyi" der. Güzel, sıcak insan bakışlarıyla, boynunu yana eğmesi, oynadığı her rolün ona yakışması ve kendine özgü çizgisiyle kendi kuşağını olduğu kadar kendinden sonra gelen kuşakları da etkilemiş bir sinemacıydı Yılmaz Güney.

Yeşilçam'da filmler binbir zorluklar, yokluklar içinde, insan emeğine ve "yaratıcılığına" dayanarak yapılıyordu. Bir avuç inançlı sinemacının, yönetmenin ve her biri doğal yetenek olan oyuncuların, sinema emekçilerinin olanaksızlıklar içinde ortaya çıkardıkları filmler, halk tarafından beğeniyle izleniyordu. 70'li yılların ortalarına kadar sürdü bu durum. Sonra büyü bozuldu. Gittikçe daha az film çekilir oldu. Seyirci salonlardan uzaklaştı(rıldı). Arkasından çok kanallı televizyonlar ve videonun etkisiyle kriz derinleşti, sinema salonları arka arkaya kapanmaya başladı. Birçok yapımcı sinemadan kazandığı parayı sinemaya aktarmadı. "Han hamam" sahibi kimi yapımcılar, işletmeciler, sinemacılar salonlar kapanırken, pazarı Amerikan sinemasına kaptırırken sessiz kalmayı seçti. Birçok sinemacı para yok gerekçesinin ar-

kasına saklandı.

Geldik bugünlere. Popüler Yeşilçam filmleri dönemi bitmiş, yeni bir dönem başlamıştı. Popüler Yeşilçam filmleri diziler olarak televizyonda sürüyordu. Artık iyi oyuncu, kötü oyuncu vardı... Sinemadaki kriz henüz aşılamamıştı fakat yeni bir "kuşak" da yetişmişti oyuncusuyla, yönetmeniyle, birçok "eski" usta yönetmenimizin ve oyuncularımızın yanısıra. Yeniden iyi filmler yapılıyor, seyirci salonlara dönüyor ve "yerli filmleri" izliyordu. **Amerikalı** filmiyle başlayan, **İstanbul Kanatlarımın Altında, Eşkıya ve Ağır Roman**'la süren, gişe de yapan filmlerin yanı sıra **Piano Piano Bacaksız, Camdan Kalp, Dönersen Islık Çal, A Ay, Karanlık Sular, Tabutta Rövaşata, Hamam, Kasaba, Masumiyet** gibi ve adını sayabileceğimiz daha bir çok film gibi, iyi filmler yapılıyordu.

Bütün elverişsiz koşullara rağmen sinema yaşıyor. Ne mutlu... Çok yaşasın sinema.. ..

1998, İstanbul
Mesut Kara

** Kitapta yer alan oyuncuları sinemaya başladıkları tarihlere göre sıraladığımı belirtmek isterim.*

Vurun Kahpeye, Damga, Şoför Nebahat ve...
SEZER SEZİN

Vurun Kahpeye, Damga, Şoför Nebahat ve...

SEZER SEZİN

Sezer Sezin Türk sinemasının ilk star oyuncularından, öncü sinemacılarındandır. Muhsin Ertuğrul dönemi Türk sineması "Tiyatrocular Dönemi"dir. Tiyatrocuların egemenliğinde olan sinemada oyuncular tiyatrocu, oyunlar tiyatrovaridir. Cahide Sonku bu dönemin yıldızlarındandır. Faruk Kenç'le başlayan sinemacılar kuşağının ilk yıldızı, sinema dilindeki oyunuyla Sezer Sezin'dir. Birçok sinemacıda onun emeği vardır. Örneğin Ö. Lütfi Akad, Atıf Yılmaz, Memduh Ün, Semih Evin, Hüseyin Peyda gibi sinemacılarımızın ilk filmlerinde Sezer Sezin'in payı büyüktür, onun önerileri ve "baskılarıyla" başlamışlardır. Erman Film'in kurulması ve filmciliğe başlaması da Sezer hanımın "diretmesiyle" olmuştur. Lütfi Akad ustamız Sezer Sezin için, "Çok kuvvetli bir kişiliği var. Kişiliğinin kuvvetliliği bedbaht olmasına sebep olmuştur." diyor. Alim Şerif Onaran'ın hazırladığı Lütfi Ö. Akad kitabında (AFA yay.), "Sezer'in yetenekli bir oyuncu olduğu hakkında bir fikrimiz var. Bu filmlerde Sezer Hanım bir başarı sağladı mı?" sorusunu Lütfi Ö. Akad hocamız şöyle yanıtlar: "Sağladı, Sezer'in şöyle bir özelliği vardır: Az oyuncuda rastlanan bir özelliktir bu. En kötüsünden en iyisine kadar hangi rolü alırsa, yüklenirse, onun üzerinde elinden geldiğinin fazlasını yapan, herşeyi son derece ciddiye alan bir oyuncu idi. O bakımdan Sezer'e söylenecek, Sezer için söylenecek hiçbir şey yoktur. Yani o filmleri bugün seyretseniz ve Sezer'e baksanız; yönetmenden, görüntü yönetmeninden, diğer oyunculardan, her şeyden farklı bir kişiliği olduğunu farkedersiniz."

Lütfi Akad'ın sözünü ettiği filmler, **Tahir ile Zühre** ve **Arzu ile Kamber**'dir. Filmler başarısız olmuştur. Fakat Sezer Sezin'in yeri ayrıdır. Onun farklı bir kişiliği vardır. Yine aynı kitapta Alim Şerif Onaran, "**Meyhaneci'nin Kızı**'nın sizin filmolojinizde nasıl bir yeri var" diye soruyor. Lütfi Ö. Akad'ın yanıtı şöyle: "Hiçbir yeri yok. Yalnız orada Sezer'in üstün bir oyun verişi vardır. Sezer gerçekten iyiydi. Filmde hapishaneden çıkmış bir adam var: Turan Seyfioğlu. İstan-

bul'un kenar semtlerinde geçiyor film. Sezer'in kuvvetli bir kişiliği, diğer elemanlar işi sevmeseler bile hepsini sürükleyen bir kişiliği vardı. Yani işe dört elle sarılan bir insandır. (...) Çok kuvvetli kişiliği var. Kişiliğinin kuvvetliliği bedbaht olmasına sebep olmuştur."

Sezer Sezin 1929 yılında Eyüp Sultan'da doğar. Çok küçük yaşta tiyatroya ve sinemaya ilgi duyar. Evden kaçıp kaçıp filmlerde küçük rollerde oynar. İlk ciddi çalışması Atilla Revüsü'ndeki çalışmasıdır. "Daha 14 yaşındaydım Atilla Revüsü'nde oynarken. Balkanların en önemli Revüsü diyorlardı. Daha sonra sinema hayatım başladı. Aslında zaten daha evvel okuldan kaçıp **Yayla Kartalı** filmine figüran gittik arkadaşlarla, annemizden babamızdan gizli. Daha sonra Sezer Tiyatrosu'nu kurduk. Çok küçük olmama rağmen atılgandım, hâlâ da öyleyim. İlk filmim **Köroğlu** idi, Necip Erses'le. O filmde oynamaya hiç niyetim yoktu. Gülistan Güzey, Mümtaz Ener, Refik Kemal Arduman vardı. Fakat Necip bey çok ısrar edince '600 lira istiyorum' diye diredim. Necip Bey bana 'hepsi 300 lira alıyorlar' dedi. 'Ben hem oynuyo-

rum hem de dans ediyorum, onlar sadece oynuyorlar' dedim. O sıralar Lütfü Akad, Şakir Sırmalı ve Hürrem Erman'la bir gruptuk. Sinema aşkı çocukluğumdan beri rüyalarımdaydı. İlla film yapalım diye tutturdum. Hürrem' in Adapazarı'nda sinema salonları vardı. Ne kadar direttiyse de ben galip çıktım ve sinemaya geçtik. **Damga, Vurun Kahpeye, Lüküs Hayat** derken sinemaya adım attık. O zaman Türk filmleri Taksim Sineması'nda 2 ya da 3 gün oynardı. **Damga** 4 hafta oynadı. Derken arkasından **Vurun Kahpeye** beni star yaptı."

Sezer Sezin, **Vurun Kahpe**'ye filmi ile büyük bir başarı elde eder. 1955 yılında Türk Filmi Dostları Derneği'nin 3. kez düzenlediği Türk Filmleri Festival'inde **Kaçak** filmindeki rolüyle En Başarılı Kadın Artistler ödülünü, 1965'te de 34. İzmir Enternasyonal Fuar'ı 1. Film Şenliği'nde **Üç Tekerlekli Bisiklet** filmiyle en iyi kadın oyuncu ödülünü alır. Ayrıca festival dışında özel ödülleri de vardır. Sinema Festivali onur ödülünü, 1995'te de Lions Kulüb onur ödülünü alır.

"Sonra yine tiyatro geldi. Dormen'de oynadım, Arena'da oynadım.

Eşimle Kadıköy İl Tiyatrosu'nu kurduk. Sonra ben Sezer Sezin Tiyatrosu olarak devam ettim. Televizyon gelince tiyatrolar büyük bir sarsıntı geçirdi. Tiyatroyu kapatmadan önce son kez Muammer Karaca'yla Sezer Sezin Tiyatrosu'nda birlikte oynadık. Perran Kutman, Hüseyin Kutman, Sermet Serdengeçti, Nezih Tuncay, Esmeray, Sevim Çalışgir, Erol Günaydın gibi çok kıymetli, sevdiğim dostlarımla çok güzel bir oyun sergiledik. Bizim için bir şölendi. Ondan sonra sinemaya da, tiyatroya da veda ettim."

Hiçbir zaman sadece oyuncu olarak kalmamıştır Sezer Sezin. Hürrem Erman'la çalışmaya başladığında ilk yıllarda eser seçimini, kadro kurma işini o yapar, senaryoda çalışır. Ardından Duru Film'in prodüktörlüğünü yapar. Orda da aktiftir. "Ben star olarak, sadece oynayıp gitmedim. Oyunculuk kadar sevdiğim işlerdi diğerleride." İlk eşi Kenan Artun'la evliyken, İlhan Filmer ile Maya Film şirketini, Türk Eksport Film olarak kurarlar. Hürrem Erman'la Erman Film'i kurduklarında, Lütfi Akad şirketin muhasebe ve idari işleriyle ilgileniyordur. **Damga** filmi çekilirken yönetmen filmi tamamlamadan ayrılır, filmin birkaç sahnesini Lütfi Akad tamamlar. **Vurun Kahpeye** filmini çekeceğimiz zaman Hürrem, 'kim rejisör olacak' diye sordu. Ben de 'Lütfi olacak' dedim. 'Nasıl olur' dedi. 'Lütfi hepsinden bilgili, hepsinden kültürlü. Tiyatro'yu, sinemayı bilir' dedim. Hürrem teklif ediyor, kabul etmiyor."

Sezer Sezin'in ısrarlarına hayır diyemez Lütfi Akad ve Sezer Sezin'in iknasıyla başladığı bu ilk yönetmenlik denemesinde başarılı olur. Sezer Sezin sadece Lütfi Akad'ı kazandırmamıştır sinemaya. Örneğin Memduh Ün'ü ve Hüseyin Peyda'yı da Yeşilçam'a o getirmiştir. Atıf Yılmaz, Semih Evin de Sezer Sezin'in önerileriyle yönetmenliğe ilk adımlarını atmışlardır. "Atıf Yılmaz çok sevdiğimiz bir arkadaştı. O zaman fakülteye gidiyordu. Her gün beraberdik. Ben **Hıçkırık** filmini yapacaktım Erman'a. Asistan olarak Atıf'ı istedim. Atıf'la senaryoyu yazdık bitirdik. O sırada Kenan Artun'la evlenmek için ayrılmak istedim. Hürrem Erman'la da uzatmalı bir nişanlılık dönemi yaşamıştık. Ben gitmeye kalktım. Hürrem de 'bari filmi yap da git' dedi. Bunu yapsaydım kalacaktım tabi. 'Hayır' dedim. 'O zaman filmi kime vere-

lim, Lütfi'ye mi?' dedi. 'Lütfi benim canım, ciğerim, taptığım insan ama Lütfi'nin tarzı değil, Atıf yapsın' dedim. Daha önce Hüseyin Peyda ile bir çalışma yapmışlardı. 'O çalışmada iyiydi Atıf, bu filmi verirsen onun için de bir istikbal olur' dedim. Hakikaten de **Hıçkırık** büyük yankılar yapan bir film oldu. Atıf da iyi çalışmıştı, yerini buldu. Bir de yönetmenlerden Semih Evin bizim yazıhanede prodüksiyon yardımcısıydı. **Allah Kerim** filmini çevireceğiz. Ben dayattım Semih Evin yapsın diye. Hürrem itiraz etti. Benim dediğim dedikti. Sonunda filmi Semih yaptı. Böylelikle o da yönetmenliğe başlamış oldu. Sahne sahne güzeldi ama bütün olarak başarılı bir film değildi."

Sezer soyadıdır onun. Babası, arkadaşları hep Sezer der. Sinemaya başladığında bir isim gerekiyordur. Sezer Bil olsun derler. Bir iki yazıda da Sezer Bil olarak geçer. Fakat bu soyadını pek sevmez. "Pekos Bil" gibi gelmiştir. Çok sevdiği bir arkadaşı "sen herşeyi sezen bir kızsın, biraz da seni sezsinler, Sezer Sezin diyelim" der. Sezer Sezin ikinci büyük çıkışını, Şöför Nebahat filmi ile yapar. Şoför Nebahat filmleri seri olarak çekilir. Sonra "Fosforlu Cevriye" için anlaşma yapar, başka çekimleri de olduğu için 'çalışma tarihlerini bildirin' diye hatırlatma çeker, cevap alamaz. Bu arada haber beklerken başka filmlerde çalışamadığından tazminat davası açar ve kazanır. Fosforlu'yu oynaması için tekrar teklif ederler fakat kabul etmez. Rolü sonra Neriman Köksal oynar. Tuttuğunu koparan bir yapısı vardır Sezen Sezin'in. Oldukça güleç, neşeli ve candandır. Sinemayı bıraktıktan sonra modacılık, dekorasyon işleri, deri ticareti yapar.

Daha sonra sık sık ziyaretine gideceğim Topağacı'ndaki evinde konuşuyoruz Sezer Sezin'le. Zarif ikramları ve dostluğuyla konuk olduğum çok zevkli döşenmiş evinde kısa sürede kurduğumuz ortak dille keyifli sohpetler yapıyoruz. Yeniden sahneye döneceği uygun bir teklif gelmemiştir bu güne kadar. Ancak sevdiği bir rol gelirse kabul edebileceğini düşünüyor. "Ben hep derdim ki, ya sahnede öleceğim ya kamera karşısında. İstemediğim halde çok erken bıraktım. İnsan söylediğini, düşündüğünü her zaman yapamıyor."

Temmuz 1996'da Topağacı'ndaki evinde yaptığımız görüşmeden

Yeşilçam'ın ilk romantik jönü

MUZAFFER TEMA

Yeşilçam'ın ilk romantik jönü

MUZAFFER TEMA

Türk sinemasının ilk romantik jönüdür Muzaffer Tema. Aynı zamanda Hollywood'daki Türkiyeli oyuncu Tema Bey. Tiyatrocular döneminden sonra tiyatro kökenli oyuncuların dışında ve jön tanımına uyan ilk erkek stardır. 1950'li yıllarda Hollywood'a gidip şansını denemiş ve iki filmde oynamayı başarmış olan Tema, Amerikalı oyuncu Alan Ladd'a benzerliğiyle de ünlüdür. Yıllar önce sinemaya ara verip Amerika'ya yerleşen Muzaffer Tema'ya rastlayabilmek, konuşabilmek için yıllardır bekliyordum. Yazları birkaç aylığına İstanbul'a geldiğini biliyor fakat bir türlü görüşemiyordum. Yine umudumu kesmiştim. Tam o günlerde İstiklal Caddesi'nde karşılaştık. Yıllar önce birçok siyah-beyaz filmde izlediğim unutulmaz jön karşımdaydı. Yıllarca genç kızların rüyalarını süslemiş olan yakışıklı aktör hiç değişmemiş, bizden önceki kuşakların filmlerde izlediği gençliğiyle ve kibarlığıyla film karesinden çıkmış gibiydi.

Muzaffer Bey elini omzuma atmış birlikte Taksim Meydanı'nda yürürken tarihler 50'li yılları gösteriyordu sanki. Kuyruklu hususilerinden inen zarif hanımlar ve beyler Cadde-i Kebir'e yönelmişler, troleybüslerden, tramvaylardan inenler gündelik işlerine koşuşturuyorlardı. Ben **Dudaktan Kalbe** filminin gösterildiği sinemaların önündeki kalabalığa, gişelerin önündeki uzun kuyruklara mutlulukla bakarken Muzaffer Tema'nın sevincine ortak olmaya çalışıyordum. Çok heyecanlandığımı ve mutlu olduğumu söylemeliyim. Türkiye'ye döndüğünü, anılarını yazmaya başladığını ve kitap olarak yayınlamak istediğini söylüyordu. Benim 50'li, 60'lı yılların bütün oyuncularına önerdiğim birşeydi bu. Ne yazık ki bizde anı yazma geleneği yok. Bu yüzden de yaşanmış birçok anı unutuluyor, yok oluyor.

"Yine böyle güzel bir Haziran ayında, kiraz mevsiminde Beşiktaş'da doğmuşum" diye anlatmaya başlıyor. 15 Haziran doğum günü. Hangi yılda doğduğunu söylemiyor, göründüğü yaşta olduğunu ve nüfus kağıdındaki yaşı kabul etmediğini söylüyor. "Efendim Amerika'ya

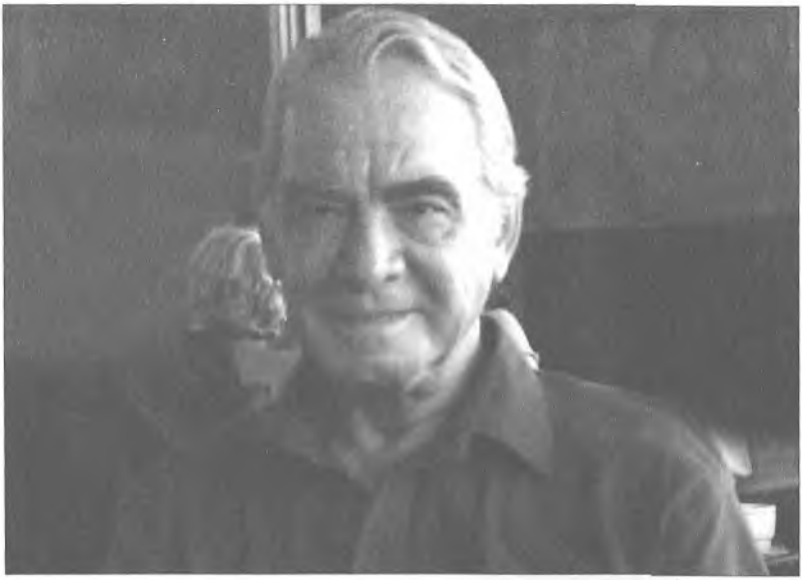
ilk ayak bastığım zaman Paramount Film Stüdyosu'na müracaat etmiştim. New York'daki merkez ofislerinde bir form verdiler, dolduruyorum. Adımı, soyadımı yazdım. Yaş hanesine geldim, duraksadım. Hakiki yaşımı mı yazayım yoksa daha mı genç yazayım diye düşünüyorum. İçeriden müdür geldi, omuzuma dokundu 'ne düşünüyorsun, kendini hangi yaşta hissediyorsan onu yaz' dedi. 1956'dan bu yana Amerika'da kimse bana yaşımı sormadı. Şuna inanıyorlar, kadınlarla sanatçıların yaşı sorulmaz. Bunu bir yerde saygısızlık olarak kabul ediyorlar. İnsanların yaşını merak etmek maalesef bizim memlekette geçerli. Ben bugün göründüğüm yaşı kabul ediyorum. Ama 15 Haziran doğum günümü unutmuyorum, onu her zaman kutluyoruz."

Güzel bir kiraz mevsiminde Beşiktaş'da doğan Muzaffer Tema'nın babası da Türk musikisiyle ilgilenir, güzel ud çalarmış. O yıllarda İstanbul Belediye Konservatuarı'nın müdürü olan Hulusi Ökmen babasının mahalle arkadaşı. "Beni görüyor, 'delikanlı büyümüş onu konservatuara alalım' diyor. Babamın müziğe olan tutkusu da beni oraya itiyor. Ama düşünerek, bilinçli bir şekilde değil konsurvatuara girmem. Belki de bir askeri okula gitmek isterdim. Konservatuarda başarılı oluyorum flüt, keman ve piyano enstrümanlarından, son seneye kadar. Flütden mezun olmaya karar veriyorum. Senelerce flüt hocalığı yaptım. Yıllar sonra, 73 yılında Ankara Devlet Konservatuarı'nın Yüksek Bölümü'nü de dışarıdan imtihanlara girerek bitirdim. Devlet konservatuarlarında hocalık yapma hakkını kazandım. İstanbul Belediye Konservatuarı'nı bitirince Ankara Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın imtihanlarını kazanarak Ankara'ya gittim. İlk konserimi Ankara Radyosu'nda verdim orkestrayla. 1944 senesinde Devlet Konservatuarı'ndan Sevinç Tevs'le tanıştık. O zamanın hem ünlü caz şarkıcısı hem de tiyatrocu. Arkadaşlığımız devam etti, nihayet evlilikle noktaladık işi. 1948 senesinde Sevinç Tevs'e İstanbul'dan Saray Sinemasi'nda 3 konser vermesi için teklif geldi. Bu teklifi kabul etti ve beraber İstanbul'a geldik. Konserler bitti, muazzam konserlerdi. Akabinde Belediye Gazinosu'ndan teklif aldı, onu da kabul etti. Bana da İstanbul Konservatuarı'ndan bir teklif geldi. Ben de bu teklifi kabul ettim. İkimiz de İstanbul'da başladık göreve. Ben bu görevi aşağı yukarı

1960 senesine kadar sürdürdüm."

1940-48 yılları arasında Ankara'da o zamanki adıyla Riyaset-i Cumhur Filarmoni Orkestrası'nda (Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası) görev yapan Muzaffer Tema, eşi Sevinç Tevs'in konserleri nedeniyle geldikleri İstanbul'da kalmaya karar verir. Konservatuarda hocalığa başlar. 1948 yılında Tepebaşı Gazinosu'nda orkestra eşliğinde bir konser verir. "O konsere filmcilerden gelenler olmuş, ben tanımıyorum tabii. Sinemayla ilgim yok. Konserden sonra çağırdılar beni. Görüştüğüm kişiler bana bir deneme filmi çevirmemi teklif ettiler. Ben pek ilgi göstermedim çünkü sinemayla bir ilgim yoktu ve ne kadar başarılı olabilirdim bilemiyordum. Böyle bir riske girmek istemedim. Israr ettiler." Görüştüğü kişiler o dönemin önemli sinema adamları, yapımcı ve yönetmenleri Şadan Kamil, Çetin Karamanbey ve Turgut Demirağ'dır. Atlas Film'e bir deneme filmi çekerler, başarılı olur Muzaffer Tema. Bunun üzerine 1949 yılında **Çığlık** filmiyle sinemaya adım atar ve Türk sinemasının romantik filmlerinin ilk jönü olarak sinema tarihindeki yerini alır. **Dudaktan Kalbe** filminin unutulmaz oyuncusu batılı anlamda jön tanımlamasına uyan ilk erkek stardır. Amerikalı oyunculara benzeyen tipiyle ve özellikle Alan Ladd'e benzerliğiyle de ünlenir Muzaffer Tema. Alan Ladd'in saç biçimini taklit eder, saçlarının perçemlerini Amerikalı oyuncu gibi alnına düşürür, gömleğinin yakalarını kaldırır ve saatini sağ koluna takar. "Saç biçimimi ve saati sağ kola takmayı ondan kaptım. Bir Alan Ladd tutkusu vardı bende o zamanlar. Sinemaya başladıktan sonra Sevinç Tevs'den ayrıldık. Ufak tefek kıskançlık hadiseleri o evliliğin yürümeyeceğini ortaya koymuştu. Ben sinemaya büyük ağırlık verdim, arka arkaya filmler çevirmeye başladım. Jön olarak benden başka kimse yoktu. Önceleri tiyatrocular vardı. Sinemaya dışarıdan gelen ilk erkek star ben olmuştum. **Dudaktan Kalbe, Kadın Severse** gibi filmlerle devam etti ve 80'in üstünde film oldu."

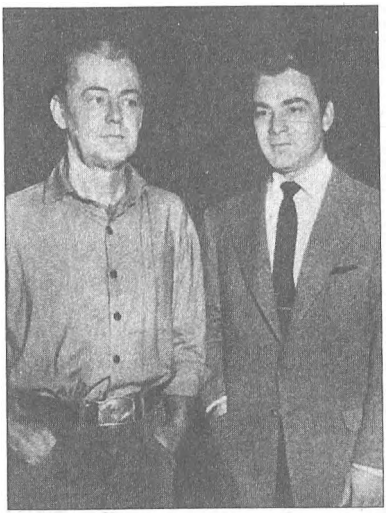
1951 yılında Yıldız Dergisi'nin okuyucuları arasında düzenlediği yarışmada **Dudaktan Kalbe** filmi en iyi film, Muzaffer Tema da en iyi erkek artist seçilir. 1956 yılında **Dişi Yılan** filmiyle yapımcılığa da başlar Muzaffer Tema. O dönem "Adalar Kraliçesi" de olan Ayten

Çankaya ile başrolleri oynadığı bu filmden sonra "Amerika sevdası" başlar. "Kafama koymuştum Amerika'ya gitmeyi. Ufkumu genişletmek istiyordum. Sinemayı esas Hollywood'da göreceğimi, tanıyacağımı düşünüyordum. 1956 senesinde Amerika'ya gittim. Bir tesadüf beni Fox Stüdyosu'nun o devrin starlarının arasına soktu. Örneğin Marilyn Monroe'lar, Cary Grand'lar, Gary Cooper'lar, Robert Mitchum'ların arasında buldum kendimi. 2.5 sene devam etti o stüdyoda çalışmalarım. Bu arada iki filmde oynadım, **Aya Giden 12 Alim** ve **Acı Tebessüm**. O filmler burada da oynadı. Ondan sonra tekrar Türkiye'ye döndüm. Kendi film şirketimi, Tema Film'i kurdum 1960 senesinde. İlk film **Vahşi Kedi** oldu. Leyla Sayar'ı tanımıştım. Birlikte oynadık bu filmde. O zaman Türk sinemasının en popüler, en güzel oyuncularındandı. Bu film çok iş yaptı, iyi para kazandı. Ben bu filmden kazandığım paralarla Avrupa seyahatlerine çıktım. İtalya'ya, Almanya'ya, Avusturya'ya, Fransa'ya gittim. 1965 senesinde bir evliliğim oldu. Oğlumun annesi olan Gülay Armen'le evlendik. 1976'ya kadar devam etti bu evlilik."

Amerika'ya gidip Hollywood'da film çevirme başarısını gösteren Muzaffer Tema bu şansını sürdüremez. O yıllarda İstanbul'da hasta olan babasının yanına dönmek zorunda kalır. Yıllar önce Hollywood'da ünlenen "Türkiyeli oyuncu" Turhan Bey'den esinlenerek Tema Bey olarak imza atmıştır orada çevirdiği filmlere. Üç yıl kalır Amerika'ya ilk gittiğinde. "Efendim babam çok hastaydı, kanserdi. Onunla ilgilenmem gerekiyordu. Gelince de gidemedim. Burada büyük teklifler aldım, kendi şirketimi kurdum iyi paralar kazandım. Hoşuma gitti kendi memleketimde sinema çalışmaları yapmak. Bu da 1977'lere kadar sürdü. Çocuğum okuma çağına gelmişti, onun eğitimi için tekrar Amerika'ya gitmeye karar verdim. Eşimden ayrıldım oğlumla Amerika'ya yerleştik. O yıllardan beri orada yaşıyordum. Oğlum eğitimini bitirdi, çalışıyor. Ben orada 7. evliliğimi yaptım. Eşimden çok memnunum. O da İzmir Kız Koleji'nden mezun. 89 senesinden beri halen devam ediyor evlilik. Ben de her sene gelip dostları ziyaret ediyordum. Memleketi özlüyordum tabii."

Amerika'ya gittiğinde bir dönem örnek aldığı Alan Ladd'le de tanışır Muzaffer Tema. "Hollywood'da tanıştık. Paramount Stüdyosu'nda film çeviriyordu. Bir Türk gazetecisi, Mehmet diye bir arkadaş vardı, 'ille gidelim Alan Ladd'le birlikte resmini çekmek istiyorum' dedi. Film çalışmaları devam ediyor, güçbela müsade istedik. Geldi, beraberce resim çektirdik. Bana iyi şanslar diledi. Beni tanıdığı için çok memnun olduğunu, söyledi. 'İnsanlar ikiz doğarmış, bu kadar benzerlik olur' dedi. O resimler sonra burada da gazetelerde yayınlandı. Ama benim esas üzerinde durmak istediğim Fox Stüdyoları'ndaki çalışmalarım ve orada tanıdığım sine-

Muzaffer Tema, Alan Ladd'la (solda) birlikte

ma yıldızları. O devrin bütün starlarıyla orada tanışma fırsatı buldum. Arkadaşlıklarım oldu, beraberliklerimiz oldu."

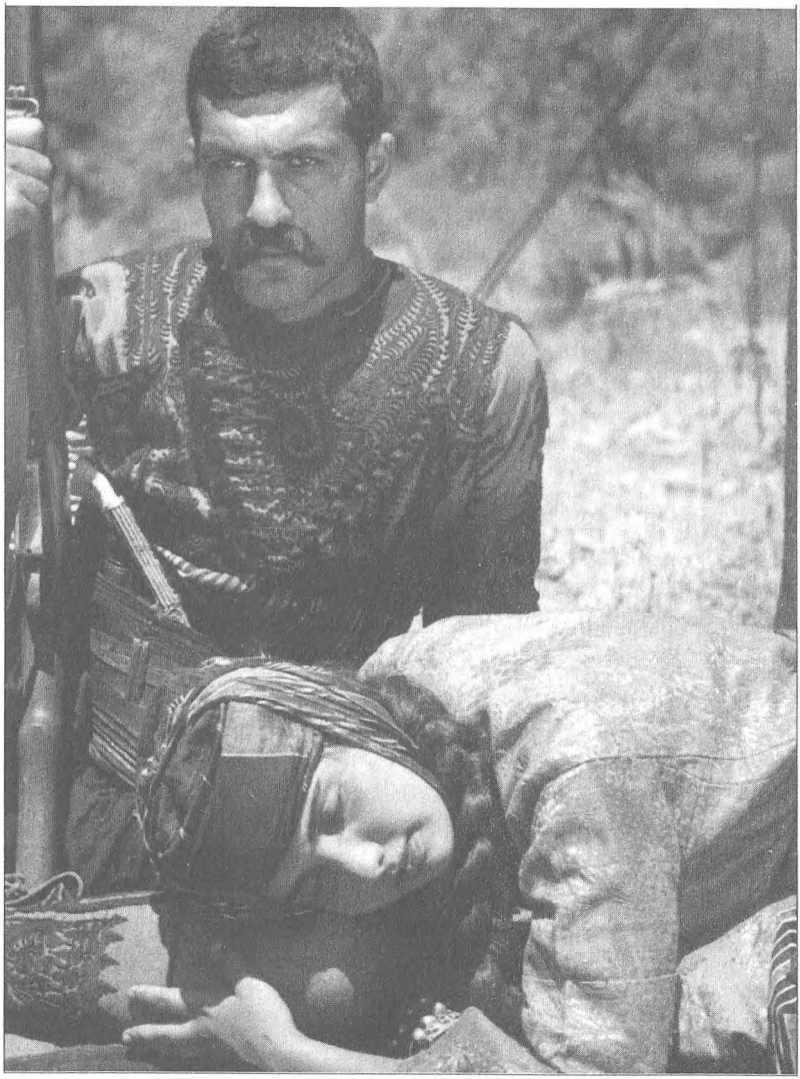
Türk sinemasını takip etme olanağı bulabiliyor musunuz? Bugünkü sinemayı nasıl değerlendiriyorsunuz? diye soruyorum. "Bir iki film geldi oraya onları gördüm. Mesela 'Eşkıya' geldi. Buraya geldiğim zamanlarda da Türk filmlerini izliyorum. Tabii teknik açıdan birtakım gelişmeler var. Bizim büyük iş sahipleri, sermaye sahipleri sinemanın önemini henüz anlamış değiller. Sinemaya yatırım yapmaya yanaşmıyorlar. Adam lokanta açmayı, şehirlerarası otobüs işletmeyi tercih ediyor da bir sinema endüstrisi kuralım düşüncesi hakim değil. O yüzden Türk sinemasının ilerlemesi mümkün değil. Ben Amerika'ya ilk gittiğim zaman 1956 senesinde, yapımcı bana 'hangi sinemada filmin oynuyor' diye sordu. Brodway'de, New York'un 42. Caddesi'nde yabancı film oynatan sinemalar vardı. Türk sineması hakkında bir fikir edinmek istiyor. Yok, hiçbir yerde oynamıyor. 'Efendim, ben 40 filmde başrol oynadım.' İyi güzel ama bir tanesini görelim, hangisidir o. Olmuyor, inanmıyor adam, Türkiye'de sinema olduğuna inanmıyor."

Muzaffer Tema da 7 kez evlenmiş ve bir dönem çapkınlıklarıyla da ünlenmişti. "Ayıptır söylemesi 7. evliliğimi yaptım Amerika'da" demişti. Evliliklerini sıralarken ve eşlerinin adını sayarken sırayı şaşırıyordu. "İşte ben böyle sırayı da şaşırıyorum, bazılarını da unutuyorum. Benim için çocuğumun annesi ve şimdiki eşim önemli. Çapkınlık meselesine gelince, efendim evliliklerim çok kısa devam ettiği için araya bir takım flörtler girdi. Son evliliğim dışında bütün evliliklerim kısa sürdü" diyor. 1987 yılından bu yana sinemadan uzak kalan Muzaffer Tema müziği profesyonel olarak sürdürdüğünü, Amerika'da flüt ve piyano başlangıcı dersleri verdiğini söylüyor.

29 Haziran 1998'de Taksim'de yaptığımız görüşmeden

Şair, öykücü, tiyatrocu, sinema oyuncusu

FİKRET HAKAN

Şair, öykücü, tiyatrocu, sinema oyuncusu

FİKRET HAKAN

Fikret Hakan Türk sinemasının en "baba" oyuncularından, ilk starlarındandı. 1953 yılından bu yana neredeyse hiç aralıksız yüzlerce filmde rol almıştı ve film çalışmalarını bugün de aynı heyecanla sürdürüyordu. Türk sinemasının duayenlerinden olan Fikret Hakan sadece sinemacı da değildi üstelik. Şair, öykücü, tiyatrocuydu aynı zamanda. 60'lı yılların dergilerini karıştıranlar onun için "Türk sinemasının en entellektüel oyuncusu" gibi manşetlere rastlayacaklardır.

Fikret Hakan'ın yaşamöyküsüne ve sinema serüvenine ait notlarımı alıp kapısını çalıyorum. Müzeyi andıran evin kapısını 70'lik bir "delikanlı" açıyor. Konuşurken, heyecanlanırken, öfkelenirken oldukça genç bir adam vardı karşımda. Yıllar önce Bodrum sokaklarında sık sık gördüğüm ve beyazperdede beğenerek izlediğim unutulmaz aktör Fikret Hakan hiç değişmemişti. Ruh olarak da fizik olarak da hâlâ çok gençti. Salonun duvarları mask kolleksiyonu ve resimlerle kaplıydı. Eski telefonlar ve aldığı ödüllerin yanısıra kitap ve dergilerle dolu salonda, çalışma masasında konuşabiliyoruz ancak. Birçok oyuncu arkadaşının da söylediği ve 60'lı yılların dergilerinde yazdığı gibi entellektüel, çok okumuş, oyunculuğun yanı sıra edebiyatla da "haşır neşir olmuş" bir aktör vardı karşımda. Benden önceki kuşakların olduğu kadar bizim kuşağın da idollerinden olan, onlarca filmini beğenerek izlediğimiz Fikret Hakan'la gecikmiş de olsa tanışma olanağı bulduğum için mutluydum.

"1952'den bu yana çalışmalarını sürdüren benden başka oyuncu yok gibi. Zaman zaman Eşref (Kolçak) çalışıyor galiba" diyor. 23 Nisan 1934 yılında Balıkesir'de doğmuş Fikret Hakan. Babası Gaffar Bumin bey orada Muallim Mektebi'nde edebiyat hocasıymış. Anne tarafı İstanbul'lu, fakat babasının memuriyetinden dolayı İstanbul'dan başka Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde, Bursa, Eskişehir, Balıkesir, Çanakkale ve Gelibolu'da geçer çocukluğu. Babası daha sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Rus Dili ve Edebiyatı okutmanlığı ya-

par. Fikret Hakan'ın sinema oyuncusu olmadan önceki adı da Bumin Gaffar Çıtanak'tır. Yazdığı öykülerine Bumin Gaffar diye imza atar. Fakat bir türlü sevemez bu adı. "Tatsız bir isim. Göktürk imparatoru ama Bumin ismini pek bilmiyorlar, telafuzu da zor. Çıtanak soyadını da hiç sevmiyordum zaten. Ne olsun diye düşünürken teyzem, 'Bumin Hakan eski imparator, madem kullanmayacaksın adını, Bumin Hakan'ın Hakan'lığını al, Fikret Hakan olsun' dedi. Fikret ismini de seviyorum çünkü o zamanlar Büyük Fikret, Küçük Fikret vardı, Fenerbahçeliyiz ya.. Onlar bizim idol abilerimiz. Böylece Fikret Hakan diye bir adam çıktı. Babam imzalarını Gaffar Güney diye atıyordu fakat nüfus idaresine Güney soyadını tescil ettirmemiş, resmen alamadık. Başkası almış daha önce. Annem hemşireydi. 1961'de askerden geldikten sonra mahkeme kararıyla Fikret Hakan adını aldım. Kendi yarattığım bir insan oldu Fikret Hakan."

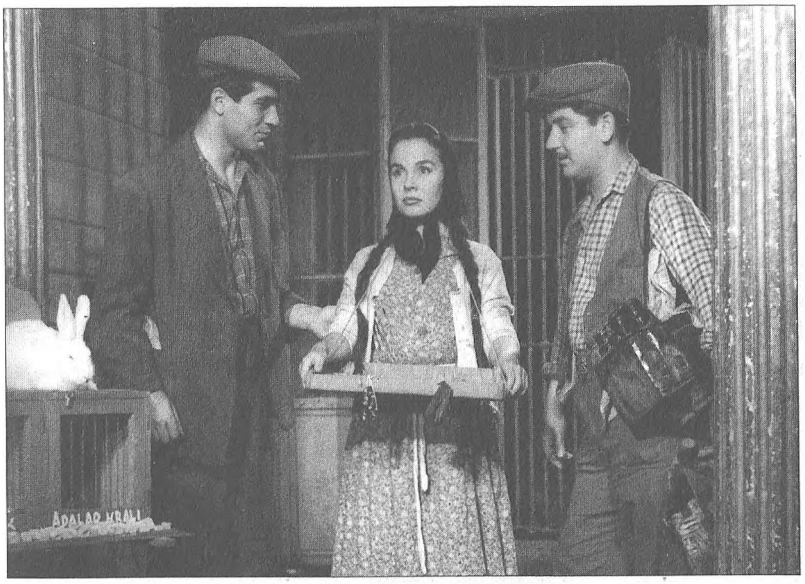
1950 yılında Güzelce Kasımpaşa Ortaokulu'nda okurken **Üç Güvercin** operetiyle ilk kez sahneye çıkar Ses Tiyatrosu'nda. "Münir Hayri Egeli zamanında, Ses Tiyatrosu'nda büyük bir akademik atılım yapıldı. Batılı anlamda bir çalışma olarak **Üç Güvercin** opereti sahneye kondu. Sınava girmiştim ve yövmiyeli olarak çalışmaya başladım. **Üç Güvercin, Leblebici Horhor, Afrodit** o yıl oynanan oyunlardı. O zaman Vedat Karaokçu, Nevin Aypar, Şahin Tek gibi isimler vardı tiyatroda. Muhteşem bir gala yapıldı. Demokrat Parti daha yeni iktidara gelmişti. Adnan Bey, T.B.M.M. Başkanı Fuat Köprülü grup halinde galaya gelmişlerdi. Ben ilk defa böyle birşey görüyorum tabii. Böyle görkemli birşey oluyordu ve ben içindeydim."

Tiyatro ve sinema yapmak çocukluğundan beri tutkusudur. Taksim Atatürk Lisesi'nde okumaya başladığında Yeşilçam sokağına da gidip gelmeye başlar. Yıl 1952'dir ve bir gün Renan Fosforoğlu görür Fikret Hakan'ı. "Gel bakalım delikanlı, oyuncu mu olmak istiyorsun" der. Fikret Hakan'ın cevabı "evet"tir. Renan Fosforoğlu onu Önay Film'e götürür. Ömer Aykut'la tanıştırır. Reha Yurdakul da oranın müdürlüğünü yapıyordur. **Köprüaltı Çocukları** adlı bir film çekeceklerdir ve bu film için oyuncu arıyorlardır. Ömer bey, Fikret Hakan'ı beğenir ve deneme filmi çekerler. Filmi seyrettiklerinde de beğenirler oyunculu-

ğunu. "Böylece ben sinemaya da başlamış oldum 1952 yılında **Köprüaltı Çocukları** filmiyle. Tam 18 yaşındaydım. Ondan sonra sokağın adamı olduk."

Fikret Hakan konuşmasını sürdürürken zaman zaman heyecanlanıyor, coşkuyla gözleri ışıl ışıl parlıyordu. "Derken Halk Film'in bir kaç filminde oynadım. Hocam Avni Dilligil'in yaptığı ve ilk kameramanlardan Kenan Erginsoy'un çektiği **Karacaoğlan** (1955) diye bir film yaptık Mersin'de. Karacaoğlan'ı Bülent Ufuk, sevgilisini de Muhterem Nur oynuyordu. Ben de filmin kötü adamını oynuyordum. Böylece Yeşilçam'a girdik iyice. Giriş o giriş. Arada tiyatrolar yaptım. Bir ara Metin Erksan'ın hem asistanlığını yaptım hem de **Cingöz Recai** diye bir film yapmıştı Atlas Film'e, orada Şevki diye çok güzel bir kompozisyon oynadım. Orada 'bu delikanlıda iş var' dediler. **Köprüaltı Çocukları** da sükse yapmıştı. Ama asıl benim çıkışım, yani star sistemi içinde sivrilişim 1955 yılında Lütfi Akad'ın çektiği **Beyaz Mendil**'le, Duru Film'den, Naci Duru'nun filminden olmuştu. Oğlu Süreyya Duru da o zaman ona prodüksiyon yardımcılığı yapıyordu. **Köprüaltı Çocukları** da başroldü fakat ilk önemli çıkışım **Beyaz Mendil**'le oldu, yılın olayı haline geldi film. Birden bire 'bu delikanlıyı beğeniyorduk ama esaslı çıkış yaptı. Muzaffer Tema, Ayhan Işık gibi Türk sinemasındaki yerini aldı' gibi laflar çıktı. 'Geleceğin büyük oyuncusu olacağına inanıyoruz' diye övgülü yazılar çıktı basında. 1958'de askere gidinceye kadar yoğun bir çalışma dönemine girdim. Her sene 3-4 tane film yaptım. O ara Atıf Yılmaz'la **Gelinin Muradı**'nı yaptık. Epey iyi filmler yaptım o dönemde." Fikret Hakan 1958 yılında **Dokuz Dağın Efesi** (Metin Erksan) ve **Üç Arkadaş** (Memduh Ün) gibi iki önemli filmde oynar. **Üç Arkadaş** Muhterem Nur, Fikret Hakan, Semih Sezerli ve Salih Tozan'ın oynadığı unutulmaz bir filmdir.

Askerden döndüğünde 60'lı yıllar başlamıştır ve bu yıllarda Türk sineması da "tam bir patlama" yapar. Fikret Hakan da artık yılda 3-4 film değil, 15-20 film yapar hale gelmiştir. "Tabii o zaman edebiyatçılığı da bırakmak zorunda" kalır. "Şiirler devam ediyordu. Öykücülük 1958'e kadar sürdü. Fakat sinema 60'dan sonra yoğunlaşınca öykücülüğü bırakmak zorunda kaldım. Şiir çalışmalarını sürdürebiliyordum.

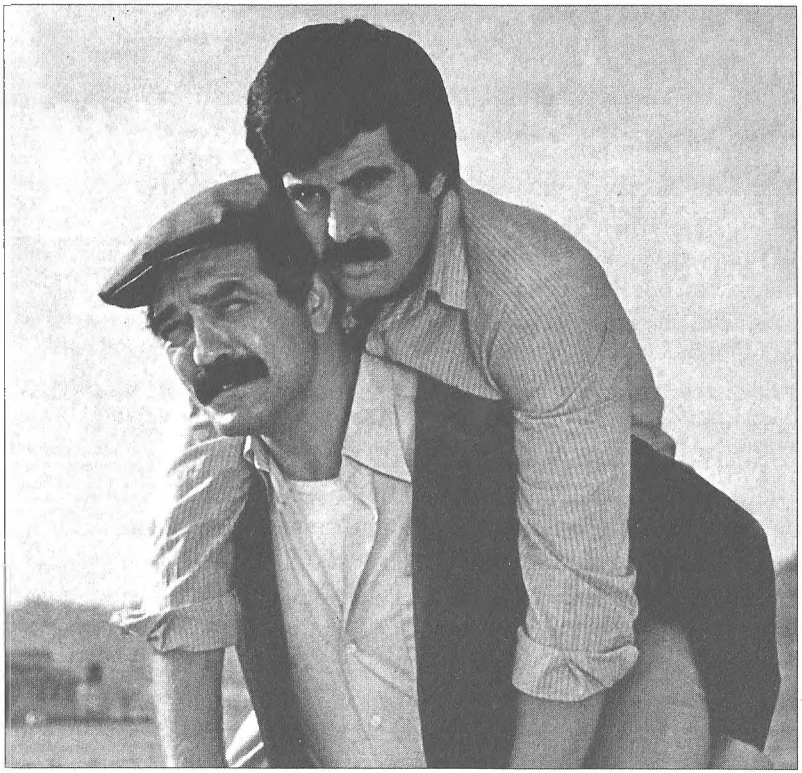

Öykülerim Seçilmiş Hikayeler dergisinde ve Dost dergisinde yayınlandı. **Tellak Ali** ilk öykü kitabımdı, 1954 yılında yayınlandı. 1983'de de ilk şiir kitabım çıktı, **İnce Müzikli Otobüsler**. Şimdi ikinci baskısı yapılacak. **Tellak Ali**'yi de elden geçiriyorum, ikinci bir baskı için. Çünkü ilk çalışmalarım onlar. Bir öykücünün aşamalarını göstermesi açısından, onun da ikinci baskısını düşünüyorum şimdi. Telos Yayınları'ndan eski ve yeni öykülerimi içeren **Hamalın Uşakları** çıktı geçtiğimiz yıl."

Sinema aralıksız sürüyordur. Arada tiyatro da yapar. İki kez kendi tiyatrosunu kurar. İlki 1958'de kurduğu Sahne 8'dir. İtalyan yazar Ugabetti'nin, **Kraliçeler ve Asiler** adlı oyununu sahneye koyar. Oyun büyük sükse yapar. "1983'de de Fikret Hakan Tiyatrosu'nu kurdum. **Bir Saksağandı Julite, Zorba,** ve **Meksikalı** olmak üzere üç piyes oynadık. 1957-58'de **Kraliçeler ve Asiler**'i sahneye koyduğumuzda Suphi Kaner'i almıştım kadroya. İçkiyi yasakladım ona. Tolga Tiğin, Suphi Kaner, Senih Orkan benim oyuncularımdı. Suphi için de iyi bir çıkış olmuştu. Suphi Kaner insan olarak da çok güzel bir insandı. Ci-

hangir'de, Sormagir sokağında kalıyorduk. Günde bir öğün yemeği zor yerdik. Aynı yıl Ankara'ya gittik. Devlet Tiyatrosu da oynuyordu o oyunu. Eleştirmenler bizim versiyonu daha çok beğendiler. Tiyatro yaşamım, sinema yaşamım içinde zaman zaman depreşti, tiyatro bırakılmıyor tabii."

70'li yıllar birçok oyuncu gibi Fikret Hakan'ı da etkilemişti. Kısa süren zorunlu bir aradan sonra tekrar sinemaya dönmüştü. Fakat sinemada da ülkede de çok şey değişmeye başlamıştı. Bir süre arabesk filmlerde, "ikinci dereceden" filmlerde oynar. "Seks filmleri dönemi başlamıştı. Ben de o sıra bir trafik kazası geçirdim, Bodrum girişinde. Muğla Hastanesi'nde üç gün komada kaldım. Doktorlar bir yıl çalış-

mamı istemediler. Ben de gittim Bodrum'a sığındım. Öylece seks filmlerinden kurtulmuş oldum, zaten çalışmayacaktım. O iki yıllık süreç bitip de yeniden Türk sinemasına döndüğüm zaman atı alan Üsküdar'ı geçmiş, herşey değişmişti. Herşeye yeni baştan başlamam gerekiyordu, yeni bir oyuncuymuşum gibi. Bir iki tane arabesk filmde oynadım. Onlar benim tekrardan çıkış yapmama neden oldu. Sonra malum video dönemi geldi. O dönemde de gece gündüz demeden koşturduk, çalıştık. Hayatımız bir koşuşturmaca içinde geçti yani. Tam saymadım ama 280'i geçmiş oynadığım film sayısı. Eskiden güzel bir alışkanlığım vardı, her yaptığım filmi tam kadrosuyla yazardım."

Sadece bu alışkanlığından koptuğuna değil, günlük tutmadığına da çok üzülüyor Fikret Hakan. Çünkü zamanla geçmişle ilgili ayrıntılar unutuluyor. Yazmayı planladığı iki roman var kafasında ve geçmişe dönük bir çok ayrıntıyı hatırlamakta zorlanıyor. "Şimdi iki öykü üzerinde çalışıyorum. Ayrıca iki roman taslağı var kafamda. Artık daha fazla geciktirmeden başlamak istiyorum. Çoğu yaşanmış olaylar. Çok büyük bir hata yapmışım günlük tutmamakla. Batılıların güzel bir alışkanlığı bu. Maalesef bizim kuşak bu konuda biraz gevşek davrandı. Olaylara baktığım zaman çoğunu unutmuşum. Acısı kalmış, olaylar, ayrıntılar gitmiş. Hayatımda en çok bu konuda pişmanlık duydum geçmişe ait."

Sinemaya yönelik pişmanlıkları var mıydı? Örneğin 70'lerde arabesk filmlerde oynamasaydım dediği ya da keşke şu filmleri yapmasaydım dediği oluyor muydu? "Keşkeye sığınamazsın çünkü Türkiye'nin yapısı içinde, o günkü koşullar içinde başka birşey olamazdı ki tekrar bir dönüş yapmak için. Ama seks filmlerinden bilinçli bir biçimde kaçtım, içinde olmadım. Olanları da ayıplamıyorum. Herkesin koşulları çok farklı. Benim kaçmam için iyi bir nedenim oldu, Bodrum iyi bir sığınak oldu. Üç yılımı orada geçirdim. Ama o filmlerde oynayan arkadaşlara da saygı duyarım. Onlar da istemezlerdi. Ne yapsınlar, çok çaresiz kaldılar ki yaptılar bunu. Bu konularda çok katı bakmamak lazım. Doğru, 70'li yıllarda bir süre şarkıcılık yaptım. Fena da yapmıyordum o işi. Sesim de güzeldi. Ama o işin kulisi berbattı. O beni çok itti, çok ürküttü. Lanet ettim ve en kısa sürede de bıraktım."

Fikret Hakan 70'li yıllarda yönetmenlik, yapımcılık ve senaryo yazarlığı da yapar. Yönettiği 5 filmin dördünün senaryolarını yazmış, birinin de yapımcılığını üstlenmiştir. "Düzgün filmler oldu ama yönetmenlik çok yorucu bir işti. Hem oyunculuk hem yönetmenlik beni yordu. Daha sonraki yıllara bıraktım yönetmenliği, ara verdim. 70'lerden sonra da iyi filmler yaptım. **Bir Günün Hikayesi, Demiryol, Fidan, Köprü**... Bütün bunlar Türk sinemasının başyapıtları arasına giren değerli filmler oldu. En son **Ekmek**'de oynadım. Ondan önce Tunç Başaran'la **Sende Gitme...**'yi yaptık. Ondan bir yıl önce de ÇASOD'un en iyi oyuncu ödülünü aldığım **Gerilla**'yı yapmıştım. Ondan bir önceki yıl da Mahmet Aslantuğ'la **Yalancı**'yı yaptım. O filmle de Antalya'da en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülünü aldım. Boş yıl yok gibi."

Fikret Hakan ilk ödülünü 1965 yılında, İzmir Film Festivali'nde **Keşanlı Ali Destanı** filmindeki başarılı oyunuyla almıştı; En iyi erkek oyuncu. Sonraki yıllarda başka ödüller de aldı. 1968 yılında 5. Antalya Film Festivali'nde **Ölüm Tarlası**, 1971'de 8. Antalya Film Festivali'nde **Hasret** ile en iyi erkek oyuncu, 1993 yılında yine Antalya'da **Yalancı** filmiyle en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülü ile 1995 yılında 7. İzmir Film Festivali'nde Altın Artemis ödülü aldı. En son **Gerilla** filminde izlediğim Fikret Hakan sinemanın bütün dönemlerinde bulundu. Sinemayı dönemlere ayırabilir miydik? Böyle dönemler varsa aralarındaki farklar nelerdi?

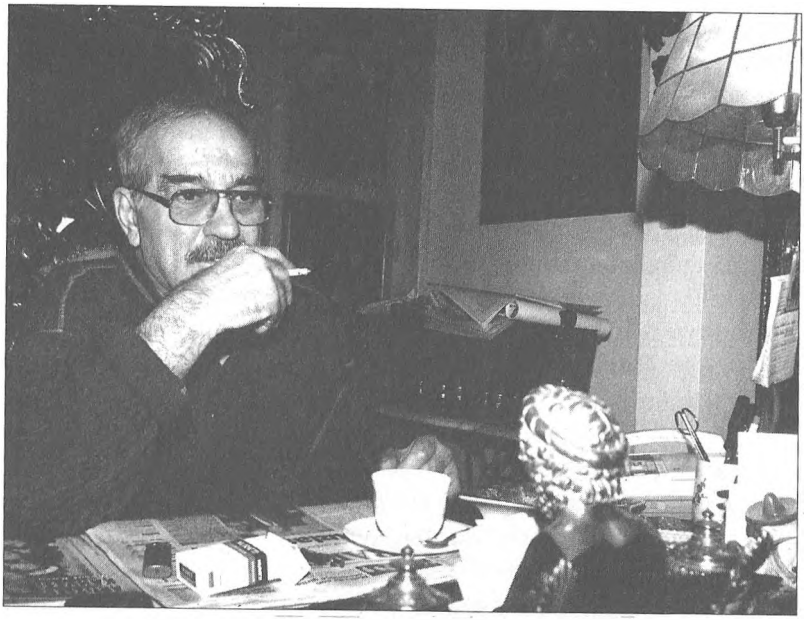
"Video dönemi gelinceye kadar tezgah hep aynıydı. Yapımcı denen insan zaten sermaye sahibi olan insan değildi. Bölge temsilciliklerinden, sinemacılarından para ya da senet alıyor, onlara film yapıyordu. Video salgını başlayınca videonun kurallarına göre, video şirketlerine, video bölgecilerine göre bir düzenleme çıktı ortaya. Bu defa onlar finanse etmeye başladılar. Böyle karman çorman bir dönem yaşandı. Daha sonra yapılan filmler teknik olarak daha donanımlı filmlerdi ama içerik olarak, işte bir İtalyan sinemasına, Fransız sinemasına benzemeye çalışan bunalım filmleri, entellektüelin bunalım filmleri oldu. Bunlar da seyirci tarafından beğenilmedi. Yani o dönem kötü kullanıldı. 68 kuşağı üzerine bir takım hesaplaşma filmleri yapıldı, sol içerikli filmler yapıldı. Bunlar da çok sempatik ve gerçeği tam olarak yansıtan

filmler olmadığı için seyirciden, özellikle genç sinema seyircisinden gereken ilgiyi görmedi. Bu bir kaç yıl öncesine kadar devam etti. Sinema seyircisi iyice küstü, Türk filmine hiç gitmez hale geldi. Sinemaların iki üç kişiye oynadığı bir dönem yaşandı. Rejisörlerin en bahtsız, en kötü olduğu dönemdi bu. Galiba ilk kıpırtı Şerif Gören'in **Amerikalı** filmiyle oldu. Seyirci tekrar gelmeye başladı. Derken arkasından **İstanbul Kanatlarımın Altında** ilk patlamayı yaptı. Yeşilçam dışı bir yönetmenin, kimsenin ummadığı genç bir insanın çıkıp film yapması ve ortalığı karıştırması iyi bir düzensizliğin düzenini getirdi. Ardından da **Eşkıya** geldi, iyi bir patlama yaptı. Ardından yine Mustafa Altıoklar'ın **Ağır Roman**'ı geldi. Bu yeni bir dönem oluyor, sponsorlar dönemi başlamıştı artık. Son iki-üç filmin iş yapması iyi bir ranseyman getirdi. Dilerim şimdi sponsor kullanıp da sinema yapacak olanlar şanslarını iyi kullanırlar, olur olmaz projelerle sponsorları küstürmezler, seyirciyi de yeniden küstürmezler. Başka hiçbir şansı kalmaz galiba sinemamızın. Yeni bir dönemdir artık, Yeşilçam olayı bitmiştir."

Sinemada kuşaklardan sözedebilir miydik? Son yıllarda sıkça konuşulan, kuşaklar ve "kuşak çatışması" tartışmaları için, "bu demogojik ve aptalca bir tartışmadır" diyor. "Kuşak yoktur dünyada, oyunculuk vardır. Kuşak nedir, neyin kuşağı, bel kuşağı mı? Yani bunlar gelip de kuş mu konduruyorlar? Biz yaşlı insanlarız, kendi yaşımızı oynuyoruz, onlar da gençleri oynuyorlar. İşleri, oynadıkları insanları doğru oynamak. Bu kadar basit. Aptal saptal demogojik tartışmalar bunlar. Kendisinde bir takım oyunculuk vehimleri bulan, bulduğunu sanan, yeteri kadar olmadığını da görüp o hazin gerçekle karşı karşıya gelen insanların demogojik çırpınışlarından başka birşey değil."

Türk sineması yıllarca küçümsenmiş, alay edilmiş, yadsınmıştı. Sinema seyircileri kadar sinemanın içinden, sinema yazarlarından da çeşitli eleştiriler almıştı. Fikret Hakan bu konudaki düşüncelerini, sert eleştirilerini zaman zaman heyecanlanarak zaman zaman da öfkelenerek anlatıyordu.

"Bu abuk sabuk tavırlara ilk ilerici geçinen, hatta solcu geçinen yazarlar önayak oldu. Sanki kendileri uzaydaki bir ülkenin ileri insanlarıymış da Türk sineması bir parya toplumunun sinema verisiymiş gibi

tukaka gözüyle baktılar. Tabii bu çok çirkin ve alçakça bir tavırdı. Türk sineması en başarılı yapıtlarını yaptığı zaman bile, öküzün altında buzağı aramak gibi bir tavırla 'rastgele çıkmıştır' gibi lafların geliştiği demogojik küçümseme tavrı getirdiler. Yine demogojik bir tavırla Türk sineması denince yapılan o melodramları ya da çok aptal komedi filmlerini öne sürdüler ama her yıl yapılan haysiyetli birçok filmi görmezden geldiler. Bu pislikli, kirletilmiş döneme, onlara rağmen Türk sineması ayakta kaldı. Batıda hiç umulmayacak festivallerde ödüller aldı. Yeşilçam her zaman darbe yedi. Ankara'dan, bürokrat kesimden darbe yedi, sansür yoluyla. Bir tek seyircinin beğenisiyle ayakta kalabildi. Yalnızca seyircinin beğenisine güvenerek bazı sinemasever yapımcıların 'bu film de iş yapmazsa yapmasın, ben bu filmi yapacağım' diye amatörce yürek koymasıyla yapıldı bu filmler. Bunlar görmezliğe gelindi. İnsan sevmiyor ki adam, kendini sevmiyor. Kendisiyle barışık değil ki sinemayı sevsin, sinemayı sevenleri sevsin, sinemaya yardımcı olsun. Kemal Tahir Türk sinemasını severdi ve her türlü

şekilde yardımcı olmaya çalışırdı. Orhan Kemal de öyleydi, Yaşar Kemal de öyle. Yazar olarak, aydın olarak kökten yetişenler, halkın içinden gelenler hep Türk sinemasının içinde olmuşlardır. Böyle entellektüel geçinenler Türk sinemasına 'aman ne aptalca bir şey yarabbim' diye bakmışlardır. Bu malesef böyledir."

60'lı yıllarda sinema çevrelerinde sert tartışmalar, saflaşmalar da yaşanmıştı. Bunların en sert ve uzun süreni Sinematek ekolüyle Ulusal Sinema'cılar arasında yaşanan tartışmaydı. Fikret Hakan bu saflaşmalarda, tartışmalarda taraf olmuş muydu? "O dönem dünya sinemasında Neuvelle vague (Yeni Dalga) sineması da hareketliydi. Sinematekçiler Fransızca da bilen çocuklar ya, o bizim genç entellektüeller için Fransız sinemasından ve İtalyan sinemasından başka sinema yoktu dünyada. Amerikan sineması tukaka, Japon sineması 'eh işte', Hele Türk sineması yerlerde falan. Peki kardeşim 'biz bu kadarını yapabiliyoruz, siz gelin iyisini yapın' diyorduk. Gelip iyisini de yapmadılar. Hiçbir sorumluluk taşımadılar, bizlere örnek olacak güzellikleri de getirmediler. Tam bir batı hayranlığıydı körü körüne. O yıllarda Sinematek işleri de hızlandı. İstanbul'a Sinematek kurulunca, Sinematek'in ileri gelenleri falan geldi Türkiye'ye. Türk sineması hep böyle parya muamelesi gördü. Bunlar da Türk sinemasını çok sonra keşfedenlerden. Çok hazin birşey. Ben her zaman kendi sinemamın yanında oldum. Hiçbir zaman gerçekleri gözardı etmedik biz. Türk sinemasının koşulları bu, biz kotarabildiğimiz işleri yapmaya, olabildiğince iyi yapmaya çalışıyoruz. Bu olağanüstü gayret isteyen bir şey. Hem teknik hem de maddi, manevi olanaklarımız yok ama olmayan şeyler içinde biz olan birşeyler yapmaya çalışıyoruz. Ben tabi ki kendi sinemamı savunacağım önce. Hiçbir devlet yardımı yoktu, hiçbir alt yapı yapılmamıştı. İtalya'da faşizm bile, Mussolini bile sinema için birşeyler yaptı.Bizimkiler sinemaya tam öldürülmesi gereken pislik gözüyle baktılar."

Fikret Hakan'a yönelik suçlamalar ve sert eleştiriler de vardı. Aydınlar Dilekçesi davasından sonra yapılan suçlamalar ve son oynadığı **Ekmek** filminden sonra tekrar gündeme gelen "sağcı oldu" şeklindeki eleştirileri hatırlatıyorum. "Halk Fikret Hakan'ı yıllarca solda gördü. Fikirlerinizde bir değişim yaşandı mı? Zamanla sağcı mı oldunuz?" di-

ye soruyorum. "Şimdi, bir sanatçı niye sağda olsun, üstelik bir sinemacı. Sinema yapyorsan, halka dönük birşey yapıyorsan, halkın acılarını, sancılarını, bürokrat kesimin olumsuz yanlarını ortaya koymak zorundasın. O zaman da ilerici olmak durumundasın. Halktan yana olmayan bir sinemacı nasıl ayakta kalabilir ki? Bunun için Marksist olmak gerekmiyor, halkını seven, ülkesinin gerçeklerine bakmasını bilen bir insan olmak yeterli. Ben sol içi saflaşmalarda hiç yer almadım. Bu saflaşmalar içinde olmadığım için de beni pek sevmediler. Bir insan niye sağcı olur? Belli bir rant yakalar, büyük bir iş olanağı sağlarlar. Sol tandanslı bir sanatçı durup dururken niye sağcı olsun. Benim var mı böyle bir şeyim. Ben bunlardan ne götürdüm? Bu suçlama Aydınlar Dilekçesi davasından kaynaklanmıştır. O bildiriyi Yalçın Küçük, Aziz Nesin ve ben kaleme alacaktık. Benim Avrupa seyahatim vardı o sıralar, onu da erteledik. Beni aramadılar, sormadılar. Emrivaki yaptılar, 'sonra okursun' diye okutmadan imzalattılar. Sonra bu işin soruşturması için çağırdıklarında, 'evet imzaladım. Böyle bir toplantı da yaptık, birlikte kaleme alınacaktı ama çağırmadılar. Okumadan imzaladım, ne yazdığını bilmiyorum' dedim. O yüzden 'dönüş yaptı', 'korktu', 'sağcı oldu' gibi suçlamalar yaptılar. Niye dönüş yapayım, niye korkayım, korkacak ne var? Birşeyi okumamışsam, okumadım derim. Çok sonra okudum. Bunu bana yapan da Yalçın Küçük'tü. Günlerce evde telefonunu bekledim, buluşup birlikte kaleme alacaktık. Atlattı beni ve bu emrivakiyi yaptı. Bana bu kazığı attı, ondan bir ay sonra Aziz Nesin'le de araları bozuldu. Benim hayatım açıktır, bütün sinema hayatım da açıktır. Ben ne zaman sağcıların yanında olmuşum ki? Ben daima iyi projenin yanında olmuşumdur. İyi proje varsa oynamış para pul da sormamışımdır. Ama hiçbir zaman fraksiyonların adamı olmadım, olmam da."

20 Şubat 1998'de Göztepe'deki evinde yaptığımız görüşmeden

Sinemamızın sert aktörü

EKREM BORA

Sinemamızın sert aktörü

EKREM BORA

Çocukluğumun geçtiği kasabadan arabalı vapurlar kalkardı. 60'lı yılların sonunda ilkokulda okuyan bizler iskele meydanında toplanır, çevre bostanlardan ve plajlardan denize girerdik. Kimimiz vapur yolculuğu yapacak olan "yerli turistlere" gazoz, simit, patlamış mısır satardı. Sonraki yıllarda semtimizin "bitirimleri" olan ve böyle olacakları da o zamanlardan belli olan kimi çocuklar, elaltından o yıllarda yasak olan Marlboro, Kent, Pall Mall gibi yabancı sigaraları satarlardı. Yine bu "korkusuz" çocuklar arabalı vapurun en üstüne çıkıp, yolcuların denize attıkları 10 kuruş, 25 kuruş gibi bozuk paraları kapmak için birbirleriyle yarışarak denize balıklama atlarlardı. Denize atlayan çocuklar birkaç kez daldıktan sonra elinde bir demir parayla çıkar ve vapur yolcuları tarafından alkışlanırlardı. 70'li yılların ortalarına kadar bu "şenlik" sürmüştü.

Henüz 10 -12 yaşlarındaydık. İskele meydanı ve sahil biz çocuklar için herzaman eğlenceli oluyordu. O yıllarda herkes birbirini tanırdı. Sahilin hemen bitimindeki iskele meydanı şenlikli bir yerdi. Sahilde aileler sabahlara kadar otururlardı. Oradan yazlık sinemalara gidilir, sinema dönüşü yine iskele meydanından geçip sahile gelinirdi. Semtin abileri belli günlerde o meydanda fener alayları yaparlardı. Şimdi ne sahil kaldı, ne denize girilen bostanlar ve plajlar ne de o eski iskele meydanı.

70'li yılların hemen başıydı sanıyorum, iskele meydanında Ekrem Bora'ya rastlamıştım. Şimdi rengini hatırlamadığım bir Mercedes araba kullanıyordu ve arabalı vapur kuyruğuna girmişti. Nasıl heyecanlandığımızı ve sevindiğimizi anlatamam. Hemen arabanın etrafında kümelenmiştik. Ekrem Bora, filmlerinin dışında hep bu görüntüsüyle kalmıştı aklımda. İzlediğim ilk filmi hangisiydi anımsamıyorum. Fakat etkilendiğim ve beğenerek izlediğim çok filmi vardı. Bunların başında **Acı Hayat, Suçlular Aramızda, Sürtük, Dikkat Kan Aranıyor** gibi filmler geliyordu.

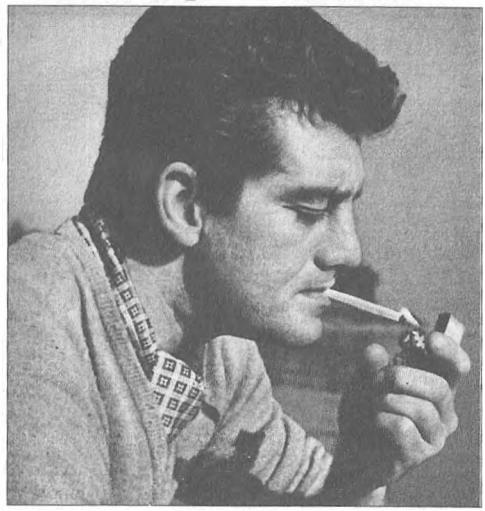
Türk sinemasında oynadığı rollere en oturan, "yakışan" oyunculardan biridir Ekrem Bora. Her rolün adamıdır fakat her rolü kabul etmez. Filmlerin sert ve yalnız adamıdır. İlk dönem filmlerinden **Cehennemde Buluşalım**'da kendini seyrettiğinde sert erkek rollerinde daha başarılı olduğunu farkeder. 60'lı yılların başında bir dergi röportajında "yumuşak, romantik, pelte gibi rolleri kabul etmiyorum" diyordu. "Bu söylediklerim benim için çok mühim şeylerdir. Bir artist karakterini tahlil etmeli ve oynayacağı rolleri de buna göre belirlemelidir."

"Tahsili yarım bıraktım sinema için" diyor, Ekrem Bora konuşmaya başladığımızda. 1932 yılında Ankara'da doğmuş. "İlkokul ikinci sınıfta İstanbul'a geldik. Sonra ortamektep falan derken sinema merakı başladı." Ekrem Bora babasını hiç görmemiş. "Ben 40 günlükken Eskişehir'de şehit düşmüş." Babası Türkiye'de ilk uçan asker pilotlardanmış. Önyüzbaşı Mazhar Bey. Ekrem Bora'nın gerçek adı Ekrem Şerif Uçak. "Babam ilk uçan pilotmuş. Babam uçtuğu zaman Zeki Paşa diye bir Paşa varmış, 'Mazhar sen ilk uçan pilotsun, Yazıcıoğlu so-

yadını bırak Uçak koy soyadını' demiş. Soyadımız öyle kalmış. Sinemaya girdiğim zaman Sezai abi (Solelli), 'sen şimdi yarışmayı kazandın. Uçak iyi olmaz, tayyare gibi. Bora koyalım senin soyadını' dedi. Öyle kaldı."

1953 yılında Yıldız mecmuasının açtığı yarışmayı kazanır Ekrem Bora. O yıllarda tanıdığı sinema yazarı Sezai Solelli 'seni illa artist yapalım' diyordur. "Nasıl olacak dedim. 'Önce yarışmaya gireceksin. Kazanırsın, kazanamazsın onu bilemem' dedi. Girdik, birinci olduk. İlk filmimi 1955'te yapabildim. Yarışmayı kazanınca Lale Film, İpek Film gibi şirketlerle anlaşma yaptık. Tam filme başlayacağız, bir gün kapı çaldı. Askerlik şubesinden bir kağıt geldi, yoklamaya çağırıyorlardı. Askere gittim. Önce Erzincan sonra da Diyarbakır'da bitirdim askerliğimi. 55 senesinde teskereyi alıp döndüğümde hemen piyasaya daldım. İlk filmim **Alın Yazısı.** Sonra 60'lara, 70'lere kadar geldik. İyi filmler yaptık. Sayısını unuttum. Geçenlerde hesaplamaya çalıştım 200'ün üstünde film yapmışım. Derken kriz başladı sinemada. Önce seks filmleri furyası başladı sonra da sol içerikli filmler yapıldı. Bu krizde de ben her sene film yapıyordum. Sonuna kadar çalıştım. Geçen sene İbrahim Tatlıses'le **Fırat**'ta oynadım."

1994 yılında Orhan Aksoy'un yönettiği **Yumuşak Ten** Ekrem Bora'nın son filmi. Engin Ayça'nın yönettiği **Soğuktu ve Yağmur Çiseliyordu** filmindeki oyunuyla 1991 yılında 28. Antalya Film Festivali'nde en iyi erkek oyuncu ödülü alır. Özel ödüllerin dışında **Sürtük** filmindeki oyunuyla da 1966 yılında yapılan 3. Antalya Film Festivali'nde en iyi erkek

oyuncu ödülü almıştı Ekrem Bora. "Başladığımız dönemde sinemadan pek birşey anlamıyorduk. Zamanla intibak ettik. Bir takım imkansızlıklara rağmen bir şeyler verebiliyorduk sinemaya. Hiçbir zaman düşündüğümüzü yapamadık sinemada. Tam doğru dürüst birşeyler yapmaya yeltenirken pat dedi sinema beyaz bayrak çıkardı. Dikkat ediyorum dünya sinemasında benim yaşımda olan aktörler başrol oynuyor. Burada o düşünce yok."

Konu açılmışken soruyorum; "Sinemanın krize girme nedenleri size göre nelerdi?"

"Krize girmesinin en önemli nedeni, televizyon ve videonun çıkması. Dünya sineması da bunları yaşadı, Amerikan sineması da krize girmişti o yıllarda. Onlar yendi. Bu sefer ne yaptılar krizi aşmak için, olağanüstü senaryolarla çıktılar, teknolojiyi çok iyi kullandılar. Bizim onlara yetişmemizin imkanı yok tabii. Seks furyasının da etkisi oldu, sol içerikli filmlerin de. Bunlar biraz hırpaladı Türk sinemasını." Sinemanın yaşadığı krizde, sinemada yapılan hataların payı var mıydı? Kriz önceden görüldüğü halde buna göre önlemler alınabilir miydi? Türk sinemasının yıllarca küçümsenmesinin nedenleri nelerdi? "Şimdi küçümseme neden oluyor, biliyor musunuz? Bizim seyircimiz Ameri-

kan filmini seyrediyor. Amerikan filmiyle Türk filmi arasında bir balans yapmamız gerekiyordu. Doğru, Türk filmi diye alay ederlerdi. Ama biz bunu güzel şeyler yaparak yendik. Ama tabii bir Avrupa filmlerinin, Amerikan filmlerinin üstüne çıkamadık, çıkmamıza imkan yok. Onlardaki teknoloji bizde yok."

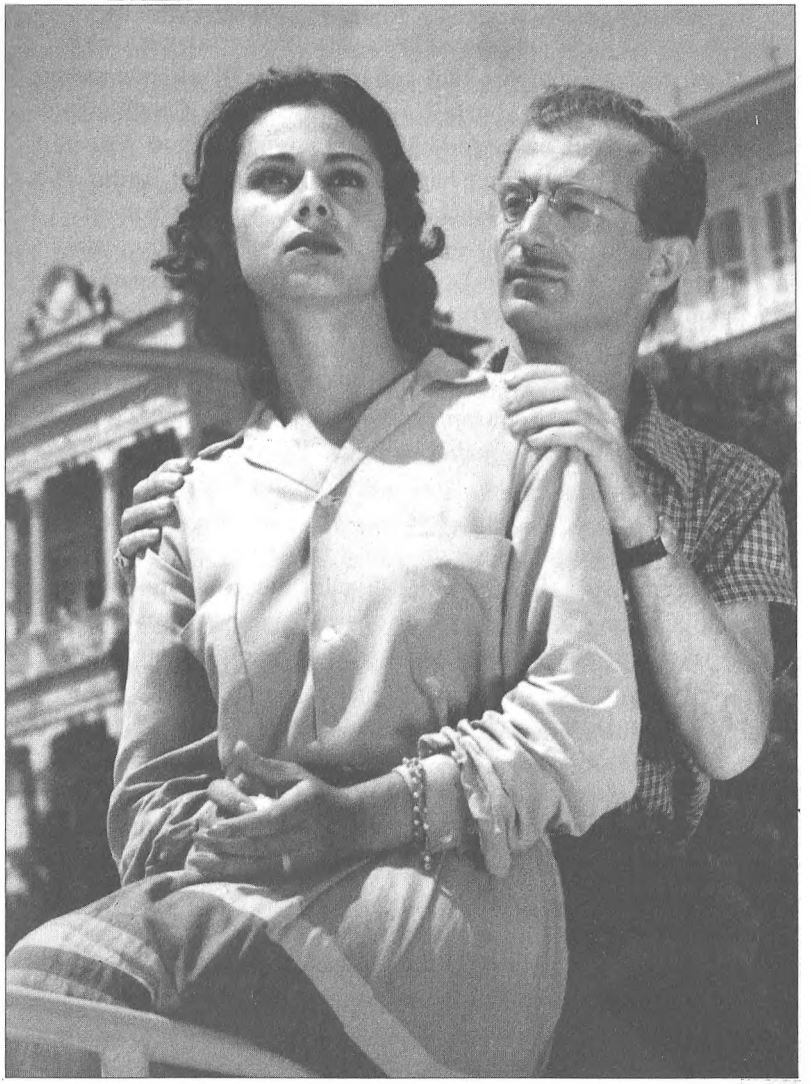
Ekrem Bora da birçok arkadaşı gibi sinemanın kriz döneminde sahneye çıkar, ticaretle uğraşır. "Sinemayla geçinseydik aç kalmıştık. Mobilyacılık yaptım. 71 yılında başladım, Avrupa mobilya getiriyorduk, İtalya'dan getiriyorduk mallarımızı. Sahneye de çıktım 1972 yılında. O bir dönemdi. Para kazandık tabii, turne yaptık bütün Türkiye'de. Ekici Över'in sahibi Hasan Ekici birgün, metazori 'sahneye çıkacaksın' dedi. 'O kadar kolay mı yahu' dedim. Sesim de müsaitti, Sadun Aksüt'ten ders aldım. Çok yakın aile dostumuzdu. Hasan Kazankaya Caddebostan'ı açıyordu o sıralar, ben de Caddebostan'da yazlıkta oturuyordum. Orada çıktım. 4-5 sene gitti böyle, sonra bıraktım. Sahneden aldığımız parayı sinemadan alamadık tabii. Sinemadayken aldığımız parayı üstümüze başımıza harcardık. Mesela rejisörün asistanı iş davetiyesi yazar, 'abi sen 6 takım resmi, 4-5 tane de spor elbise getir'." Bir çok oyuncunun bu yüzden rol alamadığını söylüyorum. O sırada yanımızda oturan Yusuf Sezgin de bunu "Hâlâ öyle. Kıyafete göre rol veriyorlar. 'Onun gardrobu yok, bu rolü alamaz' diyorlar" diyerek doğruluyor.

Ekrem Bora sinemadan emekli olmuş. İlk evliliğinden bir kızı, ikinci evliliğinden de iki kızı ve torunları var. Günlerini evde en son torunu, kızı Lale'nin çocuğuyla oynayarak geçirdiğini söylüyor.

31 Ocak 1998'de SODER'de yaptığımız görüşmeden

Sinema'nın büyülü dünyasından çiçeklerin renkli dünyasına

PERVİN PAR

Sinema'nın büyülü dünyasından çiçeklerin renkli dünyasına

PERVİN PAR

Pervin Par 20 yıldır sinemadan uzak yaşayan, geçmişiyle tüm bağlarını koparmış ve neredeyse tüm anılarını silmiş, Türk sinemasının unutulmayan yüzlerinden, önemli oyuncularındandır. Çocukluğunda rüyalarına giren, tutkuyla bağlandığı sinema oyunculuğuna **Muradın Türküsü** gibi önemli bir filmle başlamış, **Haremde Dört Kadın, Hudutların Kanunu, Gurbet Kuşları** gibi iyi filmlerde oynayarak "iyi filmlerin iyi oyuncusu" olarak ünlenmişti. 50'li yılların ikinci yarısında Muhterem Nur ve Belgin Doruk'la birlikte en çok aranan başrol oyuncusu olmuş, bu ününü 60'lı yıllarda da sürdürmüştü. Sinema tutkusunun hâlâ sürdüğünü, rüyalarına girdiğini fakat bu şartlarda dönmek istemediğini, sinemayla ve geçmişiyle tüm bağlarını kopardığını söylüyor. Eski arkadaşlarıyla görüşmüyor, basının ve televizyon programlarının görüşme isteğini kabul etmiyor. "18 yıldır herkese 'hayır' diyorum. Sizin görüşme isteğinizi de kitap çalışması olduğu için kabul ettim." Geçmişiyle ilgili isimleri ve tarihleri hatırlamıyor. Bunun bilinçli bir reddediş ve unutma olup olmadığını soruyorum. "Çok şeyi hatırlamıyorum. Bir hafıza kaybı mı diyelim yoksa oldum olası öyle miydim bilemiyorum. Genel yapım itibariyle birşeyi yaşayıp hemen unutuyor muyum, çok önemli olursa mı hatırlıyorum, onu bilmiyorum."

Pervin Par'ın İzmir'de çiçekçilik yaptığını biliyordum. Görüşmek için aradığımda çok etkileyici, çok hoş ses tonuyla "Buyrun Pervin Par" dediğinde oldukça heyecanlanmıştım. **Gurbet Kuşları** filmini kaç kez izlemiştim anımsamıyorum, belki onbeş kez ya da daha fazla... Hüseyin Baradan "İzmir'in en meşhur çiçekçisidir Pervin" demişti. Filmlerinde genellikle "masum kız", "çile çeken kız"dı. O döneme ait fotoğraflarına baktığınızda da size bu duyguyu veriyor, bunu çağrıştırıyordu. "Benim tipimde var bu. Hep masum kız oynadım. Bir filmde vamp oynadım, beceremedim. Benim vamp anlayışım, dişilik anlayışım farklıydı o yıllarda da, bu yıllarda da."

1939 yılında Bursa'da doğan Pervin Par'ın çocukluğu İzmir'de geçmiş. Gerçek adı Pervin Doyum. Çocukluk yıllarında başlamış sinema tutkusu. Öyle bir tutku ki çocuk yaşlarda, bu isteğine karşı çıkan ailesine rağmen evden kaçıp İstanbul'a gelecek kadar güçlü. Hiçbir yeri bilmiyor, hiç kimseyi tanımıyordur İstanbul'da. "Annem babam İstanbullu. Ben Bursa'da doğmuşum, sonra İzmir'e yerleşmişler. Niye öyle gezmişler onu da bilmiyorum. Babamın aşçı dükkanı varmış ama ben hiç görmedim. O nasıl bir Türkiye'ydi bilemiyorum ama zannediyorum zor yıllardı. Şimdi her şey var zor, o zaman hiçbir şey yoktu, öyle zordu." Pervin Par çocuk yaşlarda bir fotoğrafçıda, Foto Can'da çalışmaya başlar. Fakat aklı fikri sinemadadır. "Ben sinema oyuncusu olacağım" diye tutturur. Ailesi kesinlikle karşı çıkar bu isteğine. Pervin Par'ın gözü karadır, cesurdur. Rüyalarına giren bu tutkusunu gerçekleştirmek için İstanbul'a gelir. "Artist" olmak için evden kaçmıştır. Üstelik, 70'li yıllarda çokça tanık olduğumuz, insanların artist olmak için evlerinden kaçtığı, soluğu İstanbul'da, Beyoğlu'nda aldığı yıllar değildir henüz. Tabii ailesi evlatlıktan reddeder, uzun süre konuşmaz. "Çok gençtim. Foto Can'ın oğlu vardı, onunla birlikte İstanbul'a gittik. O da sinemacı olmak istiyordu. O olamadı, geri döndü sonra."

Gözükaralığının yanı sıra oldukça da şanslıdır Pervin Par. O yıllarda yayınlanmakta olan Artist dergisini edinir ve görüşmeye gider. Derginin sahipleri Arif Hanoğlu ve Kadri Yurdatap'tır. Görüşmeye gittiğinde gazeteci Lütfi Gökmen de oradadır. "Ben artist olmak istiyorum" der. "Lütfi Gökmen şöyle bir baktı, 'çok şanslısınız' dedi. Duru Film bir film yapacakmış, yeni bir yüz arıyorlarmış. 'Seni oraya götüreyim, beğenirlerse olur' dedi. Orada Atıf Yılmaz gördü beni, 'tamam' dedi. Müthiş bir şans, inanılmaz bir şans. İstanbul'a gittiğimden 1-1,5 ay sonra ben filme başladım. İlk filmim **Gelinin Muradı**'dır."

Atıf Yılmaz anılarında o günleri şöyle anlatıyor: "Fikret Hakan filmin erkek oyuncusu kasabanın genç doktoru rolünde. Piyasadaki kadın oyuncular arasında kadın rolünü oynayabilecek biri yok. (...) Büroya hergün bir dolu genç kız geliyor. Hiçbirini gözüm tutmuyor. Lütfi Gökmen adlı bir gazeteci arkadaşım var. Ona da soruyorum. 'Tam senin aradığın gibi bir kız tanıyorum' diyor. Hemen ertesi gün yolla-

yacak. Ertesi gün uzun süredir kafamda şekillendirdiğim kız tipi kapıyı açıp içeri giriyor. 16-17 yaşlarında ya var ya yok. Biraz tombulca, genç irisi dediklerinden. Hem saf hem fettan. Yaramaz bir çocuk ifadesiyle gülüyor. (...) Lütfi'nin onu sahiplenmesiyle benim oyuncu arıyor olmam aynı günlere denk gelmiş." (Hayallerim, Aşkım ve Ben. Simavi Yayınları)

O zamanlar sinemadan alınan parayla geçinmek zordur Pervin Par için. Hele İstanbul gibi bir şehirde tek başınıza ayakta kalmaya çalışıyorsanız. "Ben para ilişkilerimde dikkatli davranan biriyim, borçtan nefret ederim. İlk filmi yapmışsınız, sonrasının ne olacağı, yarının ne getireceği belli değil. Bir arkadaşım Muammer Karaca'ya götürdü, orada Mürüvvet Sim'in rolü verildi bana. Çok küçük bir roldü. Ben o zamanlar 16 yaşlarındayım, 45 yaşlarında bir kadının rolü. Gülriz Sururi vardı, Muammer Karaca vardı oyunda. Giriyorum birşeyler söylüyorum ve çıkıyorum. Hiç prova falan yapılmadı. Gülriz, sahneye çıkmadan önce 'heyecanlı mısın?' dedi. 'Hayır, değilim' dedim. Hakikaten değildim, rahattım, umurumda değildi. Sahneye çıktığım anda korkunç bir heyecan. Kapkaranlık bir yere çıkıyorsunuz, olduğunuz yer ışıklı, ondan sonrası karanlık. Karikatürlerde vardır ya, böyle böyle gözler görüyorsunuz, başka birşey görmüyorsunuz. Lafımı söyledim mi, söylemedim mi, Muammer Karaca mı benim lafımı söyledi hatırlamıyorum. Zaten Muammer'le sahne almak çok zordu. Hem çok iyi oyuncu, çok iyi tuluatçıydı hem de ezerdi insanı sahnede. Çok zorlandım. Aşağı yukarı üç ay çalıştım, sonra bıraktım. **Gelinin Muradı** çok iyi bir filmdi. Arka arkaya filmler başladı."

Arka arkaya Muharrem Gürses'in filmlerinde oynar. O sıralar Muharrem Gürses melodramları çok iş yapmaktadır. Pervin Par'ın oynadığı filmler de iyi iş yapar. "Sinemaların kapıları kırılıyordu derler ya, o filmler öyle iş yaptı. Ben yeni bir tiptim ya da o tiplere çok iyi oturmuştum bilemiyorum. İlk filmden itibaren 'Pervin çok iyi oyuncudur' denmeye başlandı. Ben bir yanlış yaptım. Birden bire parlamış, iyi bir çıkış yapmışken geriye çekildim. Neden çekildim, aşık oldum çünkü. Mahir Özerdem'e aşık oldum. O benim hatammış ama o zaman bilemiyorsunuz ki. O kadar cahil, genç, dünyadan habersiz ve tutkulu... O

yıllarda çok masumdu insanlar, özellikle kadınlar. Şimdi gelsem aynı şeyi yapmam herhalde. Şimdiki gençliğin idealleri farklı. O yılların gencinin masumluğu şimdi yok. Beş yıl birlikte olduk. Evlilikle sonuçlanmadı, iyi ki sonuçlanmadı. Onunla birlikte olduğum dönemde de film yaptım ama çok farklı davranıyorsunuz. Çok baskıcıydı, kıskançtı. Hem sinema yapacaksınız hem böyle boyun eğeceksiniz, olmuyordu."

Çok genç yaşlarda çok kısa süren bir evlilik yapmıştı Pervin Par. Çocuk denecek yaşta yaptığı bu evlilik nasıl oldu sorusunu, "Herkeste olduğu gibi deyip geçin" diye yanıtlıyor. Mahir Özerdem'den ayrıldıktan sonra Atıf Yılmaz'la bir birliktelik yaşarlar. Bu ilişki için de, "Var tabii ama öyle ciddi birşey değil. Yani onun anlattığı gibi değil. Atıf'ın

rejisörlük yeteneğinden gelen bir hikayeciliği var. Bir ilişkimiz var tabii ama onun anlattığı gibi tam nişanlanacakken gelmemiş, nişanlanamamışız gibi bir hikaye değil" diyor.*

"Sonra tekrar yoğunlaştı sinema. O dönemde **Muradın Türküsü, Gurbet Kuşları, Haremde Dört Kadın** gibi iyi filmler var. Özellikle iyi filmleri kovalardım. Artist mecmuasının sahipleri değişmişti. Yanılmıyorsam Recep Ekicigil almıştı. **Gurbet Kuşları**'nı yapacaklar Ekicigil'ler. Rejisöre ihtiyaçları var, karar veremiyorlar. Ahbaplık ediyorsunuz insanlarla. Ben 'bunu Halit Refiğ' yapar diye atıldım ortaya. Halit benim bir, iki filmimde reji asistanıydı. Bir nevi baskı yaptım, zorladım filmi Halit'e vermeleri için ve çok da iyi oldu. Naif bir oyuncuydum, çok kırılgandım. Daha yırtık olmalıymışım. Ama ben onu kendime yakıştıramıyordum. Tabii bu oyununuza da yansıyor." Pervin Par bütün naifliğine, kırılganlığına karşın aklına yatmayan herşeye başkaldırır, mücadele eder.Yalnız kalmaktan korkmaz, tek başına ayakta kalmanın mücadelesini verir hayatı boyunca. "Bu benim tercihimdi, insanlar zorlamadı buna beni. Zor oldu ama başardım. Son yıllarda çok kadın bunu yapıyor ve başarıyor. Doğrusu da bu. Bir kadın, erkeği istediği için birlikte olmalı yoksa onun temin edecekleri için değil. Mecbur kalmak, baskı altına girmek korkunç birşey." Bütün bu zorluklara göğüs gerer, kimsenin himayesinin altına girmek, ödün vermek istemez.

İstanbul'da yaşamak, ayakta kalmak zordur. Yıldız olsanız da zordur bu, çoğu zaman. Yarın güvenceniz yoktur. Pervin Par da sinema krize girdiği dönemlerde zorlu günler yaşar. Sahneye çıkmak zorunda kalır. "Geçinmek mecburiyetindeydik. Ben önemli bir birikim de yapamamıştım ama kendimi geçindirebiliyordum. Bugün geçinecek param vardı ama altı ay sonra ne olacak endişesiyle yaşıyordum. Bunu bütün arkadaşlar yaşadı. Bugünkü imkanlar yoktu, çok arkadaşımız vasat bir hayatın içindeydi. Benim arabam yoktu, sete dolmuşla ya da taksiyle gidiyordum. Zaten birikimim olsaydı ben sahneye çıkmazdım. Sahneye kendimi göstermek, 'aman ne hoş kadın' dedirtmek için çıkmadım ki. Kimseye muhtaç olmadan, 'benim yaptığım bu, ne verirsiniz' pazarlığını yaparak yaşadım. Bu büyük bir özgürlüktü, ayakta ka-

labilmenin mücadelesiydi. Ya da ne yapacaksınız? Bir erkeğin karısı, sevgilisi, metresi olacaksınız. Yaşamak mecburiyetindesiniz. Sinemadan tanınıyorsunuz zaten, teklif de geliyor. Tekrar gidip kasiyerlik falan yapamazsınız. Maksim Gazinosu'nda başladı sahne. Sinemadan iyi teklifler, yeterli teklifler gelse niye çıksınki insanlar sahneye. Birçok arkadaş bunu yaptı. Sinemada krizin başlangıcıydı sanıyorum. Hayatınızda sizi finanse edecek erkek yoksa siz ancak geçinirsiniz. Ben de kendimi hiç finanse ettirmedim. Ben biraz özgürlüğüme düşkünüm, biraz dik kafalıyım, kendi doğrularım vardır. Sonra Ankara'dan bir teklif gelmişti, oraya yerleştim. Uzun sürdü Ankara'da sahne çalışmam ve orada bıraktım sahneyi. İstanbul'a döndüm tekrar."

Ankara'da bir de evlilik yaşar Pervin Par. "En büyük aşkım" dediği bir kızı olur. Eşinden ayrıldığında kızı 2.5 yaşındadır ve İstanbul'a dönmüşlerdir. Çalışmak zorundadır. Bir - iki filmde ikinci rollerde oynar. Sinemada herşey değişmiştir. Bu onu mutsuz eder. "Hayır, ben bunu yapamam dedim. Çok şey değişmişti. Bizim dönemimizde müthiş bir saygı vardı. Rejisör o setin ilahıydı. Biz belli bir saatte sette olurduk. Baktım sabah erkenden sette olması gereken oyuncu, öğlen geliyor. Biz öteki sisteme alışmışız, yeni sistem rahatsız etti. Bir de ikinci roller beni üzdü, kırdı. Yaşım genç, anne oynasanız olmuyor, genç kızı oynayamıyorsunuz. Size uygun senaryolar yok. 'Tekrar sahneye çık' dedi arkadaşlar. Ders almaya başladım. Orada da her şey değişmişti. 'Kaç masan var?' diye soruyorlardı. Gazino işi de yapamazdım. 'Ben şimdi ne yapacağım?' soruları başladı."

Bir ahbabının önerisiyle İzmir'e yerleşmeye karar verir. Ailesi de İzmir'de oturuyordur nasılsa. Bir iş yapması gerekiyordur, yine arkadaşlarının önerisiyle çiçekçilik yapmaya karar verir. Çiçekleri çok seviyordur. 18 yıldır sürdürüyordur çiçekçiliği. Aynı zamanda İzmir Çiçek Üreticileri ve Satıcıları Derneği başkanlığı yapar. Kızı da büyümüş, üniversiteyi bitirmiştir. "Sinemacı olmaması için elimden geleni yaptım, onu uzak tutarak. 'Üniversiteyi bitirirsen böyle birşey yapabilirsin' dedim. Biraz haylazdı ama bitirdi okulunu. Tiyatroya çok meraklı var, sinemada da kamera arkasına meraklı. Oyunculuk yeteneği de var ama istemedi." Küskün değil Pervin Par ama bütün geçmişiyle

bağlarını koparmış. "Sinema çevresiyle kopardığım gibi arkadaşlarımla da bağım koptu. Aykırı düşünüyorum, belki ondan" diyor. "Zamanla hatırlanmak istememek gibi bir duygu mu oluştu?" diyorum. "Zannediyorum. Çünkü endişeleniyorum, insan her zaman sağlıklı olamıyor, sağlıklı düşünemiyor. Acaba bende nasıl bir etki yapar, bu endişeyi taşımışımdır hep. Teklifler oldu zaman zaman. Hikayeyi istedim. Sinema daha geçmiş yıllardaydı, daha sonra televizyon dizileri geldi. Önerilen roller bana uymuyordu. Artık masum kızı oynayamam. İçimde gözleri yarı açık uyuyan tutku itiyor beni ama hayır artık o yorgunluğa gelemem. Örneğin NTV'den, çiçekçilik üzerine bir program yapmak istiyorlardı. 'Evet' demedim. Çünkü o kamerayı gördüğüm zaman heyecanlanacağım. O heyecan beni ne yapar. 18 yıldır herkese 'hayır' diyorum."

İnsanların onbeş dakika şöhret olmak, gündemde kalabilmek için olmadık işler yaptığı günümüzde, sinemanın

iyi oyuncularından Pervin Par hatırlanmamayı, sinemadan ve "medyadan" uzak kalmayı tercih ediyordu. "Hayat o kadar boşmuş ki, değmezmiş, hiçbir şeye değmezmiş" diyor. Pişman mıydı yaşadıklarından dolayı. "Hayır" diyor. "Sinema yapmaktan pişman değilim, yine sinema yapabilirim. Başka şeylere pişman oluyorsunuz. Mücadele etmek kolay değil, hele tek başınıza..." Görüşmeye gitmeden önce telefonlaştığımızda "fotoğraf çektirmem" demişti. "Hiçbir kadın yaşlanmayı kabul etmiyor, kabullendiğini söylese de. Unutmuyorum, on yıl önce şu ilerideki sokaktan geçiyorum, durdum vitrine bakıyorum. Bir kadın bana bakıyordu, bir kadınla göz göze geldik. Şöyle bir baktım, tanımıyorum o kadını. İçeriye baktım yok kimse, kadına baktım. O kadın bendim. O kadın bendim ve kendimi tanıyamadım. Çok yabancıydım o kadına. O beni rahatsız etti. Demek ki o güne kadar kendimle barışıkmışım, kendimi güzel bulmuşum, kendime bakmışım. Bir süre bakmamışım demek. O bakmadığım yıllar içinde ben değişmişim. Ondan sonra da resime hayır dedim."

Pervin Par sinemayı takip ediyor, yeni filmleri izliyordu. Ona göre önemli farklar var mıydı? "Var tabii. Bir kere daha hayatın içinden olmaya başladı. O zamanlar belki yine hayatın içindendi ama gerçeğin kenarında dolaşırdı hikayeler. Şimdi yeni arkadaşlar, genç arkadaşlar çok güzel şeyler yapıyorlar. Hem hikaye olarak hem oyuncu olarak hem de yönetmen olarak... Büyük bir aşama var. Ama belli yaşlardakiler hoşlanmıyor bundan. Bunu nereden biliyorum, işte buradan geçerken duruyorlar, gözlerinde ışık içeri girip 'o filmler, sizin filmleriniz çok güzeldi' diyorlar. Belki bir romantizm vardı, insanları irkiltmiyordu, incitmiyordu. Eşkıya'yı seyrettim, çok da güzeldi. Herhalde öyle bir fimde oynamak büyük keyiftir."

"Eski oyuncuların yerleri doldurulamadı" benzeri yorumlarla sık sık karşılaşılıyordu. Bunu o dönemin oyuncuları da sık sık dile getiriyordu. "Bilemiyorum, bana buradan geçenlerin söyledikleri o. 'Siz bir başkaydınız' diyorlar. Hayır, şimdi de çok hoş, çok güzel arkadaşlar var. Hiçbir şey eski haliyle kalmaz. Her akan su yeni bir sudur. O zaman yeri doldurulacak diye bir olay yok. Yeni oyuncular var, onlar da 15-20 sene sonra yeri doldurulamaz olarak değerlendirilecek. Bizim

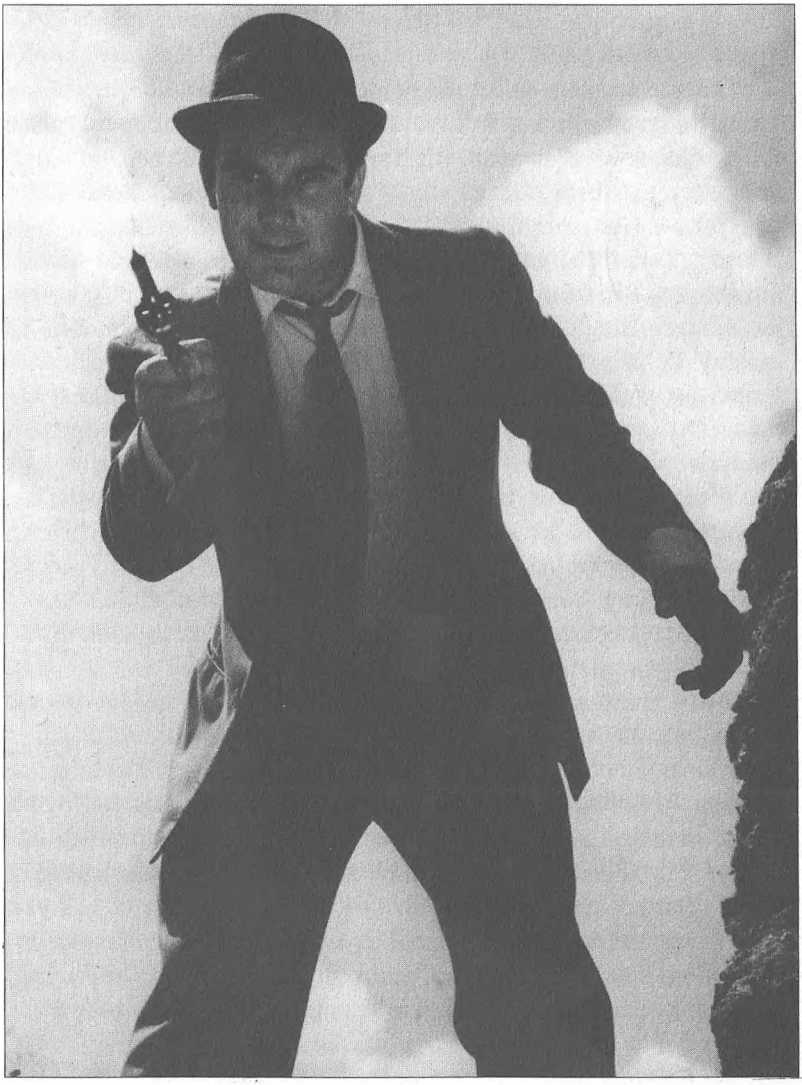
yerimizin doldurulması gerekmiyor. Biz vardık, güzel yıllardı, şimdi yokuz farklı arkadaşlar var. Onlar için de belki güzel yıllar. Tabii bir açıdan değil, çok az film çekiliyor. Kendilerini ifade edemiyorlar, belki geçinemiyorlar. Herkesin yeri farklı. Ayrıca tabiat boşluk kabul etmez diye birşey var."

İnsanların gerçeklerden hoşlanmadığını, ikili bir dünya istediklerini düşünüyor Pervin Par. Kendisini gerçekçi hatta "epey sert bir gerçekçi" olarak tanımlıyor. "Belki o yüzden insanlarla ilişkim kopuyor. İstanbul'a gelmiyorum yıllardır. Büyük acılar çekmiş insanlar var oralarda, geçmişteki günlerine dönmek isteyen insanlar. Geçmişe dönmesi mümkün olmayan insanlar var. Şimdi bütün bunları görüyorsunuz... Bana çok zor geliyor. 'Geçmişola, bitmiş artık, o tren gitmiş. Gel daha gerçekçi bir düzene otur, belki daha huzurlu olursun' deme ihtiyacı hissediyorsunuz ve diyemiyorsunuz. Çünkü üzülür. O zaman da yine ikili bir dünya mı kuracaksınız. İnsanlar ikili bir dünya istiyorlar."

27 Şubat 1998'de İzmir'de yaptığımız görüşmeden

** Atıf Yılmaz'ın anıları -sadece bu konuda söylediklerini merak edenler için değil, usta yönetmenimizin kaleme aldığı "zengin kişisel dünyasını", "gözlemlerini, düşüncelerini" bilmek isteyenlere- "Hayallerim, Aşkım ve Ben", Simavi Yayınları, daha sonra genişletilmiş olarak da Afa Yayınlarından "Söylemek Güzeldir" adıyla yayınlandı.*

Yeşilçam'ın Çapkın jönü
ORHAN GÜNŞİRAY

Yeşilçam'ın Çapkın jönü

ORHAN GÜNŞİRAY

Türk sinemasının en popüler jönlerindendi Orhan Günşiray. Bir yazar abimiz "bizim kuşak Turan Seyfioğlu'cuydu, bizden sonrakiler Orhan Günşiray'cı" demişti. Biz Turan Seyfioğlu'nun popüler olduğu döneme yetişemedik. Gençliğini 70'lerde yaşayan bizim kuşak daha çok Yılmaz Güney ve Cüneyt Arkın'cıydı fakat Orhan Günşiray'ı da bilirdik. **Yarın Bizimdir, Mahalleye Gelen Gelin, Fosforlu Cevriye, İkimize Bir Dünya, Vurguncular** gibi filmlerini izlemiş, sinema-magazin dergilerinde "çapkınlığına" yönelik çok haberler okumuştuk. Polisiye komedi ve macera filmlerinin gözünü budaktan sakınmayan, korkusuz ve çapkın jönüydü. Filmlerinde çapkın jönü oynayan Orhan Günşiray'ın özel hayatında da çapkınlıklarıyla ilgili çok hikayeler anlatılırdı. Hayatını dolu dolu yaşamıştı. "Benim gibi yaşayan insan azdır" diyor. Bir eşiyle iki kez olmak üzere 7 kez evlenen Orhan Günşiray'ın 5 çocuğu var. Çocukları çok sevdiğini söylüyor. Çocuklarından biri yakından tanıdığımız sinema ve tiyatro oyuncusu Mahir Günşiray. Son eşi Gülçin hanımdan olan kızları Gülüm yeni evlenmiş. "Çocuksuz kaldık şimdi. Hanıma bir çocuk yapalım diyorum, katılıyor gülmekten."

Orhan Günşiray'la Feneryolu'ndaki evlerinde konuşuyoruz. Çocuklar kadar hayvanları da seviyor. Evde iki köpeğin dışında kuşları da var. "Sinema öncesini biraz anlatabilir misiniz?" diyerek teybi çalıştırıyorum. "1928'de İstanbul'da doğdum. 2.5 yaşından itibaren Büyükada'da oturduk. Orada büyüdüm, ilkokulu orada okudum. Mahir oğlu Nebiye'den doğma Orhan Günşiray. Merhaba..." diye başlıyor anlatmaya. "Babam Ankara'da siyasi polisti, Atatürk zamanında. Eşkıyaları falan yakalarlardı. Sonra İstanbul'a geldi. Akay vapur şirketinde müfettiş oldu. Sonra Deniz Yolları'nda ambarlar müdürlüğü yaptı. Daha sonra da Kütahya Tavşanlı'ya gitti Kömür İşletmeleri'nin satış müdürü olarak. Ben de ortaokulu orada bitirdim."

Sinema öncesinde uzun süre ticaretle uğraşmış. Eniştesiyle birlikte

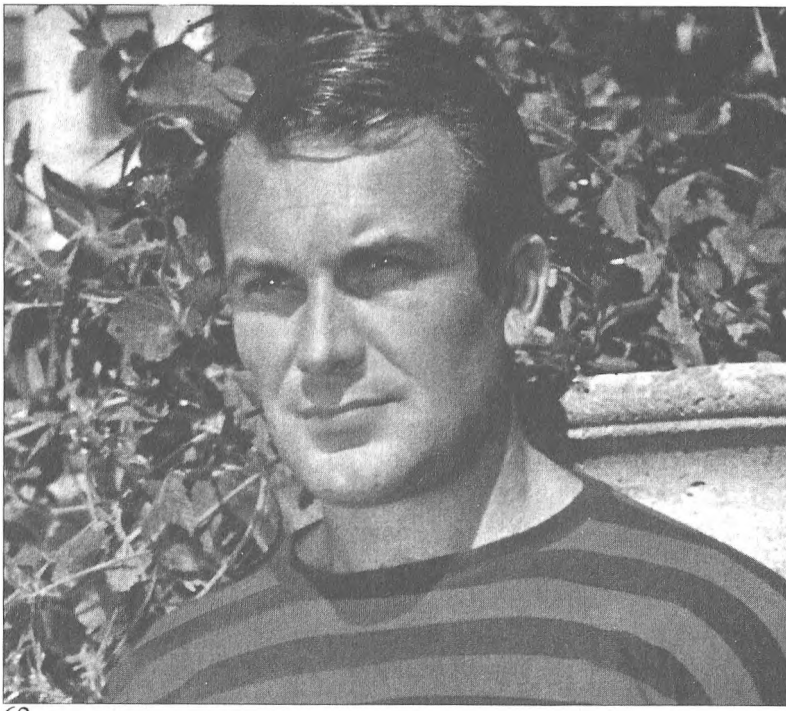
müteahitlik yapmışlar. Futbol ve voleybol da oynuyordur o yıllarda. Futbolu Beyoğlu Spor'da oynar, sonra Fenerbahçe'ye gelir. Fakat minisküs olunca mecburen futbolu bırakır. Bu arada 1950 yılında yapılan bir müsabakada "Adalar Erkek Güzeli" seçilir. 1956 yılında babası vefat etmiştir. "Film işi de ondan sonra çıktı. Babam vefat edince uzun süre İstanbul'da kaldım. Eskiden tanıdığım Hasan Kazankaya'yla karşılaştık, sohbet ettik. Derken, 'benim bir romanım var, onu senaryolaştırdık filme çekeceğiz. Bu filmde sen de oynayacaksın' diye ısrar etti. Ben şaka gibi kabul ettim o işi. Ondan sonra bir baktım kendimi sette buldum. Filmin adı **Lejyon Dönüşü**'ydü, Ertem Göreç yönetmişti. Çekimleri çok uzun sürdü. Titiz çalışılıyordu, film falan da karaborsaydı, zor bulunuyordu. Güzel bir filmdi, kadrosu çok iyiydi. Belgin Doruk vardı, Fikret Hakan vardı. Sonra başka teklifler aldım, kabul etmedim. 'Lanet olsun, bir senede film bitti, canımıza okundu, böyle iş mi olur' dedim. Sonra 58 senesiydi, Baki Baba vardı Şan Sineması'nın sahibi, iki de Ermeni ortağı vardı, onlar çağırdılar. Faruk Kenç de vardı, bir film yapacaklardı. 'Ben bu işi yapmayacağım' dedim, 'geleceksin' dedi Faruk abi. Onu sinemanın dışından, Büyükada'dan da tanıyordum. Gittik... Nedret Güvenç, Baki Baba'nın küçük bir kızı vardı o falan bir film çektik. Arkadan Acar Film çağırdı, 2-3 filmlik mukavele yaptı. Sonra arkası geldi işte. Sonra Neriman'la (Köksal) oynadığımız **Fosforlu Cevriye** ile başrole geçmiştim. **Fosforlu Cevriye** çok tuttu, ondan sonra meşhur oldum tabii. Senede 10-15 film çevirmeye başladık."

Yıldızı birden parlamış, çok popüler bir jön olmuştur Orhan Günşiray. Film şirketleri, Anadoludaki işletmeciler Orhan Günşiray'lı filmler istiyordur artık. Bu ün Günşiray'a para da kazandırır. "Ben paramın çoğunu çok iyi yaşadım, öyle kullandım. Benim gibi yaşayan insan azdır. Gariban da baktım, fakir fukara da baktım. Cebimde akrep yoktu benim. Kendimize ait filmleri çok iyi yapmaya çalıştık, onlara çok para sarfettim. Harcadığımız paraları bile alamadık. Kapı pencere kırılan filmlerden bile çok az hasılat geldi. Böyle işletmeciler de vardı."

Oyunculuğun dışında yapımcılık da yapmaya başlar Orhan Günşiray. 1961 yılında Atıf Yılmaz'la birlikte Yerli Film'i kurarlar. "Çok güzel bir yazıhanemiz vardı. Eksik olmasın rejisör mimar Duygu Sa-

ğıroğlu yapmıştı. İstiklal Caddesi'nde Sivas İş Hanı'nın 3. katındaydı. Filmler beni çok büyük zarara soktu. İşletmecileri takip edemiyoruz. Ben yoğun çalışıyorum, Atıf yoğun çalışıyor. Paraları ödemiyorlar, istedikleri gibi fiyatlandırıyorlar. Bütün bunlar bizi çok yıprattı. Yazıhaneyi kapattık. Sonra ben Günşiray Film'i kurdum. Küçük kızımın adı Aslı'ydı, bir de Aslı Film adıyla film yapmaya başladım. Bu filmlerimden on tanesi çalınmış durumda, kopyaları falan ortada yok. Altı tanesi var, onları da sattım. Sonra Suphi Kaner'in ölümüne çok üzülmüştüm. Çok içki içiyordu, boykot ettiler. Çocuk gitti kahrından intihar etti. Biraz isyankar konuştum prodüktörlere, çok hataları vardı. Filmlerimi işletmecilere aldırmadılar. Böyle sıkıntılı devreler geçirdim."

Sinemanın gelişmesi için ortak yapımlar yapmanın, diğer ülkelerle ilişkiler kurmanın gerekli olduğunu düşünür o yıllarda. Bu konuda gi-

rişimlerde bulunur. Fakat şanssızdır, bu girişiminde de zarar eder, büyük paralar kaybeder. Yine de çok iyi dostluklar kurduğu için mutludur. "**Tek Gözlü Askerler** diye bir ortak yapımım vardı. İngiliz Raks Stüdyoları, Almanlar ve Yunanlılar vardı. Geldiler üç kere misafir ettim, herşey tamam. Bütün İstanbul'u gezdirdim, geceleri ziyafetler verdim. İngilizler Hilton'da, Almanlar ve Yunanlılar Divan Otel'de kaldılar. Çok büyük paralar sarfettim. Filmin hikayesi de, Alkapon'un servetini arıyorlar. Şark'a saklamış. Yunanistan'dan İstanbul'a geliyorlar. Ben de iki çete olsun, biri Karadeniz sahilinden, diğeri Ege sahilinden gelsin dedim. Turizm bakımından da faydalı olmasını düşünüyorum. Dünyaya satılacak film. Hatta Ayşe Şasa senaryonun tercümesini yaptı. Anlaştık, ülkelerine döndüler, Kıbrıs meselesi patlak verdi, birinci hadiseler oldu. Bu iş yattı. Ben yaptığım masrafla kaldım. Sonra beni çok davet ettiler, Yunanistan'a, İngiltere'ye. 'Size çok borçluyuz, yeni birşeyler yaparız' falan dediler ama benim de neşem kaçmıştı. Çok büyük şanssızlık. Onları ağırlarken harcadığım parayla o zaman Levent'de 5 tane villa alırdım. Böyle kısmetsizlikler oldu ama ben hiç geriye bakmıyorum, dünü düşünmüyorum."

Neşeli tipler çizer filmlerinde. Çapkındır, bıçkın ve cesurdur. Çapkın jön, filmlerindeki kadar gerçek yaşamında da çapkınlığıyla ünlenir, magazin dergilerine sık sık haber olur. Hayatı çok renklidir. Anılarını yazmasını öneriyorum. Basından çok teklif aldığını, kabul etmediğini söylüyor. "Ben anılarımı yazacağım. Bu kadar çok şeyi anlatmam kimseye, sizi sevdiğim için anlattım bütün bunları, dertleştik. Anılarıma koyacağım şeyleri de anlattım size. Benden anılarımı istiyorlar. Öyle şeyler istiyorlar ki bunları yazmama, anlatmama imkan yok. Çapkınlıklarımı yazmamı istiyorlar. Benim ahlak anlayışıma ters. O gün yaşananları bu gün para kazanmak için satıyormuş gibi bir fikre sahip olamam. Ben bundan utanç duyarım. Flörtlerimi yazabilirim, basına yansımış zaten. Bunun dışında benim yazamayacağım çok şey var. Onlar da bunu istiyorlar. Hatta karılarımla aşklarımı anlatmamı istiyorlar. Ne münasebet. Sevdim evlendim, sonra anlaşamadım. Bana göre daima kadınlar haklıdır. Sizin yaptığınız söylenen, yazılan şeyleri nasıl kabul eder. Üstelik yapmadığım şeyler... Kadın isyan ediyor ta-

bii, huzur kalmıyor evde, o da haklı. Mesleğimi mi bırakayım? Hayatımı yazmak istiyorum, notlarım var. Anılarımı isteyenlerin benden istediklerini yapamam. Bu beni yaralar, o insanları da yaralar."

Sinemada oyuncu olarak da yapımcı olarak da istediklerini yapamadığını düşünüyor Orhan Günşiray. Sevdiği, iyi olduğunu düşündüğü birçok filmde oynadığı için de mutlu olduğunu söylüyor. "Tabii bir kısım beni mutlu eden filmlerde oynadım. Fakat benim istediğim bu değildi tabii. Mesela **Allah Cezanı Versin Osman Bey, Dolandırıcılar Şahı, Yarın Bizimdir, Mahalleye Gelen Gelin** var, bunlar çok güzel filmler. Son dönemde **Paramparça** filminde oynadım, oradaki rolümü severim. Biliyorsunuz bir de Aliki'yle (Vuyuklaki) oynamıştım Yunanlılarla ortak prodüksiyonda, **Sıralardaki Heyecanlar** filminde. O da Kıbrıs hadiselerinin olduğu zamana denk geldi. Çok büyük süksesi vardı, o zaman çekindiler oynatamadılar. Epey bir zaman sonra oynattılar. O güzel bir filmdi. Çok iyi bir dostluk kurduk Yunanlı sanatçılarla. Çok iyi karşılandık Atina'da, çok misafirperverlik gösterdiler. Ben de onlar buraya geldiği zaman aynı şeyi yaptım, hepsine hediyeler falan aldım. Bana Yunanistan'da çok itibar ettiler. Birsel Film'in bir ortak yapımıydı, resimlerimi görünce beni tercih etmişler. Bu olay da beni çok mutlu etmişti. O sene de orada kimler yoktu ki.. Fikret Hakan oradaydı, başka bir filmde çalışıyordu. Ekrem Bora öyle. Belgin Doruk oradaydı, Neriman Köksal oradaydı. Çok iyi bir ekiptik."

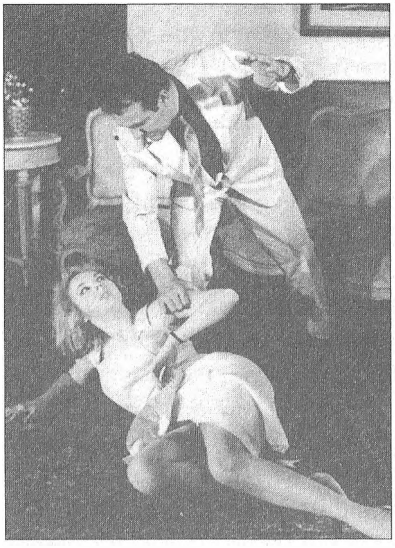
En çok da "doğru dürüst bir James Bond" filminde oynayamadığı için üzülüyor. Sohbeti sürdürürken, olgunlaştıkça bu yaşlarında daha çok Atatürk'e benzediğini farkediyorum. "Atatürk'ü oynamak ister miydiniz ya da böyle bir teklif gelmiş miydi daha önce?" diye soruyorum. "Cemal Gürsel bana Atatürk rolünü oynatmak istiyordu. Sonra oğluma nasip oldu, çok iftihar ettim. Kimse cesaret edemiyordu yapmaya. Çünkü ya küçük olursa film. Bunun için dışarıdan aktör aradılar, rejisör aradılar. Olur mu, Atatürk'ü bizden başka hiç kimsenin oynamaması lazım. Para olsun yeterki bizde de rejisör var, aktör var. Maalesef çekindiler, kimse yapamaz, kimse oynayamaz bu filmi diye. Sonunda yapıldı ama ilk Atatürk, **Metamorfoz** çok yetersiz oldu. Yok denecek kadar az bir bütçeyle yapmışlar."

Orhan Günşiray Türk sinemasının gelişmesi için çok uğraştığını, Türkiye'de çok iyi oyuncular olduğunu fakat teknik imkanlarının olmamasının büyük şanssızlık olduğunu söylüyor. "Ben çok uğraştım Türk filmciliğinin kalkınması için. Cemal Paşa (Gürsel) beni çok severdi. Beni çağırır misafir ederdi. Onunla da çok konuşurduk bu meseleleri. 'Paşam Türk filmciliğinin kalkınması için çok büyük bir plato lazım, bunu devlet yapsın. Teknik imkanlarımızın geliştirilmesi lazım' derdim. 'Fransa'da bile ithal filme tahdit varmış, bizde yok' derdim. Hatta Hürrem Bey'le (Erman) falan ekip olarak gittik, konuştuk. Hürrem Bey de çok iyi şeyler söyledi. Ondan sonra bunlar not alında fakat olamadı. Ben herşeye burnumu uzattım, çok şey yapmak istedim ama desteklenmedim."

70'lerde bir süre sahneye de çıkar Orhan Günşiray. "Sinema durunca seks filmleri yapmaya başladılar. Orada büsbütün canına okundu Türk sinemasının." 1975'ten sonra iyice uzaklaşır sinemadan, Tuzla'ya yerleşir. Zamanında Levent'de aldığı villasını plato olarak kiraya da veriyordur. Daha sonra sünnetçi Kemal Özkan'a kiralar. "Kemal Özkan kiraları ödemeyip beni zor duruma düşürünce lanet olsun dedim, o canım yeri çok ucuza sattım. Gittim Kastelli'nin Küçükbakkalköy'de yaptığı yerlerden 8 tane dükkan aldım. Biri büyük bir düğün salonuydu. Orayı 4.5 sene kendim çalıştırdım, sonra kiraya verdim. Zor bir iş. Üçü kirada, beş dükkan boş. Kastelli'nin şanssız günleriydi, tapularımızı almıştık fakat icra vardı üzerlerinde, 14 sene uğraştık. Devirlerini daha yeni yeni alıyoruz."

Orhan Günşiray'ın en büyük tutkusu kotrası ve onunla yaz, kış balığa çıkmak. Kotrada yaşamaktan, balığa çıkmaktan mutlu olduğunu söylüyor. "Benim en büyük hastalığım kotramla yaz kış balığa çıkmak. Büyük bakım istiyor tabii, yelkenli olduğu için daha da teferruatlı. Kaptanım yok herşeyi kendim yapıyorum. Teknede yaşadığım zaman ben çok mutlu oluyorum. Çoluk çocuk ve köpekler de gelince daha da mutlu oluyorum. Teknede herşeyim var. Hanım da kullanmasını biliyor."

1968 yılında Yeniköy'de Yeniçeri adıyla bir de restaurant açmış Orhan Günşiray. "Reklamları, ilanları şöyleydi: Yeniköy Yeniçeri, Orhan Günşiray'ın Yeri. Hergün doluydu. Müzik vardı, yemeklerimiz ve

servis çok iyiydi. Oraya Ayhan Işık da gelirdi eşiyle, Sadri ve Çolpan da gelirdi. Sonra Yeniköy'ün biraz ilerisine Dolce Vita diye bir yer açtım, gazino gibi. Sadri, Çolpan, Ayhan ve eşi orayada sık sık gelirlerdi. Ayhan çok ciddiydi, müşteriler var tabii. Sadri durur mu? Müşteriler gittikten sonra kapatırdık kapıları. Ayhan bateriye geçer, eğleniriz, şarkı söyleriz dans ederiz. Ayhan bana 'sefa pezevengi' derdi. Ben de ona 'ot' derdim. 'Kardeşim ot gibi geldin, ot gibi gideceksin' diye takılırdım. Eşi de 'Günşiray doğru söylüyor, biraz yaşayalım' derdi. Dünyada böyle Ayhan gibi bir sanatçı düşünemiyorum. Kendini yalnız mesleğine adamış, mesleği herşeyden önce gelen, başka bir dünyası olmayan bir sanatçıydı. Beni çok severdi. Hem anlatıyorum hem hatıralar gözümün önüne geliyor, üzülüyorum. **Kırık Merdiven**'i birlikte çektik Ayhan'la. En son gün Kumkapı'da çalıştık, işimiz bitti. Ayhan, 'iş bitince seni yemeğe götüreceğim' demişti. İkimiz bindik arabaya, 'Orhancığım seni nereye götüreyim' dedi. 'Çiçek Pasajı' dedim. 'Olmaz' dedi. Neden olmaz? 'Yahu ben oraya hiç gitmedim, içinden bile geçmedim' dedi. Herşeye dikkat ederdi Ayhan, heryerde gözükmek istemezdi. Sonunda girdik oturduk Çiçek Pasajı'na. Ayhan Işık'ı gören şaşırıyor, sonra beni görüyorlar. Orası altüst oldu. Sitem ediyorlar Ayhan'a 'abi sen bizim canımız, ciğerimizsin buralara nasıl gelmezsin' diye. Gözgöze geldik, gözünden yaş süzüldü, hemen topladı kendini. Müthiş bir gece geçirdik. Çıktık, 'sana ne güzel isim koymuşum' dedi. Keşke bana koysalardı o ismi. Sana çok teşekkür ediyorum' dedi. Sonra heryerde anlatmış o geceyi."

26 Ocak 1998'de Feneryolu'ndaki evinde yaptığımız görüşmeden

Sinema oyuncusu, tiyatrocu ve modacı

ÇOLPAN İLHAN

Sinema oyuncusu, tiyatrocu ve modacı

ÇOLPAN İLHAN

Çolpan İlhan'la 14 Şubat'ta, Küçük Sahne Sadri Alışık Tiyatrosu'nda konuşuyoruz. Çolpan İlhan'la söyleşiye başlamadan önce oyunu izliyorum, **Allahaısmarladık Cumhuriyet**. Söyleşi bitip İstiklal Caddesi'ne çıkana kadar Sevgililer Günü olduğunun farkında değilim. Ellerinde çiçeklerle ve hediyelerle dolaşan sevgilileri gördüğümde günün "anlam ve önemini" anımsıyorum. Ardından da üzdüğümü düşünerek ve çekinerek sorduğum Sadri Alışık'ı, ruhunun ve beyninin bütün derinliklerinde yaşayan Çolpan İlhan'la böyle bir günde andığımızı düşünüp biraz rahatlamaya, üzdüm düşüncesinin yarattığı gerginlik ve huzursuzluktan biraz olsun kurtulmaya çalışıyorum.

Karşımda Çolpan İlhan vardı, Sadri Alışık Tiyatrosu'ndaydık, Sadri Alışık'ın ölüm yıldönümü yaklaşmıştı... Çolpan İlhan'ın yaşamöyküsü, tiyatro ve sinema serüveni konuşulurken elbette Sadri Alışık'ı da konuşacaktık, anacaktık.

Turist Ömer filminin finalinde Rüknettin (Vahi Öz), Bedia'sına kavuşur. Turist Ömer de Avrupa'da ameliyat olup gözleri açılan Mine'sini (Çolpan İlhan) bekliyordur. "Artık o da bize vurgun iyi mi. Turist Ömer diyormuş başka birşey demiyormuş." Mine koşarak gelir, Turist Ömer'i (Sadri Alışık) geçip arkada "hususi" arabası ve şık giysileriyle "Mine hanımı göreceğim" diye bekleyen beyefendiye sarılır, Turist Ömer diye. Yüzünü kameraya döndüğünde Sadri Alışık olduğunu gördüğümüz şık giyimli beyefendi, "Bu kız turist, murist diye birşeyler söylüyor, anlamıyorum. Kimdir bu Turist Ömer, tanımıyorum, bilmiyorum ama böyle güzel bir kız için Turist Ömer bile olunur ha, ne dersiniz?" diyordu. O "güzel kız"la, Çolpan İlhan'la bir ömürboyu birlikte olmuştu, Türk sinemasının unutulmaz aktörü Sadri Alışık. Küçük Sahne'nin turne grubunda başlayan ilk karşılaşma, ilk tanışma... 1958'de birlikte oynanan ilk tiyatro oyunu **Soytarı**... Birlikte oynanan ilk film **Şeytan Mayası**... Yine aynı yıl birlikte oynanan diğer filmler, **Zümrüt, Yalnızlar Rıhtımı, Kalpaklılar**... Yıllarca sürecek olan bü-

yük bir sevgiye, dostluğa ve aşka dönüşmüş arkadaşlığın evlilikle noktalanması...

"Sadri'yle ilk tiyatroda karşılaştık, Küçük Sahne'nin turne grubunda. 1958'de beraber oynadığımız ilk oyun **Soytarı**'ydı, sonra da **Yağmurcu**. Filmlerde oynamaya başladık. Beraber ilk filmimiz **Şeytan Mayası**'ydı. Sonra **Zümrüt**'ü çektik, Fikret Hakan da oynuyordu. Ulvi Uraz, Kamuran Yüce vardı. Sonra **Yalnızlar Rıhtımı**'nı çektik aynı anda da **Kalpaklılar**'ı çektik. Bir Kuvayı Milliye filmiydi **Kalpaklılar**. 59 Ağustos'unda da evlendik. 63'te bir oğlumuz oldu, Kerem Alışık. Ondan sonra biz sinemayı sürdürdük birlikte. Türk sinemasının en muhteşem dönemiydi, o dönem. Senede 10-12 hatta 17-18 film yapanımız vardı. 70'li yıllara kadar sarktı o dönem. Uzun yıllar sinemada koşuşturduk, Sadri de ben de."

Sadri Alışık gibi büyük bir oyuncuyla, "dünyalar sevimlisi" bir insanla birlikte olmak, yıllarca birlikte yaşamak nasıl anlatılabilirdi? "Sadri her anlamda ilginç bir adamdı. Tam bir sanatçı karakteri, yapısı taşıyordu. Müthiş ekstremlerde bir insandı. Hiçbir şeyin kararı yoktu onda. Ben onun o tarafını çok seviyordum. Zaman zaman çok uçuk, zaman zaman belli konularda çok istikrarlı. Çok zengin bir birikimi olan ve bunu çok iyi ifade edebilen, hem konuşurken hem yaşarken bunları çok iyi kullanabilen bir adamdı. Son derece espritüel, son derece karamsar yani hep uçlarda. Bir bakarsın güller açar Sadri'de, herkesi kahkahadan kırar geçirirdi. Hiçbir neden yokken karamsarlığa düşer, şiirler yazar, deniz resimleri çeker, bulut resimleri çeker. Her yaptığı tam bir sanat adamı manzarası gösterirdi. Çok güzel resim yapar, şiir yazardı. Oyunculuğu çok iyiydi, çok iyi yakalardı oynayacağı tipleri. Hayata sürekli oyunculuk adına birikim yapmak için bakardı. Çok enteresan bir adamdı Sadri, çok sıcak bir insandı. Hem bütün kurallara uyarak hem de bu kadar çılgın. 36 yıl bir evlilik sürdürdük. Çok yanıyorum, çok erken öldüğünü düşünüyorum. Yaşamasını seven bir adamdı. Bonkördü, çok cömertti. Yüreği bol bir adamdı. Böyle olunca da yaşamak istediği gibi yaşıyordu."

Çocukluğu Anadolu'nun çeşitli yerlerinde geçer Çolpan İlhan'ın. Babası Kaymakam'dır o dönem, sonraki yıllarda İzmir Valiliği de yapar. Ortaokul ve Liseyi Kandilli Kız Lisesi'nde okur, yatılı olarak. Ailesi İzmir'dedir. Ağabeyi Attila İlhan, İstanbul'da kalıyordur o sıralar. Üniversite sınavlarına girmek için onun yanına gelir. Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne girer. "Aynı zamanda Konservatuar'ın Tiyatro Bölümü sınavlarına da girmiştim. İkisini de kazandım. Gündüzleri Akademi'ye devam ettim, akşam saat 5'ten sonra da Konservatuar'ın Tiyatro Bölümü'ne devam ettim. 1956 - 57 sezonunda ilk kez **Sevgili Gölge** piyesiyle Küçük Sahne'de başladım tiyatroya. Ama bundan evvel önemli bir ayrıntı var, beni ilk duyuran Akademi'de, Akademi Tiyatrosu'nda oynadığım **Modern Antigone** oyunudur. Öğrenciler olarak Vedat Demircioğlu yönetiminde oynamıştık oyunu, sonra Vedat bey radyoda da yıllarca çalıştı, yönetmenlik yaptı. Şimdi bu dönemin Erol Keskin'i, Pekçan Koşar'ı aynı oyunda rol almışlardı.

O çok büyük bir ilgi çekti. Hatta o oyunu oynadığım yıl Devlet Tiyatroları, Şehir Tiyatroları ve Küçük Sahne'den tiyatro teklifleri almıştım. O yıl değerlendiremedim teklifleri. Bir yıl sonra tekrar Küçük Sahne'den teklif gelince aynı anda hem Küçük Sahne'ye hem de ilk filmime başladım. Daha Akademi'yi bitirmemiştim. Şakir Sırmalı'nın çektiği **Kamelyalı Kadın**'dı ilk filmim. Sonra okul bitti hem tiyatro hem sinema birlikte yürümeye başladı. Küçük Sahne'den sonra Mücap Ofluoğlu'nun Oda Tiyatrosu'nda, **Tersine Dönen Şemsiye** oyununda oynadım. Sabahattin Kudret'in bir oyunuydu. Ondan sonra Kent Oyuncuları'na girdim, evlendiğim yıllara rastlar bu. Sonra da sadece sinema da yoğunlaştım."

Çolpan İlhan'ın sinemaya başladığı yıllarda Sezer Sezin, Muhterem Nur, Pervin Par, Belgin Doruk gibi önemli kadın starlar vardır. Çolpan İlhan da başarılı oyunculuğu ve değişik tipiyle hemen sivrilir, star olur. 1965 yılında **Ahtapotun Kolları** filmindeki oyunuyla İzmir Film Festivali'nde en iyi yardımcı kadın oyuncu ödülü alır. "75'e doğru türkücü ve seks filmlerinin başladığı bir dönem oldu ve ben modacı olarak çalışmaya başladım. O tarihten bu yana da sinemada pek birşey yapmadım. 1982 yılında **Seni Kalbime Gömdüm** filminde oynadım. Yalnız bu arada bir - iki televizyon dizisinde oynadım. Bunlardan birisi **Sekiz Sütuna Manşet**'ti, abimin yazdığı bir diziydi. Biri Halit Refiğ'in çektiği **Aşk-ı Memnu**'ydu. Bir dizide daha oynadım, sonra bıraktım. Herşeyi bıraktım, modacı olarak devam ettim hayatıma. Açıkçası bir daha döneceğimi de zannetmiyordum. Böyle son bulur diye düşünüyordum. Fakat 93 yılında TRT'den, Tomris Giritlioğlu'ndan ısrarlı bir teklif geldi; 'bir diziye başlıyoruz, sizin oynamanızı istiyoruz' diye. 'Ben bıraktım, uzun yıllardır yapmıyorum' dedim. Ben açıkçası bunca sene geçmiş, böyle de bitirelim diye düşünüyordum. Sadri de ısrar etti, 'çok bunaldın, modacılık da çok zor, bir değişiklik olur, bir anlam katar sana' dedi. Sonuçta 94'de ben bu diziye başladım. Sadri'cik yaşıyordu daha. 3.5 yıl bu dizide oynadım, **Sahte Dünyalar**. Ondan sonra Osman Seden'in **İlk Aşk** adlı dizisinde oynadım. Bu dizilerle haşır-neşir olurken tiyatro yapmak fikri doğdu bende. Açıkçası kendim geleyim oynayayım diye değildi. Sadri adına bu tiyatroyu yaşat-

mak, yaşayan ve kurumlaşan bir tiyatro yapmak istedim. Bu da bu yıl gerçekleşebildi. Şimdi oyunculuğa bütünüyle yeniden başlamış oldum. Hem bir dizide, TRT'ye çekilen **Kördüğüm**'de oynuyorum hem de burada oyunda oynuyorum."

Sadri Alışık Tiyatrosu'nun ilk oyunu, **Allahaısmarladık Cumhuriyet**. Selim İleri'nin yazdığı oyunu, Aliye Uzunatağan yönetmiş. Oyunda Çolpan İlhan'la birlikte Nurseli İdiz, Köksal Engür ve Aytaç Öztuna paylaşıyor rolleri. Selim İleri'yle çok eski yıllara dayanıyor dostlukları. Selim İleri, Çolpan İlhan'a hayranlığını hep dile getirdi. Sadri Alışık'la da çok iyi dost olan Selim İleri'yle 20 yılı aşkın dostluklarından konuşuyoruz. "**Seni Kalbime Gömdüm**'de de Selim'i kıramadığım için oynamıştım. Çok ısrar etmiş, beni düşünerek yazdığını söylemişti. Çok iyi dostumuz, benim eski bir hayranım aynı zamanda. Hep ifade eder. Bu tiyatro işinde de bana güç veren Selim oldu. Sadri'yle uzun uzun derin sohpetler yaparlardı. Çok eski hayranlarımdan, yolumu gözlermiş, evin önünde beklermiş. Çok güzel yeşil mürekkepli mektuplar yazardı bana. Birgün telefon etmiş, ben de 'çocuk

uyuyor, arayıp durmayın' demişim, hep anlatır. Sağolsun bir sevgisi ve hayranlığı vardır. Çok eski dostumuz."

Sinemada 70'li yılların ortalarında yaşanan dönemi çok kötü ve boşa geçmiş bir dönem olarak görüyor Çolpan İlhan. Seyircinin de kalbiyle katıldığı Yeşilçam dönemi televizyonun gelmesiyle kesintiye uğramıştı ama bugün de çok iyi filmler yapılıyordu Çolpan hanıma göre. Sinemanın geleceğinden umutluydu. "Sinemanın bir ara dönemi var, bence çok kötüydü. Yeşilçam dediğimiz, seyircinin de kalbiyle, canıyla iştirak ettiği, açıkhava sinemalarıyla, Şan, İnci, Lale, Lüks gibi sinemaları doldurarak bütün yüreğiyle film izlediği dönemden sonra televizyonun gelmesi ve sinemanın çökmesi aynı döneme rastladı. Sonra kişisel gayretlerle bazı filmler yapıldı. Bu filmler de, bence ilk ağızdakiler büsbütün seyirciyi kaçırdı. Sanat filmi adı altında yapıldı ve bu sanat filmlerinin dozunu ayarlayamadılar bence. Gelen bir lokma seyirci de hoşlanmadı bu filmlerden ve büsbütün gitti. Türk sineması şimdi şimdi, kendini yeniden bulmaya başladı. İyi yönetmenler var. Ömer Kavur'lar, Yavuz Özkan'lar.. Atıf Yılmaz zaten bizim dönemden gelen yönetmendir. Şimdi yapılan filmler belli bir sıcaklığı ve belli bir gerçekçiliği getiriyor. Bundan sonra çok daha iyi filmlerin yapılacağına inanıyorum, ."

Bundan sonra gelecek tekliflere, projelere, önerilecek rollere yönelik kıstasları var mıydı? "Hayır yok ama oynadığıma göre belli bir çapta rol olmasını ve bana uygun olmasını isterim. Örneğin **Ağır Roman**'da da bana teklif gelmişti ama kendimi oturtacağım birşey bulamadım açıkçası."

Çolpan İlhan'la konuşurken konu elbette Attila İlhan'a da gelecekti. Edebiyat dünyamızın önemli isimlerinden Attila İlhan'la abi-kardeş olmak deyince.. "Çok büyük birşey tabii. Bundan her zaman gurur ve mutluluk duyuyorum. Çünkü, abim az rastlanabilecek türde bir entellektüeldir. Sonsuz bir bilgi birikimi vardır ve hiç durmadan da o birikimini çoğaltan bir insandır. Her defasında dehşete düşerim onun birikimi karşısında. Sürekli çalışan, sürekli okuyan, herşeyi takip eden, yaşamın ucunu tutmuş ve her an değişime ayak uydurabilen bir kişiliği vardır. Hayatımda herzaman bana çok faydası dokundu. Bu mesle-

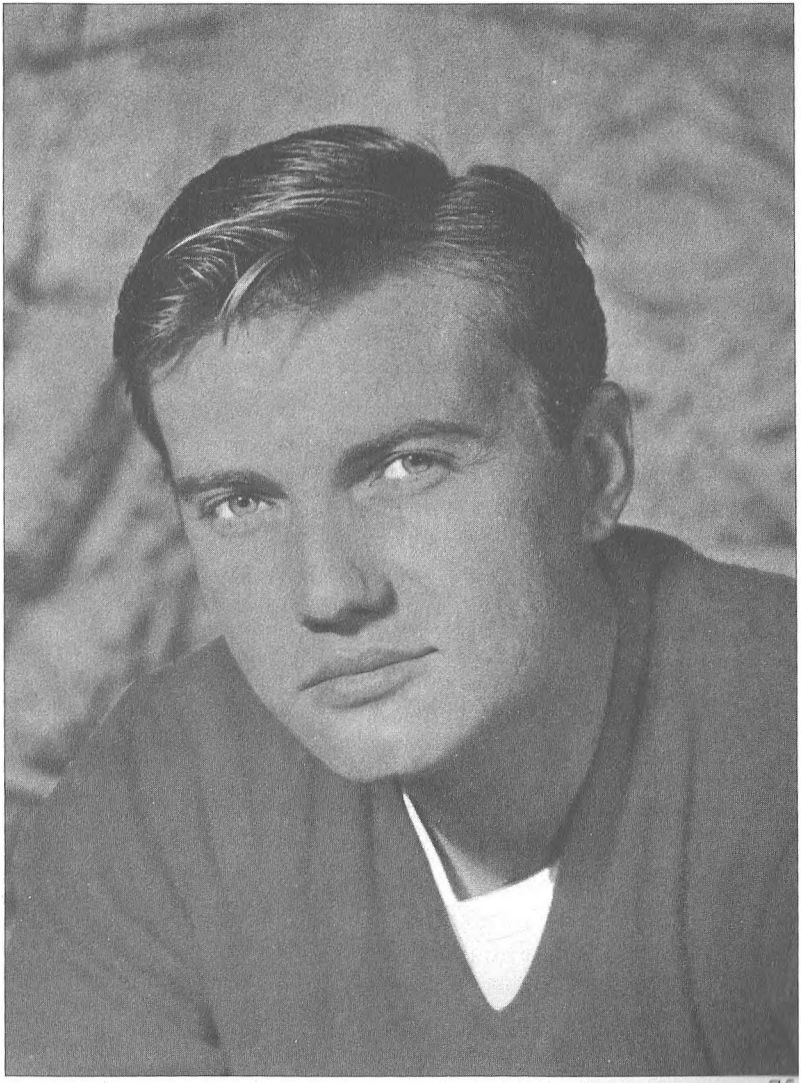
ğe yönelebilmemde de, aile izinleri onun sayesinde oldu. Her başım sıkıştığında, tereddüte düştüğümde ona danışırım."

Kerem Alışık büyümüş, evlenmiş çocuk sahibi de olmuştu. Zamanla onu da ekranda ve beyazperdede oyuncu olarak görmeye başladık. "Belki içinde vardı ama bunu asla dışarı vuramadı. Bu belki bizden kaynaklanıyordu, ikimizin de oyuncu olmasından. Ya da karakterinin utangaç ve içe kapanık oluşundan kaynalanıyordu. Güzel, yakışıklı bir çocuktu ve çok teklif alıyordu yeni yetme dönemlerinde bile. Kaçardı hep, konuşmazdı. Babasının ölümünden sonra da gelen tekliflere hayır demiş. Birgün bana 'anne yine matrak birşey oldu, bana yine dizi teklifi geldi' dedi. 'Niye böyle düşünüyorsun' diye ben ciddiye aldım işi. Onu ikna etmeye çalıştım, bunu yapabileceğine inandırdım. Hem bu mesleği çok seviyoruz hem de babasının adını devam ettirmek adına. Bu iş insanın hayatına bir anlam katıyor. Tek düze bir hayat, para kazan, yaşa, yemek ye.. Sinema ve tiyatro insana başka bir zenginlik getiriyor. Bunları anlattım ona, 'başla sonra olmazsa yapmazsın' dedim. O da sevdi, sanıyorum devam ettirecek. Onun da bütün amacı iyi roller yakalamak, dizilerde insan pek güzel roller yakalayamıyor maalesef. İnşallah sinema biraz daha gelişir de... Bir de sinema filminde oynadı, dayısının senaryosunda, **Yanlış Saksının Çiçeği**.

Çolpan İlhan'la konuşmak çok keyifliydi. Oyun sonrası yorgunluğunda yine de uzun uzun konuştuk birçok konuda. "Şimdi çok yalnız ve mutsuz hissediyorum kendimi" diyordu. Sadri Alışık'ı yitirmeye alışamamıştı. 36 yıl süren mutlu beraberliğin, paylaşılan bir hayatın derin izlerini taşıyordu. Sadri Alışık'ın ölümü Çolpan İlhan'ı çok yıpratmıştı. "Biz çok iyi iki dosttuk. O benim hem evladımdı, hem kocamdı, hem babamdı... Hayatımın çok içindeydi. O çıkınca müthiş bir boşluk ve çöküntü oldu. Böyle koşuşturarak, her ânımı doldurarak ayakta kalmaya, bunu biraz hafifletmeye çalışıyorum. Yani hayallerim yok, amacım yok, bunları paylaşacak bir insan yok gibi geliyor bana. Müthiş bir yalnızlık duygusu içindeyim. O da istemedi ama böyle bir oyun oynamış oldu bana."

14 Şubat 1998'de Sadri Alışık Tiyatrosu'nda yaptığımız görüşmeden

Altın Çocuk
GÖKSEL ARSOY

Altın Çocuk

GÖKSEL ARSOY

Yönetmen Sırrı Gültekin hocamızın Türk sinemasına oyuncu kazandırma konusunda azımsanmayacak bir katkısı vardır. Bu da neredeyse Bakırköylü olmakla özdeşleşmiştir. Bakırköylü olmanın Yeşilçam'da ayrı bir yeri vardır. Bir çok sinemacı Bakırköylü'dür ve öncüleri, onları sinemaya kazandıran da Sırrı Gültekin'dir. Göksel Arsoy'un da sinema oyuncusu olmasında önemli pay yine Sırrı Gültekin'indir. 15 Mart 1936'da doğan Göksel Arsoy'un çocukluğu Kayseri'de geçer. Babası Kayseri Hava Üssü'nde görevlidir. "Çocukluk yıllarım neşeli, zevkli ve hep spor içinde geçti. Çünkü Kayseri Hava Üssü bir spor cennetiydi. Ayrıca Amerikalı pilotlar da olduğu için, onlara gelen son yılın filmlerini de biz Türkiye'de beş sene önce seyrediyorduk. O tabii çok büyük avantajdı. O sıralar içimde bir pilotluk aşkı vardı. Dayanılmaz bir arzuydu bu. Liseyi Haydarpaşa Lisesi'nde okudum. Bitirdikten sonra Hava Harp Okulu'na girmek istedim. Maalesef ailem buna itiraz etti ve engel oldu. İktisat Fakültesi'ne girdim. Orada okurken hiç değilse uçaklara yakın olayım diye havaalanında bir İngiliz şirketinde çalışmaya başladım."

1960'lı yılların "Altın Çocuk"u Göksel Arsoy, üniversite yıllarında havaalanında çalışırken Halk Film'in sahibi Fuat Rutkay'ın dikkatini çeker. Aynı günlerde kendisini Bakırköy'den tanıyan Sırrı Gültekin'in de dikkatini çekmiştir. Fuat Rutkay, Sırrı Bey'e "Havaalanında bir genç var, harika bir çocuk" der. Sırrı Bey de Fuat Rutkay'a Bakırköy'de bir genç var, o da harika" der. İkisinin de sözünü ettiği "harika çocuk" Göksel Arsoy'dur. Yeşilçam'a gelir. İlk filmi **Kara Günlerim**'dir. "Sonra **Yaprak Dökümü, Kelepçe, Ham Meyva** ve **Taş Bebek**'de oynadım. Bu filmler büyük ilgi gördü. Pesen Film'e, rejisörlüğünü Nevzat Pesen'in yaptığı **Samanyolu**'nu çektik. İşte benim patlayışım **Samanyolu**'yla oldu. Star oldum."

Samanyolu filmi büyük iş yapar. Belgin Doruk'la ikili oluştururlar ve birlikte başka filmlerde de oynarlar. 1961 yılında yapımcılık yap-

maya başlar. **Kızgın Delikanlı, Şehirdeki Yabancı, Şafak Bekçileri** gibi önemli filmlerin de olduğu 12 filmin yapımcılığını da yapar Göksel Arsoy, Göksel Film olarak. 1966 yılında yine Göksel Film adına **Altın Çocuk**'u çekerler. "Dönemin zevklerinin, dünyadaki sinema olayının değiştiginin ilk farkına varanlardanım. O yıllarda James Bond, Sean Connery bütün dünya sinemalarını altüst etti. Güzel kadınlar, güzel mekanlar, hareket... Ben ilk **Altın Çocuk Londra**'da filmini çektim James Bond tarzı. Çok büyük ilgi gördü, büyük sükse yaptı. Arap ülkelerine sattık o filmi. Oralarda da büyük ilgi görünce co-production teklifleri geldi. **Altın Çocuk Beyrut'ta, Orta Şark Yanıyor, Altın Avcıları** filmlerini yaptım. Bunlar **Altın Çocuk** serisiydi. Döneme uygun, enteresan filmlerdi. Benim karşımda hep Lübnan, Irak, Mısır, Kuveyt artistleri oynuyorlardı. Beyrut'a, Kahire'ye, Bağdat'a gittiğim zaman çok büyük ilgi görüyordum, herkes tanıyordu. En büyük projeyi 1968 yılında yapmaya kalktığımızda, Türk, İtalyan ve Arap ortaklığı olacaktı, maalesef Lübnan harbi çıktı. Arap alemi karıştı, olay gecikti ve çöktü. Sinemada da büyük bir sıkıntı başlamıştı. Bunu da gördüğüm için 1968 yılında sahneye de çıktım. Sahnede 14 yıl kaldım, dile kolay."

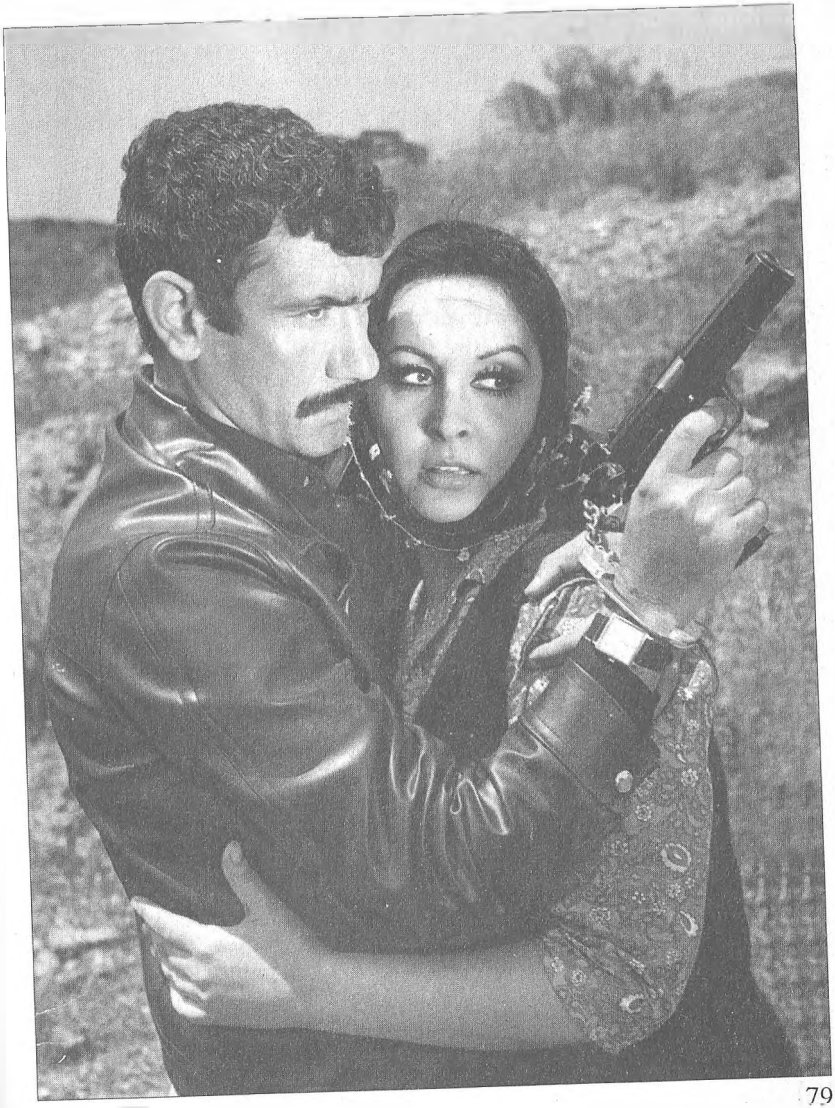
Sahneye hazırlanmak için dersler alır, gece gündüz çalışır Göksel Arsoy. Bu konuda da şanslıdır. Türk Müziği'nin önemli bestecilerinden Yesari Asım Arsoy'un yeğenidir. Aileden gelen bir gelenek de vardır. "Amcam bana çok emek verdi. Onu hep yadediyorum. Ayrıca benim hayatımı değiştiren önemli iki insana bu vesileyle bir kere daha teşekkür etmek isterim. Beni sinemaya getiren rejisör Sırrı Gültekin'e ve beni müzik alemine takdim eden Fahrettin Arslan'a. Ben vefalı insanım, hayatta vefasız insanları da sevmem. Sonra sinema ve sahnedeki krizin başlayacağını hissettiğim için ve yaşadığım çizgiyi kaybetmemek için, sorumluluklarımı da idrak ettiğimden oturup ciddi olarak düşünmem gerekiyordu. Sinema ve sahnedeki krizin beni müşkül durumda bırakabileceği ve birşeyler yapmam lazım geldiği düşüncesi her geçen gün çoğaldı bu sıkıntıda. Sahnede çok para kazanıyordum, buna rağmen 1981 Ocak ayında sinemayı da sahneyi de bırakıyorum dedim. Kendi adıma şirketlerimi kurdum. Göktaş Şirketler Grubu olarak rek-

lamcılık ve sigortacılık alanlarında çalışmaya başladım. Bundan sonra bana gelen film ve dizi tekliflerini de, beni bugünlere getiren esas işim olduğu için saygıyla karşılayıp bütün davetlere icabet ettim. Ama ince eleyip sık dokuduğum için, 'uymadı bana' dedim. Böyle yıllar geçti. Bütün zamanımı ticari işlerime ayırdım. 1996 yılında Osman Seden'le görüşmelerimiz olmuştu. Bir dizi çekeceğini, olayın tamamen bana göre ayarlandığını söyledi. Senaryo da hoşuma gitmişti. 96 Eylül'ünde **Mirasyediler** adlı diziyi çektik. İnsan böyle yıllar geçip tekrar bir teklif geldiğinde iyi şeyler yapmak istiyor. Ben oynamış olmak için kabul edebilecek yapıda değilim. Benim bu güne kadar halka bir takdimim var, bu pozisyonu kaybedemem. İşlerimi de yoluna koyduğum için para problemim yok. O yüzden çok hassas davranıyorum."

Göksel Arsoy 1961 yılında evlenmiş, İktisat Fakültesinden tanıdığı eşiyle. "Armut dibine düşermiş. Oğlum Gökhan Arsoy da Ebru Gündeş'le **Deli Divane** dizisinde oynuyor." Sinemanın krize girme nedenini, 70'lerden itibaren televizyona karşı koyamamak olarak açıklıyor Göksel Arsoy. "Karşı koyamayınca en kolay yolu seçtiler. En kolay yol da seks filmleriydi. Seks filmlerine dönünce de aileyi kaybetti. Çöküntü oradan oldu." Kendi dönemlerinde daha amatör bir ruh olduğunu, o yılların güzel yıllar olduğunu söylüyor Göksel Arsoy.

23 Ocak 1998'de Gayrettepe'deki işyerinde yaptığımız görüşmeden

Yeşilçam'ın Sevdası

SEVDA FERDAĞ

"Usul usul farkediyorum ki Sevda, herkesin başka bir kadın veya başka bir erkek olmayı denediği, bunun için vargücüyle çabaladığı sinema ortamımızda salt kendisi olabilmenin mücadelesini veriyordu. Bütün gücünü, bütün sanatlık sezgisini, duyarlığını asıl bu mücadeleden almaktaydı. Benzemek istediği hiç kimse yoktu. Beğenilmek, önemsenmek, alkış toplamak hiçbir zaman sorunu olmamıştı. Bireyliğini yaşamaktı seçeneği." Selim İleri "Hatırlıyorum" adlı kitabında Sevda Ferdağ'la ilgili bunları yazmıştı.

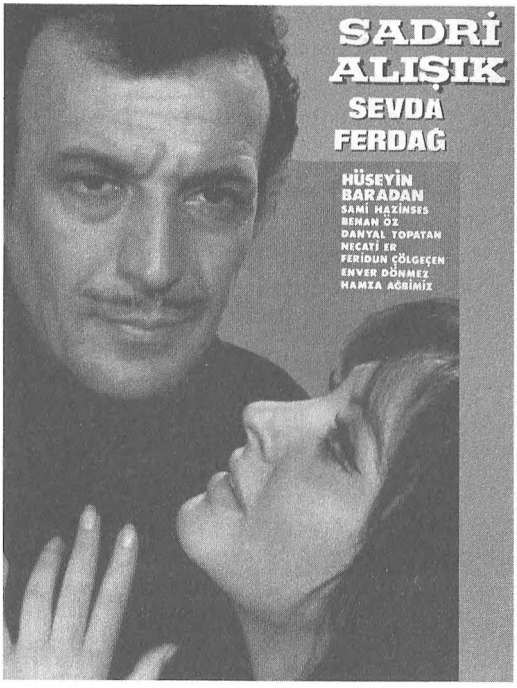
İlk gençliğimde izlediğim filmlerden tanıdığım güzeller güzeli Sevda Ferdağ ile yıllar sonra tanışabilmiştim. Fakat bu tanışma acılı bir ortamda, hastane kapısında gerçekleşiyordu. Çok sevdiği ablası Ferda Ferdağ'ın beyin kanaması geçirdiğini, komada olduğunu duyduğumda hemen hastaneye koşmuştum. İlk karşılaşmamız böyle olmuştu. Çok acı çekiyor, üzüntüsünden yerinde duramıyordu. Ferda yoğun bakımdaydı. Kalbinin durduğu sabaha karşı 3'e kadar başında bekledik. Acı haberi öğrendiğimizde Sevda Ferdağ'ı güçlükle sakinleştirebilmiştik. Sonraki karşılaşmalarımızda sohbetlerimizin baş konusu Ferda olmuştu hep. "Biz iki kardeş gibi değilde, iki aşık gibi büyüdük. Aramızda fazla yaş farkı da yoktu. Ferda bana çok düşkündü. Aynı yatakta yatardık, hayallerini anlatırdı. Türk edebiyatını, yazarları ondan öğrendim. Benim için dünyada en güzel insandı o, en güzel ablaydı. Modelimdi benim fakat ben modelimin yaptıklarını yapmak istemedim. Bana acı ve uzun bir yol gösteriyordu çünkü. Türk sinemasını, sinemadaki yalnızlığı gösteriyordu. Ferda hep asiydi. Dilini tutmadığı için hep acı çekti. Ben daha az acı çekeyim diye sakin olmaya çalıştım fakat bende de asilik olduğu için suskunluk fazla sürmüyordu. Ferda'yla tiyatro tekstlerini birlikte ezberlerdik. Böyle büyüdüm, başka bir iş yapmam mümkün değildi."

Aslında sinemacı olmak istemiyordur Sevda Ferdağ. Ablası Ferda sürekli ne yapmak istediğini sorar. Ferda'nın sinemacı, tiyatrocu arka-

daşları "Sevda büyüyünce sinemacı olacak, tiyatrocu olacak" derler. Sevda da sürekli "hayır" diye yanıtlar onları. Fakat 1958'de ilk filmini çeker. Aynı kıza aşık olan iki fakir gencin öyküsünün anlatıldığı **O Günden Sonra** filmiyle oyunculuğa başlayan Sevda henüz 16 yaşındadır. Sonra 5 yıl kadar ara verir. "58'de sinemaya geldiğim zaman ilişkileri, sinemanın fukaralığını hiç sevmedim. Sinema parasızlık demekti, yalnızlık demekti. Sonra Ferda'nın bir Almanya serüveni oldu, beni de aldırmıştı yanına. Hep sinemacı ya da tiyatrocu olmamı istiyordu. Ben de 'bu işi yapacaksam, gider kendi ülkemde yaparım' dedim. Türkiye'ye döndüm ve Atıf Yılmaz'ın çektiği **Azrailin Habercisi**'nde oynadım. Sonra devam etti."

Sevda Ferdağ sinemada tanıdığı arkadaşlarını, dostlarını çok sever. Bu dostluklar içinde Sadri Alışık'ın çok özel bir yeri vardır. "Sinemanın şartlarını ne kadar sevmesen de zamanla alışıyorsun zorluklara, ödenmeyen paralarla film çekmeye. Derken ben arkadaşlarımı sevmeye başladım. Sadri, Ayhan Işık, Vahi Öz, Diclehan Baban, Ayfer Fe-

ray... Onlar benim ailem gibi oldular. Eve dönünce onları özlüyordum. Sinema zor koşullarda yapılıyordu. Sonra anladım ki, Türkiye'de herşey ne kadarsa sinema da o kadardı. Politika, gazetecilik, doktorluk ne kadarsa, senin istediğin kadar olağanüstü yeteneğin de olsa o kadar olabiliyorsun. Bu bir ülke sorunuydu. Ben yıllarca sandım ki sinemacılar yapmıyor. Bazılarına gerçekten düşman da oldum."

1968 yılında Türk Sanat Müziği solisti olarak sahneye çıkar. "Biraz para da kazanmak istiyordum. Fakat her sahneye çıkışımda, para kazandıkça biraz daha zengin, biraz daha mutsuz, biraz daha yalnız oldum. Uzun yıllar bu işi sürdürmeme rağmen, sahneyi hiçbir zaman sevmedim. Her gece kapıya bakarak şarkı söylerdim, dinleyiciyle gözgöze gelemezdim. Para sorunumu halletmiştim, ev aldım, araba aldım. 80'li yıllara kadar sürdü sahne. Bunu ben istemedim, seyirci istedi. Şimdi seyircinin adını müşteri koymuşlar. Ne kadar çirkin."

Sonra "bunu ben tadında bırakayım" diye düşünür ve sahneyi bırakır. Sahneye çıktığı yıllarda filmlerde oynamamıştır. Yollarda Kemal Film, Arzu Film yazan minibüslere rastladığında gözleri yaşarır. Sonra yine sinemaya döner. Star sistemini hep dışlamıştır, star olmak istemez. Ödün vermeyi sevmiyordur. "Beni star olmak hiç ilgilendirmedi, asla istemedim. Çünkü taviz vererek yaşamak istemiyordum. Her za-

man özgür oldum. Ben star olmadım ama kendimi hep star gördüm. Hiçbir sinemacıyı da suçlamıyorum. Ben sadece niye iyi film yapmıyorlar diye suçladım. Sonra bunun bir ülke sorunu olduğunu anladığımda hepsi benim arkadaşım oldu. Ayrıca ben birini aşmaya çalışmaktan hoşlanmıyorum. Ben kendim olmaktan hoşlanıyorum. Yaptığım şu kadar filmle hâlâ Sevda Ferdağ'sam bu önemli birşey. Oyunculuk çizgimde de şöyle bir tuhaflık vardır benim. **Kelebekler Çift Uçar** filminde masum kızı oynadım. Sonra masum kız rolü sevimsiz geldi. Bu kadar masumluk masal kahramanlarında olur. Kötü kadın ya da vamp diyorlar, o tür rollerde oynamaya başladım. Vamp ne demek hâlâ anlamış değilim. Belli bir çizgim yok, her türlü rolü oynadım ama nedense vamp kadın imajı kalmış. Belki fiziğimden gelen birşey. Bir dönem bazı başrol oyuncularının beni istemediğini farkettim. İşte o zaman 'ben de başrol oynamak istiyorum' dedim ve öyle yaptım. Ben Türk sinemasında artık star kaldığına inanmıyorum. İyi oyuncular kötü oyuncular var. Yağcılar var, köşe başlarını tutanlar var. İyi bir hika-

ye, iyi bir yönetmen filmi var. Bunların hepsi var. Star dönemi bitti."

Çok duygusal ve tutkuludur Sevda Ferdağ. Sinemada olduğu gibi ilişkilerini, dostluklarını da tutkuyla yaşar. Kimseye benzemek değil kendi olmak istiyordur. Söyleyeceği sözü varsa sakınmaz. Hayır'la, Evet'i çok iyi dengelemekten yanadır. Ona göre evetler daha az olmalı, insanlar hayır demeyi başarabilmeli. Yoksa çektiğiniz acı ve yalnızlık daha da fazlalaşır. "Şimdi sinemada insanlar birbirlerini gerçekten seviyorlar mı bilmiyorum. Yok olmuş duyguları, artık yaşayamayacakları şeyleri seviyorlar. Bizim Yeşilçam dediğimiz dönem asla bir daha yaşanmayacak. Belki başka bir kuşak, başka bir sinema gelecek. Sinema sahipsiz. Örneğin ben ablamı kaybettim. Bu çok az insanı ilgilendirdi. Sinemaya gönül vermiş, yıllarca çırpınmış, acılar çekmiş, onlara o kadar değer vermiş biriydi. Çok insan, sinemayla ilgili kurumlar bunu hiçe saydı. Bunlardan biri de SODER. Bir çiçek bile göndermediler, aramadılar. 'SODER'den istifa ediyorum' diye bir faks çektim. Sanatçılık gönül insanıdır benim bildiğim. Türk sinemasının sahipsizliği bir kez daha ortaya çıktı. Biz birbirimize sahip çıkamıyoruz ki sinemaya sahip çıkabilelim. Attila İlhan şiirinde 'ne kadınlar sevdim zaten yoktular' diyordu. Ne dostlar sevdim zaten yoktular."

Ağustos 1996'da Cihangir'deki evinde yaptığımız görüşmeden

O hâlâ romantik
NİLÜFER AYDAN

O hâlâ romantik

NİLÜFER AYDAN

Beyazperdede ve daha sonraları televizyonlarda birçok filmde hayranlıkla izlediğimiz oyuncularla tanışmak, dostluklar kurmak, söyleşiler yapmak beni hep heyecanlandırdı. Birçok kez İstiklal caddesinde rastladığım, Sevda Ferdağ'a uğradığım günlerden birinde tanıştığımız Nilüfer Aydan'la söyleşi yapmaya giderken de aynı heyecanı yaşıyordum. Cantina Bar'da buluşmaya gittiğimde aynı anda giriyoruz içeri. Giysileriyle, yaptığı hafif makyajla, güleç yüzüyle ve içtenliğiyle çok zarifdi Nilüfer Aydan. "Cantina Bar de Tapas", İspanyol gelininin yani Madrit Bar'ın sahibi olan oğlu Turhan'ın eşi'nin işlettiği bir cafe.

Genç kız coşkusunu hiç yitirmemiş Nilüfer Aydan. Televizyon dizilerinin dışında en son **Ağır Roman**'da Eleni rolünde izlemiştik onu. İlk filmi Zeki Müren'le birlikte oynadığı **Altın Kafes**. Kemal Film'in 1957 yılında çektiği **Altın Kafes** filminde oynamadan önce, dans ediyordur Nilüfer Aydan. Çok küçük yaşta Sinop Gemisi'nde telsizci olan babasını kaybeder. Annesi çalışmaya başlar, ablası da Kervansaray'da dans ediyordur. "Ablamdan dolayı Yılmaz Duru'yla tanışmıştım. Ondan dans dersleri aldım ve beraber dans etmeye başladık. Taksim Belediye'de, şimdi Ceylan Intercontinental oldu, dans ediyordum. Kemal Film'den teklif geldi." 1941 doğumlu olan Nilüfer Aydan henüz 15'indedir. Herşey "pespembedir". Teklifi kabul eder. "Birden bire beni başrole oturttular. Ben çok çaba harcamadım, yaşım küçüktü, çocuktum o zaman. Herşey kendiliğinden oturunca pek kıymetini bilmiyoruz galiba." Sonra Yılmaz Duru'yla evlenirler ve dans etmek üzere Amerika'ya giderler. "Evlenmiştik. Oğlumuz Turhan doğmuştu, Amerika'ya giderken burada, anneme bıraktım. Döndükten sonra Halit Refiğ'in ilk filmi **Yasak Aşk**'la sinemaya da döndüm. **Seviştiğimiz Günler, Şehirdeki Yabancı, Şafak Bekçileri, Haremde Dört Kadın** gibi filmler takip etti. Dansa da devam ediyordum. Yılmaz'dan ayrıldıktan sonra dansı bıraktım. Halit Refiğ'le evlendim sonra."

Önemli filmlerde oynayarak oyunculuğunu kanıtlamıştır Nilüfer

Aydan. Yeşilçam'ın "güzel devridir" 60'lı yıllar. Birçok filmde başrol oynar. Fakat o yılların ve başarısının kıymetini bilmediğini düşünüyordur. "Benim evliliklerim de mesleğim gibi biraz başarısız oldu. Birini seçmek gerekiyordu galiba. Ya evliliğini götüreceksin ya mesleğini. Sinemanın hiçbir eğitimini görmeden gelmiştik. Güzelsen, yeteneğin de varsa, bu işi becerebiliyorsan oluyordu o zamanlar. Bir anlamda sokaktan bulup getirdiler bizi sinemaya. Ondan sonrasını tutmak zok zor, önemli olan da o. Ama biz hayal dünyasında olduğumuz için bunların kıymetini bilemedik."

En çok Halit Refiğ'in filmlerinde oynamıştır, oyuncu olarak da Göksel Arsoy, Cüneyt Arkın ve Orhan Günşiray'la... Kıymetini bilmediğini söylese de, kendisini iyi filmlerin iyi oyuncusu olarak tanıdığımızı ve çok sevdiğimizi söylüyorum. "Evet, bir okuldan gelmediğim için, içgüdüyle kendime göre üstesinden geliyordum rollerin. İyi yönetmenlerle çalıştığımız zaman daha iyi oluyordu filmler. Kötü filmlerim de var tabii, hepsine iyi diyemem. Ama iyi yönetmenlerle iyi işler çıkıyordu. Benim bir de Moskova'dan ödülüm var, **Şehirdeki Yabancı** filminden. En iyi kadın oyuncu. Bir de Simone Signoret almıştı o zaman." 1961 yılında da Sinema dergisinin açtığı soruşturmada **Yasak Aşk** filmindeki oyunuyla en başarılı kadın oyuncu seçilmişti Nilüfer Aydan. Ödüllere nasıl baktığını soruyorum. "Yani ödül almakla mı iyi oyuncu oluyor insan?" diyor. "O da bir pazar işi galiba bizde. Verilen ödüllere bakarsanız aynı kişilere gitmiştir. Tabii ki kötü oyuncu değil onları alanlar ama almayan da iyi oyuncu." Nilüfer Aydan da star sisteminin oyuncusuydu fakat star sisteminin çarklarında ezilmediğini söylüyor. Star sisteminin olumsuzluklarının daha fazla olduğunu düşünüyor. "Filmin adından önce starın adı yazılırdı. Zaten işletmeciler karar veriyordu oyuncuya. Ben o anlamda star olmadım, bir dönem belki ama.. İyi filmlerde oynayan bir oyuncuydum. O çarka girmedim. Ben bağımsız yaşamasını sevdiğim için o kadar şeyi kaldıramam, onu taşımak istemem. İşimi seviyorum tamam, ama özgürlüğümü de seviyorum. Sokağa makyajsız da çıkmalıyım, istediğim gibi yaşayabilmeliyim. Kurallara uyamam, o bana göre değil. Hayatımdan da belli zaten."

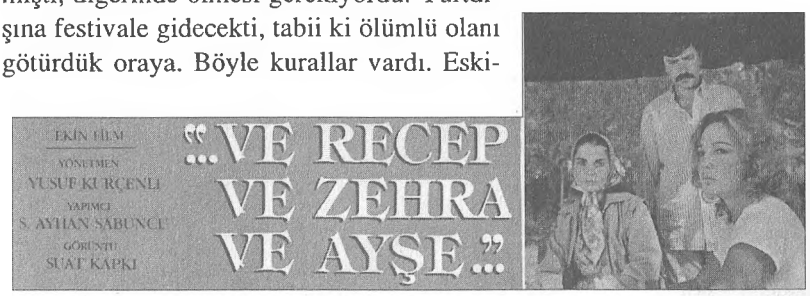
Star sistemine itirazları kadar adı sıralanan starların eksik anılmasına da itiraz ediyordu Nilüfer Aydan. Kimi sinema yazarlarının sadece 60'lı yılların starlarından ve sadece birkaç isimden bahsetmesi doğru değildi ona göre. "Star diyorlar üç, dört isim sıralıyorlar, Türkan, Hülya, Fatma... Tamam onları kabul ediyorum ama Türk sinemasında bir ilk star var niye onu hiç dikkate almıyoruz. Türk sinemasında bir Sezer Sezin gerçeği var. Bence ilk starımız Sezer Sezin'dir. Niçin Türkan'ların devrinden, bizim devrimizden başlatıyoruz. Sezer Sezin olaydı o zaman, müthiş bir olaydı. İlk sinema dilini kullanan önemli yönetmen Lütfi Akad'dır, ilk sinema dilinde, sinemayı oynayan da Sezer Sezin'dir. O zamana kadar tiyatrovari oyunculuk vardı. Cahide Sonku da star fakat o da tiyatrovari oynuyordu. Üstelik Lütfi Akad'da da Memduh Ün'de de Sezer Hanım'ın çok payı var. Siz çok doğru birşey yapıyorsunuz Sezer Sezin'le başlamakla kitabınıza."

Çocukluğunda da sinema vardır Nilüfer Aydan'ın kafasında. Amerikan filmlerini, müzikalleri izleyip, Hollywood'da artist olacağım diye hayaller kurar. Müzikalleri izleyip eve döndüğünde aynanın karşısında danslarla Gene Kelly'lerin taklitlerini yapar. Türk sinemasında en beğendiği oyuncu Sezer Sezin'dir. Erkek oyunculardan Ahmet Mekin'i beğenir. "Ahmet çok iyi bir oyuncudur, hakettiği yere getirmediler onu da. Kural tanımayan bir adam, dik kafalı. Çok iyi, çok evrensel bir tipi var."

70'lere gelindiğinde sinemaya ara verir. Zaten büyü bozulmuş, sinema krize girmiştir. Seks furyası da başlayınca tamamen uzaklaşır. Üçüncü evliliğini yapar. Mersinli bir işadamıyla evlenmiş ve Mersin'e yerleşmiştir. İkinci oğlu dünyaya gelir. Yedi yıl Mersin'de yaşadıktan sonra eşinden ayrılır ve İstanbul'a döner. 80'lerde tekrar sinemaya döner, "kürkçü dükkanı hesabı". Çok farklı bir sinema vardır artık. Çok az film yapılıyordur üstelik. Yusuf Kurçenli'nin yönettiği **Ve Recep Ve Zehra Ve Ayşe**'de oynar. Yusuf Kurçenli'nin de ilk filmidir. "Çok güzel bir çalışmaydı o. Yine şanslı başlamıştım yani. Sinan Çetin'le çalıştım, **14 Numara**'yı çektik. Yine Sinan Çetin'le **Berlin in Berlin**'i çektik. Dizilerde oynadım. 80'den sonra çok az sinema yaptım, zaten az yapılıyor biliyorsunuz. **Ağır Roman**'da oynadım. Ondan önce **Çö-**

kertme var. Şimdi ben şunu söylemek istiyorum; sinemacılar birbirini sevmiyorlar. Yeşilçam'ın küçük yazıhanelerinden yetişenler bizleri sevmiyorlar, belli bir düşmanlıkları var. Bizi alıp küçük rollerde oynatıyorlar, az para veriyorlar. 60'lı yılların oyuncularını seven genç kuşak bize daha çok değer veriyor, el üstünde tutuyor. Çok enteresan bizi seven ve sahip çıkanlar hep Yeşilçam dışından yetişenler. Tabii son dönemi anlatıyorum ben, 80'den sonrasını anlatıyorum. 60'larda biz zaten stardık ve el üstünde tutulurdu. Sinemacılar sevmiyorlar birbirlerini. Bilinçaltında birşey var, bilemiyorum. Bu söylediğim yalnız benim şahsıma olmuyor. Şunu söylüyorum, bana Nilüfer Aydan olarak saygı duymayabilirsin. Ama bizim tarihimizde sinema tarihine malolmuş filmler var, bunlara saygı duymak mecburiyetindeler. Ben birşey kaybetmiyorum, ben yine Nilüfer Aydan'ım."

Sinemada kuşaklardan ve kuşak çatışmasından sözedebilir miydik? Yeşilçam dönemiyle yeni Türk sineması arasında ne gibi farklar vardı Nilüfer Aydan'a göre. Bugünün sinemasını Nilüfer Aydan nasıl değerlendiriyordu? "Kuşaklar var tabii, kuşak çatışması da var. Şimdi daha özgür, daha uçuk, daha cüretkar filmler de yapabiliyorlar. Gençlik de bunu seviyor. Bizim usta yönetmenlerimiz pek buna yanaşmıyorlar galiba. Biraz Atıf Yılmaz eğiliyor bildiğim kadarıyla, o yapıyor uçuk şeyleri. İnsanların yaşanmış hayatları var, çirkinlikleri ve güzellikleri var. Eskiden sadece güzellikler işleniyordu. Şimdi o çirkinlikler de konuyor, **Ağır Roman**'da gördüğünüz gibi. Bence galiba doğru yapılıyor. Filmler mutlu sonla biterdi, bu tartışılırdı yapımcıyla yönetmen arasında. **Haremde Dört Kadın**'da iki final çekilmişti. Biri mutlu bitmişti, diğerinde ölmesi gerekiyordu. Yurtdışına festivale gidecekti, tabii ki ölümlü olanı götürdük oraya. Böyle kurallar vardı. Eski-

den sansürün de çok olumsuz etkisi vardı. Şimdi daha gerçekçi, masaldan çıktı. Eskiden de gerçekçi filmler yapılıyordu ama genelde masalsıydı. Mecburdular, çünkü o seyirci vardı. Kadın seyirci çoğunluktaydı. Erkek seyirci için de vurdulu-kırdılı filmler yapılırdı. Mesela Osman Seden, Zeki Müren'i alıp gangaster filmi yapardı o devirde. 60'lı yıllarda da tabii çok güzel filmler yapıldı, az yapıldı ama yapıldı. Süzgece koyduğunuzda bir Lütfi Akad'ın, Halit Refiğ'in, Atıf Yılmaz'ın, Memduh Ün'ün güzel filmleri çıkıyordu ortaya. Genelde iş filmleri yapılıyordu. Şimdi artık öyle bir hale geldi ki iyi film yapmak mecburiyetindeler. Kötü yapamazlar. Çünkü iyi filmin seyircisi var şimdi."

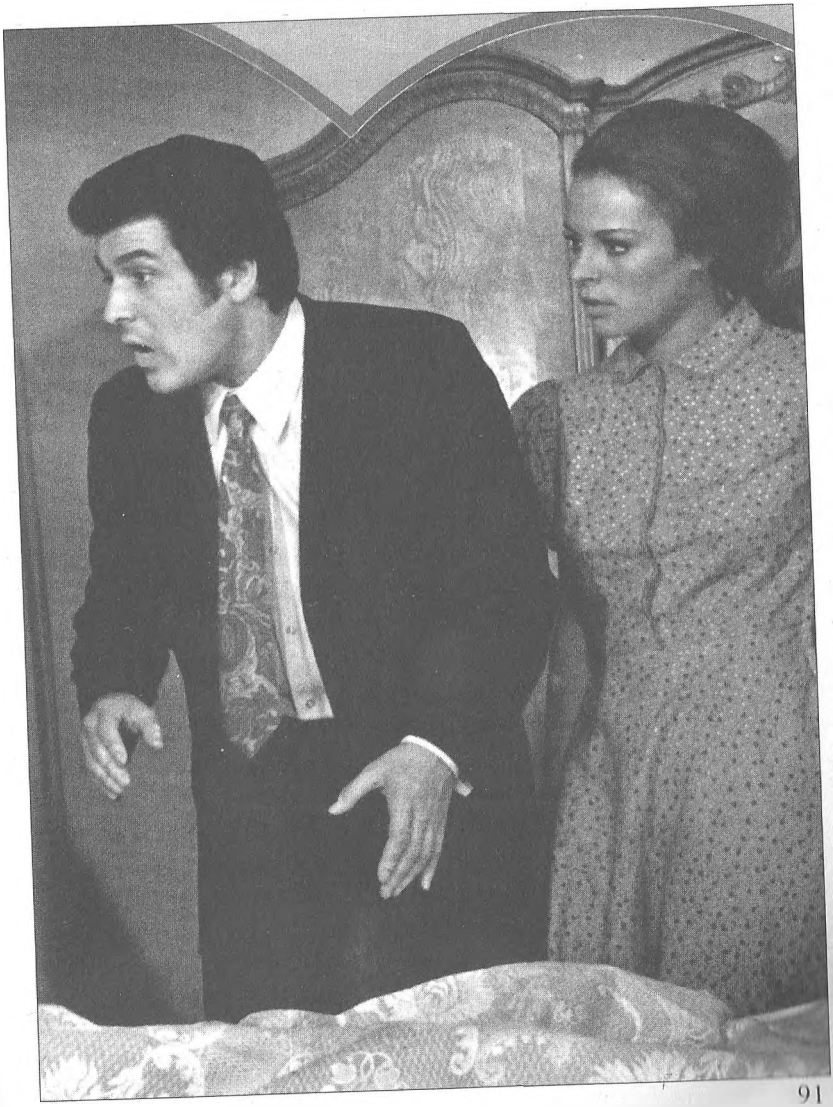
Uzun yıllar sinemanın içinde olduğuna ve Halit Refiğ gibi usta bir yönetmenle uzun süre evli kaldığına göre "kamera arkasını düşünmüş, sinemanın kültürüyle de ilgilenmiş miydiniz?" diye sormadan edemiyorum. "Yok hayır. O bir kültür işi, başka birşey. Ben hiçbir zaman kamera arkasını düşünmedim. Benim ilgimi çeken hep kameranın önü oldu. Yaptığım işten hiç pişmanlık duymadım. Şunu yapsaydım daha mı iyi olurdu diye düşünmedim hiç, buna evliliklerim de dahil. İçimden öyle gelmiş, öyle yapmışım hesapsız kitapsız. Şimdiki nesil öyle değil. Evliliklerini bile hesapla yapıyorlar. Ben bundan yana değilim, hâlâ romantik bir insanım. Bu benim hayatım, kendime göre yanlış birşey yapmadım. Yakın zamana kadar dans ettim, sinema dışında. Bunu kimse bilmez, ilk kez siz yazıyor olacaksınız galiba. Üç, dört sene öncesine kadar dans ediyordum, oryantal yapıyordum büyük otellerde, turistik otellerde. Çok enteresandır, gündüzleri gidip anne, babaanne rollerinde oynuyordum gece de gidip dans ediyordum. Kimse bunun farkında değil, bu benim hayatım çünkü."

Çok keyifli bir söyleşinin ardından fotoğraflarını çekip tekrar görüşmek dileğiyle ayrılıyorum Nilüfer Aydan'ın yanından. Kendisine söyledim mi anımsamıyorum, küçük kız kardeşim Pelin Kara oynadığı tek sinema filmi olan **Yalnız Değilsiniz**'de Nilüfer Aydan'la aynı filmde olmaktan çok mutlu olduğunu söylemiş, "çok güzel bir kadın" demişti.

30 Mart 1998'de Taksim'de yaptığımız görüşmeden

Komik jön

İZZET GÜNAY

Komik jön

İZZET GÜNAY

"Bugüne değin 120 film yaptım. 3-4 tanesi hariç hepsi başrol. Bir oyuncunun on yıllık hayatı içindedir bu. 1971-72'de sinemanın dışına çıktık, ara verdik. Bir oyuncunun Türk sinemasında esas hayatı on yıldır. Böyle bir sinema yapısı var. Amerikan sinemasına, batı sinemasına benzemiyor. Altmışımızda jön oynayamıyoruz, John Wayne gibi. Belki de ondan Türk sineması fazla gelişemedi. Kamerayı öğreniyorsun, oyunculuğun oturuyor fakat çocuk yüzümüz kayboldu, çizgilerimiz geldi ve biz sinemanın dışında kaldık. Tam oyuncu olduğumuz sırada biz sinemanın dışında kaldık. Ne oldu, yeni çocuklar geldi, sinemayı yeni baştan öğrendi. Jönlere senaryo yazılan bir sinemaydı. Jön, jöndam ve kötü adam üçlemesi... Bizim şirketin filmi, meşhurlarla olan takımın filmi "Unutulmayanlar" için senaryo yazılamadı Türkiye'de. Çünkü kafalar idmanlı değil, hiç kimse başrol oynamıyor, 7 tane başrol var filmde. Çok kötü bir filmdi. Hasan Kazankaya'nın aracılığıyla Erdoğan Demirören öncülük etmişti şirketin kurulmasına. Cüneyt, Remzi Jöntürk'ü getirdi yönetmen olarak. Senaryo yok. Benim adını anmak istemediğim filmlerden biridir, benim için çok kötü bir kapanış filmidir. Çok şanssız işler yaptık, yapmak zorunda kaldık. Bu devirde gelseydik bu sinemayı yapacaktık biz de. Bu çocuklar da o zaman gelseydi o sinemayı yapacaklardı. Kurtuluş yok."

1960'lı yılların komik jönü (aynı zamanda birçok filmde de romantik jön) İzzet Günay'la Şişli'deki antikacı dükkanında konuşuyoruz. İlk gençlik yıllarından bu yana kolleksiyonculuk yaptığını, antikacılığa ilgi duyduğunu söyleyen İzzet Günay, sinemadan uzaklaştıktan sonra en sevdiği işi, antikacılığı seçmiş. "Çocuk yaşlarımda başlayan bir tutkuydu kolleksiyonculuk. Oyunculuktan sonra yaptığım en iyi iş budur. Bildiğim işi yapmak istedim. Yoksa para kazanabilecek başka işler yapabilirdim. Pullar, paralar biriktirirdim. Herşeyi fazla biriktirirseniz sonra dükkan açıyorsunuz. Bu işi çok sevmiyor olsaydım sinemayı, tiyatroyu daha fazla özleyebilirdim. Ben tiyatroculuğa çok şey

borçluyum. Tiyatrocu olmasaydım belki filmci olmayacaktım. Filmci olmasaydım antikacılığım olmayacaktı belki."

1934 yılında Sarıyer'de doğan İzzet Günay, altı aylıkken Salacak'a yerleşirler. Babası iskele memurudur. Bütün çocukluğu Salacak'ta, sahilde geçer. Paşakapısı Ortaokulu'nda okurken babasını kaybeder. Çok genç yaşta ölmüştür babası. Annesi ve kendisinden 18 ay büyük abisiyle sıkıntılı bir döneme girerler. Deniz Harp Okulu'nun kolej kısmına verilir İzzet Günay. Fakat askerlik ona göre değildir. Sınavlarda kağıtları boş vermeye başlar ve fizik dersinden not ortalaması yüksek olduğundan Haydarpaşa Lisesi'ne bir üst sınıfa naklolur. Yine sonradan beyazperdeden tanıyacağımız Süleyman Turan da o sınıftadır.

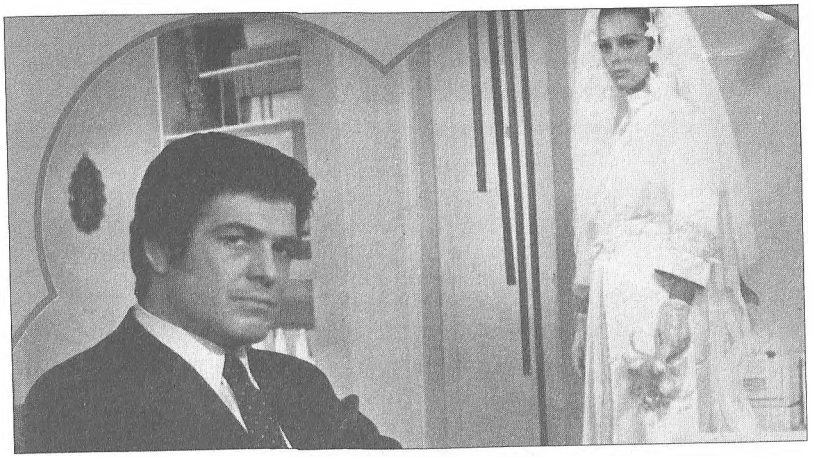
"Haydarpaşa Lisesi'nde benim amatör tiyatro çalışmalarım başlıyor. Cağaloğlu'nda Yeşilay Gençlik Kolu var, orada tiyatro çalışıyoruz. Kısa sürüyor ama biz ilk tiyatro mikrobunu alıyoruz. Liseyi bitirdikten sonra çizgim iyi olduğu için şimdi Cağaloğlu'nda Basın Müzesi olan, o zamanki İmar Müdürlüğü Harita Şubesi'ne teknik ressam olarak girdim. Çok da iyi dans ediyordum. Balarısı Engin'in Aksaray'da dersanesi vardı, akşamları da oraya ders vermeye gidiyordum. Okumak, mimar olmak istiyordum fakat mimarlığın pahalı bir eğitim olduğunu öğrenince vazgeçtim. Sonra 1955 yılının Aralık ayında yedeksubay olarak askere gittim." Askerden döndükten sonra birkaç ay süren başarısız bir kömür ticâreti tecrübesi yaşar İzzet Günay. Beyoğlu'nda, Galatasaray Taksim arası turların atıldığı güzel zamanlardır. O turlardan birinde gazetede Haldun Dormen'in Tiyatro Okulu ilanını görür. Müracaat etmek için gittiğinde cesaret edemez ve geri döner. Ertesi gün yine gider, bu kez başvuru formunu doldurur. 50 lira bulup Balo sokağındaki fotoğrafçıda fotoğraf çektirir. "Size mektupla neticeyi bildireceğiz" derler tiyatroda. Uzun süre haber gelmez. Buradan birşey çıkmayacak, hiç değilse gidip fotoğraflarımı alayım diye düşünür.

1957'nin yaz aylarıdır. Fotoğraflarını almak için gittiği tiyatronun fuayesinde Haldun Dormen'le karşılaşır. Hoş bir sürpriz bekliyordur İzzet Günay'ı. "Fuayeye girdiğimde Haldun Dormen salondan çıkıyordu. Beni gördü 'siz İzzet Günay mısınız?' dedi. 'Şimdi size mektup yazılıyor içeride, söyleyelim yazmasınlar' dedi arkasından. Ben şaşırmış-

tım. Karar vermişler beni çağırmaya, beni Asaf Çiğiltepe ile tanıştırdı. Bir dram, bir komedi iki piyes oynanacaktı. **Karaağaçlar Altında** piyesindeki şerif rolü için beni düşünmüşler. Küçük bir rol, iki satır da lafı var. Oyuncu kadrosu çok iyiydi. Yılmaz Gruda, Fikret Hakan, Erol Keskin var. Yüz lira maaşla başladım. Arkasından **Kamp 17** piyesinde oynadım ve kadroya alındım."

Kemal Film'e senaryolar yazan Tarık Dursun K. tiyatronun fuayesinde İzzet Günay'ın fotoğrafını görür ve Baytekin'e benzetir. Osman Seden'e bahseder. Aradan zaman geçer, **Kırık Plak** filminde akça pakça bir şoför aranıyordur Zeki Müren'e. Küçük bir roldür. Osman Seden çağırtır İzzet Günay'ı. "Tamam dediler. Yövmiyeli bir rol, günde 150 lira alacağım. Tiyatroda 300 lira maaş alıyordum, dokuz gün çalıştım filmde. Kendimi görebilmek için filme iki kez gittim. Bir çırpıda geçiyordu, çok azdı rolüm. Ayfer Feray ve Belgin Doruk da vardı. Sinemayla ilk tanışmam bu."

1962 yılında **Çifte Nikah** filminde Ayhan Işık'la başabaş bir rol oynar. Bu ikinci filmidir ve komik jönü oynuyordur. 63 yılında da Orhan Günşiray ve Fatma Girik'le **Hop Dedik** filminde yine komik jönü oynar. "Bu iki rol benim çıkışımı hazırlıyor. Ardından bir Tanju Gürsu'yla bir de Tamer Yiğit'le onların başrolü oynadığı filmlerde yardımcı jönü oynuyorum ve **Varan 1**'le ilk başrol geliyor. Arkasından ikinci başrolüm **Beni Osman Öldürdü**. Osman Seden çağırıyor beni, 'üç film bizdesin' diyor. O zaman seçme hakkın yok. Yapımcı çok kuvvetli. Birinci sınıf şirketlere oynamak çok önemli. Ben 64 yılında 18 film birden yaptım, bu rekor rakamlardan biridir." 1964 yılında oynadığı **Ağaçlar Ayakta Ölür** filmindeki oyunuyla 1. Antalya Film Festivali'nin ilk Altın Portakal'ını alır, En Başarılı Erkek Oyunucu dalında. 1970'li yılların hemen başında sinema krize girip ardından da seks filmleri furyası başlayınca sinemadan uzaklaşır, ara vermek zorunda kalır. 1973 yılında da sahneye çıkar. "68'lerde sahne için teklifler geliyordu, kabul etmiyordum. Bizden ilk Efkan Efekan çıktı sahneye. Hatta 71'de Ayhan Işık'la bir film çekiyorduk, bana 'teklifler geliyormuş, kabul edersen selamı sabahı keserim' dedi. Bir, birbuçuk sene geçti, ilk Ayhan imzaladı anlaşmayı. 73'ün 22 Haziran'ında, Luna-

park Gazinosu'nda sahneye çıktım, Ayhan benden bir ay sonra çıktı. Ben Emel Sayın'ın kadrosundaydım."

"Sinemaya ara vermiştik, hazırları yemeye başladık. Kalan bonoların üzerine yattı yapımcılar, onlar ödenmemeye başlandı. Rezervlerimiz bitince teklifleri kabul ettik. Teklifleri Öztürk Serengil getirirdi bize. 'Bu da sanatın bir parçası, tiyatroculuk yaptın, sinemacılık yaptın, şimdi de şarkıcılık yapacaksın' diyordu. Yeteneğim içinde onun da en iyisini yapmaya çalıştım. 80'lere kadar sürdü bu. 73'te sahneye çıkmıştım. 75'te ticari bir işim oldu, bir erkek konfeksiyon şirketine ortak oldum. O da 80'lere kadar sürdü. Sonra şirket kurup film çektik, reklamlarda oynadık. 85 Mayıs'ında bu dükkanı açtım. Antikayla birlikte olmak bir yaşama biçimi. Bu iş için bilgi birikimi gerekiyor."

Filmciliğin eski haline dönmeyeceğini, bugün başka türlü bir sinema olacağını düşünüyor İzzet Günay. Geçmişte çok büyük hatalar yapıldığını, alt yapının olmadığını ve bugün televizyonlarda aynı hataların sürdürüldüğünü söylüyor. "Değişen birşey yok gibi. Bana dizi teklifleri, senaryolar getiriyorlar ben kabul etmiyorum. Çünkü 60'ların senaryolarından kötü senaryolar geliyor. Konular çağın konuları değil. Mesajı olan ayağı yere basan yeni birşeyler yok. Bu kadar aradan sonra bizim iyi işler yapmamız lazım. Kötü iş yapıp kredimi yok etmek istemiyorum. Halk arkadaşlarım için beni sorguya çekiyor, yakama ya-

pışıyor. Ben de hem yaşım icabı hem de yaptığım işten dolayı zor beğenir oldum. Yaptığım işi, antikacılığı çok seviyorum."

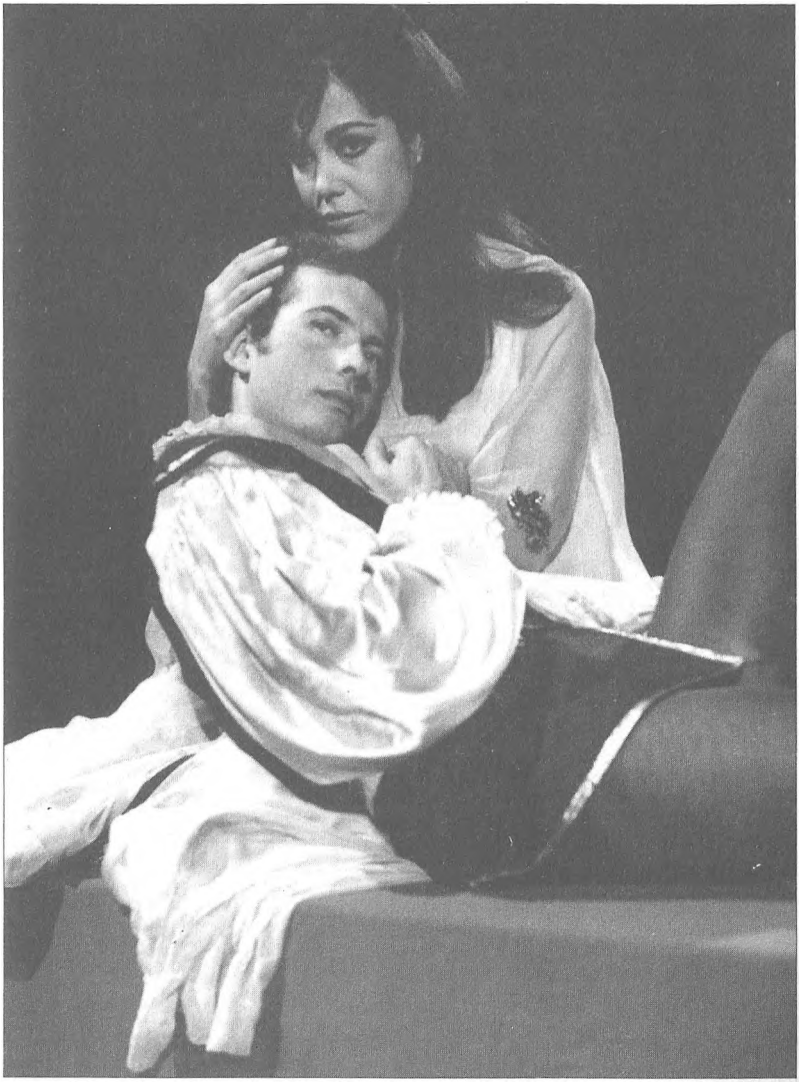
Geçmiş yıllarda yokluk içinde çalışıldığını söylüyor ve ekliyor, "Büyük bir özveriyle çalışıldı. Olanak yoktu, ekipman yoktu. Teknisyeninden başoyuncuya kadar herkes görevini iyi şekilde yapmıştır, o ortam içinde. Köprüler altından çok sular geçti. Yeni oyuncular 'siz sinemanın altın devrini yaşadınız' diyorlar. Onlara göre öyle. Ben de diyorum ki, 'sinema böyle yapılır, siz altın devrini yaşıyorsunuz'. Çünkü biz star sisteminin oyuncularıydık. Star sistemi başka türlü çalışıyordu. Önce star sonra rejisör ve senaryoydu. Şimdi bu başaşağı döndü. Birinci senaryo sonra rejisör ve oyuncu. Bu daha doğru. İşte bir **Eşkıya** projesini 4-5 yılda oluşturdum diyor Yavuz Turgul. Kadrolar belirleniyor, sonra çalışmalara oyuncular çağırılıyor. Oyuncular rollerine aylarca çalışabiliyor. Ne kadar büyük mutluluk. Genç arkadaşlar soruyor, 'abi siz rolünüzü nasıl çalışırdınız' diye. Rol yok ki çalışacaksın. Çizgiyi bulabilmek için çok zorluklar çekerdik. Bir sahne geliyor cıvık bir komedi, sonra on sayfa daha senaryo geliyor, hiç ilgisi yok o sahneyle. Bunun ortasını bulmak zorundasın. Uyku durak yok, gece 2'de bırakıyorlar, sabah 7'de sette istiyorlar. Filmlerden hep işletmeci bonosu alırdık. Kazandığımız paraların hayrını o yüzden göremedik. İstismar edildiğimi düşünüyorum. Türk sinemasında oyuncu çok kullanılmıştır. Film oynuyor, iki üç ay sonra parasını çıkarıyor, sizin paranızı da o tarihten sonra 2.500 liralık bonolara bölerek veriyor. Sizin alacağınız para da 35.000 lira falan. Bono kırdırmayan ender oyunculardandım. Bir gün Ferdinant Manukyan beni gördü, 'İzzet Günay sen misin. sen bana neden gelmiyorsun?' diye sordu. Bir yapımcı 'siz bizim bankamızsınız, faizle para alacağımıza sizi kullanıyoruz bono vererek' dedi yüzüme karşı."

"Çok dalga geçildi eski filmlerle. Ama şimdi yoldan geçen insanlar günah çıkardıklarını söylüyorlar. Bizi silerseniz karelerden, arkada çok güzel bir İstanbul var. Her köşesinde çalışılmış, iyi resimler. Kendi kendine bir İstanbul belgeseli oluşmuş."

30 Eylül 1997'de Şişli'deki işyerinde yaptığımız görüşmeden

Tiyatro sahnelerinin ve beyazperdenin başarılı oyuncusu

TİJEN PAR

Tiyatro sahnelerinin ve beyazperdenin başarılı oyuncusu

TİJEN PAR

Tiyatro sahnelerinin başarılı oyuncusu ve yönetmeni Tijen Par, uzun yıllar sinemaya ara vermiş olsa da Türk sinemasının unutulmayan yüzlerinden, iyi oyuncularındandır. Tiyatro kökenli oyuncu, 1975'lerden sonra sinemadan uzaklaşmış tamamen tiyatro çalışmalarında yoğunlaşmıştı. Söyleşi öncesinde "benim çok önemli bir sinema geçmişim yok" diyen Tijen Par, beyazperdede izlediğimiz birçok filminde iyi oyunculuğu ve güzel yüzüyle belleklerimizde yer etmişti. Atatürk Kültür Merkezi'nin kafeteryasında buluşup, konuşuyoruz Tijen Par'la. Kendinden söz etmeyi, kendini anlatmayı pek sevmiyor gibi sanki. Soru sormadıkça konuşmuyor, kısa ve öz yanıtlar veriyor. Sık sık karşılıklı susuyoruz. **Son Kuşlar, İnce Cumali** gibi filmlerinde (diğer filmlerinde de) çok beğenerek izlediğim önemli bir oyuncuyla tanıştığım, sohbpet ettiğim için mutluydum. Fakat tiyatro oyunlarını izleyemediğim için önemli bir eksiklik hissettiğimi, utandığımı da söylemeliyim. Mütevazi misiniz diye sormuştum, "Mütevaziyim demek pek mütevazi bir cevap olmuyor değil mi? Öyleyim..." diye yanıtlıyor.

Tijen Par'a doğum tarihi ve yeriyle ilgili notlarımı gösteriyorum, bazılarının yanlış olduğunu, doğum tarihini söylemekten de hiç hoşlanmadığını belirtiyor. Yine de söylüyor. "Edirne'de doğmuşum. İlkokulu Doğubeyazıt ve Iğdır'da okudum. Sonra Ankara'ya geldik. Ailede hiç sanatçı yoktu. Nereden aklıma girmişse, tiyatrocu olmayı çok istiyordum. Ailem de destekledi ve konservatuara girdim. Resim yapmayı da çok severdim çocukken. Hatta akademiyle konservatuar arasında tereddüt ettik. Sonra tiyatro ağır bastı. Ankara Devlet Konservatuarı, 1957-58 mezunuyum. Bir tek Ankara Devlet Konservatuarı vardı o zamanlar. Girmek, bitirmek çok zordu. Çok titiz davranıyordu hocalar, az mezun veriyorlardı. Şimdi çok konservatuar var ve çok mezun veriyorlar. Biz otomatikman Devlet Tiyatroları'na dahil oluyorduk. O yıl iki kişi mezun olduk, Gülgün Kutlu ve ben. Önce kalabalık oluyor, elene elene iki kişi kalmıştık. Benim dönemimden, o yıllarda Tomris

Oğuzalp, Beyhan Saran, Baykal Saran, Semih Sergen, Kerim Afşar gibi oyuncular vardı."

Mezun olduktan sonra aynı yıl Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oyuncu olarak çalışmaya başlar. Sinemadan film teklifleri de gelmeye başlamıştır. İlk filmi Atıf Yılmaz'ın yönettiği **Karacaoğlanın Karasevdası**'dır. İstanbul'da yaşamaya karar verir ve Devlet Tiyatrosu'ndan ayrılır. İstanbul'a yerleştiğinde özel tiyatrolara girer. İlk olarak Muhtar Kocataş'ın Gen-Ar Tiyatrosu'nda çalışır. Fikret Hakan'la da bir oyunda birlikte oynarlar. Sonra Şehir Tiyatroları'na girer. Sinema çalışmaları devam ediyordur. En çok film çevirdiği dönemdir. "Şehir Tiyatroları'na girince tiyatro çalışmaları yoğunlaştı. Ayrıca tiyatroyu çok sevdiğimi, benim asıl işimin tiyatro olduğunu farkettim. 70'li yıllardan sonra hiç oynamadım hemen hemen. Tam olarak bilmiyorum ama 20-25 film oldu sanıyorum." İlk film teklifi Atıf Yılmaz'dan gelmiştir. Atıf Bey **Karacaoğlan'ın Kara Sevdası** filmi için ekibi oluşturmaya başladıklarında bir derginin kapağında Tijen Par'ın fotoğrafını görür.

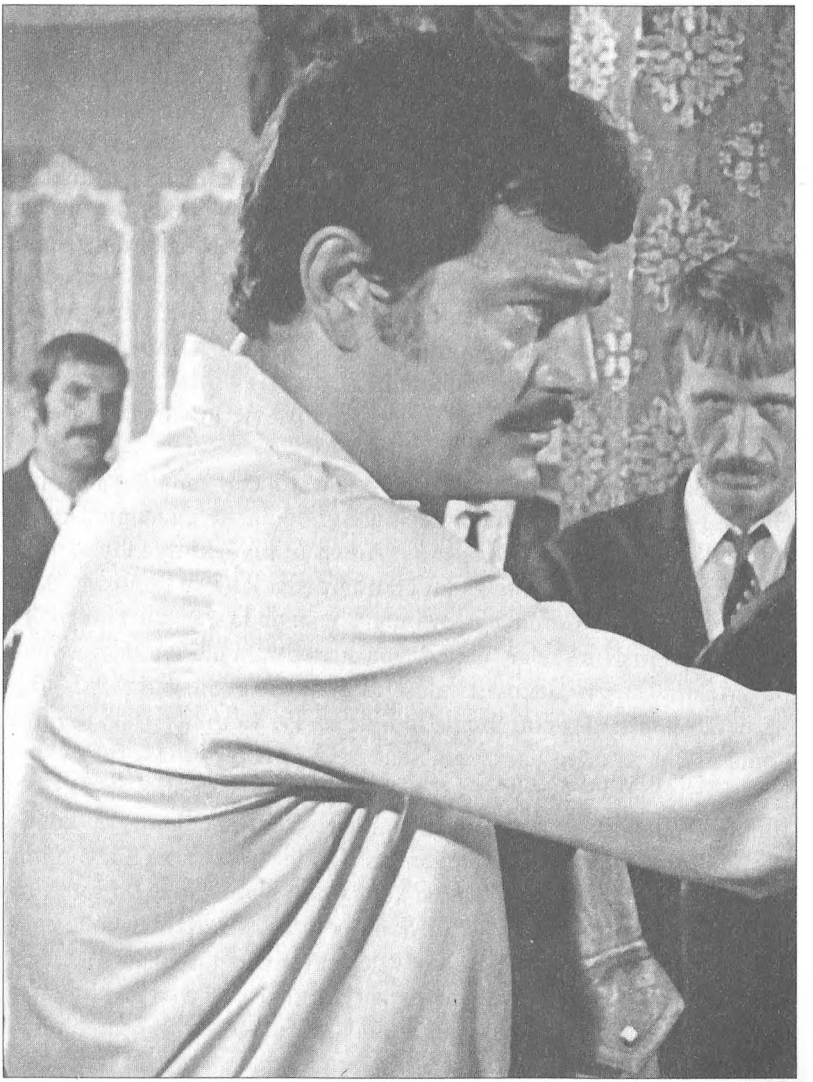
Anılarında o günleri, "Bir sinema dergisinin kapağında kafamdaki Elif'i gördüm. Araştırdık. Ankara Konservatuarı Tiyatro Bölümü'nde öğrenciymiş. İsmi Tijen Par'mış. Olağanüstü bir güzelliği olan, doğal, pırıl pırıl bir genç kız. Nuri'den sonra Tijen'le de anlaştık" diye anlatır Atıf Yılmaz. (Hayallerim, Aşkım ve Ben, Simavi Yayınları)

Tijen Par'ı uzun süredir beyazperdede izleyemesek de, o hoş, etkileyici sesini duyabiliyorduk. Filmlerde oynamıyordu fakat oynayanları konuşuyordu. "Sinemadan önceleri teklifler geliyordu, sonra sonra gelmemeye başlıyor artık. Tiyatro çalışmalarım çok yoğundu. Ama şimdi bir süredir düşünebilirim sinemayı. Bir ara seslendirmeyle çok uğraştım. O da benim çok sevdiğim bir iştir."

60'lı yıllar için Yeşilçam'ın "altın yılları" denir genellikle o dönemi yaşayanlarca. "Altın dönemi mi denir ona, bilemiyorum. Çok film yapılıyordu ama bir altın dönem değildi, niceliği önemli değil bence. Gönül isterdi ki çok daha iyi, daha kalıcı işler olsun. O günün şartlarında, o günün imkanlarıyla bunlar yapılıyordu. Şimdi çok daha iyi filmler yapılıyor, çok daha iyi senaryolar yazılıyor. Uluslararası yarışmalarda derece alan filmlerimiz var. Sinema dışarıya açılmış durumda. Bunlar çok önemli." Sinemayı çok sevdiğini, yakından takip ettiğini söylüyor Tijen Par. "Gerçi çok az film yapılabiliyor, para sıkıntısı çekiyor yapımcılar, oyuncular. Az film yapılsa da çok iyi, çok nitelikli filmler yapılıyor. Jüride görevlendirdikleri için 97 yılında çekilmiş bütün filmleri gördüm. Zaten sinemayı çok severim, yerli, yabancı bütün filmleri takip ederim."

11 Mart 1998'de AKM'de yaptığımız görüşmeden

Filmlerin bıçkın delikanlısı
TANJU GÜRSU

Filmlerin bıçkın delikanlısı

TANJU GÜRSU

"Benim en büyük özelliğim sinemayı örgütleyen adam olmam. Sinema örgütlerinin hepsinin lideriyim. Ben 1978, 5 Kasım'ında Türk sinemasının sosyal hakları için 3500 kişiyi Ankara'ya yürüten liderim. O yürüyüş neticesinde biz sosyal haklarımızı, emeklilik haklarımızı arkadaşlarımıza kazandırdık. Filmciler Derneği'nin kurucusuydum. 12 Eylül'de kapatıldı bütün dernekler. 1983'te SESAM'ı kurduk. Sonra SODER'i kurduk arkadaşlarla beraber. Hepsinin kurucu üyesiyim, başkanı, genel sekreteri ya da ikinci başkanıyım. Film-Ko diye bir kooperatif kurduk, ham film getirdik, Türk sinemasını karaborsacılardan temizledik. FİYAP'ı (Film Yapımcıları Derneği) kurduk. Bu derneklerin hepsi bugün yürüyor, hepsi gayet güzel işlevlerini de yerine getiriyor."

Kendisini "sinemayı örgütleyen adam" olarak tanımlayan Tanju Gürsu, Antalya Film Festivali'nden aldığı ödülle de gündeme gelmişti. Halit Refiğ'in çektiği **Köpekler Adası** filmindeki oyunuyla en iyi erkek oyuncu ödülü almış ve bu ödül tartışma konusu olmuştu. Özellikle **Masumiyet** filmindeki oyunuyla festivalde yarışan Güven Kıraç'dan gelmişti itirazlar. Televizyon haber bültenlerine de yansıyan bu tartışma "kuşak çatışması" meselesini de gündeme getirmişti. "Ben ilk defa 1988'de **Kurtar Beni** filmiyle en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülü aldım Antalya'da. Geçen sene de **Köpekler Adası** filmiyle en iyi erkek oyuncu ödülü aldım. Tartışma saçma sapan bir şey. Yok ben filmde kendi sesimle konuşmamışım. Bana konuş dedilerde mi konuşmadım. Türk sineması kurulduğundan bu yana 6000 tane film yapılmış bunun 5900'ünde herkesi başkası konuşmuş. Dublaj diye bir sanat kolu var sinemanın içinde. Yok efendim beni Müşfik Kenter konuşmuş, konuşur konuşur. Yılmaz Güney'i de Hayri Esen konuştu senelerce. Efendim Tanju abi çok iyi oynamış, performansı iyi ama kendi konuşmamış. Benim bu tartışmalar umurumda değil. Ödülü almışım alnımın akıyla müzeme koymuşum. Halk da bunu kabul etmiş. İki tane adam

çıkmış da bilmem ne demiş, benim umurumda değil." Kuşak çatışmasından sözedildi tartışmalarda diyorum. "Hayır efendim, ne kuşağı. Bunu söyleyen çocuk kuşağın neresine gelmiş söylesene bana. Daha kaçıncı filmini yapmış. Haluk Bilginer tabii ki genç kuşak mesela. Benim ona sevgim de var, oyununa saygım da var. Hiç lafım yok, o kendini ispat etmiş sinemada da tiyatroda da."

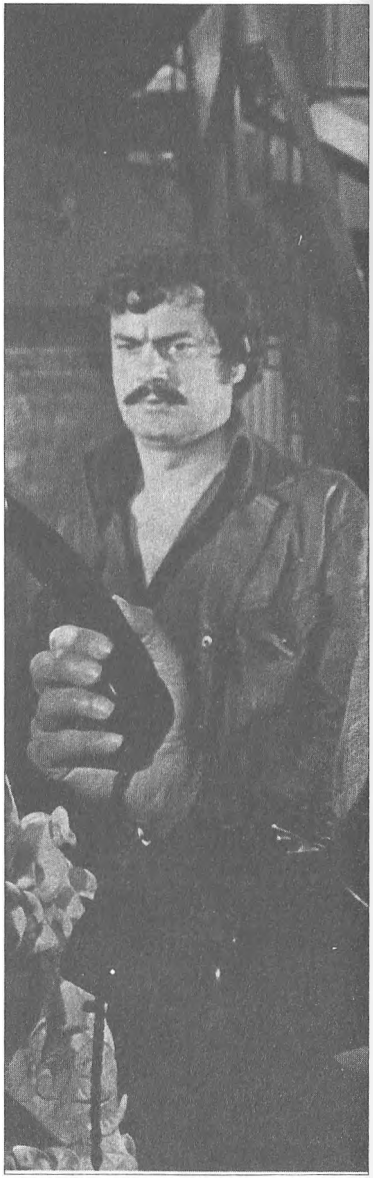
Tanju Gürsu hiç kimseyi ve hiçbir şeyi ciddiye almıyormuş edasıyla, dev cüssesi, gür sesiyle yanıtlıyordu sorularımı. Filmlerindeki bıçkın delikanlı tavrı gündelik hayatına da yansıyordu. Babacan bir tavrı vardı. Tüm sinemayı kucaklayan, sinemaya yönelik haklı, haksız hiçbir eleştiriyi kabul etmeyen bir tavırdı bu. Filmlerine de yansıyan bu bıçkın tavrı kişiliğinden mi kaynaklanıyordu? "Daha çok aşk, avantür filmlerinde, arasıra da komedilerde oynadım. Belli bir rolün adamı olmadım. Evet, gençliğimde de haksızlığa gelemiyordum. Hemen isyan eden bir adamım. Karadenizlilikten gelen birşey de var. Bana hep kavgacı bir tip derler ama benim dövüştüğümü de kimse görmemiştir. Bağırırım çağırırım iki dakika sonra da üzülürüm."

Şubat ayında (1998) yapılan seçimlerde Tanju Gürsu SODER'in yeni başkanı seçilmişti. Seçildiğinin haftası o güne kadar hiç bir faaliyeti yok eleştirileri alan dernekte gözle görülen bir faaliyet başlamıştı. Örneğin dernek baştan başa badana yapılmış, duvarlardaki resimler temizlenmiş, temizlik yapılmıştı. Birçok oyuncu kahvede oturmak yerine dernekte oturmayı, tercih ediyordu. Tanju Gürsu seçimlerde yönetim olarak yapmayı planladıkları birçok vaadde bulunmuştu. Bunların başında bir SODER EVİ kurmak, bütün üyelerini kapsayan bir televizyon dizisi yapmak geliyordu. "Vaad değil canım, yapılacak işler. Vaad ne demek, ben milletvekili adayı mıyım? SODER EVİ, diye derneğin kendi binasını oluşturmak istiyoruz. Odaları olacak, bizde o kadar zor durumda arkadaş kalmadı ama bir-iki arkadaşımız var. Onların da otel odalarında, bekar evlerinde kalmalarına gönlümüz razı değil. Onları oraya taşıyabilirsek, yönetim kurulunu da oraya taşıyabilirsek burası lokal olarak kalır. Orada başka sosyal aktiviteleri de yapmaya çalışırız. Tabii bu en zor olanı. Tüzükte değişikliğe gideceğiz, tüzük on sene önce yapılmıştı, daha çağdaş hale getireceğiz. Bu sene bizim

onuncu yılımız."

Tanju Gürsu'nun katılmadığını söylediği başka eleştiriler de vardı. Babacan ve sinemaya kol kanat geren tavrıyla özellikle kendi dönemlerine yönelik eleştirileri kabul etmiyor, zaman zaman çok sert tepkiler gösteriyordu. Örneğin bütün oyuncuların, sinemacıların kabul ettiği ve dile getirdiği 70'li yıllarda seks filmleri furyasının olduğunu, seks ve giderek pornoya dönüşen filmlerin çekildiğini kabul etmiyordu. Yeni dönem Türk sinemasına ise aynı hoşgörüyle bakmadığını farkediyordum. Sırayla soruyorum...

Sinemanın krize girmesinin nedenleri nelerdi sizce? "Türkiye'nin genelinde bir kriz vardı. Bir kere politik olarak bir kriz vardı, terör vardı. Türkiye'nin ekonomik koşulları bozuldu, döviz arttı, enflasyon falan... Sinema da sanatların en lüksü, parayla yapılan, parayla seyredilen kollektif bir sanat. Bir de o arada televizyonlar getirip sinemayı evin içine koyunca halk da sinemadan koptu. Bunun yanısıra hiç sevmediğim ve tutmadığım bir laf çıktı ortaya, 'Sosyal içerikli filmler' diye. Bir takım böyle neidüğü belirsiz kişiler, sosyal içerikli filmler yapacağız diye filmciliğin içine ettiler. Ne olduğu belli değil, taklitçi bir sinema. Zaten

ekonomik olarak çökmüş olan sinema sanat olarak da çöktü. Şimdi bütün bunlar yeniden düzelmeye başladı. Bazı filmler, **Eşkıya** gibi, **Hamam** gibi filmler seyirciden rağbet görüyor ama bunun yanısıra saçma sapan filmler de yapılıyor. Biz düzeldi diye bağırıyoruz, seyirciler gidip bakıyor beğenmiyor, 'Allah belasını versin' diyor."

İki dönem arasında ciddi farklar mı var size göre? "Tabii var. Biz 60'larda 300 film çekerdik. Yeşilçam'da 300 film çekmek ne demek. Dünyada ikinci ya da üçüncüydük üretimde, Hindistan'dan sonra geliyorduk. Arada kıyas kabul etmeyecek kadar farklar var, oyuncu kadrosu olarak, ahlak olarak... O zamanki sinema oyuncularının kültür seviyesi daha başkaydı, sevgi daha başkaydı, halkın bize sevgisi başkaydı, bizim halka saygımız başkaydı. Onun için biz halkla bütünleşen 60'lı yılların sinema oyuncularıyız. Şimdi en baba yönetmenler de o dönemden. Metin Erksan, Halit Refiğ, Memduh Ün, Osman Seden... Türk sinemasını bunlar Anadolu'nun her tarafına taşıdılar sırtlarında, bugünlere kadar getirdiler."

Bu söylediklerinizden Türk sinemasında kuşaklar olduğunu kabul ediyorsunuz diyebilir miyiz? Dolayısıyla kuşak çatışmasından da sözedilebilir. "Yalnız sinemada değil, müzikte de kuşaklar vardır. Çağ değiştikçe, ileriye doğru gittikçe, ileriye mi gidiyoruz geriye mi onu da bilmiyorum, kuşaklar arasında mutlaka fark oluyor. Görüş farkı oluyor en azından. Ama biz alışkanlıklarla ya da halk hâlâ 'nerede o eski filmler' diyor, ona sığınarak kendi dönemimizin sinemasını beğeniyoruz."

Yıllarca Yeşilçam filmleri küçümsendi, tebessümle bakıldı çoğuna. Bu tarz tepkiler aydınlardan da geldi. "Aydın neyi beğenmiş ki Türkiye'de. Aydın kimdir onu bilmek lazım. Hakiki aydın ülkesini herşeyiyle seven, sanatıyla seven onun kalkınmasını isteyen, ona saygı duyandır. Bir de Amerikan barlarında, meyhane köşelerinde kendini aydın sananlar var. Kendi kendilerine ödül verirler, hiçbir şeyi beğenmezler, biz aydınız derler. Nereden aydın oluyorlar, iki tane kitap okumakla aydın mı olunuyor? Şimdi niye seyrediyorlar. Eskiden Türk sinemasına tü- kaka diyenler şimdi seyrediyorlar. Karşılaşıyoruz, 'aman efendim güzel filmdi', şimdi niye güzel oldu birdenbire."

Her dönem iyi filmler yapıldığını söylüyorum, kötü filmlerin yanı-

sıra. Yeni dönemde de (80'lerden bu yana) çok iyi filmler yapılmıştı. Önemli bir hareketlenme, bir iyiye gidişten sözediyorum. "İyiye gidiş var tabii ama iyiler çok az. Niye sen gidip iyileri sayıyorsun, rezilleri, kötüleri sayalım. 'Bunlar var, sinema iyiye gidiyor' diyorsun. Benim söylediklerimi sayarsak kötüye gidiyor. Genellememek lazım, artık sinema iyiye gidiyor, kötüye gidiyor yok. Bir iki tane film iş yaptı diye iyiye gidiyor diyemeyiz. Onun yanında beş tane de yerlerde sürünüyor. Bir sektörde yatırımcı yoksa o sektör kötüye gidiyordur zaten."

Tanju Gürsu'nun ısrarla karşı çıktığı, kabul etmediği konulardan biri de bir dönem (70'li yıllar) Yeşilçam'da seks filmlerinin, gittikçe pornoya dönüşen filmlerin yapılmadığı konusundaydı. Aksine son dönemde yapılan filmlerin çoğunda sanat adına pornografik sahneler olduğunu söylüyor. Sinemaya sahip çıkmak adına bu eleştirileri, saptamayı kabul etmiyorsa yeni dönem filmlere karşı niye bu sahiplenmeyi göstermiyor, acımasız davranıyordu? "Şimdi bak seks filmleri, porno filmler çekilmedi. Erotik hikayelerle komediler çekildi. Ben de yaptım. Kazım serileri yaptım, **Hüsnü**'ler, **Parçala Behçet**'ler yapıldı. Bu filmlerde pornografik sahneler yoktu. Avrupa filmlerden kesip ekliyorlardı, parça koyuyorlardı. O zaman yapılmış pornografik denilen bütün filmlerin negatifleri ortada, ellerinde. Erotik bile değil. Şimdi ben sana söyleyeyim Lezbiyenleri yatağa sokması pornografik değil mi? Eşcinsel filmleri çekiliyor. Bunlar sosyal içerikli oluyor, sanat oluyor, bizim 75'lerde çektiğimiz güzelim komedi filmleri seks filmi diye anılıyor. Bu ayrım nereden geliyor, bu ikilem niye? **Avcı** filminde düzüşme sahneleri var, o sanat mı oluyor şimdi? Kim çekmiş seks filmini. Onlar yapınca sanat oluyor. Biz gariban komediler çekmişiz, seks filmi... Hadi canım, böyle saçma sapan şey mi olur. O arada bir, iki tane seks filmi, porno çekilmiş olabilir. Bir tane birşey yapıldı diye bütün bir sinemayı karalamak olmaz. Et satıyorlar bugün. Bizim çektiklerimiz mesela **Hop Dedik Kazım** oynuyordu televizyonda, herkes oturmuş seyrediyor, gülmekten yerlere yatıyor. Eleştiriler kesinlikle haksız. Delil var ortada, delil. Onlar da getirsinler 'Al Tanju sen böyle dedin ama işte bak o tarihte çekilmiş' desinler, göstersinler."

Bir dönem yapılan filmlere yönelttiği 'sosyal içerikli, saçma sapan

filmler' eleştirisinin haksız ve ağır olduğunu söylüyorum. Bu konuda birçok usta yönetmenin örnekse Lütfi Akad, Metin Erksan, Halit Refiğ, Yılmaz Güney'in çok iyi filmleri olduğunu söylüyorum bu sınıftan sayılabilecek. **Yılanların Öcü, Susuz Yaz, Gurbet Kuşları** gibi filmler var... "Bak şimdi sen de yanlış anlıyorsun. Ben sosyal içerikli film lafını **Gurbet Kuşları** gibi filmler için kullanmıyorum. Sol tandanslı filmler olarak da kullanmıyorum. **Gurbet Kuşları**'nı 1963'te çekmiştik, ilk defa göç sorununa el atıldı. Bugün hâlâ aynı şeyleri konuşuyorlar. Bir **Susuz Yaz** falan bunlar ayrı. Tabii ki her filmin mesajı vardır. Bir de sosyal içerikli film lafı çıktı, saçma sapan şeyler yapıldı. Sağ'da sinema yapılmaz ki zaten. Sanatın ruhunda sol var. İnsan gibi yaşamak varsa sol olarak düşünmek lazım. Sağ kanat dediğimiz arkadaşlarımız da film yaptı ama halk ilgi göstermedi onlara. Ben sağda sanat nasıl olur bilmiyorum."

"Zamanla fikirlerinizde değişimler mi oldu?" diye soruyorum. "Yaşlandıkça tabii eylem noksanlığı oluyor. Ben Ecevit adını, 'Umudumuz Ecevit' sloganını Bolu dağlarına yazdım, 74'lerde. Sinema oyuncusuydum. Ama şimdi git deseler gidemezsin, yaş 60'a geldi. Fiziksel olarak da gidemezsin fikir olarak da. Hangisi sağcı parti, hangisi solcu parti belli değil. Şu anda sandık başına bile gitmek istemiyorum, varolan partilere oy vermek istemiyorum. Demokrasinin olduğuna inanmıyorum."

Tanju Gürsu 27 Ekim 1938'de Trabzon'da doğmuş. "Memur bir babanın çocuğuyum, annem ev kadını. Benden büyük iki ablam var, ben ortadayım sonra iki kız kardeşim var ve sonra Temel Gürsu geliyor en küçük kardeş olarak. İlkokulu Çorum, Samsun, Giresun gibi şehirlerde okudum. Liseyi Trabzonda okudum, 1956 mezunuyum. Hu-

kuk Fakültesi'nde okudum. Okurken 59 yılında süvari teğmen olarak yedeksubaylığımı yaptım tekrar fakülteye döndüm. 2. sınıftayken sinemaya girdim. Acar Film'in sahibi Murat Köseoğlu akrabamdı, annemle amca çocuklarıydı. Onun teşvikiyle sinemaya geldim." Bütün kaynaklarda Tanju Gürsu'nun Artist mecmuasının yarışmasını kazanarak sinemaya girdiği yazıyordu. "Artist mecmuasında yarışmalar yapılıyordu. Takviye olsun diye ben oradan seçilmişim gibi lanse edildim. Halbuki benim oraya resim falan gönderip de ben artist olacağım gibi bir müracaatım olmadı, yarışmaya da girmedim. Ben filme başladıktan hatta filmi bitirdikten sonra ve kendi kendilerine beni birinci ilan ettiler."

İlk filmi **Fosforlu Oyuna Gelmez**'dir. Sonra arka arkaya filmler gelir. 1963 yılında Özden Çelik'le Anıt Film'i kurarlar ve **Duvarların Ötesi** gibi önemli bir filmle yapımcılığa başlar. "Daha sonra Özden'le ayrıldık. Yapımcılığa ve oyunculuğa devam ettim. Gürsu Film'e çevirdim firmayı. Sonra Kuzey Film diye de bir firma kurdum." Bir çok bir filme yapımcı olarak da imza atan Tanju Gürsu, birkaç filmde yönetmenliği de dener. Oyunculuğa ilk başladığı yıllarda iyi filmlerin iyi oyuncusu olarak dikkat çeker, önemli filmlerde oynar. Pişman olduğu, keşke oynamasaydım dediği film yok gibi. "Yok, bilmiyorum şimdi hepsini gözden geçiremem. Ahlaki yönden soruyorsanız yok. Ben rol ayrımı da yapmam. Mesela ben kötü adamı oynamam demedim. Önemli olan o rolü iyi oynamak. **Vurun Kahpeye** filminde bir Rum subayını oynamıştım. İnsanlar o filmi seyrederken, 'Allah belanı versin' diyorlarsa demek ki iyi oynamışım. Çünkü karakter kötü." Beğendiği filmler arasında **Gurbet Kuşları, Duvarların Ötesi, Haremde Dört Kadın** gibi önemli filmleri var. "Türk sinemasının klasikleri arasına girmiş çok güzel filmlerim var tabii. Bazı filmlere de para için gidiyorsun. O zaman senede 10-12 filmde oynuyoruz. Hepsine de sanatsal açıdan bakamazsın."

13 Mart 1998'de SODER'de yaptığımız görüşmeden

Yeşilçam'ın açık sözlü oyuncusu

MİNE SOLEY

Yeşilçam'ın açık sözlü oyuncusu

MİNE SOLEY

Yeşilçam'ın en açık sözlü, "mert", güzel ve zarif kadınlarındandır Mine Soley. Fotoğraflarına en çok çocukluk yıllarımda cikletlerden çıkan "artist fotoğrafları"nda rastlardım. Magazin dergilerine ve gazetelere çok sık çıkmazdı. Yıllardır Yeşilçam'dan uzak kalmasına karşın belleklerden silinmemişti. Mine Soley'le Beşiktaş Serencebey Yokuşu'ndaki olağanüstü güzel manzarası olan mütevazi evinde buluşuyoruz. Kafamda cikletlerden çıkan artist fotoğrafları vardı görüşmeye giderken. Bir de yıllar öncesinin dergilerinde gördüğüm Mine Soley fotoğrafları. O dergilerde de açık sözlülüğü vurgulanıyordu sık sık, güzelliğine yapılan vurgunun yanısıra. Son yıllarda televizyon kanallarında oynadığı filmleri tekrar izleme olanağı bulabilmiştim.

En çok vefasızlıktan yakınıyordu Mine Soley. "Eski sanatçı" sözüne karşı olduğunu telefonda da söylemişti. "Eski artist, eski sanatçı. Neden eski olsun, sanatçı eskir mi? Bu lafa çok karşıyım. Eski dediğiniz zaman mı bizim kimliğimiz ortaya çıkıyor. Sanatçı sanatçıdır. Bazen çok sinirleniyorum, basında rastlıyoruz yeni fotoğraflarıyla daha önce çekilen fotoğraflarını koyup 'neydi ne oldu' gibi başlıklar atıyorlar. Canım hep böyle mi kalacaktı! Ne abes bir yakıştırmadır, ne abes bir altyazıdır bu. Ben doğaya aykırı bir canlı değilimki. Her canlı doğduğu günden itibaren yaşlanmanın adayıdır. Varsa bunun çaresi önce sen kalem olarak kendine bak. Sen de birşeydin birşey oldun." Kendisiyle barışık, huzurlu ve neşeli bir Mine Soley vardı karşımda. Bütün söyleşi boyunca çok açık sözlüydü. "Huzurluyum, mutluyum. Mesleğimde şu görüntümle birşeyler yaparsam daha mutlu olacağım. İnsanın ruhu güzel olunca dışına da yansıyor. Çizgileriniz oluşsa da yumuşak oluyor. İhtirastan yoksun, harisliğin getirdiği sert bir ifade değil, sevimli bir ifade oluyor. Estetiğe karşı değilim ama bizler estetiksiz güzellerdik."

Baskıcı aile ortamından kaçıp İstanbul'da geldikten sonra Yeşilçam'la tanışır Mine Soley. Teyzesi Nezihe Güler filmlerde anne rolle-

rinde, yan rollerde oynuyordur. Mine Soley de birkaç filme figüran olarak gider. Sinemadaki isim babası yönetmen Çetin Karamanbey'dir. Asıl adı Emine'dir. "Biraz da ailemin mutaassıplığından dolayı o ismi ve soyadımı kullanmadım. Onu öyle temiz olarak rafa kaldırmıştım. E'sini attık Mine oldu. Çetin Karamanbey de Eşref Şefik de, enteresandır o zaman çok güzel değildim aslında, hatlarım daha oturmamıştı, 'benim güzel Fransız kızım' derlerdi. Çetin bey 'Güneş koyalım' dedi, Fransızcasını koydu öylece Soley kaldı." Akçaabat'ta doğmuş Mine Soley. Ortaokulu bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş. "Babam biraz tutucuydu. Kaçmak istedim o baskıdan." Filmlerde figüran rollerine çıkmaya başladığı günlerde Adalar Güzellik Yarışması yapılıyordur. Finalistlerden bazıları gelmediği için Mine Soley'i de sokarlar yarışmaya. Bir adanın güzeli seçilir. "79 kiloydum, numaram da 79'du. 1964 yılıydı. Ahmet Tarık Tekçe falan vardı. Onunla aynı filmde oynamıştık. İnanın onunla Karabük'e gitseydik ben de ölecektim belki. Bir işim çıkmıştı ben gidememiştim"

Adalar Güzeli Mine Soley'in sinemadaki serüveni devam eder. Filmlere figüran olarak gitmeyi sürdürüyor, İstanbul'da ayakta kalma mücadelesi veriyordur. "Çocukluğumdan bu yana desteksiz yaşamayı, mücadele etmeyi seviyorum. Madem buraya gelmiştim teyzemin yanında da asalak kalmayı yakıştıramıyordum kendime. Birgün Ulvi Uraz'ın, Diclehan Baban'ın, Senih Orkan'ın oynadığı bir filmde çalışıyoruz. Hiç unutmuyorum Senih Orkan benimle ilgileniyor. Ben de Karadeniz kızıyım, dar çerçeveden gelmişim İstanbul'a. Bu tarz ilişkileri yaşamamışım, daha önce bir tane platonik flörtüm olmuş. Tanımadığınız bir erkekle böyle yemeğe gitmek biraz abes geliyordu. Bu arada Diclehan Baban bunu farketti, 'aman bu Senih de figüranlara bakıyor' dedi. Biz de o kompleks vardır, kalabalığı, figüranları adam yerine koymazlar. Benim de figürasyon dönemim. 'Benimle yemeğe çıkacaksın' dedi. 'Neden' dedim. Ben Senih Orkan'ım, gelmezsen sana bu piyasada iş verdirtmem' dedi. Emin olun, gelsin bugün yüzüne anlatırım bunları. 'Bana sizin ağzınızla iş vermeyecek firma varsa batsın' dedim ve arkamı döndüm gittim. Yine bir gün figüran zamanım yeni papuç almışım kıyamıyorum, onlar poşette. Arabalı vapurla Üsküdar'a

geçtik. Şimdi çoğu hakiki dünyada ben yalan dünyadayım. İstemiyorum ama anektodumda bunlar acı hatıralar. Senih minibüsün önünde oturuyor, pispis bakıyordu. Memduh Karakaş prodüksiyon amiri, geldi 'sen yaramazsın' dedi bana. İnanın çok yıkıldım. Bir kere karşıya nasıl geçeceğim. O kadar acemisiyim ki İstanbul'un, o kadar garibanıyım ki. Parasızım da. Fötr şapkalı bir bey geliyordu, 'beybaba çok özür dilerim cüzdanımı evde unutmuşum, bana 1 lira verebilir misiniz?' dedim. Bunu hatırladığım zaman burnum sızlar ama hoştur, utanmıyorum. O anladı benim yalan söylediğimi, cüzdanımı evde unutmadığımı. 'Ben bunu size sonra nasıl verebilirim' dediğimde sırtımı sıvazladı, 'git yavrum helal olsun' dedi. Öylece eve geldim."

Yavaş yavaş sivrilmeye başlamıştır artık. Dikkat çeker, bu kızda istikbal var dedirtir. Bir çok arkadaş edinmiştir figüranlık döneminden. Örneğin, Seher Şeniz, Zuhal Tan, Orhan Boran'ın eşi Güler hanım o dönemden arkadaşlarıdır. "Sonra Allah yürü ya kulum dedi. Öyle çok şanslı bir aktrist de değildim, bütün Türkiye'ye kendimi kabul ettirebilmek için. Ama insanlar beni çok beğenmişlerdi, yeni bir tiptim. Bir rolde oynamıştım iri bir roldü o, kalabalığın figürasyonun takibinde. İzzet Günay'la **Fatoş'un Bebekleri**'ydi büyük bir olasılıkla. O filmde 'Döküntü Emine' tiplemesi oynamıştım, sokakta insanlar beni ilk öyle farkettiler. 'A döküntü Emine gidiyor' diyorlardı. Sonra en belirgin rolüm Hüseyin Peyda ile oynadığımız **Perişan** filmindedir. Sonra inişiyle çıkışıyla ama hiç kimsenin desteği olmadan, kösteği olduğu halde acizane 40 milyon tanımış. Kendinizle çok mutlu oluyorsunuz. Aman aman filmler çevirmedim. Benden sonra örneğin Feri Cansel'ler geldi. Benim oynadığım filmlerde figürandı ama onlar çok daha fazla başrol kaptılar. Ben o kadar çok başrol oynayamadım. Belki de hırssız olmamdan. Hırs kavramım olmadı benim. Herşey doğal ve kendiliğinden oldu. Ne bir basın danışmanım oldu, ne menejerim oldu ne de bir sevgilim oldu bu piyasadan. Hiçbir ezikliğim yok, pırıl pırıl bir geçmişim var. Kayıplarım çok açık sözlülüğümden ve dürüstlüğümden oldu benim. Ama hiç üzülmedim o kayıplara. Çünkü ödün vererek birşeyler kazanmak beni bu kadar mutlu edemezdi. Çok mutlu hissediyorum kendimi."

Sarayburnu'ndan Hisar'a kadar uzanan nefis boğaz manzarasını izleyerek sürdürüyorduk sohpetimizi. Mine Soley zaman zaman hüzünleniyor gözleri doluyor, zaman zaman çoşkulu neşeli hatırlıyordu anılarını. Saatler süren konuşmamız sırasında dolunay da çıkmıştı. Sinemada ve sahnede güzelliğinizin zararını mı gördünüz? diye soruyorum. "Çok, evet. Şöyle düşündüğüm, olayları, kişileri filtreden geçirdiğim zaman güzelliğim benim hep düşmanım oldu. Herkes 'çok güzelsin' derdi. Hiçbir zaman ben onun çok sefasını sürmedim. Güzel bir yüz, hoş bir kadın, başkaları görüntüden keyif aldı ama ben sefasını süremedim."

Sinemada oynadığı tipler için vamp denebilir miydi? "Ben aslında

seksi bir kadın değildim. Masum yüzlüydüm. Hiç deli deli sürüp sürüştürüp delisaraylılar gibi sokaklara çıkmadım. Ölçülü, kibar giyinen, kibar saç yaptıran, hep böyleydim. Buna rağmen bir çizgi belirlediler. Yine söylüyorum bir Karadeniz kızının taassupluğundan çıkıp böyle bir dünyaya girip, bu dünyaya adapte olmak çok zordu. Elbetteki yönlendirilmiştim ben vamp kadın rollerine. Bunun dışında kimse yönlendiremedi beni. Sonra sahne çalışmalarım oldu." 1977-78 yılına kadar sürdürür sinemayı. Sonra ara verir. Sinemanın durumu da malum. 1967 yılında Fahrettin Arslan'ın iyi arkadaşı olan Türker İnanoğlu'nun önerisiyle Cumhuriyet Gazinosu'nda sahneye çıkar. 84 yılına kadar da aralıklarla sahne çalışmalarını sürdürür. "Sinemadan, televizyondan bazı teklifler geldi, uymadı, yapılmadı. Çok zengin değilim ama dediğim gibi bir gönül zenginliği var ki hiç paha biçilemez, kimse satın alamaz. O gönülün pazarı da yok. Gani gönüllüyüm, sevgi dolu bir yüreğim var. Kadirşinas insanları seviyorum, öyle olmaya da çok özen gösteriyorum. Bu bir kendini methetme değil, günahlarımla sevaplarımla anlatıyorum herşeyi."

Yıllar sonra Senih Orkan'la bir kez daha karşılaşırlar yurtdışında. İntikamım acı olacak misali bir sahne yaşanır aralarında. Birlikte olduğu erkek arkadaşıyla Almanya'da bir büroları vardır. Birgün Türk sinemasının unutulmaz oyuncularından Mürvet Sim gelir. "Allah rahmet eylesin bütün üstatlarımıza, sinemaya emek vermiş bütün güzel insanlara. Mürvet abla gelmişti. Onu eve götürdüm. Sonra 'birşey olursa buyur gel her zaman' dedim. O da Hulusi (Kentmen) abiye 'Mine Soley'i gördüm burada, kızın telefonu şu, birşey olursa arar sorarsın' demişti. Ne kadar saygılı ne kadar sevgi dolu insanlardı. Birgün büroya geldim, Senih Orkan oturuyor. Mürvet ablaya 'kim bu Mine Soley' demiş. Belki bilerek yapıyor bunu. Hiç bakmıyorum ama girer girmez gördüm ve tanıdım. Mürvet abla da söylemişti seni tanımıyor bu adam diye. 'Merhaba beni tanımadınız mı?' dedi. 'Yo hayır, kimsiniz?' dedim. 'Ben Senih Orkan' dedi. 'Sizi tanımıyorum' dedim. 'Benim meşhur olduğum yıllarda siz buradaydınız. Siz beni nasıl tanımıyorsanız ben de sizi tanımıyorum' dedim, çıktım. İşte böyle."

"Sahneye çıkınca ekonomik olarak da rahatlamıştım biraz. Daha iyi

bir eve çıktım Cihangir Akyol Sokak'ta. Erkek kardeşim geldi yanıma, beraber oturmaya başladık. O yıllarda bir erkek arkadaşım oldu. Daha önce de üç yıl süren bir beraberliğim olmuştu. Şimdi kendi branşında çok ünlü ama adını söylemeyeceğim." Sinemadan mıydı? diye soruyorum. "Sinemadan hiç flörtüm olmadı. Ünlü olunca sadece sinemadan mı olur?" diyor. "Daha sonra iktisat doktoru bir arkadaşım oldu, onunla da 9 yıl birlikte olduk, sonra bitti."

"Kimdi?" diye soruyorum kibarca, nasılsa adını söylemeyecek diye. "Salih Kozan" diyor, "Adam meşhur olacak, artık yaşlandı da. Ondan sonra 10 yıl süren bir beraberliğim daha oldu. Ondan da geçirdiğim trafik kazasından sonra, geçen sene ayrıldım."

Tabii ki kimsenin özel hayatı bizi ilgilendirmiyordu ve yazımızın konusu da değildi. Çok keyifli süren söyleşimiz içinde hemen hemen her konuda konuştuk. Ün saldığı gibi gerçekten de çok açık sözlü ve doğaldı Mine Soley. Birliktelikleri de bu doğallık içinde gelişmiş ve uzun süreli olmuş. Bu kadar uzun süreli birliktelikler yaşadığına göre tutkulu ve romantik bir yapısı mı vardı? "Bir kere çok duygusalım. Pollyanna değilim. Ağlanması gereken yerde ağlarım, kavgaya girilmesi gereken yerde kavga ederim. Tepkimi kamufle etmeden belirlerim. Bütün sevgililerim beni çok sevdiler ama hiç kimseden evlilik teklifi almadım. Deneyimliydiler, evliliğin birşeyleri öldürdüğünü savunmuşlar, size de doğru gelmiş bu. Kadın ve erkek birbirinin tamamlayıcısı. İnsanlar birlikte olur sonra belki bir duvar çıkar, aşamazsınız ve bitirirsiniz. Ama neden gayrimedeni biter bu ilişkiler bunu birtürlü almadı benim kafam. Neden güzel olan şeyler birden kötü olabiliyor. Erkeklerin egemen ve imtiyazlı olduğu bir toplum olduğumuz için evlilik kadın için bir güvence sayılabilir. İki sevgili karar vermişse gönül bağı önemli. Ama kadın ne yazık ki çok istismar edildiği için yasal güvenceler gerekiyor."

"Siz ilişkilerinizde istismar edildiğinizi, kullanıldığınızı düşünüyor musunuz?" diye soruyorum. "Son ilişkim çok kötüydü. Benim tercih ettiğim bir insan olarak elbetteki ben ona çok nazik davranacaktım. O da beni tercih etmişti. Bu beraberlik on yıl sürdüğüne göre birşeyler yakalanıldı demek ki. Ben bu kadar düzgün davrandıysam, karşı tara-

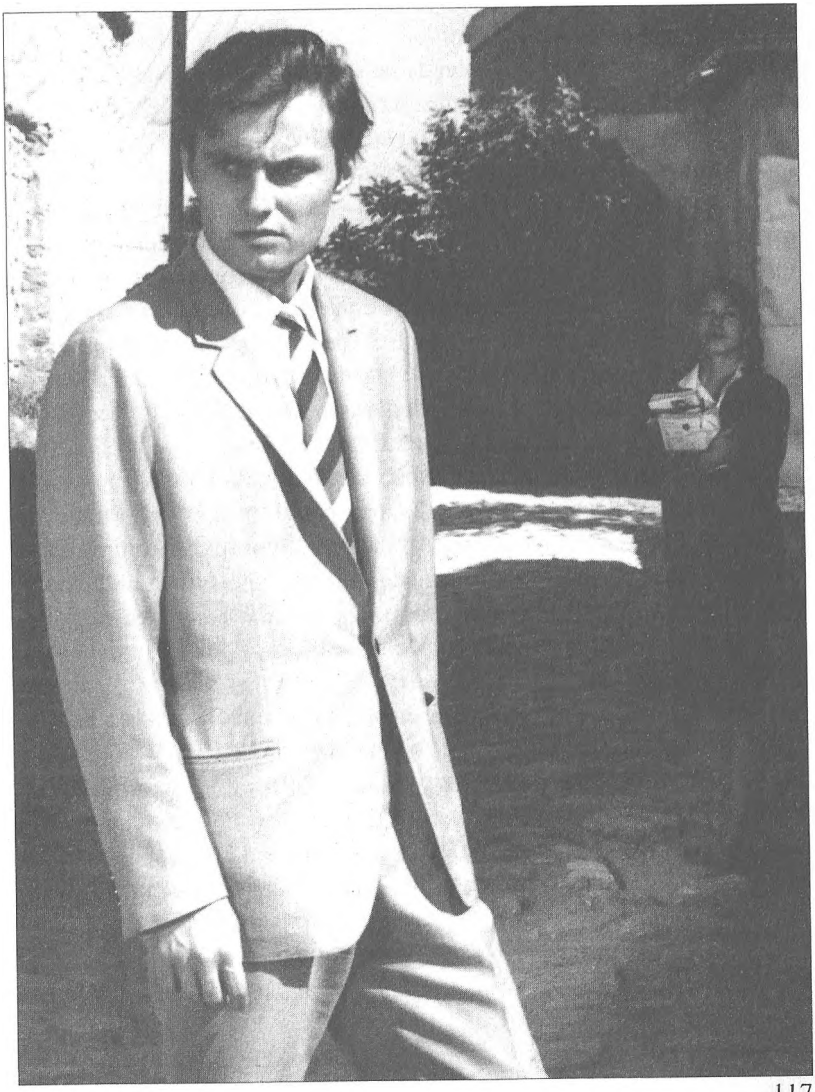
fın nasılsa bu beni çok seviyor ben ne yapsam hakkımdır diye bakması ve o güzel yaklaşımların cevabını çirkin bir şekilde vermesi duygularımı kullanmak tabii."

Mine Soley birkaç yıl önce çok ciddi bir trafik kazası geçirir ve ölümden döner. Konuşmamız boyunca onu en çok hüzünlendiren, o günleri yeniden hatırlamak oldu. Gözleri doluyor, sesi titriyordu anlatırken. "Ağır bir trafik kazasıydı. Üç travma geçirdim. Kafa, akciğer ve karın travması. Dört kaburgam kırıldı, akciğerim su topladı. Golü yemedim ama. Hayata bağlılık beni ayağa kaldırdı. Bana da bu yakışır. Yoksa golü yemiştim. Patronlarımdan bir tek Türker İnanoğlu geldi. 'Ne istersin benden' dedi. 'Hiçbir şey istemiyorum, sadece nasıl kalkacağımı bana söylerseniz, burada ona hazırlanacağım' dedim. 'International'e yatıralım' dedi. 'Ben çok memnunum doktorlarımdan' dedim. Yedikule hastanesinde yatıyordum. Mine International'da yatıyor dedirtmemek için veya International'da yatıyor ben de gideyim diye birilerine şov yaşatmak istemediğimden kabul etmedim. Yedikule'ye kimse gelmedi. (Gülerek) Çünkü orası fakir hastanesiydi. Zamanım çoktu, çok düşündüm, herşeyin yalan olduğunu, sahte olduğunu... Eridim, çok zayıfladım. Gandhi'nin torunu gibiydim, sonradan toparladım. Sendromlarımı yenmek için kaza yerinden geçtim arabayla, 50 gün sonra hastaneden dönerken. Korktum, ürktüm, ağladım orada. Yürüyerek geçtim sonra. Vefasızlığı kazadan sonra da gördüm. 'Bir de sinema oyuncusu Mine Soley var, nerede bu insan' diye hiç bir yapımcı 'bu da senin rolün gel oyna' demedi. Biraz orada buruldum ama herşey değişmişti, anlayışlar değişmişti. Ben sanatçıyım, 70 yaşıma da gelsem oynarım. Sanatçının yaşı yoktur, emekliliği de yoktur, daima birşeyler yapabilir. Ama sefil olur, ama yalnız kalır... Birşeyleri feda ederek birşeyleri kendi dünyasında yaşar."

Gönül zenginliği içinde, sevgi dolu yüreğiyle ve herzaman zararını gördüğü güzelliğiyle kendisiyle barışık, mütevazi ve açık sözlü bir Mine Soley tanıdım. Daha önce filmlerinden, fotoğraflarından ve dergi sayfalarından tanıdığım Mine Soley'den daha sahiciydi...

12 Mart 1998'de Beşiktaş'daki evinde yaptığımız görüşmeden

Bilim adamı ve duygusal bir aktör
EDİZ HUN

Bilim adamı ve duygusal bir aktör

EDİZ HUN

1963 yılına gelindiğinde Yeşilçam bir ilke daha imza atıyordu, Türkan Şoray ve Hülya Koçyiğit'i aynı filmde oynatarak. Bu filmin adı **Genç Kızlar**'dı. Türkan Şoray ve Hülya Koçyiğit'in birlikte oynadıkları ilk ve son film. Jön olarak başrolde ise o güne kadar adı sanı duyulmamış genç ve yakışıklı bir oyuncu vardır. Sinemayla yeni tanışan bu oyuncunun adı Ediz Hun'du. Almanya'ya gitmek, yarım bıraktığı üniversite öğrenimine devam etmek için hazırlık yaparken, sonradan Acar Film'de çılıştığını öğrendiği aile dostları Sebahattin Sürmeligil, "Türk sineması yeni yüzler arıyor, sen de istersen bir resim çektir de gönder" demiştir. "1960'da liseyi bitirdikten sonra Almanya'ya gitmiştim. Würzburg Üniversitesi'nde Diş Doktorluğu okuyordum. 3. sömestrede babam bir rahatsızlık geçirdiği için İstanbul'a gelmem gerekti. Sonra o rahatsızlık geçti ama babamın yanında kalmak beni daha mutlu edecekti. Daha sonra yedeksubay olarak askere gidip döndüm. Büyükada'da yeni ev yaptırmıştık, orada kalıyorduk. Okulumu bitirmek için Almanya'ya gitmeye hazırlanırken aile dostumuzun önerisiyle, yarışmaya resimlerimi gönderdim. O zamanlar Ses dergisi çok popülerdi. Finale kaldım, sonra da birinci seçildik, Ajda Pekkan ve ben. 1963'ün Ekim ayıydı."

22 Kasım 1940 doğumlu olan Ediz Hun'un babası makine mühendisi, annesi de felsefe öğretmenidir. Yarışmayı kazanınca 6 filmlik anlaşma yaparlar. Kemal Film, Pesen Film, Güven Film, Acar Film, Melek Film ve Erman Film'in çekeceği filmlerde oynayacaktır. Ama kafasında yarım bıraktığı tahsili vardır. İlk filmden sonra "inşallah beğenmezler de bir daha filmlerde oynatmazlar, ben de Almanya'ya giderim" diye düşünür. Çünkü ilk filminde kendisini izleyince beğenmemiştir. "Eğer yeteneğiniz yoksa ya da halk tarafından beğenilmezseniz bu anlaşmaların hepsini tatbik etmemiz gerekmeyebilir. O zaman siz de tahsilinize devam edersiniz, endişe etmeyin, dediler. İlk filme 1963 Kasım ayında başlayıp bitirmeye çalıştık. Bu **Genç Kızlar** adlı filmdi.

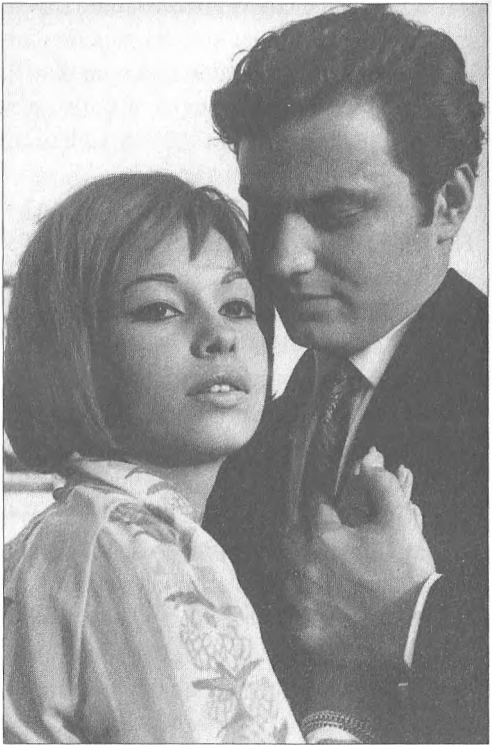
(Gülerek) Tabii o genç kızlardan birini ben canlandırmıyordum, o kızların hocalarını oynuyordum. Nevzat Pesen çekti. Daha sonra ikinci filme başladık 1964'ün Ocak ayında. Türkan Şoray'la oynadığımız, Ülkü Erakalın'ın çektiği **Mualla** adlı filmdi bu. Onu üçüncü film **Gecelerin Kadını** takip etti. Dördüncü film **Bir İçim Su**, Hülya Koçyiğit'le oynadık. Her film iş yaptıkça yenisi geliyordu. Ben ilk filmde kendimi seyrettim hiç beğenmedim. Ama film iş yaptı. Çok enteresandır bazı filmleri beğenmiyorsunuz hikaye olarak, resim olarak fakat halk çok beğeniyor, bazılarını da çok beğeniyorsunuz iş yapmıyor. Sonra **Öksüz Kız**'ı çektik Türkan Şoray ve Zeynep Değirmencioğlu'yla, ondan sonra **Affetmeyen Kadın**' da oynadım. 6-7 film oldu ben kopamadım. Arka arkaya filmler çekile çekile 73'lere geldik. 73'lerde geriye baktığımızda 100'ü aşkın, belki de 120 filmde oynamışım ki ben az film çeken oyuncuydum. Senaryoları mutlaka isterdim, senaryoyu görmeden oynamazdım. Kadronun, rejisörün iyi olması beni çok bağlardı. Birçok insanla çalıştık tabii. Atıf'tan (Yılmaz), Hulki'ye (Saner), Metin Erksan, Orhan Aksoy, Ülkü Erakalın, çok değerli rejisörlerimiz hepsi."

Geçtiğimiz yıllarda Nubar Terziyan'ı anma gecesi yapılmıştı. Ediz Hun her zamanki beyefendi tavrıyla Nubar Terziyan'ı ve ortak anılarını anlatıyordu sahnede. Sonra kendinden önceki konuşmacılar ve salondaki dinleyiciler gibi o da ağlamaya başlamıştı. Zaman zaman Büyükada'da gördüğüm, beyazpardede ve son yıllarda televizyonlarda onlarca filmini izlediğim Ediz Hun duygusaldı, duyarlıydı. Oynadığı filmlerde genellikle romantik jön olan, sevdiği kadın için "milyonları" reddeden, berduş olan, içen, ağlayan, her türlü fedakarlığı yapan adam olarak belleklerimizde yer alıyordu. Gerçek hayatta da oynadığı filmlerdeki kadar romantik ve duygusaldı Ediz Hun. "İnsanı insan yapan hisdir. Gözünün dolabilmesi, hissedebilmesi, yardımlaşabilmesi büyük değer taşıyor. Bu hasletlerden yavaş yavaş kopuyoruz. Bütün dünyayı kucaklayacak bir sevgi bağı oluşturmamız lazım. Sanatçılara çok büyük görev düşüyor."

Biz onu sinema dışında, çevreyle ilgili çalışmalarıyla da tanıyorduk. Bilimadamı, üniversitede öğretim görevlisiydi. Aynı zamanda ak-

tif politikayla da ilgileniyor bir yandan da ticaret yapıyordu. Diğer çalışmalarının dışındaki zamanlarda Kuledibi'ndeki matbaasında, işinin başındaydı. Telefondaki incelikli, kibar konuşmasıyla, matbaada görüşmek için randevu vermişti.

"Cihangir doğumluyum. 22 Kasım 1940'da Alman Hastanesi'nde gözlerimi açmışım ama Astroloji'ye inanmam. Babam Adnan Bey Kadıköylü. Sonra adada ev yaptırıp oraya taşındılar. Acar Film'de müdür olarak çalışan Sebahattin Sürmeligil'le orada tanıştılar. Annem felsefe öğretmeni Neşvet hanım. Neşve 'ışık saçan' demek. Uzun yıllar İstanbul Kız Lisesi'nde ve Atatürk Kız Lisesi'nde felsefe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. İkisini de kaybettik şimdi. Ben tek evlat olduğum için onlara çok bağlıydım. Biz iyi bir üçlüydük. 'Neşvet, Adnan, Ediz, mesut üç kişiyiz biz' gibi kafiyeli şiirimiz vardı. Ben Atatürk Erkek Lisesi mezunuyum."

Ediz Hun'un hızlı sinema dönemi 73'lere kadar yoğun tempoda sürer. O yıllarda sinema "televizyonun parıltıları ekranda görünmeye başlayınca" bir bocalama dönemine girer. 73'ün Ocak ayında evlenir. Marmara Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü'nden mezun olan 23 yaşında bir kızı ve Işık Lisesi'nde okuyan bir oğlu vardır. 70'lerde sinemaya ara verince Norveç'e gider. "1981 yılında Norveç Oslo ve Trondheim üniver-

sitelerinden mezun oldum. Ben çok azimli bir adamım. Şimdi gitsem yine başka bir branşta 4-5 sene okur, mezun olur gelirim. 74'lerde sinema televizyonun etkisiyle büyük bir bocalama ve bunalım dönemine girdi. Bu bunalımdan çıkabilmek için çok yanlış bir değerlendirmeyle aşırı çıplaklığı ön plana geçirdiler. Bazı arkadaşlarımız da malesef bu tuzağa düşüp, para kazanma hırsıyla bu filmlerin içinde oldular. Bugün mutlaka bundan pişman olmalılar diye düşünüyorum. Böyle bir ortamda benim çalışabilmem söz konusu değildi. Belirli bir eğitim almış bir ailenin çocuğu olarak, kendi hayat felsefeme göre de yanlış bulduğum için o filmlerde oynamam söz konusu değildi ve derhal ilgimi kestim. Sonra Avrupa'ya, Norveç'e gittim. Norveç'te önce Oslo Üniversitesi'nde Biyoloji daha sonra Trondheim şehrinde de Çevre Kimyası Fakültelerinden sınıf üçüncüsü olarak mezun oldum. 1981 yılında tekrar yurda geldim, çiçeği burnunda bir üniversite mezunu olarak ama 40 yaşını geçmiş biri olarak. Ondan sonra ticaret yapmaya başladım, bu gördüğünüz iş hayatını oluşturdum.

1985'te Orhan Aksoy bana, Reşat Nuri Güntekin'in romanından adapte ettiği, senaryosunu yazıp çok başarılı çektiği 7 bölümlük **Acımak** dizisinin başrolünü önermişti. Çok başarılı bir çalışmaydı. Tabii insanı evlenmesi, çocuğunun olması, bazı başarılar mutlu eder ama benim hayatımda iki önemli mutlu günüm vardır. Birincisi 1981'in Mayıs ayında Norveç'te üniversite diplomamı aldığım zaman, ikincisi de **Acımak** 1986'nın Ocak ayında başlayıp devam edip bittiği zaman. Dizinin sonunda ölüyor adam, sefil bir biçimde ölüyor. O gece sabaha kadar, diyelim saat 22'de dizi bitti ve adam öldü, sabah saat 6'ya, 7'ye kadar telefonlar durmaksızın çalıştı. Bütün Türkiye'den tebrik telefonları... Bir sanatçı olarak böyle bir takdire mazhar olmak büyük bir mutluluk benim için."

Ondan sonra gelen birçok dizi teklifini kabul etmez Ediz Hun. Senaryoları beğenmiyordur. 86'dan itibaren Marmara Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlar. Çevre ve Kent Sorunları adlı dersi okutmayı sürdürüyordur. Sosyal Bilimler Fakültesi'nde Mahalli İdareler ve Turizm bölümlerinde de dersler veriyordur. 1991-93 yılları arasında Çevre Bakanlığı'nda Başdanışman olarak görev yapar.

Aynı zamanda (1992'de) İstanbul İl Çevre Müdürlüğü'nü kurar ve Çevre Müdürü olarak çalışır. "93'ün ortalarında her iki görevimden de kendi isteğimle istifa ettim. 95'te Osman Seden **Gökkuşağı** adlı bir dizi çekmek üzere olduğunu ve beni oynatmak istediğini söyledi. Okudum, beğendim. Bana uygun bir roldü. O diziden sonra da **İlk Aşk** adlı diziyi çektik. 'Bu güne kadar yaptıklarınızdan mutlu musunuz?', 'tatmin oldunuz mu?' diye sorulabilir. Yanıtım, çok mutluyum, çok tatmin oldum. Mutlu bir insanım. İyi, efendi bir insan olarak tanındıysam bu beni mutlu ediyor. Hayatta kimseyi aldatmadım, kimseyi kırmadım. David Niven ölmeden önce şöyle demişti: 'Ben çok sevilen bir insanım. Dünya beni tanıyor, bana inanıyor, sevgi ve saygı duyuyor. Yarın ölecek olsam, tebessümle bu dünyayı terkedeceğim.' Ben de aynı çizgideyim. Yarın ölecek olsam, geriye dönüp baktığım zaman kendime düşen bir takım mesajları verebilmiş bir insanım, mutlu bir insanım. Bundan sonra ne yapacaksınız diye bir soru sorarsanız..."

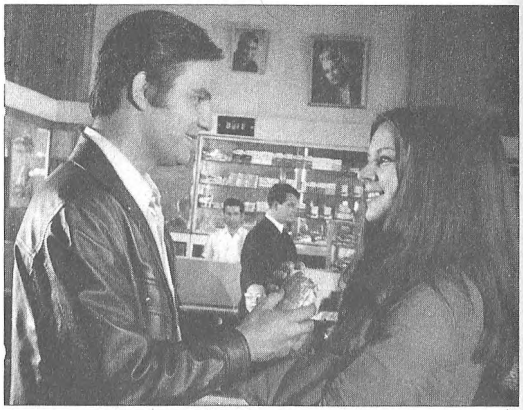
"Hayır, sormuyorum" diye şaka yapmak isterdim, fakat yapmıyorum. Ediz Hun'la sohbet etmek çok keyifliydi. Konuşkan olmayan ve benden soru sormamı bekleyen, soru sormadıkça karşılıklı sustuğumuz sanatçılarla karşılaştığımda çok zorlanıyordum. Ediz Hun'la konuşurken çok rahattım. Hem soru sormama çok gerek kalmadan sistematik biçimde anlatıyordu öğrenmek istediklerimi hem de arada kafamda oluşan soruları sezip "...diye bir soru sorabilirsiniz" ya da "...diye soracak olursanız" diye cümlelerle başlayıp anlatmasını sürdürüyordu bütün kibarlığıyla. Bunu söylediğimde "Evet sezgilerim kuvvetlidir. Ne soracağınızı hissedebiliyorum" diyordu. Sinemanın krize girme nedenlerini soruyorum...

"Sinemanın krize girme nedeni, belirli bir arayışa girmesiydi. Filmlerin hep tekrara dönüşmesi, bunların artık halk tarafından benimsenmeyişi prodüktörleri düşündürdü. Bazı prodüktörler kendilerine göre büyük bir cesaretle erotik filmlere yöneldiler. Benim de içinde bulunduğum dönemde seyircimiz kadınlardan oluşuyordu. Fakat bu seks filmleri ya da sizin daha zarif ifade ettiğiniz biçimiyle erotik filmler devreye girince kadın seyirci yavaş yavaş çekildi. Hatta şimdi Amerikan filmlerine bakıyoruz, Robert De Niro, Robert Redfort gibi önemli

oyuncular bile her iki dakikada bir öpüşüyor karşısındaki kadınla. Bizim hayatımızda böyle bir hadise, böyle bir sahne var mı? Mesut Kara karısıyla her dakika öpüşüyor mu? Fazla erotizm devreye girdi. Ben şahsen böyle bir filmde oynamam. Ama efendim sanattır falan... Sanat sanat için değil ama... Sanat insan için, sanat toplum içindir. Sinema mesajı olan bir hikayenin resimli, görüntülü, hareketli aktarımıdır. Sanat içinde erotizm var mutlaka, resimlerde Nü'ler var ama bir kadınla bir erkeğin 'aşk halindeki' resmi yok denecek kadar azdır, dünya tarihine baktığımız zaman. Sinemada o kadar abartılmaya başlandı ki son zamanlarda, beni affedin belki 'eski adam, kafası örümceklenmiş' diyebilirsiniz. Ben kendi inandığım değerler doğrultusunda hayatımı tamamlayacağım, ondan sonra da size veda edeceğim. İşte o erotik filmler furyasında yara aldı sinema. Kadın seyirci uzaklaştı. Bugün de sürüyor bu durum. Artık televizyonda 40-50 programla, yayınla karşı karşıyasınız. Dolayısıyla çok iyi filmler yapılmadığı takdirde seyircinin sinemaya çekilmesi mümkün gözükmüyor. Bunu başarmış bir, iki film var **Eşkıya** gibi. Hemen ifade edeyim çok yetenekli genç oyuncular, çok yetenekli genç yönetmenler var. Onları inkar etmek büyük saygısızlık ve haksızlık olur."

Kriz döneminde, sinema oyuncularının sahneye çıktığı yıllarda

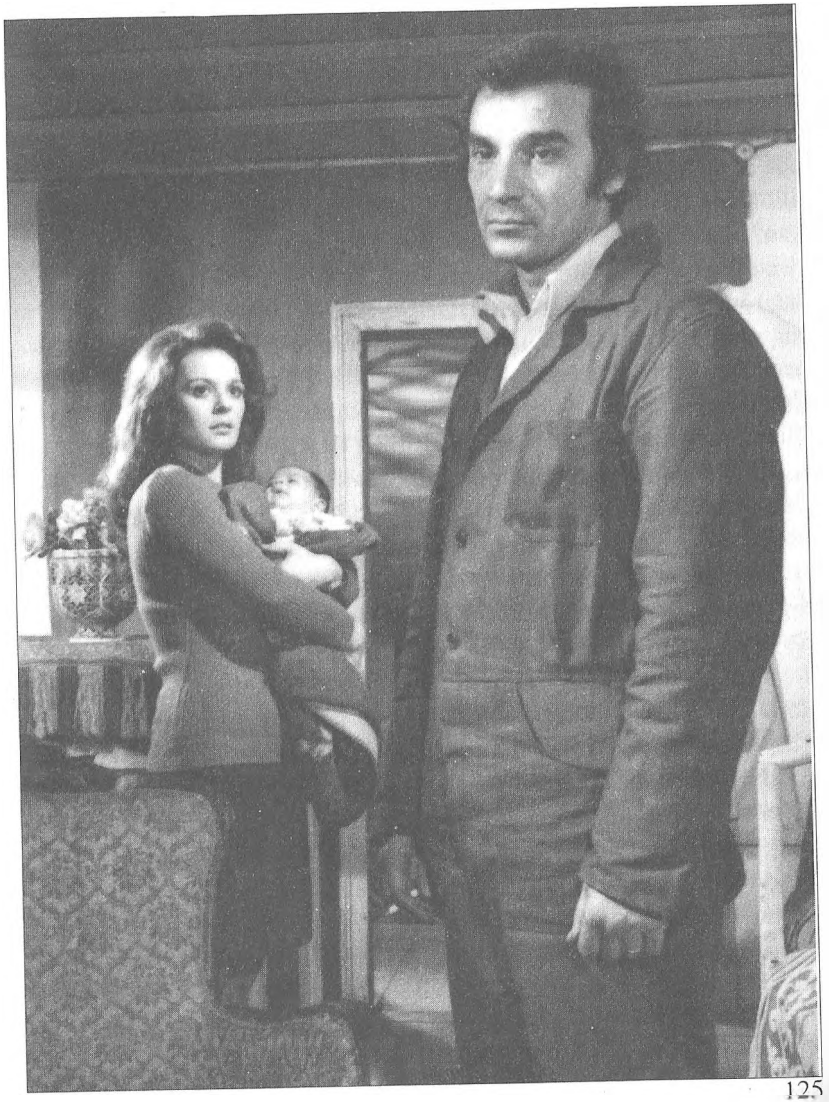

sahneye çıkmayan bir kaç oyuncudan biridir Ediz Hun. "Bir lokma ekmeği mutlu yerim ama o hayatın içine girmem" demiş ve çıkmamış sahneye. Yeşilçam dönemi filmlerini kötülemenin doğru olmadığını düşünüyor. "Ben hiçbir zaman o filmleri yermiyorum, kötüydü diyenleri eleştiriyorum. Bugünkü sinema varlığını sürdürüyorsa, o günkü yapı taşlarının sayesinde sürdürüyor olabilir. Yeni bir sinema yoktur, sinemanın bir devamlılığı vardır. Genç sinemacıların yetişmesi beni çok mutlu ediyor. Çok yetenekli genç sinemacılar var ama sinema yeni bir Türk sineması değil, 40'lı, 50'li yılların devamıdır. Bunların içinde önemli çıkışlar var. **Amerikalı** var, **Eşkıya** var... Bunlar devam edecektir diye düşünüyorum. Sinema hiçbir zaman sona ermez, yine devam edecektir 2010'larda da, 2020'lerde de... Oyuncu, sanatçı var Türkiye'de. En büyük eksiğimiz senaryo. Bu eksikle halkın ilgisini çekmeyi beklemek beyhude olacaktır."

Çok duygusal bir insan olduğunu söylüyordu Ediz Hun. Toplumda birçok konuda yardımlaşmanın gerekli olduğunu anlatıyor. "Fakat toplumumuzun bu konuda pek başarılı olmadığını düşünüyorum. Toplum, özellikle büyük şehirlerde daha fazla kazanmak için bir agresyon içinde, bir şiddet dönemi yaşıyor. Bu dünyada da böyle. Mesela Amerika'nın Irak'a saldırma planları. Saddam'ı yok etmek, etkisizleştirmek istiyor. Saddam'ı yoketmek için mutlaka üç-dörtbin kişiyi öldürmek mi lazım? Niçin, çünkü orada petrol var. Petrol de 2000'li yıllarda çok daha önemli bir sıvı olacak. Dünyanın her yerinde sorunlar var. Ben hümanist bir insanım. Beni ilgilendiren insani değerler."

12 Şubat 1998'de Kuledibi'ndeki işyerinde yaptığımız görüşmeden

Ressam ve mizahçı bir aktör
SÜLEYMAN TURAN

Ressam ve mizahçı bir aktör

SÜLEYMAN TURAN

Sinema dünyasında on parmağında on marifet olan çok yönlü sanatçılarımız vardır. Onlar genellikle mütevazidirler, kendilerinden sözetmeyi sevmezler. Çoğu, kendisiyle ilgili fazla konuşmaz, yaptıkları işlerle varolmak isterler. Çok yönlü sinemacılara örnek olarak hemen aklımıza gelen Orhan Arıburnu, İhsan Yüce, Sadri Alışık, Fikret Hakan, Yılmaz Güney, Ertem Eğilmez, Bülent Oran gibi isimleri sayabiliriz. Onlar oyunculuklarının yanısıra mizahçıdırlar, ressam, şair, öykü, roman ve senaryo yazarıdırlar. Süleyman Turan da çok yönlü sinema oyuncularımızdan. Sinema ve tiyatro oyunculuğunun dışında ressam, çizgi-romancı ve mizahçıdır. Belki de birçoğumuz onun oyunculuk dışındaki becerilerinden, yeteneklerinden, örneğin onun mizahçılığından, ressamlığından haberdar değiliz. Çünkü o da, üreten birçok sanatçı gibi mütevazi ve kendinden sözetmeyi pek sevmiyor. Birçoğumuz yıllardır gazetelerde Süleyman Turan imzasıyla tefrika edilen çizgi-romanların çizerinin sinema oyuncusu Süleyman Turan olduğunu, izlediğimiz birçok filmde senaryonun ve geçmiş yıllarda severek izlediğimiz "Zeki-Metince" dizisinde bazı skeçlerin ona ait olduğunu bilmiyoruzdur.

Bazı insanların hayatı "hayatım roman" misali romanlara, filmlere konu olacak biçimde yaşanmıştır gerçektende. Dolu dolu yaşanan, ilginç anılarla dolu yaşamlar vardır. Süleyman Turan'ın da yaşamöyküsü biraz böyle. Görüşme öncesi arşivimi karıştırırken ilginç anektodlara rastlamış, notlar almıştım. Kısa notlarımı aktardığımda şaşırmış, "hay Allah, bütün bunları nereden öğrendiniz?" demişti. "Ben o kadar kendimden sözetmeyi sevmiyorum. Ama madem bu belgesel bir kitap olacak o zaman kısaca anlatayım." Süleyman Turan'la çizgi-romanlarını yayınladığı Sabah gazetesinin Mecidiyeköy'deki bürosunda konuşuyoruz. "Bazı şeylerin çok detaylı anlatılması gerekmiyor, başlıklar halinde kısaca yazarsınız" diyerek tevazu gösteriyordu. Sinema öncesi de ilginç bir yaşamı vardır Süleyman Turan'ın.

Yeşilçam'ın bir dönem en popüler aktörü olan Turan Seyfioğlu'nun "efsanevi" yaşamıyla ilgili çok şey anlatılırdı. Anlatılanlara göre ilginç bir yaşamöyküsü vardı. Lejyonda paralı askerlik yaptığı, bir yumrukta dev gibi adamları devirdiği, bileğini kimsenin bükemediği söylenirdi. Ölümünden sonra "onun yeri boş kalacak" gibi yazılar yayınlanmıştı. Süleyman Turan da ilk filmiyle yapımcıların olduğu kadar seyircinin de beğenisini kazanmış, dikkat çekmişti. Bazı yapımcılar ve sinema yazarları onu "Turan Seyfioğlu'nun yerini dolduracak oyuncu" olarak lanse ediyorlardı. Oysa bütün "has oyuncular" gibi Süleyman Turan'ın da kendine özgü bir çizgisi vardı ve başarılı oyunculuğuyla Süleyman Turan olarak varoldu sinemada. **Dikkat Kan Aranıyor** filmindeki ve diğer birçok filmindeki iyi oyunculuğuyla "star sisteminin" starı değilse de halkın gözünde hep star oldu.

Asıl adı Süleyman Başturan. Bir filminde Başturan yazılır afişlere. Kemal filmin prodüksiyon görevlisi Adnan İrkut, soyadının uzun olduğunu söyler, kısaltırlar Süleyman Turan olur. 1937 yılında doğan Süleyman Turan, Kadıköylü olmakla övündüğünü söylüyor. "Bir ayrıcalık gibi geliyor bana Kadıköylü olmak. İstanbul'da böyle semtler vardır. Gariptir oraları hep sanatçı yetiştiren muhitler gibidir. Kadıköy kocaman bir dünyaydı, bu tarafı, İstanbul tarafını pek bilmezdik. Ben üniversiteye başlayana kadar gerçekten bilmiyordum. Haydarpaşa Lisesi'nde okudum. İzzet'le (Günay) aynı sınıftaydık. Göksel (Arsoy) vardı aynı okulda. Yine aynı okulda kader birliği yaptığım bir arkadaşım daha vardı, Tunç Oral. Biz ona 'Çakır' deriz. Üstelik o benim gençlik dönemimde birlikte çok hızlı, bir takım maceralara girdiğimiz bir arkadaşım. Sonra geldik sinemada buluştuk. Ondan sonra üniversite macerası başladı. İstanbul Üniversitesi İngiliz Filolojisi'nde okudum. Çizgiyle uğraşıyordum o sıralar, resim yapıyordum. Sonra yedeksubaylık girdi araya."

Gönüllü olarak Kore'ye gider Süleyman Turan. Japonya'da irtibat subaylığı yapar. İlk tiyatro ve sinema serüveni de oralarda başlar. "Şimdi o şöyle oldu, 'Yetenekler Yarışması' diye birşey vardı. Bizim de kolej mezunu çocuklar falan var aramızda tercüman. Ben de tercümanım. 'İngilizce bir oyun hazırlayalım' dediler. Hazırlandı, ben rol-

lerden birini üstlendim. Oyunumuzu oynadık, biz birinci seçildik. Ben orada bir gazetenin orta sayfasına konu oldum, birden bire 'büyük yetenek' falan oldum. Bir de çok ilginç bir arkadaşımla gezerken, Tokyo'da çok ünlü bir gecekulübünde bir tuhaflık gördük. Film çekiliyormuş, girdik içeriye. Brezilya, Japonya co-prodüksiyonu. Orada ikimizi oynattılar, figüran gibi. Hiç seyredemedim, günün birinde o filme bir yerde rastlarsam ilginç bir güzellik olacak." Askerlik sonrası Türkiye'ye dönen grupla birlikte geri dönmez. Bir süre daha oralarda kalmak, dünyayı dolaşmak istiyordur. "Bizim grupla birlikte dönmedim. Bu da benim oralarda Japonya'da, Amerika'da, Almanya'da, Azor Adaları'nda çok uzun bir süre daha dolaşmamı sağladı. Sonra geldim, bir iki defa da 'parasız nasıl gidilir'i denedim. Onu da yaptım sonra. İlkinde param vardı. İkincisinde bir gofret alınca bitecek kadar param vardı ama oldu, gittim, geldim. Asla dürüstlükten şaşmadım, ufacık ufacık esprilerle, şirinliklerle götürdüm, keyifliydi. Herşeyi parayla halletmekten daha keyifliydi. Bunların hepsi 1963'ten önce. Sonra döndüm. İnsanın içinde hep farklı şeyler yapmaya zorlayan bir potansiyeli var. Bu potansiyelin, ait olduğu yere kanalize edilmesi gerekiyor. Onun arayışı içinde oldum. Bu sanat olur diye düşünüyordum, creative bir şey yani. Birşey üretmek gerekiyor. Sonra resim çalışmalarımı profesyonel hale getirdim. Ondan sonra 1962'de de tiyatro serüveni başladı."

Tiyatroya başlama serüveni de ilginçtir Süleyman Turan'ın. Ünlü tiyatro oyuncusu Saim Alpago özel bir tiyatro kurmuştur. Selim Naşit, Altan Karındaş, Erdoğan Sıcak, Gürdal Onur, Üner İlsever, Tülin Oral gibi oyuncular vardır ekipte. "Ben de Gürdal'ın iyi arkadaşıyım. Gidiyorum, geliyorum kulise, meraklıyım da. Bir oyun oynuyorlar, ben onu seyrederken ezberledim falan. Birgün Selim Naşit gelmedi. Saim bey beni yakaladı ve sahneye atıverdi. İnanılır gibi değildi, korkunç birşey. Ondan sonra tiyatro başladı." O sıralar Hürriyet gazetesinin ekine, Hafta Dergisi'ne karikatürler veriyordur. "Kendi yaşıtlarım arasında hep cebinde para olan bir adamdım. Para kazanmanın yollarını becerebildiğim şeyler sayesinde bulabilmiştim. Haftasonları Veliefendi'ye gider, gişede bilet satardım. Hayatımda bir kere bile at yarışı oy-

namadım, çünkü orada para kaybedenleri gördüm."

Tiyatro bir taraftan devam ederken aklı sinemadadır Süleyman Turan'ın. Sinemaya merakı vardır, başlamak içinse yollar muhteliftir. "Şöyle olabilir; tanıdığınız biri sizin elinizden tutar, herhangi bir sete götürür, bir sayın bay yönetmenle tanıştırır. Ondan sonra... Bir başka yoldan girmek daha cazip diye düşündüm. Ses dergisi yarışmalar düzenliyordu. Tabii benim girmem, derginin düzenlediği yarışmanın amacına asla uygun değil. Çünkü onlar bir tane son derece yakışıklı bir beyefendi ile son derece güzel bir hanımefendi arıyorlar. Bende yanlış anlaşılma korkusu hep vardır. Onun için de not yazmıştım müracaat ederken, 'bunun sinemaya girmek için nezih, doğru dürüst bir yol olduğunu düşünüyorum' diye. Sonra birilerinin dikkatini çekmişim, daha çok da Osman Seden'in. İlk şansı Osman abi tanıdı bana, **Sayın Bayan** filminde. Ben yarışmada finalist mi oldum bilmiyorum ama iki kişi seçildi, Ajda'yla (Pekkan), Ediz (Hun). Bir sıralama var mıydı, yok muydu bilemiyorum. Sonuçta sinema macerası başladı. Aslında beni yarışmaya iten ilginç bir başka faktör daha var. Ben böyle kararlar alıyordum ama bir türlü de cesaret edemiyordum. Rahmetli Sezgin Burak, Tarkan'ı çizerdi, bir de Akın diye bir arkadaşım vardı. Sezgin'in o zamanlar Ses dergisinin sokağında bir bürosu var. Gidiyorum zaman zaman, Sezgin ve Akın ille beni yarışmaya sokacaklar. Benim adıma form doldurdular. Sezgin bana ikide birde 'harika kötü adam olursun' diyordu, çok da canımı sıkıyordu. Ondan sonra sanki tabuymuş gibi kesinlikle kötü adam oynamadım. Bir de şu vardı, ben hiçbir zaman ille de başrol olsun istemedim. Kızların görünce havalara sıçrayacağı, düşüp bayılacağı tiplerin dışında da insanlar, daha çok hayatın içinden tipler başrol oynamaya başladılar zamanla. Alpaçino'lar, Dustin Hofman'lar, Charles Bronson'lar.. Geçenlerde yabancı basında bir resim vardı, altında da bir yazı; çok yakışıklı genç bir adamın resmini koymuşlar, altına da 'bütün dezavantajına rağmen tırmanıyor' yazmışlar. Dezavantajı da çok yakışıklı olması. Bir zamanlar en büyük avantaj olan şey şimdi dezavantaj olmuş. Bizde de Yılmaz Güney yıkmıştır bunu, tabular yıkıldı. Yılmaz Güney'in çok akıllıca yaptığı bir iştir o. Çirkin... Hiç de çirkin bir adam değildi tam tersi çok sevimli, çok iyi

bir tipti. Çirkinin yanında bir de 'kral' var. Çirkin Kral oldu. Sinemacı olarak Yılmaz Güney tam bir çığır açmıştır. Bir takım tabuları yıkabilen adamdır Türk sinemasında. Çok kocaman bir yeri vardır."

Sayın Bayan filmindeki rolü çok küçüktür Süleyman Turan'ın. Kendi deyimiyle "rüzgâr gibi geçtiyi" oynamıştır, kameraya alışmak adına. Türkan Şoray, Tamer Yiğit, Ayten Çankaya gibi oyuncular vardır filmde. "Sonra **Koçum Benim** filminde Ayhan abiyle oynadık. O dolu dolu, koskocaman bir roldü." Süleyman Turan'ın iki tane de ödülü vardır, **Yarın Son Gündür** filmiyle 3. Adana Film Festivali'nde (1971), **Güllü** filmiyle de 9. Antalya Film Şenliği'nde (1972), en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülü alır. **Yarın Son Gündür** filminde Yılmaz Güney'le oynar. "Bir de o yıl benim çok başarılı olduğumun söylendiği bir film daha vardı, **Dikkat Kan Aranıyor**. Temel Gürsu'nun çektiği başarılı bir filmdi. Ertem Eğilmez koskoca bir projeyi Temel'e verdi, ona o kadar güvendi. Ekrem Bora'nın bence en güzel rollerinden biriydi. Münir Özkul öyle, herkes çok iyiydi filmde. O filmden benim ödül almam bekleniyordu fakat hangi nedenle bilmiyorum, o yarışmaya sokulmadı. **Yarın Son Gündür** filmiyle ödül verdiler."

70'li yıllara gelindiğinde Süleyman Turan da uzaklaşır, ara verir sinemaya. "O dönem ben hoplayan, zıplayan bir adam olduğum için bana da teklifler geldi, başrol teklifleri. Altı tane adam dövüyorsun sonra altı tane de hanımefendiyle yatağa giriyorsun. Bunun sırası farketmiyor, ya önce dövüyorsun ya önce yatağa giriyorsun ama film hep bu. Çok aşağılayıcıydı benim için. Bırak yatağa girmeyi, benim garip bir tavrım vardır, böyle uzun öpüşme, müstehcenlik sahnelerine bile karşıyım. Sinema sanatı adına değil, kendim için karşıyım. Belki yanlış... Kesinlikle uzaklaştım tabii. Çizgiyle geçindim, çizgi ve senaryo. Bir de büyük bir şirkette koordinatörlük yaptım. Sürekli yurtdışına gitme olanağı bulduğum bir işti. İki, üç sene de öyle götürdüm sonra yine kürkçü dükkanına döndüm. Televizyonlarda çok fazla görünmedim ama mesela sesli çekilen ilklerden biri olan **Sarıpınar 1914** vardı. Onunla başladı televizyon, sonra diziler geldi. Uzun süren ve prim yapan TRT'ye yaptığımız **077 Hızır Acil Servis** vardı. **Kayıp Aranıyor**, reality şov dedikleri bir programdı. O ilginçti. Ben sunucuyu oynama-

dım, tamamen vardım içinde. Çok yorucuydu. Gerçek dramlarla yüzyüze gelmek, öyle senaryolardaki gibi değil. İşin mutfağında da vardım, çoğu zaman başka illere gittik, araştırdık. Geçtiğimiz sene Orhan Aksoy'un çektiği bir dizide çalıştım. Reddettiklerim kabul ettiklerimin çok çok üstünde. Ekonomik gücün biraz zayıf olsa belki başka şansın kalmayacak, kabul edeceksin. Benim yaşama biçimim, standartlarım hiçbir zaman fazla yükseklerde olmadı. Keyifli işler yapıyorum."

Bir ara bir yazıevi kurarlar. Tarık Dursun K., Suna Pekuysal, Mehmet Ali Erbil, Uğur Böcekleri, Erman Şener gibi tanıdık isimler vardır ekipte. Şan Tiyatrosu'nda video salgınını irdeleyen, tiye alan bir oyun koyarlar sahneye. Tam bir ekip çalışmasıdır, hem oyuncu olarak hem de metni hazırlayanlar olarak.

Süleyman Turan'ın resim merakı çok küçük yaşlarda başlamıştır. İlk gençliğinde Halkevleri'ne gider, oralarda çalışmalar yapan resim hocalarının atölyelerine katılır. Karikatürler de çiziyordur. Hürriyet gazetesinin ekinde, Safa Önal'ın yazılışleri müdürlüğü yaptığı Yelpaze dergisinde, Hafta dergisinde karikatürleri yayınlanır. Mizahı çok seviyordur. "Mizah bantları da çizdim. Günaydın'ın Şenlikli Gün diye bir gazetesi çıkardı, oraya çizerdik bantları. Oğuz Aral'ın Utanmaz

Adam'ı bir üstteydi, hemen altında da benim çizdiğim Fişek Fikri vardı mesela. Onun dışında Gırgır'da tek tek karikatürlerim çıktı. Dolayısıyla mizah ağırlıklı filmlere de yöneldim. Daha böyle esprili, gırgır tipler oynadım. Çekilmiş herhalde 6-7 senaryom vardır." Bugüne kadar oynadığı filmler ve roller için "memnun olmak var, bir de ben bir aktörüm ve aktörlüğümü en iyi biçimde şu filmde gösterdim demek var." diyor Süleyman Turan. "Bu dediğim yani ben bir aktörüm ve aktörlüğümü en iyi şu projede gösterdim diyebileceğim çok fazla sayıda film yok. Genelinde istediklerimi yapamadım."

Türk filmlerinde yapıldığı söylenen hatalardan, eski filmlere yönelik eleştirilerden, Türk sinemasının yeniden keşfedildiğinden sözediyorum. Süleyman Turan bu konuda ne düşünüyor? "Şimdi bu tür hatalar her zaman olabilir. Bir sinema dergisi bu tür hataları toplamış. En beğenilen, en hit olmuş, içlerinde Oscar alan filmler de var. Onlardaki mantık hataları yani asla olmaması gereken şeyler var. Mesela adam montla kapıdan çıkıyor, ceketle asansöre biniyor. Bizde yıllardır bilmem hangi tarihi filmde kahramanın kolunda saat varmış denir. Bunu da kimse şu ana kadar ispatlayamadı. Ama Marlon Brando'nun kolunda 'Süpermen' filminde Roleks saat olduğu görüldü. Ben bizim aydın takımının böyle üstten, çok sofistike bir tavırla bakmasını eleştiriyorum. Çünkü şimdi aynı aydın takımı inanılmaz bir Türk filmi savunucusu oldu. Ya bir günah çıkartmak adına yapıyordur bunu ya da bu bir trenddir. Sonuçta iş bu noktaya geldi. Bir dönem zaman zaman senin dediğin gibi tebessümle karşılanan çalışmalarda, aydın geçinen kesimin rolü çok büyüktür. Bir anlamda pompalamışlardır bu işi. Yoksa insanlar o kadar önyargılı yerli film seyretmiyorlardı. Pek çoğuna benim de karşı çıktığım zamanlar oldu. Elbette o kadar kötü şeyler de yapılıyordu ama her sektörde var bu. Şimdi umarım iyi niyetle keşfetmişlerdir. Seyrettiğim birçok siyah-beyaz film her türlü imkansızlığa karşın çok özenerek kotarılmış. O sıcaklığı yakalıyorsun. Şimdi televizyonları izliyoruz, Yalan Rüzgarıvari şeyleri, herkesi geri zekalı sayan bir zihniyet var. Şimdi onlar rağbette."

17 Şubat 1998'de Mecidiyeköy'de yaptığımız görüşmeden

Yeşilçam'ın vefakar aktörü
YUSUF SEZGİN

Yeşilçam'ın vefakar aktörü

YUSUF SEZGİN

1960'lara gelindiğinde Yusuf Sezgin'in oynadığı **Hz. Yusuf** filmiyle dini filmler modası başlar ve arka arkaya bu tarz filmler çekilir. O güne kadar yan rollerde, karakter rollerinde oynayan Yusuf Sezgin de birden ünlenir, star olur. Bu filmlerin ardından da salon filmlerinin romantik jönü olarak en çok film çeviren olunculardan biri olur o yıllarda. Anadolu'da seyirci onu Hz. Yusuf olarak tanıyor, bugün de o dönemin seyircisi öyle hatırlıyordur. "**Hz. Yusuf** filmini çektiğimiz dönemde filmin galası için Adana'ya götürdüler beni. Nabi Dilbaz vardı Adana bölgesinden, Yılmaz Güney'e de çok katkıları olmuştu onun. Yeni oyuncular yaratan biriydi. Filmi Televizyon Film'le ortak yapmışlardı Nuri Akıncı'nın yönetmenliğinde. O zaman yazlık sinemalar çoktu. Akşam filmde oynadığım Hz. Yusuf giysileriyle filmin oynadığı sinemaları dolaşıyoruz. Sahneye çıkıyorum, sorular soruyorlar, konuşuyoruz. Başka bir sinemaya yetişmek için sahnenin merdivenlerinden iniyorum, kadının biri geldi ve 'Bismillahirrahmanirahim' diyerek elini sürdü üstüme. 'Teyzeciğim ben peygamber değilim, normal insanım' dedim. 'Olsun evladım' dedi. Hiç unutmuyorum bu anımı. Beni hâlâ Hz. Yusuf olarak hatırlarlar yıllar geçtiği halde. Bir de Zeki Müren'le bir anımız var. SODER olarak 1990 yılında 'Yaşarken Anmak' diye bir gece yapmıştık Açık Hava Tiyatrosu'nda. Hülya Koçyiğit'le birlikte hazırlamıştık ve 30 yılını dolduran, sinemaya hizmet etmiş abilerimize, ablalarımıza, arkadaşlarımıza birer plaket hazırlamıştık. O zaman Zeki Müren de Bodrum'da yaşıyordu. Ona da bir plaket hazırlamıştık, davet ettik. Rahatsız olduğu için Hülya hanıma 'çok teşekkür ederim, çok naziksiniz beni düşündüğünüz için ama beni hoş görün katılamayacağım' demiş. Sonra Hülya hanım 'sen Bodrum'a gidip geliyorsun, telefon aç plaketi nasıl ulaştıralım diye sen konuş' demişti. Ben de aradım, 'Zeki beyi istiyorum' dedim. 'Kim arıyor efendim' dedi. 'Ben SODER Yönetim Kurulu'ndan arıyorum' dedim. 'Söyle Hz. Yusuf' dedi. Bu da benim için güzel bir anıdır."

Yusuf Sezgin'le konuşurken de bugüne kadar yaptığım bütün söyleşilerde olduğu gibi geçmişte yaşanan güzel anıları, güzel insanları hatırlıyorduk zaman zaman. Yeşilçam setlerde yaşananlarla, filmlerde yaratılan büyülü dünyalarla o dönemi yaşayanların belleklerinde silinemez, unutulamaz anılarla yer alıyordu. Bu anılar hatırlandıkça çoğu zaman hüzünleniliyor, 'ah nerelere gittik görüyor musun?' deniyor ya da neşeyle coşkuyla anılıyordu o anlar. Hüzünleniliyordu çünkü o anılarda yeralan birçok insan bugün artık yaşamıyordu. Hüzünleniliyor, gözler doluyordu çünkü anıları olanlar için o güzel günlere dönmek artık mümkün değildi. Kimi zaman coşkuyla, neşeyle anılıyordu, çünkü dolu dolu yaşanmış, güzel anılardı herbiri. İyisiyle kötüsüyle "farklı" bir dönem yaşanmıştı sinemada da, hayatın birçok alanında olduğu gibi. Bugün o döneme ve o dönemde yapılanlara "nostalji modası" gözüyle bakmak, yaklaşmak yerine (dahası bunu içi boşaltılmış bir modaya dönüştürmek ve bundan rant sağlamak yerine) gerekli dersleri çıkaracağımız, bugünün dünyasına, sinemasına bakarken gerekli referansları yaratabileceğimiz bir tutumla yaklaşmalıyız. Kadir, kıymet bilmez vefasızlığımıza, yapılan herşeyi küşümseyen kibirliliğimize yönelik bir iyileştirme ve özeleştiri olarak da adımlar atmış olabiliriz böylece. Akbabalık, ölüsevicilik gibi hastalıklı yaklaşımları "geçmiş bilinciyle", geçmişe sağlıklı yaklaşarak aşabiliriz. Dünün sineması, iyisiyle kötüsüyle "dün" yapılanlar olmasaydı "bugün" olabilir miydi?

22 Nisan 1946 yılında doğan Yusuf Sezgin de birçok sinemacı gibi Bakırköylü'ydü. O yıllarda Ses ve Yelpaze gibi dergilerde sinema yazıları yazan Melih Vassaf'ın önerileriyle önce manken olarak, aynı yıl da Dormen Tiyatrosu'nda oyuncu olarak başlar sanat hayatına. 1961 yılında girer Dormen Tiyatrosu'na, **Bulvar** ve **Almanya'dan Bir Yar Gelir Bizlere** adlı iki oyunda oynar. İkinci oyunun oynandığı günlerde Sırrı Gültekin'in **Kavgasız Yaşayalım** filmiyle sinemaya geçer. 1962 yılında irili ufaklı bazı yan rollerde oynar. "1963 yılında **Hz. Yusuf**'u çevirince başroller başladı. O yıl dini filmler furyası oldu ve ilk temsilcisi bendim bu filmlerin. Film çok tutulunca tekrar dini bir film olan Hüseyin Peyda'nın yönettiği **Veysel Karani**'yi çektik. Arkasından yine Hüseyin Peyda'nın yönettiği **Yahya Peygamber**'i yaptım.

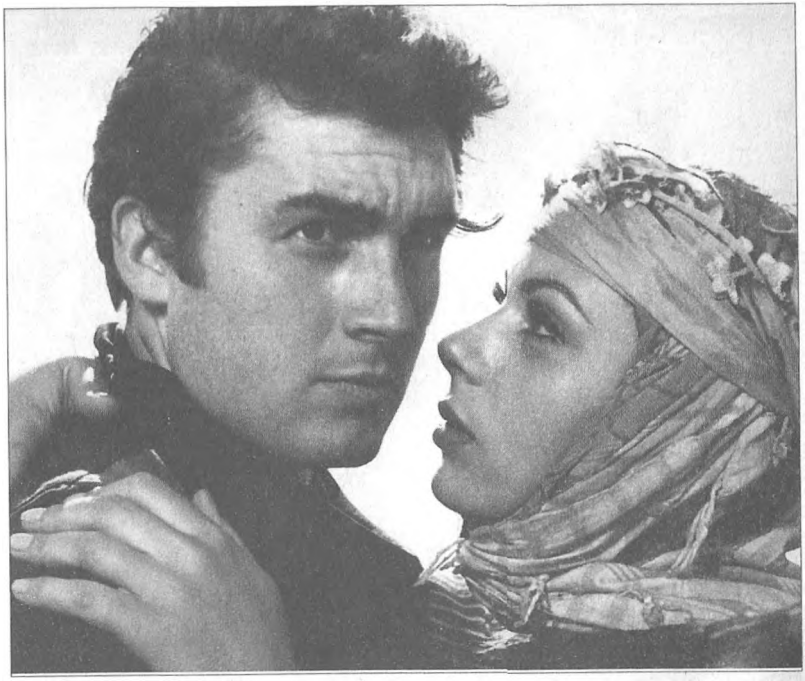
Ondan sonra dini filmlerden salon filmlerine geçtim. Pesen Film'e yaptığımız Kerime Nadir'in romanından uyarlanan **Posta Güvercini**'nde oynadım, üç Koçyiğit'le. Hülya Koçyiğit, Nilüfer Koçyiğit ve Feryal Koçyiğit'le. Ondan sonra yine Pesen Film'e Türkan Şoray'la **Karanfilli Kadın**'ı çektik Nevzat Pesen yönetmenliğinde. Bilge Olgaç'ın yönettiği **Nikahsızlar**'ı yaptık yine Pesen Film'e. O dönem çok film çekiliyordu. 1964-65'lerde en çok film çeken jön bendim. Yılda 28-29 filme kadar çıktı. O dönemde köy ve avantür filmleri de başladı. Pervin Par'la **Aşkım Silahımdır** filmini çektik, Işık Toroman'a. Televizyon Film'e **Erkek Dediğin Böyle Olur**'u yaptık yine Pervin Par'la. Böyle devam etti."

1970'lere gelindiğinde Yusuf Sezgin de bir süre sinemaya ara verir. "Benim gibi çok arkadaş da ara vermişti. Televizyonla sinemanın mücadelesinde seks filmleri furyası başlayınca Yeşilçam'da. Yaklaşık birbuçuk yıl film çekmedim, o tarz filmlerde oynamamak için. Sonra video filmleri ve televizyon dizileri başladı, onlarda oynadım. Hemen hemen TRT'nin bütün tarihi filmlerinde oynadım. **Hacı Arif Bey**'de Zekai Dede'yi oynadım. **Küçük Ağa, Osmancık, Kurtuluş** gibi dizilerde oynadım. Sonra da özel televizyonlar başladı, onlara diziler yaptık. Şu anda Fırat dizisini çekiyoruz. Onun dışında 90 dakikalık bir televizyon filmi 'Kasabadaki Yabancı' var, Sırrı Gültekin'in yönetece-ği."

Sinemada 70'li yıllarda yaşanan krizin ve seyircinin uzaklaşma nedenlerini soruyorum. "Çok film çekilmesi sinemada bir enflasyon yaratmaya başlamıştı. Kriz başladı ama o dönemde Yılmaz Güney öncülük yaptı, **Umut, Arkadaş, Umutsuzlar** gibi filmlerle değişik bir tarza girmişti. Sinemanın kaderini değiştirecekti. Bunu yapımcılar da benimsemeye başlamıştı. O dönem Yılmaz'ın başından talihsiz bir olay geçti ve bunu sürdüremedi. Ama onun tarzında filmler yapılmaya başlandı, yani daha sanatsal filmler. Genç kuşak geldi yönetmenlerden. Bizim dönemimizde asistanlık yapan arkadaşlar yönetmenliğe soyundular ve çok da başarılı oldular. Örneğin Şerif Gören, Zeki Ökten. Onlarla da yönetmenliklerinde çok çalıştım. Televizyonun Türkiye'ye girdiği dönemdeki sorunlar, seyircinin kaçması seks filmlerinden kay-

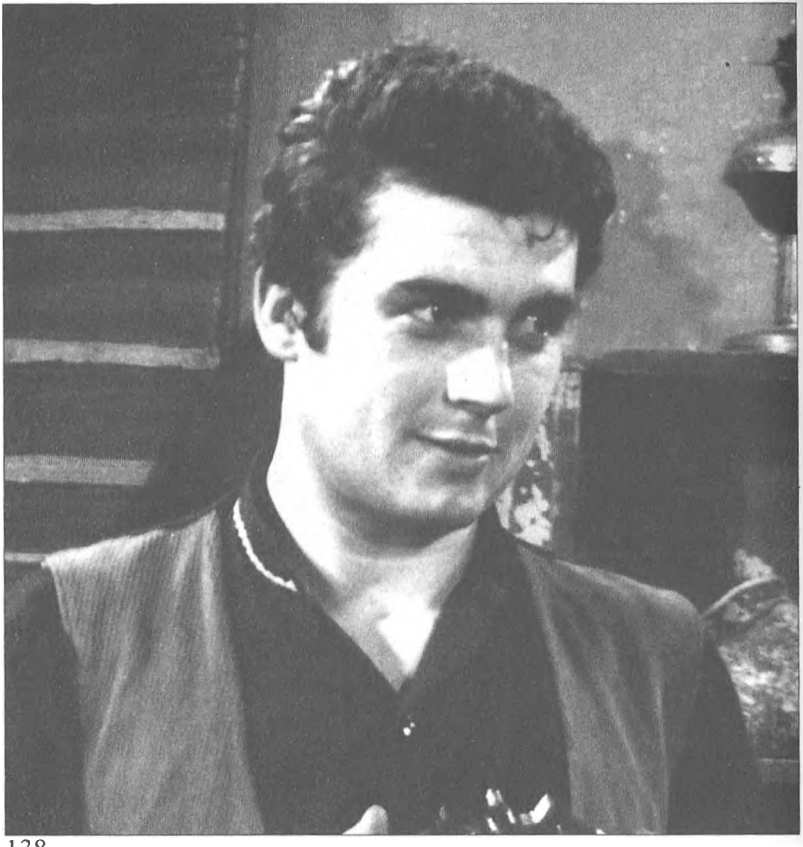
naklandı. Seks filmi Batı'da da yapılıyor ama bizde çok iğrenç biçimde tabiri caizse porno gibi yaptılar. Bu da seyirciyi, özellikle kadın seyirciyi sinemalardan uzaklaştırdı. Türk sinemasının en büyük özelliği kadın seyircisiydi. Onları kaçırdılar ve şimdi tekrar çekemiyorlar."

Önceden küçümsenen Türk filmlerinin sonradan benimsendiğini, 80'lerden sonra o filmleri küçümseyen aydınların da benimseyeceği filmlerin yapıldığını söylüyor Yusuf Sezgin. "Şimdi görüyorum da bizim 60'lı, 70'li yıllarda çektiğimiz filmleri pek benimsemiyor, 'Türk filmi' diye küçümsüyorlardı. Günümüzde, 90'lı yıllarda bakıyorum kanallar siyah-beyaz haftaları yapıyor ve seyirci de çok mutlu oluyor eski filmleri, o filmlerdeki İstanbul'u seyretmekten. Daha kaliteli, daha iyi olduğunu söylüyor. Ama bu demek değildir ki şimdi iyi filmler çekilmiyor. Çok iyi filmler de yapılıyor ama maliyetleri çok yüksek projeler bunlar. Sponsorlarla ancak yapılabiliyor. Bakanlığın belirli bir

katkısı var o da yeterli değil. Doğru, aydınlar küçümsüyordu bizim sinemamızı. 80'lerden sonra o aydınların da benimsediği filmler yapılmaya başlandı. Örneğin Zeki Ökten, Ömer Kavur, Şerif Gören ve başka yönetmenler kaliteli, dışarıda derece alan filmler yaptılar. O aydın kesim de benimsedi."

Eski dönemle yeni dönem Türk sineması arasında ne gibi farklılıklar vardı? "Ben tabii çok fark görüyorum 60'lı yıllarda çektiğimiz filmlerle şimdi çektiğimiz filmler arasında. Senaryo olsun, teknik olsun, oyunculuk olsun her açıdan fark var. Daha deneyimli, eğitimli

oyuncular gelmeye başladı, genç senaristler yetişti, aydınlardan da destek başladı hikayelerde. Daha başarılı, daha olumlu. Daha iyiye gidiyor, gidecek de ben öyle görüyorum. Televizyondan seyirci bıkacak birgün, iyi şeyler yapıp tekrar izleyiciyi çekmek gerekiyor. Dizilerde gözlüyorum, tiyatrocularla yapılanlar var bir de Yeşilçam'dan oyuncularla yapılan diziler var, hemen farkediyor. Seyirci eskiden sinemaların çok olduğu zamanlardan izlediği, beğendiği oyuncuları dizide görünce çok daha dikkatli izliyor. Anılarına yerleşmiş, onunla büyümüş, onunla yaşamış, onu taklit etmiş, onu tekrar gördüğünde çok mutlu oluyor. Televizyonların eski filmleri oynatmasıyla yeni kuşak da bizleri tanıdı."

Eski dönemde star sistemi vardı ve starlar güzel adamlardan, güzel kadınlardan oluşuyordu. 80'lerden sonra star sistemi de bitti. Artık yönetmen sineması, oyuncu sineması vardı. Sistem olarak ortadan kalksa da star yetişemiyor zaten. "O dönemde de güzel adam, güzel kadın dışında Yılmaz Güney çıktı" diyor Yusuf Sezgin. "Çirkin Kral oldu. Oyunculardada değişik tipler istendi. Zamanla her kesimden her tipten insanla çalışıldı. Bizim dönemimizde tek jönlü, tek starlı filmler çevriliyordu. Şimdi öyle değil, birkaç başrol var hikayelerde. Artık oyunculuğa dayanan hikayeler olmaya başladı."

Yusuf Sezgin, kurulduğu günden bu yana SODER'in en aktif üyelerinden. Her dönem yönetimde bulunan Sezgin'i hemen hemen hergün lokalde görmek mümkün. Oyuncuların çeşitli sorunlarıyla yakından ilgileniyor, derneğin işleri için koşuşturuyor. "Biz maalesef biraz geç kalmış bir dernek olarak 1988 yılında kurulduk. Derneğin kurucu üyelerindenim, kurulduğundan bu yana yönetimlerin içinde oldum, hem genel sekreterlik hem saymanlık gibi işlerde. Sosyal işler yani. Üyelerimizin sorunlarıyla ilgili, hastanesi, huzurevi, çeşitli ihtiyaçları gibi işler daha ön planda. SODER lokalinin içindeki sorumluluk da bana ait. Arkadaşlarımıza yardımcı olmaya, elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Onların sorunları olduğu müddetçe yetişmeye, çözmeye çalışıyoruz. Yalnız ben değil tabii geçmiş yönetimler olsun şimdiki yönetim olsun bütün arkadaşlarla elbirliği içinde çalışıyoruz. Onlara iyi bir gelecek temin etmeye çalışıyoruz."

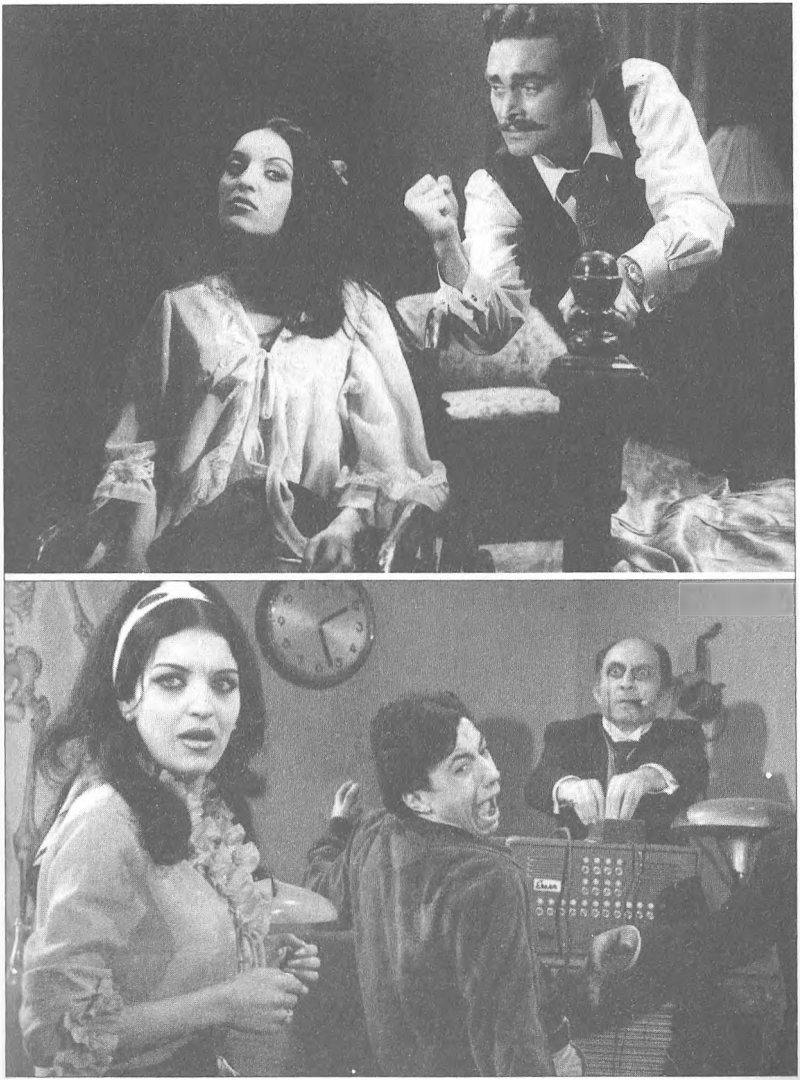
Çok filmin çekildiği yıllarda, Yeşilçam sokaklarından setlere sinemacı taşıyan iş minibüsleri hâlâ dillere destandır. Sabahın kör saatlerinde onlarca emekçinin, oyuncunun, yönetmenin filmin çekildiği setlere ulaşmak için yollara dökülmesi, bugün artık yaşanması mümkün olmayan güzel bir anı olarak anlatılır. O dönemde de esaslı sosyal sorunları olan sinema emekçilerinin, oyuncuların bugün temel sorunları işsizlik. "Evet temel sorunları işsizlik, çalışamamaları. Bizim piyasamız mektepli değil alaylı. Çıraklıktan geldik hepimiz. Sesli çekimler başladı, ezber çekimler yapılıyor. Tabii zorlanıyor bazı arkadaşlarımız. Bu durumda fazla birşey yapamıyoruz SODER olarak iş açısından. Burası iş bulma kurumu değil. Fakat yapılan dizilerde yapımcılarla diyalog içinde oluyoruz, bu oyuncuları almalarını rica ediyoruz. Bizlerin çalıştığı diziler varsa onlarda değerlendirmeye çalışıyoruz. Bu yeterli değil tabii. Bir tek emekli maaşları var. Onlara daha başka imkanlar yaratmak istiyoruz."

Yusuf Sezgin'le çekimleri olmadığı günlerde neredeyse bütün zamanını geçirdiği SODER'de konuşuyoruz. Söyleşimizin sonunda Devlet Operası'nda başbalerin olan eşi Lale Sezgin ve çocukları Yusuf Can giriyorlar içeri. "Şu anda iki çocuğum var. Biri ilk evliliğimden, Selma Güneri'den olan oğlum Umut. Bir de İkinci eşim Lale'den olan Yusuf Can. Yusuf Can ortaokula gidiyor. Abisi Umut mankenlik yapıyor, ayrıca dizilerde oynamaya başladı. Sibel Can'la **Sibel** dizisinde oynadı. Gülşen hanımla **Zeynep Öğretmen**'i çekiyorlar."

Yusuf Sezgin, sinemacı olmaktan, aktör olmaktan çok mutlu olduğunu, dünyaya tekrar gelse yine aktör olmak isteyeceğini söylüyor. "İşimi çok seviyorum. Çalıştığım zaman da çok mutlu oluyorum."

Mayıs 1998'de SODER'de yaptığımız görüşmeden

Kara Boncuk'tan Arap Zehra'ya
DEVLET DEVRİM

Kara Boncuk'tan Arap Zehra'ya
DEVLET DEVRİM

"26 sene geçti. Bunca yıl ben hiç basında gözükmedim. 26 sene geçmesine rağmen eşimle biryere gittiğimiz zaman hoş bakışlarla karşılaşıyordum. Bu benim hoşuma gidiyordu. Basında görünmediğim halde bu kadar sene sonra bana hoşlukla bakmaları, tanımaları güzel birşey. Demek ki bir iz bırakmışız." Bu sözler bir dönem güzelliği dillere destan olan Türk sinemasının "Kara Boncuk"u Devlet Devrim'e ait. Güzelliğinden hiç birşey yitirmemişti Devlet Devrim. Çok cana yakın, çok içtendi. Yeşilçam filmleriyle yetişmiş kuşaklar o dönemin filmlerini, o filmlerin oyuncularını unutamazdı elbette. O yıllarda bir saflık, bir iyi niyet ve doğallık vardı. Bugünün dünyasında pek karşılığını bulamadığımız incelikler, dürüstlükler yaşanıyordu dostluklarda ve hayatın birçok alanında. Bugün özlemini çektiğimiz bir çok duygu Yeşilçam filmlerine de yansıyordu doğal olarak. Bugün bize abartılı gelen filmler, tek seçeneği ve "eğlencesi" sinema olan halk tarafından beğeniyle izleniyordu. Filmlerin o büyülü dünyası, anlatılan "çağdaş masallar", insanları içine alıyordu. Ben babaannemin film izlerken "öldürecek seni, çabuk kaç" diye bağırarak ayağa fırladığını anımsıyorum. Film izlerken bunların yaşandığı günlerde Devlet Devrim de filminin galası için Adana'ya gidecektir.

"İlk galaya gidişim. O zamanlar biliyorsunuz, bir gecede onbeş sinema falan dolaşıyorduk. Adana'ya gidiyoruz ve ben ilk defa uçağa bineceğim. Heyecanlı anlar yaşıyorum. Uçakta yalnızım, hostesler benim heyecanlandığımı anladılar, tanıdılar da. Beni pilot kabinine aldılar. İşte Torosların üzerinden geçiyoruz, oraların tanıtımını yapıyorlar. Neticede ben korkulu bir yolculuktan sonra uçaktan indim. Otele yerleştirdiler, akşam galaya gideceğim. İki film birden oynuyor, iki filmde de ben varım. Birinci film bitti, antrak oldu. O arada çıktım ben sahneye. Seyircilerden biri feryadı bastı, "aboo, sen ölmemiş miydin?" diye. Artık benim konuşmam mümkün değil, zaten ilk defa çıkıyorum sahneye. Bizi hep ölüyor falan zannediyorlardı herhalde."

Çok hoş anılar yaşanır setlerde, sinema salonlarında, sokakta. Halit Refiğ'in çektiği **Haremde Dört Kadın** filminde oynuyordur Devlet Devrim. Kimler yoktur ki filmde, Cüneyt Arkın, Pervin Par, Tanju Gürsu, Sami Ayanoğlu, Nilüfer Aydan, Ayfer Feray, Birsen Menekşeli, Önder Somer, Hüseyin Baradan... "Sait Halim Paşa'da çalışıyoruz, orayı kiralamışlar. Büyük zorluklarla çalışıyoruz, sigara içilemiyor... Çekim bitti, minibüs doldu. Halit abi de 'biz taksiye binelim' dedi. Halit abi, ben, Nilüfer, Ayfer Feray, Birsen Menekşeli bindik taksiye. Biz önden gidiyoruz, minibüs de arkadan geliyor. Tam Tarabya civarında birşey oldu, araba takla attı, ters döndü. O kadar enteresan ki, hepimiz başaşağıyayız. Hiçbir şey olmadı, burnumuz bile kanamadı. Çıkamıyoruz da arabadan. Sonra camları kırdılar, çıktık. Filmin çekilen kısımlarını görmeye stüdyoya gidiyoruz. Gayet sakin arabadan çıktık, başka bir arabaya bindik ve stüdyoya gittik. Arkadan minibüs geliyor ve takla atan arabayı görüyorlar, bizim arabamız. Karakolları, hastaneleri arıyorlar çılgın vaziyette. Biz gayet sakin film seyrediyoruz stüdyoda. Oraya telefon, buraya telefon, bizim stüdyoda olduğumuzu öğreniyorlar. Geldiler, bize bir bağırış 'sizin ne hakkınız var bizi bu kadar üzmeye, insan bir haber verir' diye. Halit abi gülüyor, 'ölseydik ne komik olacaktı. Hele benim halim, hanımların arasında bacaklar havada' diye. Sonra bizi hastaneye götürdüler, içkanama olabilir endişesiyle. Ayfer'de peruk vardı. Doktor başına bakarken peruk elinde kaldı. Adamcağız dehşet içinde fırlattı peruğu. Kafatası elinde kaldı zannetti herhalde, biz kahkahalar içindeyiz."

1944 yılında İskenderiye'de doğar Devlet Devrim. Dedesi oraya, saraya mütercim olarak gitmiştir. "Annem orada okuyor, büyüyor ve orada evleniyor. Annem İstanbullu, babam Mısırlı. Ben yarı Mısırlı yarı Türküm, melez oluyorum herhalde." diyor gülerek. Devlet Devrim doğduktan birkaç yıl sonra annesi ve babası ayrılır. Annesinin ailesi İstanbul'a döner. Asıl soyadı Muhsin'dir, Devlet Muhsin. Önce Beylerbeyi'ne yerleşir aile, çocukluğu Beylerbeyi'nde geçer. Sonra Moda'ya taşınırlar. "Çok hoş bir yerdi o zamanlar Moda." Kadıköy Kız Enstütüsü'nü bitirir. Devlet Devrim o kadar güzel, zarif bir genç kızdır ki, okulun mankenliğini de yapar. "Hatta okulu bitirdik-

ten sonra da iki sene defilelerde beni manken olarak çağırdı öğretmenlerim."

O yıllarda Ses dergisi çok popülerdir ve sinemaya yeni yüzler kazandırmak için yarışmalar düzenler. Devlet Devrim'in bu yarışmalardan haberi yoktur o sıralar. "Hep derler ya tesadüfler diye, hakikaten de tesadüf oldu. Yeşilçam'la ilgili bir arkadaşım vardı, gelip giderdi. Oyuncu değildi ama çok arkadaşı vardı. 'Gel İstanbul yakasına geçelim' dedi. O zaman benim için İstanbul'a geçmek büyük bir olay tabii. Baleye hevesim vardı, bale ayakkabısı alırım diye geçiyoruz İstanbul'a. Annem Beyoğlu Ziraat Bankası'nda çalışıyor. Beyoğlu'na geçmek büyük bir olay, korkuyoruz da. Neticede biz korka korka geçtik. Be-Ya Film'e gittik, sahibi Nusret İkbal. Orada bana 'a, bu ne cici kız' falan dediler. Nusret Bey, 'biz Ses mecmuasında bir müsabaka hazırlıyoruz, seni o müsabakaya sokalım' dedi. 'Yok' dedim. Mümkün değil, ailem çok kızar. Buralara geldiğimi de bilmiyorlar. 'Biz ikna ederiz' dediler. 'Asla olamaz' dedim. Orada ağzımdan laf aldılar herhalde, annemin Ziraat Bankası'nda çalıştığını öğrendiler. Birkaç gün sonra annemi aramışlar. Akşam annem eve geldi, korkunç olaylar tabii. Neyse olurdu olmazdı derken, 'peki' dendi. Fotoğraflar çekildi, müsabakaya girdim. 1962 yılında Tamer Yiğit'le birlikte müsabakayı kazandık. Ama ben bir sene boyunca film çekemedim. Nasıl üzülüyorum, ikinciler, üçüncüler çalışıyor ben hüzünler içinde ağlıyorum. 'O kadar zayıfsın ki' diyorlar, 'Ayhan Işık'la oynatsak, sevgilisi olamazsın ancak kız: olursun'. 'Kızını oynatın o zaman' diyorum. 45 kiloyum, çok zayıfım. Ben böyle bir sene evde bekledim, üzüntü içinde."

Bir gün Ümit Utku görür Devlet Devrim'i ve o gün mukavele yaparlar. Sonunda filmde oynayabilecektir. İlk filmi Orhan Günşiray ve Nebahat Çehre'yle oynadığı **Çiçeksiz Bahçe**'dir. "Ondan sonra tut tutabilirsen. Arka arkaya çalışmalar geldi. İlk filmim çıktı 'yeni bir yıldız', 'yeni bir Türkan Şoray geliyor, biraz ufak tefek ama' gibi haberler çıkıyordu. O zamanlar Türkan Şoray'lar, Fatma Girik'ler daha öndeler tabii. O dönem zayıf yıldız olmak Türk sinemasına çok yabancıydı. İnanın ilk ben getirdim galiba." Haklıydı Devlet Devrim, yıldız dediğiniz balıketinde olur, yapılı olur. Devlet Devrim ve Filiz Akın bu

istisnayı başarmışlardı. İkisi de aynı yıl, biri Ses, diğeri Artist dergisinin yarışmasıyla sinemaya geçmişler ve çok sevilen oyuncular olarak belleklerimize yeretmişlerdi. Filiz Akın da ince zarif ve Avrupai fiziğiyle, bu kuralı yıkmış yıldızlarımızdandı, Devlet Devrim'le aynı yıllarda. İkisi de yine hemen hemen aynı yıllarda sinemadan uzaklaştılar. Ara verdiler demek belki daha doğru, biz onları yine uzun yıllar beyazperdede izlemek istiyoruz.

Yeşilçam'ın o yoğun döneminde Devlet Devrim de arka arkaya filmlerde oynamaya başlamıştır. Devlet Muhsin olan adı, Devlet Devrim olur. O yıllarda dünyada Brigitte Bardot'lar yani B.B.'ler, C.C.'ler vardır, Turgut Demirağ da 'seni Türkiye'nin D.D.'si yapalım' der ve isim babası olur. "Babalarım çok benim Türk sinemasında. Hepsi beni çok severdi, çocukları gibi severlerdi. Turgut Demirağ da saygıdeğer bir yapımcımızdı. Hep büyük şirketlerle çalıştım, şanslıydım. Uğur Film, Kemal Film, Acar Film... Ben onların kızı gibiydim. Her filmlerinde oynatırlardı beni. Rol ayrımı da yapmıyordum. En sevdiğim filmim **Mor Defter**'dir, Yılmaz Güney'le oynamıştık. **Bağdat Yolu, İstanbul'un Kızları, Sözde Kızlar, Haremde Dört Kadın** iyi filmler-

di. Halit Refiğ ve Memduh Ün'ün çektiği filmlerdi. Ben zaten onların kızlarıydım. Nilüfer Aydan'la da iyi arkadaştık. En sonunda 'sen benim kızım ol' dedi Halit Bey. Benim ismimi 'Kara Boncuk' taktı, lakabım olarak kaldı sonra. Önce 'Kara Boncuk' yazılırdı, sonra Devlet Devrim. Çok kısa bir dönemde çok fazla filmde oynadım ama ben yine de tatmin olamadım. Daha farklı şeyler yapmak isterdim, oyunculuk adına. Başrollerde oynadım ama çok az. Daha iyi filmlerde daha çok başrol, iyi roller oynamak isterdim. Tek başınıza mücadele veriyorsunuz, ayakta kalmaya çalışıyorsunuz. O gücüm yoktu, kırgınlık oldu tabii. Bazı arkadaşların arkasında kuvvetler vardı, onları itiyorlardı. Biz hep kendi çabalarımızla, kendi gücümüzle mücadele ediyorduk. Bu çok zordu, biz zoru başardık, alnımızın akıyla çıktık o mücadeleden. Hiçbir yanlış yapmadık. Sadece kendi şahsıma söylemiyorum bunu, arkadaşlarım adına da söylüyorum. Zamanla yoruluyorsunuz, evleneyim, çocuğum olsun falan diyorsunuz. Sonra evlilik girdi devreye."

Sinemaya ara vermiştir fakat sinema çevresinden, arkadaşlarından kopmamıştır Devlet Devrim. Yıllardır sık sık görüşür onlarla. Arkadaşları onun için "sadece iyi gün dostu değil, kötü günde de dosttur, çok vefakardır" diyorlar. "Sevda Ferdağ ile beraber çok çalıştık, çok sık görüşürüz. Neriman abla (Köksal), Nilüfer Aydan, Sezer abla (Sezin), Mine Soley yıllardır ailecek görüştüğüm insanlar. Ben Yılmaz Güney'le çok filmde oynadım. **Mor Defter, Kasımpaşalı Recep... Bağdat Yolu** diye bir film vardı, Uğur Güçlü'yle oynamıştık. Orada da Yılmaz'ın çok ilginç, trajik bir rolü vardı. Bakırköy'de, hastanede çalışıyoruz. Bunda deli gömleği falan var. Kamera da ağacın üstünde, kimse görmüyor. O böyle çılgın bir vaziyette rolünü yapıyor. Doktorlar geldi, Yılmaz'ı hemen yakaladılar 'niye bunu saldınız' diye. Sonra film çekildiğini anladılar. Böyle çok anı var tabii. Öztürk Serengil'le var bir de. Yine Bakırköy'de, hastanede çalışıyoruz. Biliyorsunuz onun çılgın hallerini. Hastalardan biri, 'bize deli diyorsunuz ama o bizden daha deli' dedi. Böyle hoşluklar, oluyordu, hep neşe içinde geçiyordu zamanımız. Setler çok güzeldi o zamanlar. Yılmaz Güney çok sevecendi. O sert yapısının arkasında çok duygusal, çok sevecen biriydi. Set işçilerine kadar çok başka davranırdı, sevgi doluydu. Sinemaya

yönelik çok hoş düşünceleri vardı."

Muhterem Nur ve Turan Seyfioğlu, Devlet Devrim'in çocukluk yıllarının en popüler oyuncularıdır. İki oyuncuyu da çok seviyor, büyük hayranlık duyuyordur. "Bizim çocukluğumuzda sinema ve radyo vardı sadece. Biz sinemayla büyüdük. Filmi izleyip eve gelir, aynanın karşısında oyuncuların taklidini yapardım. Muhterem Nur'un diyebilirimki en büyük hayranı bendim herhalde. Turan Seyfioğlunu çok severdim. Moda'da meşhur Koço vardı, meyhane. Sık sık oraya gelirdi. Biz de ailecek giderdik bazen. Birgün baktım orda oturuyor Turan Seyfioğlu. Çocuğum o zaman, anneme 'gidip resim isteyeceğim' dedim. Gittim yanına, beni kucağına aldı, 'aman senin ne güzel gözlerin var, böyle güzel bir kıza nasıl resim vermem' dedi. Resmini imzaladı ve verdi. O zaman bir artistten resim almanın zevki başkaydı, hele öyle efsanevi bir oyuncudan imzalı resim almak çok hoştu. Yıllar sonra ben film setlerine gelince Muhterem Nur'la karşılaştık. 'Ben sizin çok büyük bir hayranınızdım' dedim. Sonra çok seviştik, görüştük. Sonra Ayten Alpman var. Radyoda dinliyordum, istekler oluyordu. Ondan bir şarkı istemiştim. Bir hafta sonra 'benim küçük hayranım' diyerek adım anons ediliyor radyoda. Ben sevinçten çıldırdım, isteğimi söyledi. Yine seneler geçti ve Ayten hanımla da tanıştık. Ben bunu söyledim, 'tabii hatırlamanız mümkün değildir' dedim. 'Nasıl hatırlamam, Devlet ismi çok enteresan gelmişti bana, onun için unutmadım' dedi. Böyle çok hoş anılar var."

1968 yılına kadar aralıksız çalışır Devlet Devrim. O yıllarda sinema oyuncuları sahneye çıkmaya başlamıştır. Gazinocu Osman Kavran'ın ısrarıyla o da sahneye çıkar. Hiç şarkı bilmiyordur. 'Öğretiriz' derler. On günde on şarkı öğrenerek sahneye atar kendini. Ondan sonra sinema biraz ikinci planda kalmaya başlar. İki yıl sürer sahne çalışmaları. "Hiç boş oturmadım ne sinemada ne de sahnede. Sonra 1970 yılında tanıştıkları Agah Selçuk Bey'le, 71 yılında evlenirler. "Ya evlilik ya mesleğin" demiştir eşi. Sahneyi de sinemayı da bırakır. "Bıraktıktan sonra 27 yıl geçti. O özlem hiç olmadı inanın. Bu kadar yıl nasıl geçti inanamıyorum. 24 yaşında oğlum var. Amerika'da, Boston'da İşletme ve Pazarlama okuyor. Su gibi aktı zaman. Hiçbir zaman niye

şöyle oldu, böyle oldu demedim. Bunda eşimin de payı büyük. Aile çevresiyle de çok iyi anlaştık. Çok katı bakmadı olaya ama 'artık kendini hırpalamana gerek yok' dedi."

Yeşilçam'ın "Kara Boncuk"u Devlet Devrim bunca yıl aradan sonra "Arap Zehra" olarak tekrar çıkar kamera karşısına. Daha önceleri gelen bütün film ve dizi tekliflerine "hayır" demiştir. Bu kez kıramayacağı bir teklif gelir. Proje içine sinmiştir. Hem artık kamerayı da özlemiştir. Eskisi gibi koşturmak değil ama içine sinen projelerde "bir hoşluk" yapmak ister. Biket İlhan'ın TRT'ye çektiği bir dizide "Arap Zehra" olarak oyunculuğa geri döner. "Dizi teklifleri çok geliyordu. Attilâ İlhan aile dostumuzdur. Her senaryosunda eşimi ikna etmeye çalışırdı, eşim ikna olmazdı. Ama bu kez öyle olmadı, ben de sıcak baktım projeye. Beraber tartıştık bunu, senaryoyu karşılıklı okuduk. 'Böyle bir projede oynamayı arzu ederim' dedim. Biket hanım da yanımızdaydı. 'Keyifle, zevkle bir hoşluk yapmak istiyorum' dedim. 'Peki o zaman, yalnız aileni incitmeden' dedi. O da bunda çok haklı, delikanlı oğlumuz var ben de aynı şekilde düşünüyorum. Eser Attilâ İlhan'ın. Dizide eski arkadaşımız Tuncel Kurtiz de var, birlikte çok çalışmıştık. Bana çok yardımcı oldu sette. 'Tam Arap Zehra'yı bulmuşsunuz, oturdu tam role' dedi. Çekim başlamadan önceki gece hiç uyumadım, uyku girmedi gözüme. Motor dendiği an bitti heyecan, sanki ben senelerce hiç ara vermemişim. Güzel bir çalışma oldu. İlginç bir rastlantı, kızımız olsaydı adını Zehra koyacaktık, oğlumuz oldu. Eşimin annesinin adı Zehra'ymış, ben tanıyamadım, çok erken ölmüş. Yıllar sonra diziye başlıyorum, adım Zehra."

"Oyunculuğunuzu beğenir misiniz? diyorum. "Onu bana sormayın" diyor. "Ona seyirci karar verir." Önümde duran siyah-beyaz fotoğraflara bakıyorum, **İstanbul'un Kızları** filminde Devlet Devrim, Selma Güneri'yle birlikte. Bir başka fotoğrafında, Nilüfer Aydan'la, diğerinde çocukluk arkadaşı da olan Tugay Toksöz'le... Üzerlerine yaşanmış onca anının sindiği, unutulmaz yüzleri bir araya getiren siyah-beyaz fotoğraflar...

5 Mart 1998'de Nişantaşı'nda yaptığımız görüşmeden

Sanatçı ailenin sanatçı kızı, iyi filmlerin oyuncusu
SELMA GÜNERİ

Sanatçı ailenin sanatçı kızı, iyi filmlerin oyuncusu

SELMA GÜNERİ

"Benden önceki döneme ben çok daha fazla titizleniyor, saygı duyuyorum. Ben çok ucundan yakaladım, sonuna doğru diyebilirim. 50'li yıllara bakıyorum, 60'lı yılların başına bakıyorum Sezer Sezin'lerin, Belgin Doruk'ların, Ayhan Işık'ların dönemi müthiş birşey. Büyük bir aşkla yapıldığını gördüm. Ben ilk filmimde heyecanımdan ve üzüntümden düşüp bayıldım. İnanılmaz yoklara rağmen sinema yapılıyordu. Öyle sarıyorki sizi, o zor şartlarda herşeye rağmen sinema yapıyorsunuz. Çok büyük saygı duyuyorum o dönemin insanlarına. Şimdi olacak şey değil, mümkün değil yapılamaz. O bir dönemmiş herşeye rağmen, bütün 'yok'lara rağmen sinema yapmış insanlar. Yürekle, aşkla yapılmış. Zaten öyle yapılır bu iş. Şartlarınız konforlaşsa da, çok elverişli şartlarda da çalışsanız yine de sevmek zorundasınız. Gerçekten oyunculuk çok zor. Yüreğinizle yoruluyorsunuz, beyninizle yoruluyorsunuz. Her oynadığınız tipleme, her çizdiğiniz karakter sizden birşeyler koparıp götürüyor. Hissedenler için konuşuyorum tabii yoksa rol yapanlar için değil."

Yeşilçam'ın iyi filmlerinin iyi oyuncusu Selma Güneri, çocuk yaşta tesadüfen kendini içinde bulduğu Yeşilçam için söylüyordu bunları. Bugün Türk sinemasının içinde bulunduğu zor koşullarda sinema yapmaya çalışanlara da çok büyük saygı duyduğunu, sinema adına teşekkür ettiğini söylüyor. "Gerçekten kişisel çabalarla çok büyük bir risk altına giriyorlar. Kendi paralarıyla, beyinleriyle, emekleriyle sinema yapmaya çalışıyorlar. Ama bu 'tamam sinema oldu, Türkiye'de sinema var' demek değil. Salon durumları malum, ne kazanacakları belli değil, insanlar büyük bir cesaretle giriyorlar bu işe. Nereye kadar gidecek, ne zaman toparlanır, bu hepimizin meselesi tabii. Bu ülkenin meselesi."

Selma Güneri sanatçı bir aileden geliyor. Babası Lütfi Güneri bir dönemin ünlü ses sanatçısı, yorumcusu. Yine bir dönemin çok ünlü ses sanatçılarından Ahmet Üstün dayısı. Bizim kuşağın ilkgençlik dönemi

idollerinden olan Selma Güneri'yi en son **Mum Kokulu Kadınlar** filminde izlemiştim. Farklı fiziği ve içimizin derinliklerine işleyen bakışlarıyla, izlediğimiz iyi filmlerindeki oyunuyla ayrı bir yeri vardı bizler için. Kendisinin de çok sevdiğini, filmografisinde ayrı bir yeri olduğunu söylediği **Son Kuşlar, Bitmeyen Yol, Ben Öldükçe Yaşarım, Nikahsızlar** gibi filmleriyle bu özel yeri edinmiş, Yeşilçam'ın unutulmayan yüzleri arasındaki haklı yerini almıştı. Fakat sinemanın içine girdiği kriz nedeniyle birçok iyi oyuncu gibi Selma Güneri de uzaklaşmak, ara vermek zorunda kalmıştı bir süre. Sinemaya ara verdiği bu dönemde, 80'li yılların ortasında Marmaris'te rastlamıştım Selma hanıma. Marmaris'te açtığı Pizza dükkanında sık sık gördüğüm, görmek için çaba harcadığım ve hayranlıkla izlediğim Selma hanım bir turistik tesise konuk olmuştu, benim de tesadüfen orada olduğum bir akşam. Işıkların sönmesiyle romantik bir hava kazanan ortamda mum ışığında muhteşem sesiyle söylediği şarkılarla, orada bulunan herkesi bir kez daha kendisine hayran bırakmıştı. Bu anıyla ve daha önce izlediğim filmleriyle uzun yıllar yetinmek zorunda kalmış, beyazperdede izleme olanağı bulamamıştım Selma Güneri'yi. "En son **Unutulmayanlar** filmini yapmıştık. Çok değerli oyuncular vardı orada. Ondan sonra yine uzun bir süre sinema yok. Ta ki **Mum Kokulu Kadınlar**'a kadar. Sevgili İrfan Tözüm benim aklımı çeldi, iyi de etti. Hoş bir film oldu, çok da ses getirdi. ÇASOD, en iyi kadın oyuncu ödülü verdi. Ben o filmi yaptığım için çok memnunum."

Selma Güneri'nin sinemaya başlamasının ilginç bir hikayesi var. Çocuk yaşlarda Amerika'da olan babasının yanına gider, ilkokul dönemini orada geçirir. Daha sonra İstanbul'a döner ve öğrenimine Kandilli Kız Lisesi'nde devam eder. O günlerde bir akrabası Perde dergisinin açtığı yarışmaya katılacaktır. "Bana geldi, benim yardımcı olmamı, kendisine moral vermek için yanında bulunmamı istedi. Biz de annemle birlikte ona destek vermek üzere yarışmanın yapıldığı Dormen Tiyatrosu'na gittik. Kulisteydik, Perde dergisinin sahibi Lütfi Gökmen bey babamdan dolayı annemi tanıdı. Beni de görünce müthiş bir reaksiyon gösterdi, 'büyümüş, ne kadar güzel bir genç kız olmuş' diye. Türk sinemasının yeni yüzlere ihtiyacı olduğunu neden bizim yarışma-

ya katılmadığımızı sordu, üstelik sanatçı bir aileden de geliyordum. Büyük bir ısrar vardı o gün. Henüz çok küçüktüm, 13 yaşındayım ve ortaokula gidiyorum. Gerek yok, olacak iş değil gibi olumsuz tepkiler gösterdik..Fakat çok ısrar olunca kıramadık ve ben sahnede buldum kendimi. Erkan Yolaç sunuyordu. Ayıp olmasın hatırları kırılmasın diye çıktım sahneye. Nasıl olsa böyle birşey olmayacak, ben bu işi yapmayacağım diye düşünüyorum. Zaten oraya şoset çorap ve örgülü saçlarla gitmişim. Kandilli Kız Lisesi'nde yatılı okuyorum o zaman. Bir hoşluk olsun diye çıktım sahneye. Sonuçlar açıklandı, ben birinci seçildim. Ertesi gün okula gidiyorum, büyük bir coşkuyla karşılanıyorum arkadaşlar tarafından. Hürriyet ve Milliyet gazetesinin birinci sayfalarında yazılar çıktı, 'Türk sineması yeni bir Laslie Caron kazandı' diye. Ben Laslie Caron kim bilmiyorum. Hemen araştırıyorum, hakikaten benzediğimi görüyorum. Hocalarım soruyor 'bu işi yapacak mısın?' diye. Yatılı okulda okuyorum, orası bir rahibe okulu gibi. Ben kesinlikle böyle birşeyin sözkonusu olmadığını söylüyorum. Bir yıla yakın film yapmıyorum zaten."

"1964 yılının başında birinci seçilmiştim, 1964 yılının sonunda ilk filmimi çekiyorum. Sevgili Nilüfer Aydan'la ilkokul yıllarından tanışıyorduk. Nilüfer de Amerika'dan dönmüş Halit Refiğ'le evlenmişti. Halit Refiğ **İstanbul'un Kızları** filmini çekecek. Gençlik filmi, kalabalık bir kadrosu var. Nilüfer, Halit'e 'bizim Selma genç kız olmuş, Perde dergisinin yarışmasında da birinci seçilmiş. Sinemacı olacak herhalde, ona da bir rol verelim' diyor. Bana geliyorlar ve ben yine hatıra binaen, en azından birinci seçildim bir anı olur diye kabul ediyorum. O filmin sonunda çok olumlu eleştiriler alıyor benim oyunum. Dolayısıyla devam ediyor filmler o tarihten itibaren. Bu arada Kandilli'den Şişli Koleji'ne geçtim. Gerçekten enteresan bir çizgideydim. Filmler gelmeye başladı, **Son Kuşlar** (1965) geldi. **Son Kuşlar**'dan da bir Altın Portakal geldi. (1966, 3. Antalya Film Festivali, en iyi kadın oyuncu) Bu defa olaya daha ciddi bakmaya başladım ve 'bu benim mesleğim olacak' dedim o zaman. Çünkü aşık olmuştum sinemaya. Genlerde de var, ailede çok sanatçı var. Babam, dayım, ağabeyim müzisyen, şarkıcı. Neden olmasın dedik ve devam ettim. Sonra iddial-

filmler peşpeşe geldi."

En büyük şansının hep çok iyi ekiplerle çalışma olanağı bulmak olduğunu düşünüyor Selma Güneri. Bir de çok seçici olmasının sinemada yaptığı kariyerinde önemli bir payı olduğunu söylüyor. "Eğer sinemada bir kaç iyi filmle kariyer yaptıysam bunu benim seçiciliğime bağlamak lazım. Senaryoyu mutlaka okurdum, çok ciddi çalışmalar yapardım üstünde. Gelen her teklifi kabul etmezdim. İyi ki de öyle yapmışım. Çünkü benim kariyerimi belirleyen o yıllarda çekilen ve hâlâ unutulmayan filmler oldu. Duygu Sağıroğlu'yla tanışmıştım. **Bitmeyen Yol** filmini çektik. Tunç Başaran'la **On Korkusuz Kadın** filmini yaptık arkasından. Sonra **Ben Öldükçe Yaşarım** filmi geldi. Yılmaz Güney'le çalışmalarım oldu. Malum o zamanlar sinema okulları yoktu ama benim için Yılmaz Güney iyi bir okul oldu. Yılmaz Güney'den ben gerçekten oyunculuğun ne demek olduğunu, nasıl olması gerektiğini, bir oyuncunun nasıl davranması, nasıl düşün-

mesi gerektiğini öğrendim. Daha sonra da böyle sürdü gitti filmler."

70'li yıllara kadar yoğun olarak sürer sinema dönemi. Amerika'da babasının yanında kalırken bale ve dans dersleri de almıştır Selma Güneri. Sinemanın krize girdiği, büyünün bozulduğu yıllarda sahne teklifleri alır. O güne kadar gösterdiği çabalarla sinemada farklı bir çizgisi olmuş, iyi filmlerde oynamıştır. "Artık herşey sıradanlaşmıştı, çok ciddi işler yapılmıyordu. Sevmediğim, beğenmediğim filmleri yapmamak için sahneye çıktım. Ben sinemaya girdiğimden beri hep çok iyi ekiplerle çalışma imkanı buldum. Meselesi olan filmlerde oynadım. Bütün bu güzel ve doğru işlerden sonra kalkıp benimseyemeyeceğim sıradan filmlerin oyuncusu olmak istemedim. 1968-69 yıllarında sahneye çıktım. Sesim vardı, dansçılığım vardı, aileden gelen bir müzik yeteneğim vardı. Sahneyle sinema paralel gitti diyebilirim bir süre ama ağırlık sahnedeydi artık. 1989 yılında da sahneyi noktaladım. Çünkü sahnelerin de, müziğin de bozulduğu bir dönem başlamıştı. Sahneye önce Batı müziği söyleyerek başlamıştım. Sonra otoriteler, hocalar, 'Türk Sanat Müziği söyle, çünkü babandan gelen bir yorumculuk yeteneğin var' dediler. Dayım Ahmet Üstün'den beş yıl kadar ders aldım, Türk Sanat Müziği söyledim, solistlik dönemim var. İlk assolistliğimde Sezen Aksu'nun çok büyük desteğini gördüm. Birlikte çalıştık, benim kadromda çıktı. Sahnede de çok hoş çalışmalar oldu. Bildiğiniz gibi o kadar büyük bir kaos yaşanıyor ki her konuda, müzikte de gazinolarda da kalitenin bozulduğu, yozlaştığı dönemler başladı. O kaliteyi yakalayamadığınız zaman bir küskünlük ve uzaklaşma oluyor. Sonra bana 'çok fazla uzaklaştın, hem müzik bitti hem sinema, ne yapıyorsun?' dediler. Bir sanatçının herşeyden önce fiilen olmasa bile kalben, kafa olarak, gönül olarak işinden ayrılması, terketmesi gibi bir durum sözkonusu olamaz. O ölünceye kadar süren bir aşk, bir sevgi. Ama şartlar öyleydi, oyuncu olarak bizim yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Dolayısıyla da böyle durağan bir dönem başladı. Ben asla bırakmış değilim, biraz beklemede kaldım diyorum."

Sinemadan uzak kaldığı dönemde Bilge Olgaç'ın 1987 yılında TRT'ye çektiği **Elif Ana Ayşe Kız** adlı dört bölümlük bir dizide oynar Selma Güneri. Bu konuda da seçici davranır. "Türkiye'de o kadar faz-

la kalitesiz işler yapılmaya başlandı ki, bizler çok daha dikkatli olmak zorundayız. Seyircinin bize verdiği misyon bu yıllarda çok daha önemli. Geçmişte iyi işler yapıp birden bire paldır küldür yapılan kalitesiz işlerin içine girmek hoş olmaz, seyirci de bunu istemez. Bugün geçmişin daha ötesinde, çok daha anlamlı ve iyi işler yapmak zorundayız. Dikkatlice gidiyoruz, bekliyoruz. Bu bir süreç diyoruz. Bir dönem yaşıyoruz, ülke çapında yaşıyoruz bunu, her konuda. Çabukçuluk ve kolaycılık var. Çabuk şöhret olma, ekrana çıkıp bir günde sanatçı olma peşinde koşan insanlar çoğaldı. (Gülerek) Ne kadar yetenekli bir toplummuşuz diye düşünüyorum, herkes birşeyler yapıyor, çok hoş." Tomris Giritlioğlu'nun TRT'ye çektiği **Kördüğüm** adlı dizide oynar, 16 bölüm çekerler. Sinemasız günlerinde ticaret de yapar Selma Güneri. İlkinde Marmaris'te bir Pizza dükkanı açar, 80'li yıllarda. Avrupai tarzda açılan ilk Pizzacı'dır Marmaris'te. "Avrupalı turiste cazip gelecekti, Avrupa'da tanıyor burada niye olmasın diye düşündüm ve yaptım. Çok da hoş oldu, iki yıl çalıştırdım. Sonra 90'lı yıllarda yine Marmaris'te üç katlı bir restoranım vardı. Alt kat fast-food, orta kat pizza en üstkatta da Türk mutfağı yapıyorduk. Onun dışında müzikle sinemayla içiçe yaşadım. Diğer işlerin hiçbiri manevi yönden tatmin etmedi beni."

"70'li yıllara gelindiğinde büyü neden bozuldu?" diye soruyorum. "Evet büyü bozuldu. Bunun çeşitli nedenleri var tabii. Ben biraz da hatta biraz değil bir hayli suçu yapımcılarda buluyorum. Müthiş bir sömürü vardı, emekçinin hakkını çok sömürürlerdi. İşçinin, setçinin, oyuncunun paraları ödenmiyordu, bu bir gerçek. O kazandıkları paraları sinema için aktarmadılar. Sinemanın altyapısını oluşturabilirlerdi. O zamanlardan bunu yapsalardı sinema bugün bu durumda olmazdı, farklı bir yerde olabilirdi. Belli büyük firmalar için söylüyorum bunları. Bir tröst gibiydiler, sinemaya hiçbir katkıları olmadı." 70'li yıllarda yaşanan "ara dönem" için de "O çok kötü bir dönemdi" diyor. "Tabii siyasi olayların getirdiği bir bunalım da yaşadı ülke. Anarşi sokaklara döküldü. Aileler, seyirci evinden çıkmamaya başladı. Bu arada televizyon geldi. Televizyon bir anlamda rekabet de oluşturdu, en azından bir düşündürdü, 'biz ne yapıyoruz?', 'bizim de birşey yapmamız gereki-

yor' dedirtti. Dünyaya açılacak, kapıları zorlayacak filmlerin yapılması gerektiği anlaşıldı ama ne yazık ki o sistem yok, film yapılamıyor. 1975-85 arası bir takım filmler yapıldı. Bunlar da bana bunalım filmleri gibi geliyordu. Çok karanlık, fazla entellektüel filmlerdi ve seyirci de bunu pek sevmedi açıkçası. O dili anlamadılar. 'Biz sizi özlüyoruz, sizlerin yaptığı filmleri özlüyoruz. En azından net, anlaşılır bir dil vardı, biz bu dili sevmedik' dediler. Şimdi biraz toparlanıyor, daha iyi filmler yapılıyor."

İlişkiler, dostluklar adına da dünden bugüne bozulmalar, kopmalar ve yozlaşmalar yaşandığını düşünüyor Selma Güneri. "Ne yazık ki çok büyük bir birlik, beraberlik yok. Ancak derneklerde çalışıyor, biraraya gelebiliyoruz. O zaman bir sistem vardı herkes birarada olabilme, diyaloglarını geliştirme imkanı buluyordu. O sistem dağılınca herkes bir

yana dağıldı. Bizim jenerasyon oyuncularından şikayetim yok benim." İlişkiler anlamında kuşaklar arasındaki fark neydi? Bir kuşak çatışmasından sözedebilir miydik? "Çatışma haline geldi mi bilemiyorum. Benim bazı gözlemlerim, izlenimlerim var. Genç kuşaktan çok iyi sanatçılar yetişiyor, ümit vaadeden oyuncularımız var. Fakat birşey var, biraz saygı yok gibi geliyor bana. Geçmişe, geçmişteki sanatçıya, yapılan işlere saygı duymazsanız size de ileride saygı duymazlar. Bu çok önemli. Genç kuşağın çoğunda göremedim bunu, festivallerde falan birlikte olduk, izlenimim böyle. Ben bunları anlattım arkadaşlara. Hiçe saymak gibi sanki, 'onlar ne yapmış?', 'böyle sinema mı olurmuş?' gibi tavırları olan arkadaşlar var. O dönem öyleydi, öyle yapıldı sinema. Yeni kuşaktan çok iyi yönetmenler yetişti. Bireysel çabalarla filmler yapıyorlar, çok saygı duyuyorum. Bizde herşey var. Oyuncumuz var, teknik ekipten çok iyi elemanlarımız var. Dünya çapında olabilecek oyuncularız biz ama şartları yok bunun. Seyirci konusunda da çok umutluyum ben. Yeni gençlik korkunç bir potansiyel oluşturuyor. İyi filmler yapmak için para lazım ama sadece parayla da olmuyor. Yürek de lazım, beyin de. Mesela **Masumiyet**'te, Zeki (Demirkubuz) hem yüreğini hem beynini koymuş, ne kadar güzel. Bunu yakalamalıyız."

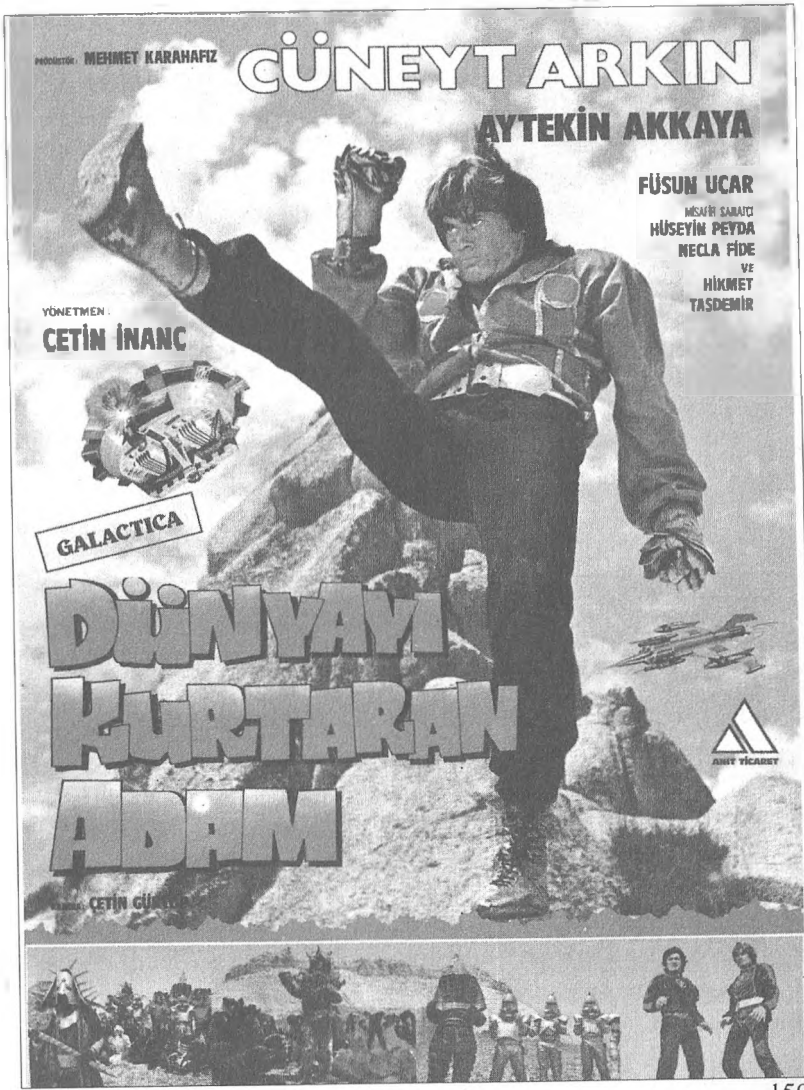
Sinemanın meseleleriyle yakından ilgili bir oyuncuydu Selma Güneri. İyi filmlerde oynamış farklı bir çizgi yakalamıştı. Kamera arkasında olmayı düşünmüş müydü? "Çok, hep istedim. Bu kamera arkası aşkım da Duygu Sağıroğlu'yla çalışırken başladı. Çok zor şartlarda çalışıyorduk, kalabalık sahnelerde. Sevdiği oyunculara bazen rica ediyordu, 'yardımcı olun bana' diye. Ben de o yüzden bazı günler işim olmadığı halde sete gidip Duygu beyle diyalog kurup asistanlığını yaptığım, yardım ettiğim oluyordu. Çok büyük keyif aldım. Ama bunu hayata geçiremedim. Belki bundan sonra umarım öyle birşey olur. Çok önemli, değerli bir yönetmenin asistanlığını yapmak isterim. Oradan başlamak isterim. Düşünüyorum aslında olmayacak birşey değil." Sinemaya başlamadan önce en çok Belgin Doruk'u beğenir oyuncu olarak. Sürekli onun filmlerine gider. "Belgin hanımın zerafeti, şıklığı çekerdi beni, sinemaya getirdiği bir hava vardı. Onun dışında Türk sinemasının en büyük oyuncularından biri benim için Fatma Girik'tir. Onu

hep örnek almışımdır sinemada."

1966 yılında evlendiği ilk eşi Yusuf Sezgin'den Umut adında bir oğlu var Selma Güneri'nin. "1975 doğumlu, 23 yaşında. O da şu anda mankenlik yapıyor, dizilerde oynuyor. Aileden gelen bir olay gidiyor. Ben hiç düşünmüyordum Umut'un böyle birşeyi isteyeceğini ama enteresan bir ışık gördüm onda. Ekranda da pozitif bir enerji aldım ondan. Fena da değil, neden devam etmesin. Tabii eğitimini alarak. Sinema- televizyon okumak istiyor. Böyle idealleri var." Selma Güneri'nin de idealleri var. Çok iyi projelerde, iyi işler yapmak istediğini söylüyor. En birikimli, en verimli çağlarında olduğunu, bunun değerlendirilmesini istiyor. "Bunun acısını inanın hepimiz çekiyoruz. Hiçbir arkadaşımız mutlu değil. Sinemanın yaşı olmaz ki. Dikkat edin dünya sinemasında 60-70 yaşlarındaki oyunculara Oscar'lar veriyorlar. Her yaşın bir hikayesi vardır çünkü. Bizdeki anlayış çok yanlış, çok yazık ediyorlar. 30-35 yaşından sonra yaşlandı da diyebiliyorlar insanlara. Bir insanın en güzel çağı o yaşlardan sonra başlıyor."

Mayıs 1998'de SODER'de yaptığımız görüşmeden

Dünyayı Kurtaran Adam
CÜNEYT ARKIN

Dünyayı Kurtaran Adam
CÜNEYT ARKIN

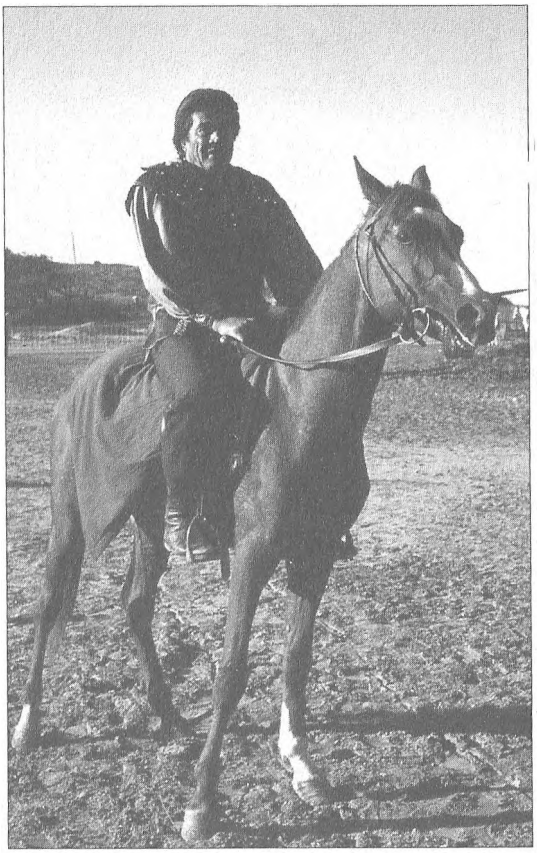
Günün ilk saatlerinde çekim ekibiyle buluşup yola çıkıyoruz. Gittiğimiz set, yönetmenliğini Çetin İnanç'ın yaptığı "Türk sineması ve Cüneyt Arkın" belgeselinin seti. Yolculuğumuz atlı ve kostüme sahnelerin çekileceği Kilyos, Gümüşdere Plajı'na doğru sürerken yol boyu Çetin İnanç'la sohbet ediyoruz. Sete ulaştığımızda Cüneyt Arkın'ı ekibi beklerken buluyoruz. Gün boyu fotoğraf çekerken bir yandan da Cüneyt Arkın'la konuşabilmek için fırsat kolluyorum. Çekimler sırasında Cüneyt Arkın küçük el kamerasıyla, kamera arkasını görüntülüyor.

Dr. Fahrettin Cüreklibatur 1964 yılında Halit Refiğ'in yönettiği **Gurbet Kuşları** filmiyle sinemaya başlıyor ve adı Cüneyt Arkın oluyordu. İlk dönemler romantik rollerde oynasa da kısa sürede vurdulu, kırdılı serüven filmlerinin en popüler oyuncusu olmuştu. Artık o 1966'lardan itibaren **Malkoçoğlu**'ydu, **Battal Gazi**'ydi, **Kara Murat**'tı... Alain Delon'la, Burt Lancester'la, John Wayne'le kıyaslanıyordu oyunculuğu. 70'li yıllarda politik tavırlı filmler de çekti. Öykücü, şair, senaryo yazarı, yönetmen, oyuncu... Özellikle televizyon kanallarının eski Türk filmlerini yayınlamasıyla Cüneyt Arkın filmleri yeniden keşfedildi, gündeme geldi. Kinema dergisi Güz 95 sayısını, **Dünyayı Kurtaran Adam** Cüneyt Arkın'a ayırdı. Cüneyt Arkın'ın da katıldığı paneller yapıldı. "Türk sineması ve Cüneyt Arkın" belgeseli Cüneyt Arkın'ın yazdığı Cüneyt Tarçın adlı yayınlanmamış kitaptan yola çıkılarak çekiliyor. Bir fırsatını bulup Cüneyt Arkın'la konuşuyoruz.

"Bu bir belgesel, Türk sineması ve Cüneyt Arkın belgeseli. Biz bu belgeselde daha çok kamera arkasını çekiyoruz. Çünkü kamera arkası müthiş bir mizah taşıyor fakat bu mizahın altında da belirli bir acı var. İnsan gülerken kederlenmeye başlıyor. Sabah siz de gördünüz işte, sette işe başlamanız gerekirken o kadar ufak şeyler eksik oluyor ki, bütün çekim aksıyor. Mesela 20 at geliyor, 50 figürasyon geliyor, herkes giyiniyor, hazırlanıyor, bir tekerlekli sandalye eksik. En önemli aksesu-

ar unutulmuş. Türk sinemasında filmlerin bitmemesi için her türlü şart var, fakat insanlar nasıl bir gayretle çalışıyorlar ki o günkü işi bitiriyorlar. Belgesel Cüneyt Arkın ağırlıklı fakat ben 35 yıl sinemada olmuşum, benim belgeselimin yapıldığı bu 35 yıllık süre aynı zamanda 35 yıllık Türk sinemasının da belgeseli oluyor. Çünkü ben yalnız kendimden bahsetmiyorum. O yıllarda neler çekilmiş, kamera arkasında neler yaşanmış, ben sinemaya başladığım zaman sinema neydi? Türkiye'nin sosyal yapısı neydi? Türkiye'de sosyal yapının değişmesine sinema ne kadar yaklaşabildi, ne kadar ayak uydurdu? Toplum 80'lere doğru kayarken, biz sanatçı olarak gerçek sorumluluğu üstlenebildik mi? İki şarkı söylemekle, bir film çekmekle görevimizi yapmış mı olduk? Bütün bu sorgulamalar da var belgeselde. Bugün Türkiye'ye pop kültürü hakim. Türk sineması bir dönemin Türk insanının yaşama biçimiydi, hayalleriydi, umutlarıydı, güzellikleriydi. Özellikle orta sınıfın sanatıydı. Şimdi Türkiye'de orta sınıf kalmadı. O yokoldu, sinema yokoldu. Bakın şimdi Türkiye'de ya çok zengin var ya çok yoksul var. Ulusal kültür yok. Bakın İstanbul'a bütün tabelalar İngilizce, Fransızca. Konuşmalar da öyle. Televizyon dili konuşuyor şimdinin çocukları. Ameri-

kan kültürü, pop kültürü, dublaj dili... Müziğimiz arabesk ve pop karışımı birşey oldu. Korkunç bir yozlaşma var. Türk sineması olsaydı bu yozlaşma bu kadar hızlanmazdı. Ben Cüneyt Tarçın diye çok matrak, kendimle dalga geçen bir kitap yazmıştım. Kitap olarak yayınlamayı düşündüm, kitap okuyan çok az, kaç kişiye ulaşacak. Bir televizyon kanalında çok büyük bir kitleye ulaşabileceğini düşündüğüm için belgesel yapalım dedim."

Türk sinemasında, özellikle avantür filmlerde özel bir yeri, 7'den 70'e onu seven bir seyirci kitlesi var Cüneyt Arkın'ın. Fakat insanlar onun filmlerini hafif tebessümle seyrediyor, mantık ve kurgu hatalarını, "nayır, nolamaz" gibi dublaj azizliklerini espri konusu yapıyorlardı. Cüneyt Arkın da "ben kendimle dalga geçmekten hiç bir zaman vazgeçmedim. Türk insanı yıllar boyunca acılar çekmiş, yokluk, yoksulluk çekmiş. Bunu hep mizahla yenmiş" diyor. Ben sözü dönüp dolaştırıp **Dünyayı Kurtaran Adam**'a getiriyorum. "Dünyayı kurtardık fakat patronu batırdık o filmle" diyor gülerek. "Şimdi aslında o bir dalga geçmeydi. O zamanlar uzay filmleri başlamıştı. Biz o zaman bu

işle bir dalga geçelim dedik. Fakat efekt olayımız, teknik olayımız yoktu. Oradaki bütün kostümleri Çetin'le ben yaptık. Hazırlıksız girmemiz nedeniyle, biraz da prodüksiyonu çok yaydık, toparlayamadık ve efekt olayımızın olmaması nedeniyle istediğimiz gibi dalgamızı geçemedik."

Son zamanlarda bu filmin ve diğer filmlerinin de yeniden gündeme geldiğini söylüyor, kimi eleştirilerden sözediyorum. "Şimdi ben bu arkadaşların açık oturumuna da gittim. Zekanın olduğu yerde her zaman güzellik olur. Bu gençler belli bir yerde esprilerini yapıyorlar, belli yerde dalgalarını geçiyorlar. Onların güzelliği benim yürek güzelliğimle buluşuyor. Ne kadar eleştirseler de arkasında mutlaka içlerinde kalmış o sevgi birikimi oluyor. Çok akıllı çocuklar, ben bu gençleri çok seviyorum."

Cüneyt Arkın sinema öncesi dönemde de hikaye ve şiirler yazıyordur. Bu konuda kendini Cemal Süreya'nın ve İkinci Yeni'nin öğrencisi sayıyor. "Hikaye ve şiir yazıyordum. Bozkırda büyüdüm, üç ay bostan bekçiliği yapardım. Çok uzaktan bir kara tren geçer, ona koşardım. Yalnızlığımı azaltacak bir şeydi o. Otlar, bozkır hayvanları, yıldızlar, güneş, kuşlar dostumdu. O bozkırın hüznü, kederi yalnızlığı insanın içini öylesine zenginleştiriyor ki, hissediyorsunuz, tefekküre dalıyorsunuz. Papirüs'ü çıkarıyordu, Cemal Süreya. Çok güzel bir insandı. Sonra biz Erek diye bir dergi çıkardık. Ben daha çok hikaye yazdığım için, şiirlerimi Erde Us adıyla yayınlıyordum. Varlık'ta epey çıktı."

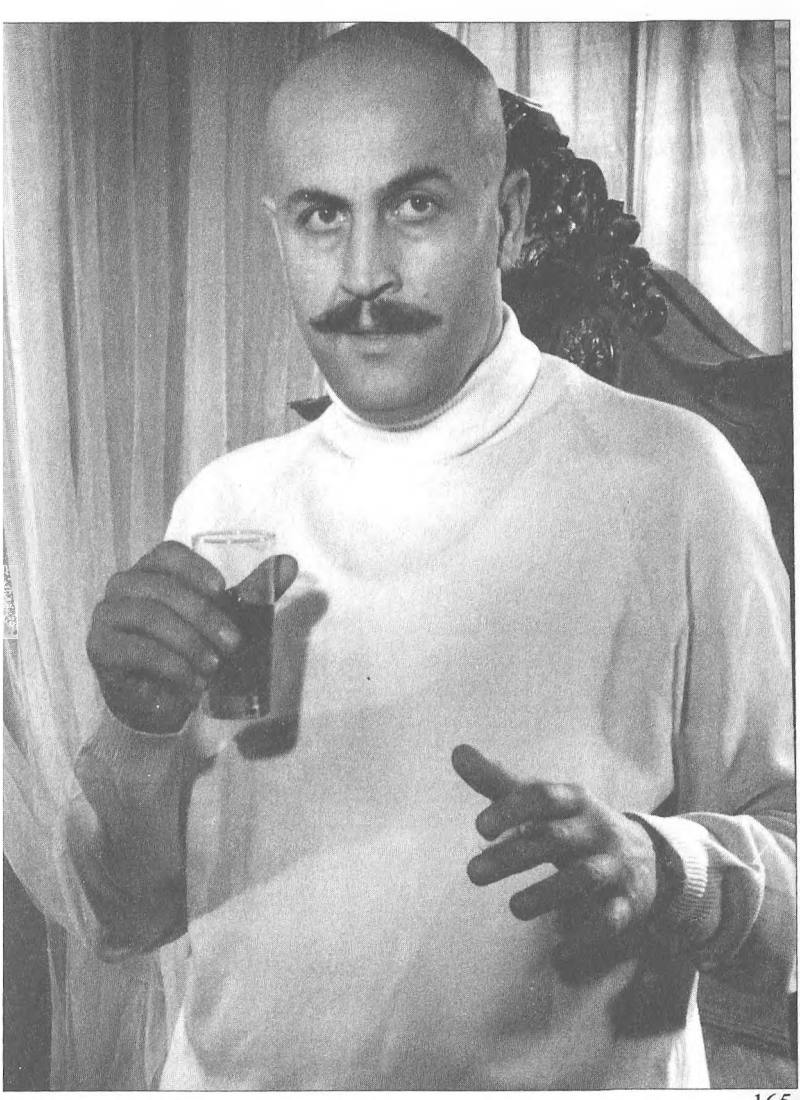
Cüneyt Arkın Türk sinemasında özel yeri olan oyunculardan. Çocukluğu Eskişehir'de geçen sanatçı askerliğini yaparken Halit Refiğ'in dikkatini çeker. Oldukça yakışıklı ve istekli bir gençtir. Halit Refiğ o sırada Eskişehir'de başrollerinde Göksel Arsoy, Ekrem Bora ve Nilüfer Aydan'ın oynadığı **Şafak Bekçileri** filmini çekiyordur. Cüneyt Arkın'ı da oynatmak ister fakat bu gerçekleşemez. Aradan epey zaman geçmiştir, birgün Halit Refiğ'in kapısı çalınır. Halit bey kapıyı açtığında karşısında Dr. Fahrettin Cüreklibatur'u bulur. Yani Eskişehir'de genç bir yedeksubayken rol teklif ettiği yakışıklı genç adamdır bu gelen. Askerliğini bitirmiş filmlerde oynamaya karar vermiştir. Halit Refiğ çekmeye hazırlandığı **Gurbet Kuşları** filmindeki önemli rollerden

birini ona oynatır. Bu arada adı da Cüneyt Gökçer'in Cüneyt'i ve Arkın Yayınları'nın sahibi Ramazan Arkın'ın Arkın'ından türetilen Cüneyt Arkın olmuştur. Filmde oldukça başarılıdır Cüneyt Arkın. Arka arkaya filmler gelir ve ünü dünya çapına yayılır. İlk zamanlar salon filmlerinin romantik jönünü oynar. Atletik yapısı ve hareketli sahnelere olan yatkınlığı ve becerileriyle avantür filmlerin en önemli starı olur kısa zamanda. Türkiye'de film çeken birçok yabancı şirket Cüneyt Arkın'la çalışır. Halit Refiğ'e göre Cüneyt Arkın "değeri ancak John Wayne, Burt Lancaster, Toshiro Mifune ve Alain Delon ile kıyaslanabilecek, Türk sinema tarihinin en önemli ve başka benzeri bulunmayan bir sinema oyuncusudur." (Kinema, sayı 4)

Askerlik dönüşü İstanbul'a geldiğinde parasız ve zor günler yaşar Cüneyt Arkın. Birçok büyük sanatçı gibi onun da iş aramak için kapı kapı dolaştığını, kimi patronların orada olduğu halde yok dedirttiğini ve zorlu günler geçirdiğini öğrendiğimde şaşırmamıştım. Çocukluğunu ve ilkgençliğini 70'li yıllarda yaşayanların en önemli (Yılmaz Güney'le birlikte) idolüdür. Medrano Sirki'nde çalışır, orada atlara bakar ve karşılığında binicilik dersleri alır. Canbazlardan parende atmasını öğrenir. Cüneyt Arkın'ın o dönem Türk sinemasına yönelik çok önemli bir tespiti vardır. "O dönemde Türk sinemasında başrol oyuncuları gerçek tipler değildi. Ama çevresindeki insanlar yaşıyor. Bütün yardımcı rollerdekiler, hepsi yaşıyor. Biz başrolcüler gerçekdışı." (Türkiye Gazetesi'nden alıntı, Kinema sayı 4)

Filmlerdeki Cüneyt Arkın güçlüdür, iyilerin, güçsüzlerin dostudur, kötülerden hesap sorar. Bir tür "öğreten adamdır", iyiyi, doğruyu öğretir. Zaman zaman geri çekilir, kendi halinde bir adam olur ama "kötüler" rahat bırakmaz. O da "gerekeni" yapar. Fakat her zaman matraktır Cüneyt Arkın, kovboyken de polis şefiyken de, aile babasıyken de... Setlerin en fazla kaza geçiren oyuncusudur, ölümlerden döner. Geçmiş yıllarda zaman zaman sansasyonlarıyla gündeme gelse de o her zaman herkesin Cüneyt'idir. Ondan kısaca Cüneyt diye sözeder herkes. O kadar bizdendir.

Kasım 1996'da Kilyos'da sette yaptığımız görüşmeden

Operadan sinemaya

ALTAN GÜNBAY

Türkiye'nin Yul Brayner'i diye anılıyordu Altan Günbay. Biz onu yıllarca usturaya vurulmuş dazlak kafasıyla filmlerin "kötü adamı" olarak izledik beyazperdede. Altan Günbay aynı zamanda opera sanatçısı ve besteci. 1931 yılında Konya'da doğmuş. Altı yaşındayken keman çalmaya başlamış. Ortaokuldan sonra Devlet Konservatuarı Keman Bölümü'nü kazanmış fakat ailesi göndermemiş.

"Liseyi bitirdikten sonra Ankara Devlet Konservatuarı'na girdim. Klarnet ve keman bölümüne devam ettim. Sonra Şan Bölümü'ne geçtim. Mezun oluncaya kadar da klarnet ve keman dersleri aldım. 1954 yılında mezun oldum ve Ankara Devlet Operası'na girdim. Solist sanatçı olarak 20 yıl çalıştım. Daha sonra İstanbul Devlet Operası'nda hem solist sanatçı olarak hem de yönetmen olarak bir çok eserde oynadım, sahneye koydum. Baş yönetmen oldum, müdür yardımcılığı yaptım. Geçen yıl emekli oldum. 1960'lardan bu yana da karakter oyuncusu olarak 210 filmde oynadım."

Altan Günbay **Şehraza**" filmiyle sinemaya geçer. Göksel Arsoy'un Altın Çocuk olduğu yıllardır. Yönetmen Memduh Ün, 1966 yılında çektiği **Altın Çocuk** filminde Altan Günbay'ın saçlarını usturayla kazıtmasını ister. Filmin kötü adamını oynayacaktır.

"O filmden itibaren 18 yıl çıplak başla gezdim, Yul Brayner gibi. Hep kötü adamı oynadım. O filmle hemen parlamıştım. Arka arkaya dokuz filmde oynadım. Günde iki, üç sete giderdik. Şimdilerde baba, amca rollerini oynuyorum. O yıllarda köy filmlerinin kötü adamını bendim. Kötü adam olmanın eziyetleri vardı tabii. Küfür etmeler, taş atmalar, polis nezaretinde eve gitmeler... Zamanla insanlar alıştı, sanatçı olarak kabul ettiler."

Altan Günbay Yul Brayner'le de tanışır. Hilton'da birlikte yemek yerler. "Ayhan Işık, Yılmaz Güney, Yul Brayner ve başka arkadaşlar da vardı. Hep birlikte yemek yedik. Tanıştırıldığımızda bana 'niye hep kötü adamı oynuyorsun? Benden daha güzel adamsın.' demişti. İnsan-

lar bizi öyle tanıyıp öyle kabul etmişti. Bu adam ne zaman kötülük yapacak diye beklerdi. Tabii yönetmenler de farklı bir şeyi denemiyorlardı. Sonra sinema krize girdi. Seks filmleri başladı, sinemayı ucuzlatmaya başladılar."

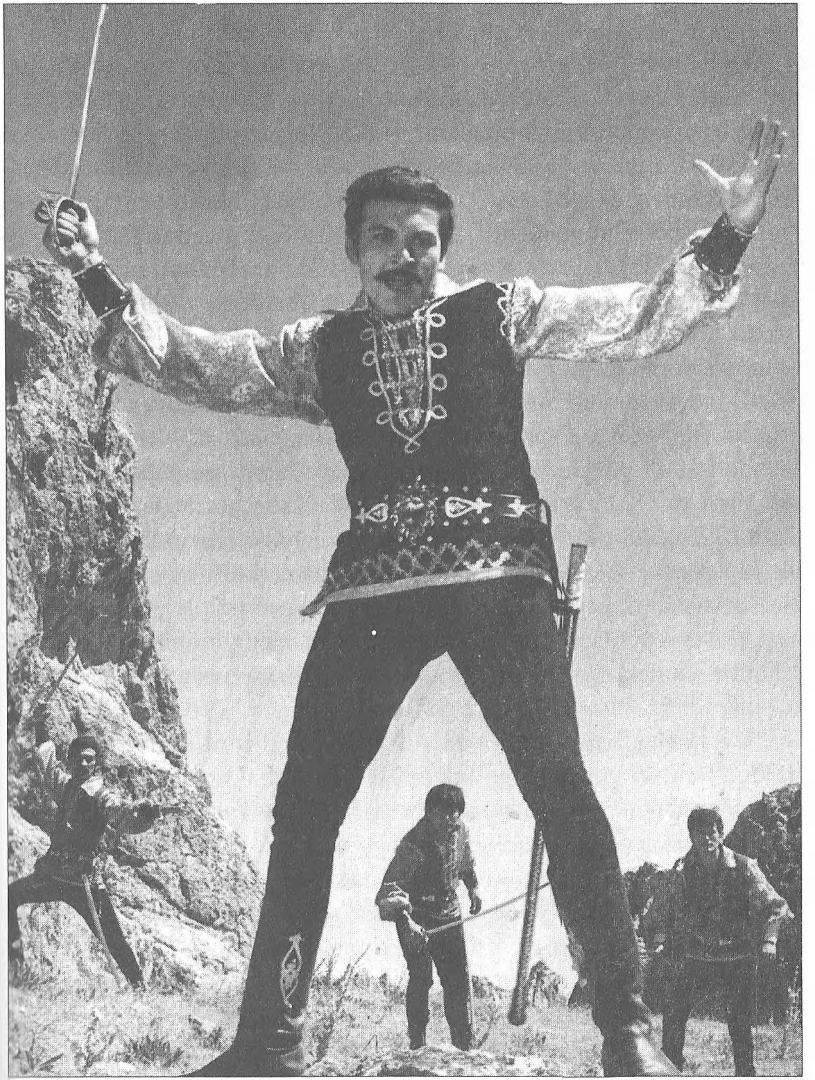
Altan Günbay en çok Ayhan Işık ve Yılmaz Güney'le oynadığını söylüyor. "Yılmaz sinemayı çok iyi bilen, sinemaya zor gelebilecek bir insandı. Kafası çok çalışıyordu. Oyuncu ve senarist olarak da çok iyiydi. Bir gazino programımıza gelmişti. Keyiften silah attı, gazino birbirine girdi." Altan Günbay eşiyle birlikte sahneye çıkar ve Napoliten şarkılar söylerler. Besteleri vardır. "Gönül Yazar, 'Beni Unutma' adlı bestemle altın plak almıştı. Ediz Hun ve Hülya Koçyiğit'in oynadığı bir film yaptılar. Üstünde çok durmadığım bir yanım bu. Bir ara yapımcılık da yaptım. **Seni Kalbime Gömdüm** filmini çektik. Türkan Şoray'la Cihan Ünal'ı ben tanıştırdım, film-

den sonra da evlendiler. Film, Moskova Film Festivali'nde ödül aldı. Bir kaç film daha çektik, sonra bıraktım. Benim standartlarıma uymadı yapımcılık. Ben çok iyi filmler yapmak istiyordum. Fakat filmler para kazandırmıyordu."

Altan Günbay bugünün sinemasını fazla iyi bulmuyor. Eskiden ilişkilerin daha iyi olduğunu, iyi filmler çekildiğini düşünüyor. Yeşilçam'ın tanıdığım bütün kötü adamları gibi Altan Günbay da iyi kalpli, sevecen ve kibar bir insan. Yoğun işlerinin arasında operadan sinemaya keyifli bir yolculuk yaptık.

Ağustos 1997'de Koca Mustafa Paşa'da yaptığımız görüşmeden

Karaoğlan'dan Tarkan'a,

KARTAL TİBET

Bir dönem Türk sinemasının sevilen romantik jönlerindendir Kartal Tibet. Fakat biz onu **Karaoğlan** ve en çok **Tarkan** tiplemesiyle anımsarız. Türk sinemasında simgeleşen tipler, o tiplemelerle anılan oyuncular vardır. Sezer Sezin **Şoför Nebahat**, Feridun Karakaya **Cilalı İbo**, Sadri Alışık **Turist Ömer**, Cüneyt Arkın **Malkoçoğlu**, Belgin Doruk **Küçük Hanımefendi**'dir örneğin. Kartal Tibet de tiyatrodan sinemaya geçtiğinde önce **Karaoğlan** ardından da **Tarkan** olarak çıkar izleyicinin karşısına. Bu filmler seri olarak çekilir, iş yapar. Kartal Tibet sinema oyunculuğundaki on yılını kapsayan dönemde tarihi, kostüme filmlerin, çizgi-roman tiplemelerinin yanısıra romantik jön olarak da beyazperdede kendine yer edinir. Melodramların, avantür ve komedi filmlerin aranan jönüdür. 1965-70 arasında 120 filmde oynar. İlk filmi 1965 yılında oynadığı **Karaoğlan** serisinden **Altay'dan Gelen Yiğit**'tir. 1975 yılından sonra oyuncu olarak görmemeye başlarız Kartal Tibet'i. Sinema filmlerinde ve televizyon dizilerinde yönetmenlik yapıyordur o yıllardan bu yana. **Hababam Sınıfı**'nda Ertem Eğilmez'e asistanlık yapar ve aynı yıl **Tosun Paşa** filmiyle yönetmenliğe başlar. Beyazperdede yıllarca oyuncu olarak izlediğimiz Kartal Tibet'i yıllardır kamera arkasında görüyorduk artık, oyunculuğu bırakmış mıydı?

"Oyunculuk bırakılmaz. Ben Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü'ne 1955 yılında girdim, 60'da yüksek bölümünden mezun oldum. Oyunculuk, drama benim özüm. 65 yılına kadar tiyatrodaydım, 65-75 yılları arasında sinema oyunculuğu yaptım. Şimdi de sinema ve tiyatro yönetmenliği yapıyorum. Oynamayacağım diye birşey yok. Oynamamı gerektiren ya da benim istediğim birşey olursa gayet tabii oynayabilirim. Ama şu anda ikinci, üçüncü planda bu."

Ankara'da doğmuş Kartal Tibet. Annesi ve babası öğretmen. Baba aynı zamanda da avukat. Kartal Tibet'in oyunculuğu Konservatuar öncesine, çocukluk yıllarına dayanıyor. 1945 yılında Ankara Koleji'nde

ilkokula başlar. 1949'da da Ankara Radyosu Çocuk Kulübü'ne girer, radyo temsillerinde yeralır. Bir yıl sonra Devlet Tiyatrosu'nun Çocuk Tiyatrosu'nda oynamaya başlar. 1955 yılında da Konservatuar'a girip tiyatro eğitimi alır. Kimler yoktur ki o dönem Konservatuar'da eğitim gören. Kartal Tibet'in okula girdiği yıl Müşfik Kenter mezun olmuştur. "Benim sınıf arkadaşım Bozkurt Kuruç, şu anda Devlet Tiyatroları Genel Müdürü. Bir sınıf altımda şu anda baş rejisörümüz olan Ergin Orbey vardı. Önder Alkın vardı o dönemde, Tijen Par vardı. O zamanlar şanslıydık okulda. 24'le 30 kişi arasındaydık, sonra biz yüksekte iki kişiydik. Bir alt sınıfımız bir kişiydi. Elene elene o kadar kalıyorduk. Hocalar bütün emeklerini az kişiye verdiğinden yetişme ve yeteneklerimizi geliştirme fırsatı daha fazla oluyordu bizim için de hocalar için de. Şimdi birçok konservatuar var, çok hoca var, okullar çok kalabalık ve gidecekleri tiyatrolar yok. Mezun olunca bir kısmı perişan oluyor. Tabii sebat edenler ve gerçekten yetenekli olanlar bir yer ediniyorlar."

Okuldan mezun olduğu yıl, bir yıl boyunca 100 temsilde **Caligula**'yı oynar. Ondan sonra Devlet Tiyatroları'ndan ayrılır ve özel tiyatro kurarlar arkadaşlarıyla birlikte. "Devlet Tiyatrosu'ndan ayrılan bir kadroyla birlikte Ankara'nın ilk özel tiyatrosu Meydan Sahnesi'ni kurduk ve orada da 1965'e kadar 20-25 temsilde oyunculuk ve yönetmenlik yaptım. Aynı zamanda tiyatronun kurucusu ve patronuydum. 175 kişilik bir salonumuz vardı, sonra 300 kişilik bir salon daha açtık. Fakat ben o sahnede oynayamadım. Çünkü İstanbul'dan kaptılar beni."

Daha önceleri de sinemadan teklifler gelirmiş Kartal Tibet'e. Fakat öğrenciliğini, okulunu bitirmeden kabul etmek istememiş. Kendi deyimiyle o sıralar "burnu biraz havalardadır" ve Türk sinemasını küçümsüyordur. Fakat Suat Yalaz'ın çizgi-roman kahramanı olan Karaoğlan teklifi cazip gelir. "Teklif benim için güzeldi. Klasik eğitim aldığım için kılıç kullanmak benim yatkın olduğum birşeydi, bir ata binmesini öğrendim. Gerisi zaten oyunculuk, onu da tahsil etmiştim. Onu sinemaya taşıdım. Tiyatro salonundaki seyircilerin kalitesi yüksekti ama sayıları çok azdı. Yaptığım işi daha çok kitleye duyurma şansım vardı sinemada. Eksiğiyle sevabıyla, bugün için yeri daha iyi görülen ve kabul edilen Türk sinemasına geçtim böylece. Bir akademisyen olduğum

için ben de başlangıçta Türk sinemasını eksik ve küçük görüyordum. Bunun için özür dilerim. İlk filmim çok iyi iş yaptı ve hemen 15 filmlik kontratla apar topar Yeşilçam'a evi de taşıdık." 1965 yılında İstanbul'a yerleşir Kartal Tibet. İlk filmi iyi iş yapmıştır ve beş yıl boyunca **Karaoğlan** serisi çeker. Ardından **Tarkan** serileri başlar, beş yıl da onlar sürer. Bu tarihi-kostüme filmler sürerken aynı zamanda romantik jön olarak da dönemin sevilen ve aranan oyuncularındandır. 10-12 kostüme filmin dışında romantik jöndür, avantür filmlerin, komedilerin, dram ağırlıklı hikayelerin de oyuncusudur.

Öğrencilik yıllarında da, tiyatro oyunculuğuna ilk başladığı dönemde de Türk sinemasını küçümsediğini ve bunun için özür dilediğini söylemişti Kartal Tibet. Türk sinemasının eksiklerinin yanısıra insanlarda da bir önyargı olduğunu, filmleri izlemeden küçümsediklerini söylüyorum. "Katılıyorum ve benim tezim de o" diyor. "O devirde de önyargılı bakıyorlardı. Amerikan sineması bir kere dünyadaki bütün sinemaların fersah fersah üstünde. Onun otuz gömlek altında başlar herhalde Fransız ve İtalyan sineması, benim ölçülerime göre. Bunlar 'bence' laflar. Oyun bakımından, sinema dili bakımından çok geride. Türk sinemasının burada yeri yoktu. Türk sineması çok eski, çok iptidai, teknik imkanları çok eksik, hikayeler çok basit fakat çok duru, çok

samimi. Zaten film başlayınca bunu itiraf ederek başlıyor. O devirlerde bir Türkan Şoray'ı, bir Ayhan Işık'ı, diğerlerini eleştirirlerdi ve ben hep şu soruyu sorardım, 'Türkan hanımın filmine gittiniz mi?' 'Yok, hayır gitmedim.' Gitmeden, filmleri izlemeden önyargılı olan kişiler vardı. Benim çevrem de çok dolu bunlarla. Ben onlarla alay ederdim. Türk sinemasında örneğin Atıf Yılmaz diye bir yönetmen var, filmlerini seyrettin mi ki konuşabiliyorsun. Bir bak bakalım. Yok ama, işte yerli film N'ayırlar, N'evetler falan...Yok Fatih zamanındaki filmde telgraf direkleri görüldü, figüranın kolunda kılıç oynarken saat vardı diye dört tane aptalca, ki Amerikan filmlerinin yüzlerce yaptığı hatayı yaptık diye... Zahmet edip sinemaya gitmiyorlardı. Konuşanlar haksızdı. O konuşanların çoğu şimdi o güzellikleri keşfetmeye başladılar. Büyük bir hataydı. Madem bir devri paylaşıyoruz, birşeyler oluyor, senede 5 tane Türk filmine git be kardeşim. Eleştirmek için bile olsa git. Türkan hanımı eleştirebilmek için ya da Atıf Yılmaz'ı... Cüneyt'i, Yılmaz Güney'i, Kartal'ı, Hülya Koçyiğit'i, Fatma Girik'i tanı. Gazetede yazılanlarla, kulaktan dolma bilgilerle kınama. Bugün beğeniyorsun çünkü. Gidip o filmleri seyretselerdi, o paraları verselerdi belki biz de o paralarla tekniğimizi geliştirir, platolarımızı, stüdyolarımızı açar daha iyi işler yaparak bu işi ilerletmiş olurduk. O hali bile güzeldi, şimdi seyrediyorlar. 'Hiç seyretmezdim şimdi beğenerek seyrediyorum' diyor herkes. O zaman aynaya bak, kendine kız. Çünkü sen hatalıydın. Biz evet iptidaiyiz ama çok güzel şeyler de yapılmış, cici güzel şeyler. Türkiye'de herşey o kadar yapılıyor zaten. Hangi konuda Türk sinemasından daha ileri bir branş var, gösterin bana lütfen."

İyisiyle kötüsüyle özel bir dönem yaşanmıştı 60'lı yıllarda Türk sinemasında. Önce televizyonun ardından da videonun hayatımıza girmesiyle ve buna bir de sinemada yapılan hatalar eklenince aşılması güç bir kriz dönemi başlamıştı 70'lerde. 80'lerde "kişisel bunalım filmleri" gibi eleştiriler alsa da bir hareketlenme yaşanmıştı. 90'larda daha da canlanarak, fazlalaşarak sürmüştü bu hareketlenme. Yapılan filmler ses getiriyor, ulusal ve uluslararası yarışmalarda birçok ödül alıyordu. Bunula birlikte seyirciyi salonlara çekiyor, gişe yapıyor ve aylarca gösterimde kalabiliyordu. Sinemamızda yaşanan bu yeni döne-

mi 'Yeni Türk Sineması' olarak tanımlayanlar olmuştu. "Yeni bir Türk sineması değil. Sinema devam ediyor. Ama senede 10-15 film olarak devam ediyor. Eskiden, televizyon yokken 200-250 filme gidiyordu insanlar, şimdi bu 10-15 Türk filminden 3'üne 4'üne gidiyorlar. Sinema diye sosyal bir olay var. İnşallah bu rakkam artar, inşallah ben de sinema yönetmenliği yaparım. Ben şu anda dizi yaparken de sinema gibi mütalaa ediyorum."

Yeni dönem Türk sineması ile eski dönemki sinema arasında ne gibi farklar vardı? "O zaman daha çok sinema yapılıyordu. Benim farazi yemde hiçbir şey geriye gitmez, muhakkat ileri gidiyordur. Konularda bazı, belki de ben ihtiyarladığım için bana öyle gelen yanlış ve eksikler var gibi. Sanat yapmış olmak için sanat yapılmaz. Bu meslekte zaten herşeyin içinde, özünde sanat vardır. Komedi filminde de vardır sanat. İlle uzun uzun yürümeler, bakmalar, sessiz planlar ya da absürd anlatımlarla sanatsal olunmaz. Sen hikayeyi düzgün anlat, onun değeri vardır zaten. Şu anda seyircinin ilgisini çekmek için o yollara da sapılıyor belki. Yalnız ilgi çekmek için sinema yapılmaz, anlatacak birşeyin varsa sinema yapılır. Bunun yanı sıra çok güzel filmler de çekiliyor, hasılat rekorları kırılıyor. **Arabesk** filmiyle başlayan her sene bir tane ya da iki senede üç tane çıkan ve patlayan, seyirciyi çeken bir sinema var. Çok güçlü değil ama Türk sineması var. Teknik olarak, çekim olarak, kafa olarak bizim yaşadığımızdan daha ileride. 75'lerde seks filmleri dönemi başlamıştı. Arkasından çok kuvvetli bir komedi dönemi başladı. Hababam Sınıflarının, Şener Şen'lerin, Tarık Akan'ların, Kadir İnanır'ların devri dediğimiz devir var, o dönem de parlaktır sinemamızda."

Kartal Tibet oyuncu olarak başladığı Yeşilçam'da sadece işini yapıp gitmemiş, bazı senaryolara da katkıda bulunmuş, büyük ustalar dediği yönetmenlere yardımcı olmaya çalışmış ve kameranın arkasında daha başka, daha cazip bir dünya olduğunu görmüş. Oyunculuğa ara verdikten sonra da kameranın arkasına geçip yönetmen olmaya karar vermiş. "Bütün büyük ustaların, yönetmenlerin asistanı gibiydim. Laflarımız birbirini tutuyordu. Kamera arkasının çok daha cazip olduğunu görüyordum. Bizler önde oynuyorduk ama arkada birşeyler yapılı-

yordu ve onların yaptıklarıydı sinema gerçekte. Onu keşfettim ve buraya geçmeye çalıştım. Kendi oynadığım filmlerin bazı sahnelerini de çektirmişlerdi bana Ertem Eğilmez, Mehmet Aslan ve Metin Erksan gibi ustalar. Böyle bir çalışma olmuştu sonra da seks filmleri başlayınca onu pek iyi çekemeyeceğimi ve de oynayamayacağımı zannettiğim için o kanala girmedim. Altı ay kadar bir suskunluk devresinden sonra **Hababam Sınıfı**'nda Ertem Eğilmez'in asistanlığıyla başlayıp ardından da hemen aynı sene **Tosun Paşa** filmiyle yönetmenliğe başladım. 55 tane de film yönettim."

Yönetmen olarak Ertem Eğilmez ekolünden geldiği ve popüler güldürü sineması yaptığı söylenebilir miydi? "Tabii Ertem abinin öğrencisi sayılırım. Ben Türk sinemasında benim oyuncu olarak yönetmenliğimi yapanların hepsini hocam olarak kabul ediyorum. Hepsinden çok şey öğrenmişimdir. Onlar benim potamda eridi, benim bir dilim oluştu. Nedir bilmiyorum ama sanıyorum onun cevabı seyircide. 55 filmin 25-30 tanesi komedi ağırlıklı. Kemal Sunal filmlerini ben çekiyordum. Kemal'le lisanımız tutuyordu, ikimiz de Ertem'den geldiğimiz için. Geri kalan filmlerimde ağırlığı olan, dramatik tarafı sağlam filmlerdir."

Setlerde ve özel hayatında çok disiplinli, prensipli olduğu söylenen Kartal Tibet'le yönetmenliğini yaptığı Şafak Vakti adlı dizinin montajlarını yaptığı Vipsaş'ta buluşuyoruz. Tam randevu verdiği saatte bitiriyor montajı. "Çok iyi ahbabımdır ve çok taktir ettiğim bir yazardır" dediği Gani Müjde'yle daha önce **Yasemince**'de de bir yıl birlikte çalışmışlardı. Kartal Tibet yapımcı olarak **Şabaniye, Davaro, Berdel** gi-

bi filmlerin yanısıra televizyon dizileri de yapmıştı. Aynı zamanda Devlet Tiyatroları yönetmeni de olan Kartal Tibet sinemada yönetmen olarak istediklerini yapabilmiş miydi? "Hiçbirini yapabildiğimi zannetmiyorum. Ama yer yer, sahne sahne her filmde hoşlandığım, sevdiğim sahneler olmuştur. Bu oran yüzde elliyi, altmışı geçmiyor. Paranın getirdiği ve (gülerek) bizim beynimizin getirdiği eksiklikler var tabii. Devlet Tiyatrosu'nda da piyes koyuyorum sahneye. Bu sene İzmir'de 'Oyunun Oyunu' piyesini sahneye koydum. Gelecek sene Erzurum'a, Sivas'a gitmek istiyorum, oralarda birer piyes koyacağım. Şu anda sinema yerine diziler çekiyoruz. Ben diziyi de sinema gibi çekiyorum."

Sinema artık aileler için pahalıydı fakat yine de ayrı bir sosyal olaydı ve önemini hiçbir zaman kaybetmeyecekti Kartal Tibet'e göre. İnsanların birlikte nefes aldığı, birlikte hissettiği, duygularını paylaştığı bir sosyal olay. "Beraber heyecanlanıyorsun, beraber öfkeleniyorsun bu ayrı bir olaydır. Tiyarto da bunun canlısı olduğu için çok önemlidir ve önemini kaybetmez. Ama televizyon gibi bir rahatlık var ki, 40-45 kanalı izleyebiliyorsun. O da olacak diğerleri de. O ilerleyecek, o ilerlerken diğerleri de çaresini bulup gelişecek. Zaten televizyonun özü de sinemadır. Kamerayı doğru yere koyacaksın, ışığı doğru yere koyacaksın... Ama herkesin içinde bir hikayeye başlayıp anlatmak kaldı tabii. Sinema yapma isteği herkesde var."

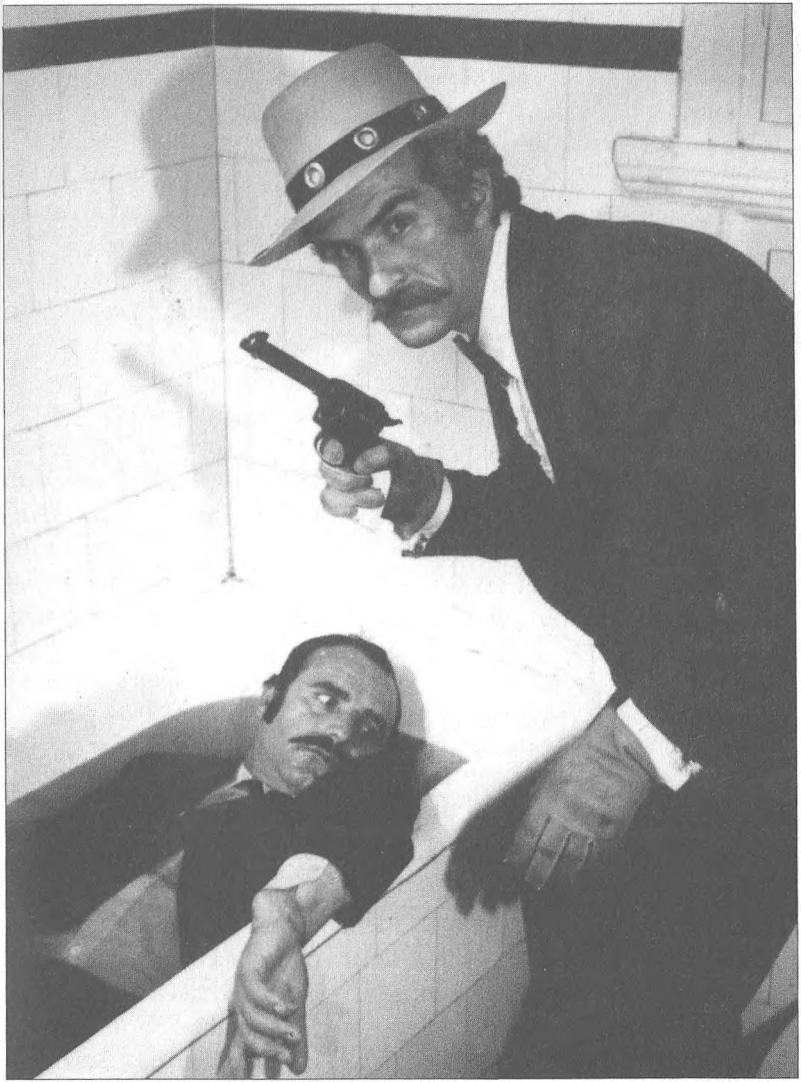
Kartal Tibet'in yine sinemadan da tanıdığımız Kanat adında bir oğlu ve bir de kızı var. Kanat Galatasaray Lisesi'nden sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde Sosyoloji okumuş. Sonra Amerika'da Sinema Master'ı yapmış ve orada yönetmenlik yapıyor. "Benim başım sıkışınca, yorulunca babasına yardım etmeye geliyor. Kendi firmama ait iş olursa ona yönetmenlik veriyorum. Kızım Boğaziçi Üniversitesi'nde Tarih okudu. O sinemada hiç gözükmedi. Tiyatrocu olmak istiyor. Eşim ev kadınıdır."

Sinemayla ilgili yeni projelerini sorduğumda sır vermek istemedi Kartal Tibet. "O bende kalsın. Var tabii, hazırlıklarım da var" demekle yetindi.

13 Mart 1998'de Taksim'de yaptığımız görüşmeden

Komik Kovboy

YILMAZ KÖKSAL

Komik Kovboy

YILMAZ KÖKSAL

"Ben hayatımda dublör kullanmadım. Bir film çekiminde teleferikte kavgacı oynayan bir arkadaş vefat etmişti. Yılmaz Köksal'ın dublörü dendi. Dublör benim yaptığımı yapamaz ki, niye dublör kullanayım. Çoğu zaman, ismini vermeyeyim şimdi, birçok arkadaşa ben dublörlük yaptım. Hem kendi rolümü oynuyordum, hem de onların tehlikeli sahnelerinde oynuyordum. Bunların içinde ayağım mı kırılmadı, kolum mu kırılmadı. Bacağımda kocaman bir kılıç yarası var, ayaklarımda kurşun delikleri... Gençken hissetmiyorduk, şimdi yavaş yavaş acısı çıkıyor."

Avantür-komedi filmlerin, hareketli sahnelerin unutulmaz oyuncusu Yılmaz Köksal'la dizi çekimlerinin yapıldığı sette konuşuyoruz. Oldukça neşeli, candan ve kibar bir insan vardı karşımda. Dizi çekiminin setindeydik fakat sinema setinin çok başka bir şey olduğunu, bunun özlemini çektiğini söylüyordu. "Sinema filmi çok başka bir şey. Dizileri küçük görmüyorum, yaptığıma göre iyi bir şey yapmanın azmindeyim, onur duyuyorum, fakat sinema setinde olmak çok başka. 40 yıllık oyunculuk hayatım var, hazmedemiyorum sinemanın böyle olmasını, dizileri. Bizim kuşak bir daha sinemanın o altın çağını yaşayamaz. Ben mutlu azınlıktanım, tiyatronun da, sinemanın da altın çağını yaşadım. Ne mutlu bana, iyi ki bu mesleği seçmişim."

Yılmaz Köksal, 1939 yılının 15 Temmuz'unda Adana, Osmaniye'de doğar. 1950'de ilkokulu bitirdiği yıl İstanbul'a gelir. Tophane Sanat Okulu'nda okumaya başlar. O sıralar bütün hayali, isteği denizci olmaktır. Astsubay okulunun sınavlarına girer ve kazanır. Boyu 1 cm kısa diye almazlar. Ortaokulu bitirdiği yıl gemilere girer, Avrupa'yı dolaşır. Macera duygusu, hareketli yaşam, heyecan yapısında vardır. Birkaç yıl gemilerde çalıştıktan sonra döner ve okuluna devam eder. Fakat bu gemi yolculuklarında, uğradıkları İtalya'da içine sanat aşkı düşmüştür. "Geminin ikinci kaptanı İhsan Çatık, çok muhteşem bir insandı, sanata çok düşkündü. Venedik'te, San Marco Meydanı'nda Aida Ope-

rası'na götürdü beni. Hayran kaldım. Sanatçı ateşinin ilk düştüğü yer, San Marco Meydanı'nda o muhteşem dekoruyla izlediğim Aida Operası'dır. Liseyi bitirdiğim yıl ne yapacağımı düşünürken, Haldun Dormen'in Küçük Sahne'ye yetiştirmek üzere stajyer talebe arandığını öğrendim. Haldun Dormen 1954 yılında Amerika'dan yeni dönmüş ve Küçük Sahne'yi devralmıştı. İmtihanları kazanamadım, ışık şefliği yapan Yılmaz adındaki arkadaşım vesilesiyle Dormen Tiyatrosu'na girdim. 1955 yılında ilk oyunla biz başladık. Haldun Dormen gibi ekol sahibi birinin yanında bu işi öğrenmem büyük şanstı. Orda çok şey öğrendim. 10 yıl Dormen Tiyatrosu'nda çalıştıktan sonra, 1965'de sinemaya geçtim. O dönemde yine büyük bir şans, Tunç Başaran'la tanışmıştım. Orhan Kemal'in **Murtaza** romanını sinemaya aktaracaktı. Müşfik Kenter, Ayfer Feray oynuyorlar. Ayfer Feray tiyatrodan arkadaşım zaten. Orada bir fabrika işçisini oynadım. Bu ilk filmimdi, böylece sinemaya başlamış oldum."

Avantür filmler, tarihi filmler modadır o yıllarda. Arka arkaya vur-

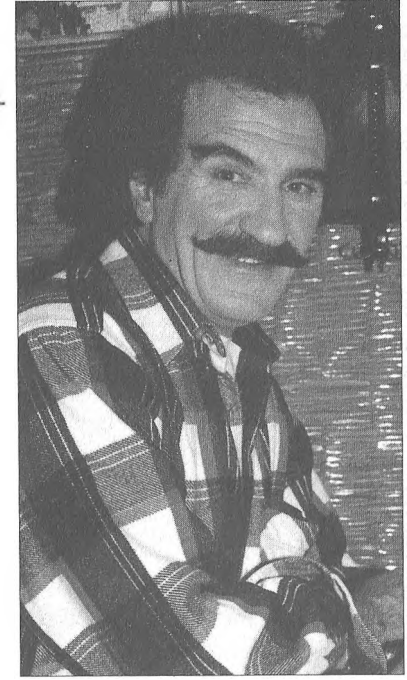

dulu kırdılı, aksiyonlu filmlerde oynamaya başlar Yılmaz Köksal. **Fantoma İstanbul'da Buluşalım, Güney Ölüm Saçıyor, Kan Su Gibi Akacak, Gönüllü Kahramanlar, Cehennemde Şenlik Var** gibi hareketli filmlerin aranan oyuncusu olmuştur 60'lı yılların sonunda. 1970 yılında hasılat rekorları kıran **Çeko** filmiyle ilk başrolünü oynar. Filmleri Anadolu'da çok büyük iş yapar. "Baktılar atlıyor, zıplıyor bir adam var, ağzı laf da yapıyor, 'Hadi şu rolü de sen oyna' derken uzun yıllar çok değerli arkadaşlarımızın, abilerimizin yanında bu işi öğrendik. Bu arada da ufak tefek firmalardan başrol teklifleri geliyordu. Benim hiçbir zaman başrol oynayacağım diye bir kompleksim yoktu. İyi bir karakter oyuncusu olayım, sinemada iyi bir yerim olsun, bunu yapmak istiyordum. Ama öyle durumlar oldu ki, ben başrol oynamaya mecbur edildim. Aç kaldım, 7-8 ay kimse bana iş vermedi bir ara. Bazı oyuncular istemiyordu beni sanıyorum. Sonunda öyle bir yerden teklif geldi ki, üstelik benim yazdığım bir senaryoydu. **Çeko** diye western türü bir hikaye, o dönemde o filmler modaydı. Erman Film'den

geldi bu teklif. Bu işsiz kaldığım 7-8 ay içinde boş kalmayayım diye, Ahmet Öztekin adıyla senaryolar satıyordum firmalara. Yılmaz Köksal adıyla yazsam ciddiye almayacaklar düşüncesiyle, Edebiyat Fakültesi'nde bir hoca bu diye 2-3 bin liraya senaryo satıyordum. Öyle geçindim o aralar."

Çeko'yu aslında Türker İnanoğlu'na, Kartal Tibet için yazmıştır. Erman Film'den böyle bir teklifin gelmesinin büyük bir şans olduğunu düşünür Yılmaz Köksal. Filmi kim çekecektir; Atıf Yılmaz mı, Halit Refiğ mi? Bu isimler Erman Film'in devamlı yönetmenleri o sıralar. Yılmaz Köksal, Çetin İnanç'ı önerir. Hem birlikte çok çalışmışlar, uyum sağlamışlardır, hem de hikaye Çetin İnanç'ın tarzıdır. Hürrem bey kabul eder ve film siyah-beyaz olarak çekilir. O yıl gişe rekorları kırar, Anadolu'da büyük iş yapar film. "Film bittiği zaman Hürrem beyin yanında filmi seyrediyoruz. Hiç unutmuyorum, ayağa kalktı, perdenin önüne geçti 'hepinize teessüf ederim' dedi. Biz şaşırdık kaldık, 'niye' dedik. 'Bana bu filmi renkli çektirmediğiniz için' dedi. Aynı dönemde **Kezban Paris**'te çekildi Erman Film'e, 700-800 bin liraya çıktı. Bizimkini onun yanında öylesine çekti firma, 160 bin liraya çıktı, kıyamet koptu 'pahalıya maloldu bu film' diye. Sonra Erman Film'de devam ettim. **Avare** filmini, **Hoş Memo**'yu çektim, çok çalışmalarımız oldu. Sonra Memduh Ün'le, Uğur Film'de başladık çalışmaya. **Zehir Hafiye**'ler, **Önce Sev Sonra Vur**'lar... 186 film çekmişim, bunların sanıyorum 80-90 tanesi başrol diğerleri de ilk dönemlerde oynadığım roller. 10 sene tiyatro, 31 sene sinema, 41 senedir bu setlerin tozunu yutmak bize onur veriyor. Sanatta çok şey beklememek, haz duymak, onurunu taşımak lazım. Bu çok güzel bir duygu. Trilyonlara değer, öyle aman aman büyük paralar kazanamadık. Kazanan arkadaşlarımız da oldu tabii.

Benim starlık dönemim kısa sürdü. Seks filmleri, arabesk filmler dönemi başladı. 74'den, 80 yılına kadar ara verdim. O arada yine senaryolar yazıp geçinmeye çalıştım. Arada bir kaset-plak dükkanı açtım. Onu beceremedik, ticaret bizim işimiz değildi, kapattım."

Yılmaz Köksal avantür filmlere değişik bir tat getirmiştir. Vurankıran bir kahramandır fakat komik ve sevimlidir de. "Bunların çoğu-

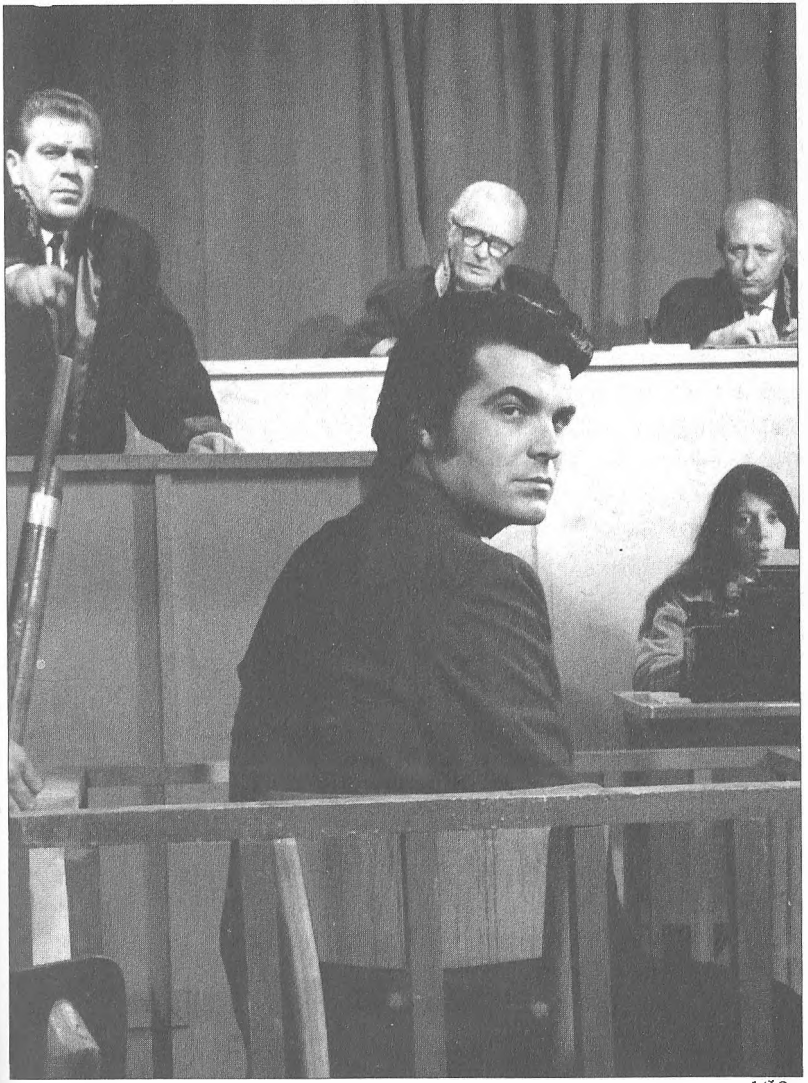
nun hikayeleri benimdi. O ilginçliği ben yakalamaya çalışıyordum. İyi komedyen var, iyi avantür çeken var ama ikisini bir arada götüren yoktu. Ben onu getirdim. Hem avantür, avantürün yanında da gırgırını yapan adamı, yumruk yediği zaman 'ulan ben sana gösteririm' deyip gülen adamı getirdim. Kötü bir şey yapmadım ben sinemada. O konuda huzur doluyum." **Alaaddin'in Lambası, Hoş Memo, Avare** gibi filmlerini çok seviyordur Yılmaz Köksal. Son zamanlarda birçok televizyon dizisinde oynar. Çeşitli kanallara kendi sunduğu programlar hazırlar. İlk dizi oyunculuğu 75 yılında İzmir televizyonundan gelen bir teklifle başlar. Muzaffer İzgü'nün **Mahmut Mangal** kitabının televizyona aktarıldığı 6 bölümlük bir dizidir.

Hareketli ve tehlikeli sahnelerdeki başarısı çocukluğundan bu yana sporu çok seviyor ve yapıyor olmasından kaynaklanır. "Türkiye'de karate, judo yoktu ben ilk yapanlardanım. Çok iyi yüzerim. Tramplen atlama, barfiks, güreş, boks... Futbol hariç yapmadığım spor kalmadı. Bunlar ilerde benim işime yarayacak diye yapmıyordum. Sporu spor olarak yapıyordum. Faydasını şimdi de görüyorum. Hâlâ sabah erken kalkarım evde ya da spor salonunda en az 20 dakika spor yaparım. Eskrim dersi, bale dersi aldım."

1962 yılında evlenir Yılmaz Köksal. "Bir kız, bir erkek iki çocuğum var. İkisini de evlendirdik. Şimdi eşimle Köroğlu-Ayvaz evdeyiz, çok mutluyuz. Ne mutlu bana, iyi ki bu mesleği seçmişim."

12 Kasım 1996'da Tarlabaşı'nda sette yaptığımız görüşmeden

MURAT SOYDAN

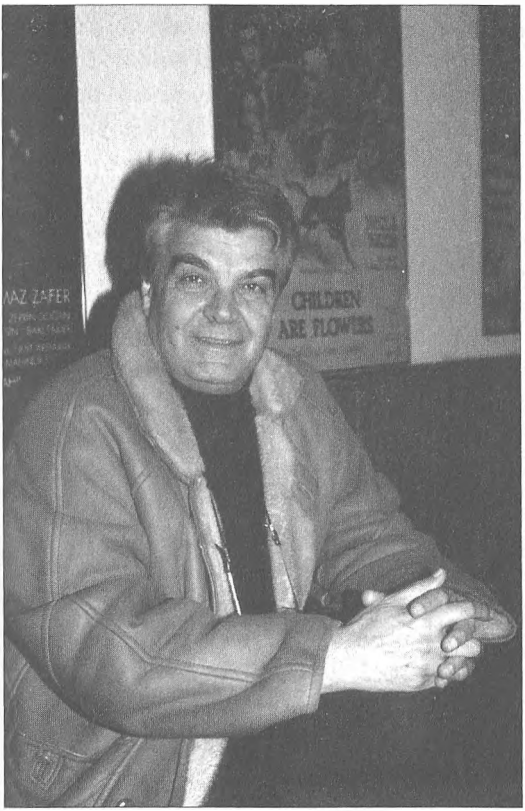
Beyazperdeden sahneye

MURAT SOYDAN

Türk sinemasının sembolik "doğum yılı" sayılan 1914 yılından bu yana yaklaşık 400 yönetmen tarafından binlerce film çekildi. Agâh Özgüç'ün araştırmalarından öğrendiğimize göre, 1990 yılına kadar olan 77 yıllık süreçte 5578 film üretilmiş (Agâh Özgüç, Türk Filmleri Sözlüğü, 2. Cilt). Bu binlerce filmde Behzat Butak'lardan, Muhsin Ertuğrul'lardan, Vasfi Rıza'lardan, Bedia Muvahit'lerden, Neyyire Neyir'lerden bu yana onbinlerce oyuncu rol aldı. Unutulmaz isimler, unutulmaz yüzler... Bu yüzlere 1951 yılında Yıldız Dergisi"nin düzenlediği yarışmayla Ayhan Işık, Belgin Doruk ve Mahir Özerdem katılır. Bu yarışmayla hem dergilerin, gazetelerin düzenlediği yarışmalardan sinemaya yeni oyuncular kazandırma dönemi, hem de Ayhan Işık'la Türk sinemasında star sistemi başlamış oluyordu. 50'li ve 60'lı yıllar en fazla starın olduğu yıllardı. Fikret Hakan, Göksel Arsoy, Türkan Şoray, Filiz Akın, Ekrem Bora, Kartal Tibet, Cüneyt Arkın, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik, İzzet Günay, Murat Soydan gibi starlar o yıllarda sinemayla tanıştılar.

Murat Soydan'ın ilk filmi 1966 yılında Nejat Saydam'ın çektiği **Kolsuz Kahraman**. Filmin kadrosunda Cüneyt Arkın, Fatma Girik ve Suzan Avcı da vardır. "1940 yılında İstanbul'da doğdum. Babamın memuriyeti dolayısıyla Trakya'da, Lüleburgaz'da uzun süre kaldık. İlk ve ortaokulu Lüleburgaz'da, liseyi Edirne'de okudum. Sonra üniversiteye, İstanbul'a geldim. İktisadi İlimler Akademisi'ne. Bu arada İstanbul Belediye Konservatuarı Türk Musikisi bölümünü bitirdim. Aynı zamanda üniversite tahsilim sırasında Tekel'de memurdum. Yedeksubaylıktan sonra Perde mecmuasının yarışmasında birinci seçildim. 1969'da da sahneye çıktım. Beş-altı sene öncesine kadar sinemayla sahneyi beraber götürüyordum. 1972'de de Türkan Şoray'la oynadığım **Zulüm** filminden Antalya'da en iyi erkek oyuncu ödülünü aldım."

Sinema oyuncusu olmak hiç aklında yoktur Murat Soydan'ın. Öğrencilik yıllarında Tekel'de çalışırken bir tanıdığı çok ısrar eder. Yö-

netmen Nişan Hançer'e giderler. Nişan Bey "Hemen filme başlayalım" der. Murat Soydan da "Okul bitmeden olmaz" der. Okul bittikten sonra yine Tekel'de menejer Sebahattin Sürmeligil'in eşi Nebahat hanım çok ısrar eder. Onun ısrarıyla Perde Dergisi'nin yarışmasına katılır ve birinci seçilir. Oysa Murat Soydan o sıralar İstanbul Radyosu'nun stajyerlik sınavlarına hazırlanıyordur. Fakat sinema çıkınca sınavlara giremez. "Ben çocukken sinema hastasıydım. Evden kaçar sinemaya giderdim. Babam Yeni Sabah gazetesinin Trakya muhabiriydi. Ortaokulda sinemaya gitmek için, param olmadığı zaman onun biriktirdiği gazetelerden alıp satardım. Kilosu 50 kuruştu; sinema 35 kuruş. 15 kuruşa da çekirdek, gazoz alırdım. Gazeteler bitti tabii, babam bir şey demedi. Dayım vardı, ziraat mühendisi. Onun kitaplarını satmaya başladım, sinemaya gitmek için."

Göksel Arsoy ve Belgin Doruk'un birlikte oynadığı filmlerle Yeşilçam'da çift dönemi başlar. Murat Soydan da en çok Türkan Şoray'la oynar. "Türkan Şoray, Fatma Girik, Hülya Koçyiğit ve Sema Özcan'la filmler çektik. Türkan hanımla daha fazla tabii. Zaten star onlardı o za-

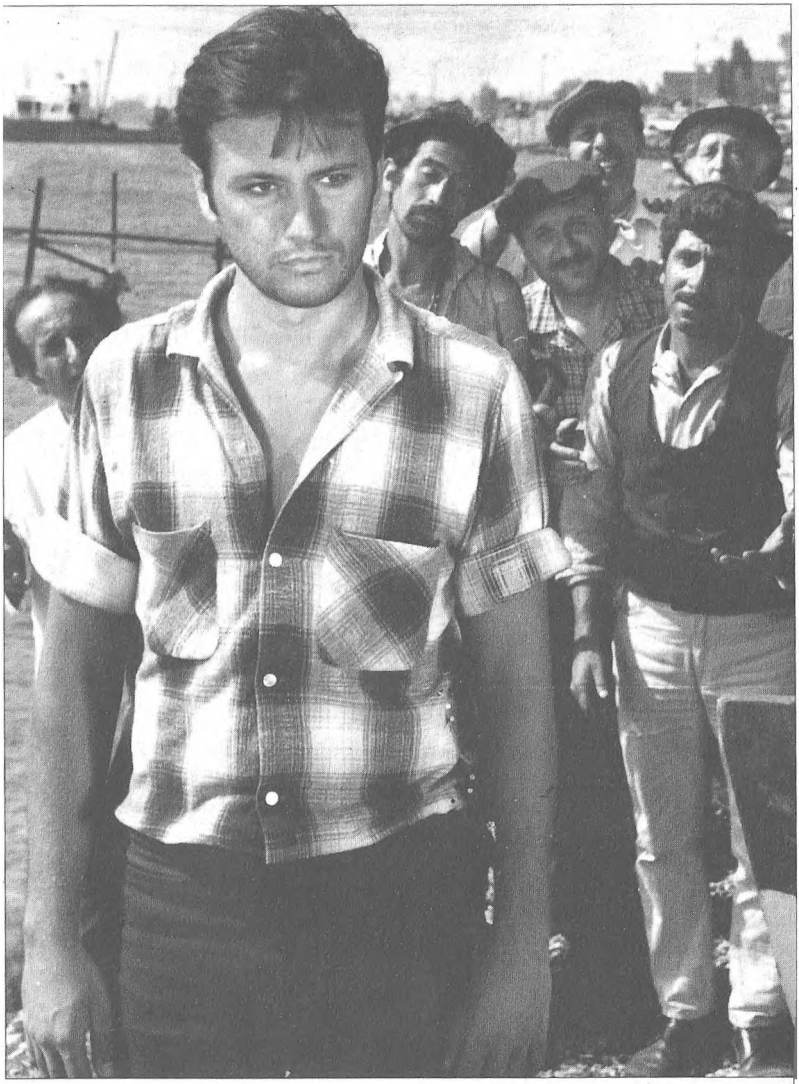
manlar. 73'lerde seks furyası başlayınca sinemayı bıraktım. Tekrar 84'de **Balayı** filmiyle döndüm. Bu aralar **Şeytanın Kurbanları** dizisinin 20 bölümünü bitirdik. Muazzez Ersoy'un dizisinde misafir sanatçı olarak oynadım. Sibel Turnagöl'le 13 bölümlük bir diziye başlayacağız yakında."

Sinemaya ara verince sahne çalışmalarına ağırlık verir Murat Soydan. O aralar, 78 yılında bir de reklam şirketi kurar, fakat yürütemez ve 81 yılında kapatır. "Geçen yılbaşından önce 15 gün bir sahne çalışması yaptım Galeria'da. Onun haricinde turneler yaptık Türkiye'de ve Avrupa'da. Sen şimdi '69'dan beri sahnedesin, plak-kaset yaptın mı?' dersen, yapmadım. Neden yapmadım? 69'da Fuar'da çıktım sahneye. 70'de Taşlık Gazinosu'nda Behiye Aksoy'la beraber çıktım. Orada Odeon Plak teklif etti 45'lik plak yapmayı. Parada anlaşamadık, olmadı. Sonra biri daha teklif etti, onunla da anlaşamadık. Sonra da bir daha olmadı. İlk Göksel Arsoy ve Efkan Efekan, daha sonra da ben çıktım sahneye. Sonra da Türkan Hanım dışında bütün starlar; Fikret, Cüneyt, Fatma, Hülya, Filiz, Kuzey, Salih çıktı."

Murat Soydan iki kez evlenmiş. İki erkek bir kız çocuğu var. "İlk evlilikten bir oğlum var. Ali, 26 yaşında. Kızım 11, küçük oğlum 10 yaşında. En küçükleri Mehmet, Memo diyoruz biz ona. Üç-dört film yaptı. Bir filmde benimle oynadı, bir filmde Orhan Gencebay'la. Şahin Gök'ün çektiği bir dizide oynadı. Ama şimdi okul zamanı, oynatmak istemiyorum. Okumasını istiyorum. Zaten ben ona 'üniversiteyi bitir, sonrasını sana bırakıyorum' diyorum. Şimdi o da 'ben babam gibi üniversiteyi bitireceğim, yedeksubay olacağım, ondan sonra da artist olacağım' diyor. Kızım da hevesli, fakat fırsat olmadı."

Kasım 1996'da Beyoğlu'nda yaptığımız görüşmeden

Salon filmlerinin romantik jönü
ENGİN ÇAGLAR

Salon filmlerinin romantik jönü

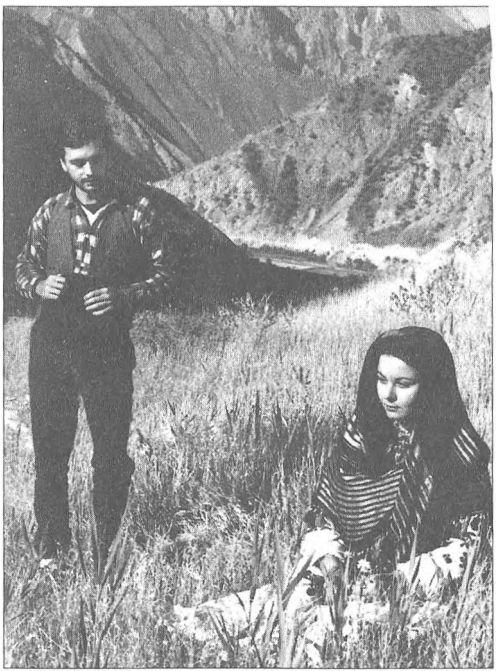
ENGİN ÇAGLAR

Yıldız dergisinin 1951 yılında sinemaya yeni oyuncular kazandırmak amacıyla düzenlediği yarışmadan sonraki yıllarda da başka sinema, magazin dergileri bu tarz yarışmalar düzenlerler. Bu yarışmalarla yeni yüzler, yeni yetenekler gelir sinemaya. 60'lı yıllarda yayın hayatına başlayan Ses dergisi de ilk kez 1962 yılında "Sinema Artisti Yarışması" düzenler ve bunu sürdürür. Hülya Koçyiğit, Tamer Yiğit, Ediz Hun, Kadir İnanır, Ajda Pekkan, Engin Çağlar, Tarık Akan gibi bir çok oyuncu Ses'in düzenlediği yarışmayla sinemayla tanışmıştır.

Engin Çağlar da 1968 yılında Ses dergisinin yarışmasını kazanarak sinemaya gelir. Gerçek adı Çağlan Övet olan Engin Çağlar 1940 yılında Fatih'de doğar. Çocukluğu ve gençliği Şişli'de geçer. Robert Kolej'den sonra Şişli Terakki Lisesi'nden mezun olur ve iç mimari okumak için Almanya'ya gider. "Sinemayı çok seviyordum. 1950'lerden itibaren takip ediyordum filmleri. Yarışmaya severek ve isteyerek girdim. İlk filmim Fatma Girik'le birlikte oynadığımız **Öksüz**'dü. Sonra Türkan Şoray'la **Bana Derler Fosforlu, Günah Bende mi?** ve **Kadın Değil Başbelası** filmlerinde oynadım. Aynı yıl Hülya Koçyiğit'le **Kınalı Yapıncak** filminde, Filiz Akın'la da **Hüzünlü Aşk**'da oynadım. O dönemde sinemaya yeni giren bir erkek oyuncu dört büyük kadın oyuncuyla mutlaka karşılıklı oynamalıydı. Ben salon filmlerinde romantik jönü oynadım. Ama benim siyah beyaz döneme giren filmlerim de var. Bunların çoğu avantür. Kılıçlı kavgalı kostüme filmlerde de oynadım. Ben başladığımda Ayhan (Işık) abi vardı. Orhan Günşiray, Fikret Hakan, Göksel Arsoy, Ekrem Bora gibi dev bir kadro vardı sinemada. Onların arasında kendimize bir yer bulduk. Bizden,sonra da kimse bizi alttan itip zorlamadı. Bir mankenler dönemi geldi geçti, isimleri bile kalmadı. Çünkü onlar sinemayı başka amaçlarla kullandılar. Bizim gibi sinemaya sevgiyle gelmediler. Gidenin yerine kimse gelmedi. Şener Şen var son yılların en iyi oyuncusu olarak. "

Engin Çağlar'la Cağaloğlu Yokuşu'ndaki baba yadigarı işyerinde,

Öğretmen Yayınları'nda görüşüyoruz. Türkiye haritaları, Atatürk köşesi, mevsimler tablosu gibi okul malzemelerinin imalatını yapıyor. "1969'da 10 film, 70'de 13 film, 71'de 13 film gibi yoğun bir tempoyla 100'e yakın filmde oynadım. O zamanlar yılda 200-250 film çekiliyordu. Oyuncunun devamlılığı için, arandığını göstermesi için her ay bir filmde oynaması gerekiyordu. 75 yılına kadar dolu dolu çalıştım. Sinemanın güzel dönemidir. Benim için 1955'le 1975 arasıdır sinemanın altın devri. Sonra televizyon girdi insanların evine. Ekonomik ve sosyal problemler başladı. Yavaş yavaş insanlar sinemalardan çekildi. Seks filmleri dönemi başladı. Bu dönemde ben sinemadan uzaklaştım. Ticaret yaptım. Sahneye çıkmadım, sinemadan kazandığım şöhreti başka bir alanda kullanmak istemedim. Konfeksiyon işi yaptım, mağazalarım vardı. Akademiden resim, renk ve ofset matbaacılığını iyi bildiğim için 1980 yılında babamın işyerinin başına geldim."

80'li yıllara kadar uzak kalır sinemadan. Bir çok oyuncu gibi Engin Çağlar da bende merak konusuydu. Sinemadan uzaklaştıktan sonra neler yapmıştı, bugün neler yapıyordu? Sonra geçtiğimiz aylarda bir gece televizyon haberlerinde Emel Sayın'la dans ederken, arkasından da **Ana Kuzusu** dizisinde gördüm. "Sinemadan çok uzak kalmadım aslında. Tabii alışılmış bir tempo ve yoğunluk vardı o yıllarda. Gazeteler hepimizi gündemde tutardı. Eski yoğunlukta olmasa da

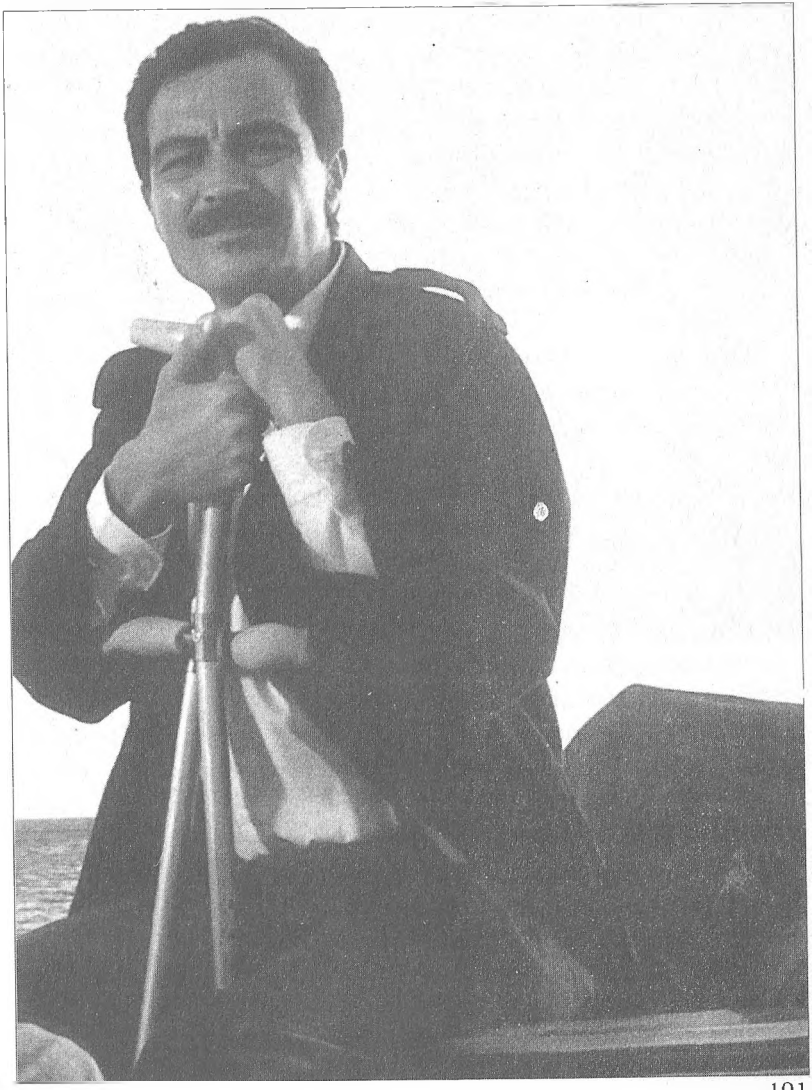
80'lerden bu yana sürdürüyorum film çalışmalarımı. 90'larda televizyon dizileri başladı. Ben ilk Orhan Kemal'den uyarlanan **El Kızı**'nda oynadım Perihan Savaş'la. Sonra **Akif Bey, Varsayalım Böyleyiz** ve **Yasemin** dizilerinde oynadım. Emel Sayın'la gördüğünüz sahneye gelince... Biz Saner Film'e Emel Sayın'la birlikte beş tane film yaptık. O filmler, o yılların hasılat rekorları kıran filmleriydi. Metin Erksan gibi usta bir yönetmenin çektiği, beğenilen filmlerdi. Emel Sayın-Engin Çağlar ikilisi oluşmuştu. Öyle ikililer vardır sinemada. Emel de çok güzel bir kadın ve zamanın en güzel şarkılarını söylüyor. Ben de iyi bir yerdeydim sinemada. Emel Sayın'la ilgili programlara beni mutlaka çağırıyorlar. Emel yeni kaset yapmıştı. Kasetin tanıtımı için bir çok insanı davet etmişti. Ben olunca basın ve televizyonlar Emel'in benimle dans ettiği sahneyi koydular. Çünkü bir göz aşinalığı var." Engin Çağlar, Emel Sayın'la birlikte oynayacağı bir televizyon dizisi projesi hazırlamış. Henüz proje aşamasında olan diziyi asker arkadaşı Temel Gürsu çekecek. Proje gerçekleşirse bu ikiliyi televizyon ekranlarında yeniden izleyebileceğiz.

Engin Çağlar sinemanın tekrar eski güzel günlerine dönemeyeceğini söylüyor. "O günün insanıyla, bu günün insanı arasında çok büyük değişiklik oldu. İnsanlarımız sinemanın gerisindeyken bugün aklı, bilgisi, estetiği filmlerin önüne geçti. Bir de ekonomik olarak evden çıkmak, sinemaya gitmek bir aile için epey külfet getiriyor. İnsanlar ekonomik olarak ancak kendilerine yeter durumdalar. Filmlerde de onları çekecek, seyredecek birşey bulamaz hale geldiler. Televizyonlarda kanallar çoğaldı. Elbette **İstanbul Kanatlarımın Altında** gibi, **Eşkıya** gibi örnekler var. Yılda böyle 3-4 film olacak tabii. Ama bu filmciliği eskisi gibi sürdürmek, oyunculuğu sürdürmek, teknik ekibi tutmak için yeterli değil. Ekonomik olarak yaşayamazsınız. İnsanları tekrar Türk filmlerine, kapalı salonlara çekmek zor. Sinemanın varolması gerekiyor. Bunun için Kültür Bakanlığı'nın, devletin yapacakları, sinemadaki şartların düzelmesi, çalışan insanların sosyal güvencelerinin olması hepimizi memnun eder."

8 Ekim 1997'de Cağaloğlu'ndaki işyerinde yaptığımız görüşmeden

Sıradışı filmlerin sıradışı oyuncusu

AYTAÇ ARMAN

Sıradışı filmlerin sıradışı oyuncusu

AYTAÇ ARMAN

"Çok sıcak bakıyorsunuz, gözlerinizde pırıltılar var. Çocukluğunuz sevgi ortamı içinde mi geçti?" diye sorar Nuray Oğuz, Aytaç Arman'a. 1991 yılıdır ve Aytaç Arman o tarihte 21 yıllık oyunculuğunu doldurmuştur. Gerçekten de gözlerinde pırıltılar vardır ve sıcak bakıyordur. Aynı zamanda da hüzün vardır bakışlarında. "Ben hüzünlü bir coşku ya da coşkulu bir hüzünüm diye tanımlarım kendimi. Hayat da öyle zaten. İnsanlar genellikle hayatın ya hüznüne kaptırır gider ya coşkusuyla sürüklenir. Olur mu? O bir bileşkedir ve ikisini birden yaşamak lazım. Çünkü mutluluk ve mutsuzluk bir med-cezir halinde gelir ve gider."

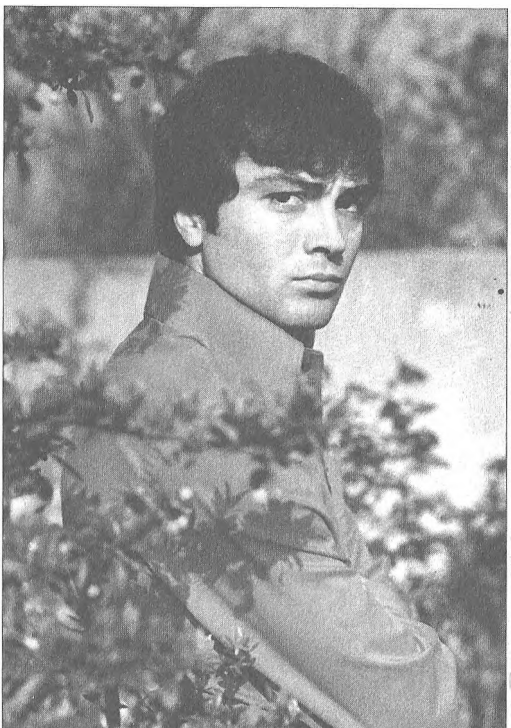
1970 yılında bir yarışma sonucu sinemayla tanışan Aytaç Arman 1949 Adana doğumludur. Köy kökenli ailesinin kentte doğup büyüyen ilk ferdidir. "İlkokul sonrasında teknik okullarda okudum. Yapılanmamın temelinde geometri ve matematik, giderek logaritmik, trigonometrik değerler ve dengeler var. İstanbul'da Elektrik Mühendisliği okudum 3. sınıfa kadar. Sinemaya başladığım için eğitimi bırakmış değilim. Ekonomik yetersizlikten dolayı eğitimimi sürdüremediğim için tesadüfen sinemaya başladım. Aytaç Arman benim gerçek adım değil. Gerçek adım ülkenin bugünkü durumunu da anlatır; Veys El İnce. Veysel diye geçiyor, Arapça kökenli."

Sinemanın oyuncu ihtiyacı yarışmalarla da karşılanıyordur. Kara kaşlı, kara gözlü, uzun boyludur Aytaç Arman. Arkadaşları resmini bir yarışmaya gönderir. Matematiği ve matematik hocasını çok seviyordur. Arman da matematik hocasının soyadıdır. Arkadaşları bu soyada uygun isim ararken Aytaç'ı seçerler. "Tesadüfen başlayan bir yolculuk ama bugün taşıdığım bütün değerleri bu yolculuğa borçluyum. Bu işe başladığımda, saygıyla izlediğim sinema alanını tanıdığımda bana herşey bir garip gelmişti. Kırsal kökenli olduğum ve Adana gibi bir yerden geldiğim için tepkilerim sert oldu. Dayatılan hiç birşeyi kabul edemedim ve sistemin dışına itildim. Dolayısıyla daha dikkatli olmam, kendime sahip çıkmam gerekiyordu. Sistem destekli olsaydım, sistem

yıkıldığında, zaafa uğradığında ben de yok olacaktım. Sistem hangi dönemde, nasıl sallanırsa sallansın hep var oldum. Herkese bahşedildiği gibi, bahşedilen sanatçı kimliğiyle bugünlere geldik ama ben sanatçı değilim, ben sinema oyuncusuyum. Yapılanmamı sağlıklı sürdürüp, 25 yıllık sinema oyunculuğu geçmişime rağmen henüz yolun başındayım, kişiliğimin sanatçı boyutunu yetkinleştirebildiğim noktada kendime sanatçı diyebileceğim."

İhsan Yüce'nin ve Süreyya Duru'nun çok önemli yeri vardır, Aytaç Arman'ın sinema serüveninde. 1970 yılında İhsan Yüce bir film çeker. "Orda küçük bir rol oynamıştım. Yetersiz koşullarda gerçekleştirilen bir filmdi. Filmi ben de görmedim. Benim ilk filmim olarak **Baba** fil-

mi bilinir. Yılmaz Güney'in oğlunu oynadım. Finalde babasını öldüren bir oğuldu. Ondan sonra da yıllarca, sistemin dışına itildiğim için, ikinci, üçüncü sınıf prodüksiyonlarda mahallenin namusu, garibin hakkı gibi rollerle dram avantür filmlerde oynadım. Yılmaz Güney ilk tanıştığımızda bana 'Aytaç, ne bulursan oyna, aslolan kameradır. Kamerayla olan meseleni çöz.' demişti. Sistem dışına itildiğim dönemde çok filmde oynadım ve kamerayla daha çok karşı karşıya kaldım. Objektifle olan meselemi ve mesafemi, onun özelliklerini ve kendi özelliklerimi o pratik içinde çözümleyerek geldim. Bunun bana müthiş artıları oldu. Daha sonra Süreyya Duru'yla karşılaştım. Bu karşılaşmayı yine İhsan Yüce sağlamıştı. İlk ciddi sorumluluğum Duru'nun **Bedrana** filmidir. Daha sonra yine Süreyya Duru'yla **Kara Çarşaflı Gelin**'i çektik. **Güneşli Bataklık, Fıratın Cinleri,** ve Yılmaz Güney'in **Düşman** filminde oynadım."

Sonra da uzun yıllar ara verir sinemaya. Kendi iradesiyle çalışmaz. 70'li yıllar bitmiş 12 Eylül gelmiştir. 1986'ya kadar sürer bu ayrılık. "Sinemaya ara verdiğim yıllarda 'Nereden geliyorum?, Ne yaşadım?, Bu ülkede ne yaşandı?, Sinema neydi?, Sanat neydi?, Bunun içinde ben neydim?' gibi sorularla kendimle hesaplaşmaya yönelik 5-6 yıllık

bir süreç yaşadım. İyi ki öyle yaşamışım. Kendimi, hayatı, sanatı, sinemayı, yaşadığım ilk on yıllık oyunculuktaki birinci dönemimi bunların hepsini harmanlayarak **Adı Vasfiye**'ye varacak bir süreç içerisinde kendimi daha iyi tanıdım. Bunun sonuçlarını Atıf Yılmaz'ın **Adı Vasfiye** filminde ben de gördüm, bütün sinema da gördü. Ardından hep hoş ve kaliteli filmlerde, seçerek oynadım. Özel hayatımdan oldukça özverili davranarak direnmeye çalıştım."

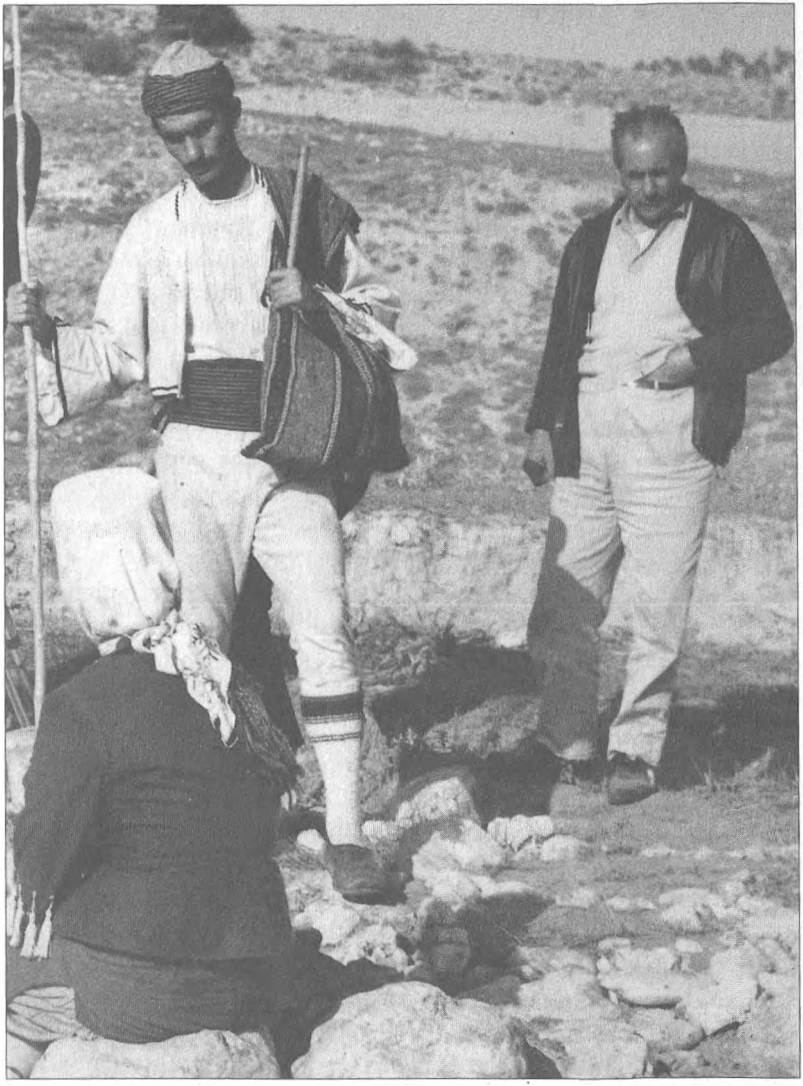
Sinema serüvenini iki döneme ayırır Aytaç Arman. 80 yılına kadar süren 10 yıllık süreç birinci dönemini oluşturur. 86'da **Adı Vasfiye** ile başlayan süreç de, daha deneyimli bir oyuncu olarak 2. dönemidir. "Şu ana kadar sürdürdüğüm yolculuktan hoşnutum. Hayat size birşeyler dayatıyor ve siz onu göğüsleyebiliyorsanız, sonuçta hayat onun bedelini size ödüyor, karşılığını alıyorsuruz." Ödüllü filmlerin ödülsüz

oyuncusudur. "Oynadığım filmler ödüllü ama benim bir tek ödülüm var. **Gece Yolculuğu** filminden aldığım Altın Portakal. En İyi Erkek Oyuncu ödülü. Karakter hakkında Ömer Kavur'a birşeyler sorduğumda bana, 'Aytaç, senin kaygılarını taşıyan bir adam' demişti. Onun dışında profesyonel olmayan ödüllerim var tabii. 1980 yılında sinema yazarlarının En İyi Erkek Oyuncu ödülünü verdiler. Fakat 12 Eylül gelmişti, ödülü alma şansım olmadı. **Düşman** filmindeki oyunumla almıştım bu ödülü. Benim için çok anlamlı, çok önemli bir film."

"Nasılsın?" diye soranları son zamanlarda "memleket gibiyim" diye yanıtlar. "Memleketin hali ahvali külli vahimken, bunu en iyi yansıtan ayna sanat alanı oluyor. Çünkü sanat bu ülkede desteklenmezken, kösteklenmiştir. Sanat kavramının içi boşaltılmıştır, ilgisi olmayan sanatçı olmuştur. Kokuşmuşluk, çözülmeler, dağılmalar... Genelde sanat alanında, özel olarak sinema sanatında çözülmeler, dağılmalar ortaya çıkıyor. Susturulan sanat sinema, darbe yiyen, ekonomisi çöken, pazarı yok edilen sinema... İletişim gücü yüksek olan sanat alanı olduğu için... Siyasal alanda da insan malzemesi iflas etmiştir. Sanat alanında da konulan sınırlar nedeniyle insanlarımız yetkinleşememiştir."

Temmuz 1996'da Galatasaray'da yaptığımız görüşmeden

UNUTMAYACAĞIZ

Bir Pütün olarak

YILMAZ GÜNEY

Çocuktum. Dev-Genç'lileri dev gibi gençler sandığım yıllardı. O yıllarda tanıştım Yılmaz Güney filmleriyle. Yanılmıyorsam ilk izlediğim filmleri **Seyit Han** ve **Aç Kurtlar**'dı. Amcam ve iki arkadaşı, izledikleri bir Yılmaz Güney filminden etkilenerek yaptırdıkları upuzun paltolar ve eteklerinden sarkan atkılarla, mahallede film karesinden çıkmış gibi dolaşırlardı. Yılmaz Güney çocukluğumun ve ilk gençliğimin efsane adıydı. Ortaokul yıllarımda her okul çıkışı uğradığım kitabevinde onun kitaplarını okur, rutubet kokulu sinemalarda filmlerini izlerdim. Onun günleriyse hapishanelerde geçiyordu. Riskleri, hapishaneleri hatta ölümü göze alan bir duruşu vardı ve bu duruş onu Yılmaz Güney yapmıştı.

Bu ülke aydınına, sanatçısına düşünmeyi, düşündüğünü açıklamayı, mutlu olmayı, güzellikler içinde yaşamayı çok görüyor dahası yasaklıyor. Yılmaz Güney de "daha yapacak çok şeyi, filmleri" varken, hayatının en verimli günlerini hapishanelerde geçirdi. Hapisteyken yeni filmlerinin düşünü kurdu, projelerini geliştirdi.

Senaryosunu da kendi yazdığı **Yarın Son Gündür** filminde, "biz ustranın her zaman keskin tarafında yürüyoruz. Önümüzde mezarlıklar ve hapishaneler var" diyordu. Gerçek yaşamında da hep hapisaneler oldu. Son filmi **Duvar**'ı olanaksızlıklar ve hastalıklar içinde, yurdundan uzakta yapabildi. "Benimle ancak mutsuz olunur, korku içinde yaşanır. (...) Mutlu da olmayacağız, güzel günlerimiz de olmayacak" diye yazmıştı Selimiye Mektupları'ndan birinde.

Sonraki yıllarda Yılmaz Güney'i tanıyan bir çok oyuncuyla ve yönetmenle tanıştım. Hepsi ondan övgüyle sözediyordu. Siyasi olarak farklı düşünenler bile, "sinemacı olarak yeri doldurulamayacak bir sanatçı" diye anlatıyorlardı anılarını. Setlerde inanılması güç sahneleri çeken, ilişkilerinde alçakgönüllü, duyarlı, fedakar ve paylaşmacı bir Yılmaz Güney çıkıyordu anılardan. Murat Belge bir yazısında Yılmaz Güney'i şöyle tanımlıyordu: "Parlak bir sinemacı ve sanatçı, hiç bir zaman amatörlüğün ötesine geçememiş bir 'siyasetçi'; her şeyini kitleler-

le paylaşmaya can atan bir 'biz' ve çıkardığı siyasi dergiye Güney adını verecek kadar bireyci bir 'ben'; dünyanın sosyalizm-öncesi popülist başkaldırmacı kahramanına, örneğin bir Robin Hood'a denk düşen bir mizaç ve tarihi maddeciliğin teorik inceliklerini kavramaya hayati önem veren bir akıl; silah, eylem ve mertlik dünyasının korkusuz bir savaşçısı ve insanları barışa, sükunete, okumaya, sevgiye çağıran bir derviş. Bütün bunların sonucunda mutlak bir yalnız adam." (Yeni Gündem, sayı 41, Aralık 1986)

Yılmaz Güney'in Yılmaz Pütün olarak öyküsü 1930'ların hemen başında, Adana'nın Yenice köyünde başlar. İlk, orta ve liseyi Adana'da okurken pamuk işçiliğinden simitçiliğe kadar bir çok işte çalışır. O yıllarda iyi bir sinema izleyicisi olan Yılmaz Pütün, lisedeyken And Film ve Kemal Film'de çalışmaya başlar. Bir yandan da öyküler yazıyordur. İktisat Fakültesi'nde okumak için İstanbul'a geldiğinde Yeşilçam'la da tanışır. Atıf Yılmaz'ın bir çok filminde oyuncu, senaryo yazarı ve yönetmen yardımcılığını sürdürürken, yazdığı bir yazıdan dolayı ilk kez hapishaneyle tanışır. 1963 yılında tekrar sinemaya dön-

düğünde bol starlı, "güzel" adamların, salon filmlerinin, melodramların dünyasında, "sıradan filmlerin" iyi oyuncusu olarak seyirciyi fethederek, "çirkin kral"lığa doğru yol alıyordur.

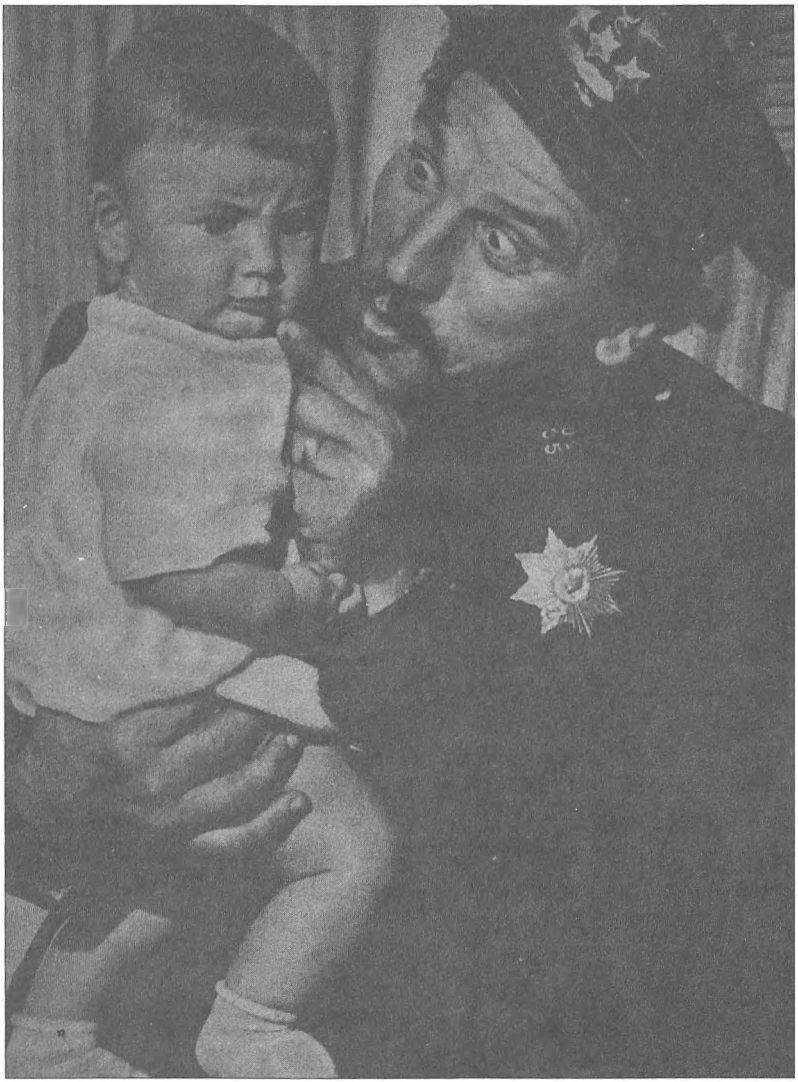
Artık o, toplum dışına itilmiş, horlanmış insanların kendini bulduğu bir kahramandır. Türk sinemasında bir dönüm noktası olan **Umut** filmine kadar, onlarca vurdulu-kırdılı filmin yanı sıra **Kızılırmak/Karakoyun, Hudutların Kanunu ve Seyit Han** gibi iyi filmlerde de oynamıştır. Gönlünü fethettiği seyirci artık onu istiyordur. Güzel adamların dünyasını tuzla bu etmiştir. Artık Yeşilçam Yılmaz Güney sinemasıyla şekillenmeye başlamıştır. Nijat Özön, "Türk sinemasında Akad'ın çizgisini sürdüren, geliştiren, onun tek meşru 'varisi' sayılabilecek olan, aynı zamanda Sinemacılar Dönemi ile Genç/Yeni Sinema Dönemi arasında hem bir halka işlevi gören, hem de bu son dönemi başlatan" sanatçı olarak sözeder Yılmaz Güney'den. (Sinema, Uygulayımı-Sanatı- Tarihi, Hil Yayınları)

Evet bu ülke sanatçısına düşünmeyi, düşündüğünü yaşamayı çok görüyor, dahası yasaklıyor. Türk sinemasını dünyaya tanıtan, kendi kuşağını olduğu kadar, kendinden sonraki kuşakları da etkileyen Yılmaz Güney, "daha yapacak çok şeyi, filmleri" varken, 9 Eylül 1984'de ülkesinden uzakta, Paris'te aramızdan ayrıldı.

13. ölüm yıldönümü nedeniyle 9 Eylül 1997'de yazılan yazıdan

Kötü adam tipini sevdiren kötü adam

AHMET TARIK TEKÇE

Kötü adam tipini sevdiren kötü adam

AHMET TARIK TEKÇE

"Dört kardeşiz. 5 yaşında mahalle mektebine yazıldım. O yıl mahallede 40 çocuk koleraya yakalandı, 39'u öldü, biri kurtuldu. O 'bir çocuk' bendim. Sonra Galatasaray Lisesi'ne girdim. 11 yıllık tahsil hayatımı, 18 yılda tamamladım.."

Koleradan kurtulan o 'bir çocuk' Ahmet Tarık Tekçe'ydi. Ağır Ceza Reisi Hikmet Tekçe'nin oğlu. Yeşilçam'ın en sevilen kötü adamı. Yeşilçam'a gelmeden önce tersanede, ardından da Fener Nüfus Müdürlüğü'nde çalışır. Kendi deyimiyle 6 ay "ölenleri, doğanları kütükten siler, kütüğe geçirir". Bir yandan da Paravan adlı bir mizah gazetesi çıkarıyordur. O günlerde yönetmen Faruk Kenç'le tanışır. Faruk Kenç'in "filmde oynar mısın?" sorusuna "evet" der. 1948 yılında Oya Sensev'li, Halide Pişkin'li, Aziz Basmacı'lı **Tuzak** filmiyle kamera karşısına geçer ve Ahmet Tarık Tekçe "efsanesi"ne adım atar.

Öyle bir efsaneki kötü adamı oynamasına karşın hızla ünlenmiş, izleyicilerin kalbinde taht kurmuştu. Yan rollerde oynuyordu fakat o bir stardı artık. "Oynadığı her film gişe rekorları kırıyor, geçtiği caddelerde halk birbirine giriyor, trafik felç oluyordu." (Öztürk Serengil, Yeşilçam'ı Benden Sorun) Bu arada Paravan gazetesinde bir parti yöneticisi hakkında yazdığı bir yazıdan dolayı 13 ay 20 gün ceza alır ve Paşakapısı Cezaevi'nde yatar. İlk üç filminden sonra kötü adam oynamaya başlamıştır. Hem de öyle bir kötü ki, **Talihsiz Yavru** filminde birlikte oynayacağı çoçuk oyuncu Rüya Gümüşata bir röportajında şunları söylüyordu: "Bir gün Ahmet Tarık Tekçe'yle platoda karşılaştım. Filmlerin kötü adamıydı. Ondan çok korkuyordum. Elini uzattı. Titreye titreye sıktım. Ama çok, pek çok korkuyordum. İri yarıydı. Filmlerinde çocuk kaçırıyordu, çocukları dövüyordu. Ben onunla aynı filmde nasıl oynayabilirdim. O sırada filmin rejisörlüğünü yapacak olan Muharrem Gürses yanımıza geldi. 'Korkma Rüya, o iyi bir insandır' dedi. Ahmet Tarık'la öyle çabuk dost olduk ki."

Yıllar sonra onunla ilgili anıları okudukça, dinledikçe çok iyi bir insan olduğunu, açık sözlü, mert, hazırcevap ve çok şakacı olduğunu

öğreniyordum. Çatık kaşları ve iri cüssesine karşın şakacılığıyla herkesi kırıp geçiren bir adam resmi çıkıyordu karşıma. 70'li yıllarda dadandığım Yeşilçam sokaklarında en çok Ata'nın Kahvesi'nin önünde turlar, duvarda asılı Ahmet Tarık Tekçe fotoğrafına ve kahvede oturan, oyun oynayan Arap Celal'e, diğer oyunculara hayran hayran bakardım. O fotoğraf yakın zamana kadar o duvarda asılı kaldı. Yeşilçam'ın en eski artistler kahvelerinden olan Ata'nın Kahvesi geçtiğimiz aylarda önce işkembeci, ardından da birkaç el değiştirmişti. Kahvenin sahibi Erzurum'lu Kemal bey öyle çok seviyordu ki, o büyük boy fotoğrafı Ahmet Tarık'ın sağlığında da, ölümünden sonra da duvardan hiç indirmedi. Ahmet Tarık'ın masası özelmiş ve saygısızlık etmemek için oraya kimse oturmazmış. Okey oynamayı çok seven Tekçe, yaptığı esprilerle kahvede oturanların neşe kaynağı olurmuş.

1950'li yılların unutulmaz aktörü çok filmde oynadığı için çalışma çizelgesi tutmak zorunda kalır, gün gün, saat saat çalıştığı filmleri kaydedermiş. Onun bir çok filmini 70'li yıllarda izleyebildim. Yüzlerce filmde oynadığı için "kitapsız ilim, Ahmet Tarık Tekçe'siz film olmaz" denirdi. Çok kısa bir sürede 300 filmde oynayarak o yıllarda belki de bir dünya rekoruna imza atıyordu. Bunca filmde oynamasına ve açık sözlü olmasına karşın yapımcılardan sıkılarak para ister, haketti-ği parayı hiçbir zaman alamaz, fakat her zaman haksızlığa uğrayanları savunur, cebindeki paraları çevresindeki garibanlara dağıtırmış. "Genç bir sinema namzetine aşık olduğunu söylüyorlar" sorusunu, "Geçen yıl öyle bir kazaya uğradım. Biraz çarpıldım ama çabuk toparlandım. Evimden, eşimden, kızımdan başka sevgilim yok. Bir de sinema seyircilerim var" diye yanıtlıyordu, o yılların popüler sinema dergilerinden birinde.

1964 yılında Türker İnanoğlu'nun yönettiği **Yankesici Kız** filminde Filiz Akın, Orhan Günşiray ve Cüneyt Arkın'la birlikte oynar Ahmet Tarık Tekçe. 27 Eylül'de filmin galası için Karabük'e giderken geçirdiği trafik kazasında komaya girer. Arabada bulunan eşi Hatice hanım hafif yaralanırken, Türker İnanoğlu ve Filiz Akın küçük sıyrıklarla kurtulur. Şoför kaza anında ölmüştür. Yeşilçam'ın en sevimli kötü adamı, 'en çok alkış alan aktörü' Ahmet Tarık Tekçe'nin beyni şi-

şerek süngerleşir. Öztürk Serengil "yıldırım gibi" Karabük'e gider. Öztürk Serengil'in çabasıyla, Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın emriyle helikopter ayarlanır ve Ankara Hacettepe Hastanesi'ne kaldırılır. Bir haftalık yoğun bakımdan sonra, 4 Ekim 1964'te vefat eder. Önce ailesi dağılır. Kısa süre sonra yokluğuna dayanamayan annesi ölür. Yeşilçam ikinci yüzünü gösterir. Yapımcılar, alacaklarının üstüne yatarlar. Eşine vaadedilen yardımlar yapılmaz ve Hatice hanım da birçok ünlü aktörün eşi gibi (örnekse Suphi Kaner'in eşi ve çocukları), küçük kızı Özlen'le yalnızlığa ve parasızlığa terkedilir. Öztürk Serengil'in anılarında yazdığı gibi, "Yeşilçam'da ne kadar gariban varsa aç kaldı, babasız kaldı, korumasız kaldı. Türkçesi, Türk sineması onun kaybına uzun yıllar alışamadı. Zaten onun ölümü, Türk sinemasındaki yaprak dökümünün başlangıcı oldu." Bu arada ölümüyle yarıda kalan filmi **Kırk Küçük Anne**'de Başkomser rolü de yarım kalır. Rolü ikiye bölerek polis rolünü Vahi Öz'e verirler. Yeşilçam'ın sevimli ve iyi kalpli aktörü Vahi Öz bu rol için para almaz ve ayrılan para Hatice Tekçe'ye verilir.

1964 Ekim'inde sonbahar yine sanata vurmuş, Ahmet Tarık Tekçe Zincirlikuyu'da Salih Tozan'ların, Suphi Kaner'lerin yanında toprağa verilmişti. Sevgili Taner Ay, Ahmet Tarık Tekçe'yle ilgili yazısında, "hayallerimizi, ütopyalarımızı bozmayan, hayallerimize ve ütopyalarımıza oranj bir renk vuran kötü ama iyiyi oynadı" der.

Sevimli kötü adam Ahmet Tarık Tekçe bir set röportajında şunları söylüyordu: "Ağır Ceza Reisi Hikmet Tekçe'nin oğlu, ben Ahmet Tarık Tekçe daha ölmedim.(...) Evet ben bu mesleğe sokaktan geldim. Beni Türk sinemasında 7'den 70'e değil, 3.5 yaşından 113.5 yaşına kadar olanlar tanır. Tevazuyu bir yana bırakalım, yerli filmlere 'kötü adam' tipini ilk defa sevdiren benim. Ve Türkiye'de karakter oyuncusuna alkışı getiren de benim."

33. ölüm yıldönümü nedeniyle 4 Ekim 1997'de yazılan yazıdan

Nasıl unuturuz onları?..

Onları; bülüğ çağımdayken, doğup büyüdüğüm kasabanın, bazı akşamlar duvarlarından birisine perde çekilerek sinema haline getiriliveren kahvelerinden birinde tanımaya başladım. Bu tanışıklık, yazları kasabanın tek bahçeli sinemasında gösterilen filmleriyle daha da pekişmişti. Şimdi TRT'de ve bazı özel kanallarda karşıma çıktıklarında; yıllar öncesine gidip, o filmi ilk kez nerede ne zaman seyretmiş olduğumu dupduru anımsayabilmek için belleğimi zorlamaya başlıyorum. Adları mı ne onların? Sezer Sezin, Muzaffer Tema, Fikret Hakan, Ekrem Bora, Pervin Par, Sevda Ferdağ, Selma Güneri... vb. vb... Bu, birbirlerinden apayrı, yüzlerce değişik karaktere bürünerek, 'düş şatoları'nda karşımıza çıkan onlarca sinema oyuncusunun ortak bir noktaları var: Hepsi de 50'li, 60'lı ve 70'li yıllarda Türk sinemacılığının Yeşilçam dönemine damga vurmuşlar...

Mesut Kara, onlarla tek tek konuşarak, sinemaya nasıl başladıklarını, beklentilerini, başarılarını, başarısızlıklarını, şimdiki sinemaya nasıl baktıklarını anlattırmış: "Yeşilçamda Unutulmayan Yüzler'. Mesut Kara, Yeşilçam'ın unutulmayan yüzlerini anlatmaya (daha doğrusu anlattırmaya) Sezer Sezin'le başlamış. Hani şu Meyhanecinin Kızı, Damga, Vurun Kahpeye, Üç Tekerlekli Bisiklet filmlerinin unutulmaz oyuncusu Sezer Sezin... 70 yaşındaki Sezer Sezin'in gönlü hâlâ beyazperdede... "Yeniden sahneye döneceği uygun bir teklif gelmemiştir bugüne kadar. Ancak sevdiği bir rol gelirse kabul edebileceğini düşünüyor. 'Ben hep derdim ki, ya sahnede öleceğim ya kamera karşısında. İstemediğim halde çok erken bıraktım. İnsan söylediğini, düşündüğünü her zaman yapamıyor.'" (S.19) Yeşilçam'ın unutulmayan yüzlerinin aşağı yukarı tümünün ortak şikâyetleri var. Bazı aydın kesimlerin Türk Sineması'nın 50'li, 60'lı ve 70'li yıllarının 'Yeşilçam Sinemasi' denilerek küçümsemesi. Fikret Hakan bir karşılaştırma yapıyor: "Kemal Tahir, Türk sinemasını severdi ve her türlü şekilde yardımcı olmaya çalışırdı. Orhan Kemal de öyleydi, Yaşar Kemal de öyle. Yazar olarak, aydın olarak kökten yetişenler, halkın içinden gelenler hep Türk sinema-

sının içinde olmuşlardır. Oysa entelektüel geçinenler Türk sinemasına 'aman ne aptalca bir şey yarabbim' diye bakmışlardır. Bu maalesef böyledir." (S.35)

Mesut Kara, kitabının sonuna Türk sinemasının apayrı değerdeki iki önemli kaybını 'unutmayacağız' başlığı altında eklemiş. Biri; 'Bir Pütün Olarak Yılmaz Güney', diğeri de 'Kötü Adam Tipini Sevdiren Kötü Adam Ahmet Tarık Tekçe.'

Yeşilçam'a yıllarını veren Pervin Par; kendilerinin dünüyle, bugünü doğru biçimde şöyle değerlendiriyor: "Bizim yerimizin doldurulması gerekmiyor. Biz vardık, güzel yıllardı, şimdi yokuz, farklı arkadaşlar var. Onlar için de belki güzel yıllar. Tabii bir açıdan değil, çok az film çekiliyor. Kendilerini ifade edemiyorlar, belki geçinemiyorlar. Herkesin yeri farklı. Ayrıca tabiat boşluk kabul etmez diye bir şey var." (S.50).

Peki ama nasıl unuturuz onları?..

Emin Karaca
Radikal, 2 Şubat 1999

N'ayır n'olamaz günleri

Kitap gerçekten de bir dönemin en önemli tanıklarının ağzından sinemanın büyülü dünyasında çok zevkli bir yolculuğa çıkarıyor okuru. Yazar daha önce de "Artizler Kahvesi" adlı bir kitap yazmış ve orada da Yeşilçam'ın ünlü yüzlerini sayfalarına konuk etmişti. Aradan geçen iki - üç yıllık zaman içinde çalışmalarına ara vermeyen Kara, bu kitabında da beyazperdenin 26 ismiyle o günleri konuşmaya devam ediyor. (...)Kitap ünlülerin hayatlarından öylesine ilginç ipuçları veriyor ki, hayatın bir rastlantılar silsilesi olduğunu anlıyor, film yıldızlarının film gibi hayatlarıyla şaşkınlığa düşüyorsunuz. İşte ünlülerin ağızlarından hayatlarıyla ilgili en ilginç ve en gerçek öyküler..

Ç. Begüm Soydemir
Gazete Pazar, 28 Şubat 1999

Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler

Artizler Kahvesi adlı kitabıyla ve çeşitli dergilerde yayınladığı yazılarıyla tanıdığımız Mesut Kara, uzun süreli bir araştırmanın ve eme-

ğin ürünü olan Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler adlı ikinci kitabıyla yolculuğunu sürdürüyor. İlk kitabında daha çok Yeşilçam'ın gölgede kalan, çoğu zaman adları jeneriklere bile girmeyen, sinemaya bir ömür harcamış oyuncuların yaşam öykülerini anlatan Mesut Kara bu kez de 50'li , 60'lı yılların starlarının yaşam öykülerine ve sinema serüvenlerine yer vermiş kitabında. Bir anlamda Yeşilçam'ın gayriresmi tarihi de denebilecek, oldukça kapsamlı bir çalışma. (...)

Umay Umay
Siti, Şubat 1999

Bir Mesut Kara Yapımı:

Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler

Türk sineması *-her dönemiyle-* ilgi alanım dahilindedir; Yeşilçam dönemine ise *-özellikle o dönemi var eden insanlara-* ayrı bir sempatim vardır. Mesut Kara'nın ilk kitabı ARTİZLER KAHVESİ'ni çok sevmiştim. Sırf o kitaptan ötürü Mesut'un bugün sistem tarafından yaratılan yeni insan tipinin (bu tanım da onun) tam zıddı hasletlere sahip- eski değerlere sahip çıkan, kalender, hoşsohbet, çelebi, kadirşinas, vefalı- bir muhterem olduğunu hissetmişimdir; yazılarını, kitaplarını takip eder ve kendisini içten içe desteklerim...

Eh, artık hak vereceksiniz umarım, benim bu yeni kitabı tanıtmamdan daha normal ne olabilir?

Ne yalan söylemeli; evet, ilk kitabı çok sevmiştim, ama bir eleştirim vardı. O kitapta duygusallık ön plandaydı, o insanlara bir "vefa borcu ödeme" arzusunun beraberinde taşıdığı yoğun bir duygusallıkla yaklaşmıştı Mesut, iyiydi hoştu ama, o insanların suretinde Yeşilçam'ın sıkı bir analizi yapılmalıydı, bir bilançosu çıkarılmalıydı (ne getirdi, ne götürdü, biz nerede yanlış yaptık?) babında, işte bu eksikti, acaba bu kitapta da böyle mi olacaktı... gibisinden sitemle karışık bir merak duygusuyla okumaya başladım bu yeni kitabı. Ve okumayı sürdürdükçe de, böyle düşünmekle halt ettiğimi anladım, içim rahatladı!..

Mesut Kara bu kitabıyla kendini aşıyor, nasıl başarıyor bunu, bir dönemin Yeşilçam'ını yaratan, var eden insanlarını alıyor karşısına, sorular soruyor, evet o bildik duygusal yoğunluk, o vefa borcunu yeri-

ne getirme telaşı yine var, ama bu kez ufaktan ufaktan bir sorgulama da başlıyor. İşte o benim ilk kitapta eksikliğini duyğunum analiz, sorgulama olayı var bu söyleşilerde. Üstelik o dönemi var eden, o dönemi ilk elden yaşamış insanların ağzından yapılıyor bu muhasebe, kitabın en önemli özelliği bu bence...

Ve siz, ve ben, bir dönemin Yeşilçam'ını, o Yeşilçam'ı yaratan insanların tanıklıklarıyla öğrenirken, Türk sinemasının gelişimini de takip etme fırsatını da yakalıyoruz. Bu kitapta. Yeşilçam nasıl bitti, erotik filmler dönemi, 12 Eylül, hesaplaşma, bunalım dönemi, 90'ların başında muhteşem dönüş, yeni sinema... Nasıl yaşandı bu tarih, nasıl değişti, gelişti. Türk sineması, neydi? Yeşilçam'ın karakteristik özellikleri nelerdi, çalışma şartları, imkanlar?.. Hepsi var bu kitapta, satır aralarını okumayı becerebilenler için, aşağı yukarı son 50 yılın Türk sinema tarihi (50'li yıllardan bugünlere) var.. Az şey midir?

Emre Dikici
Kitap Rehberi, Mart 1999

Yeşilçam'da Unutulmayan Yüzler

Mesut Kara'nın bizleri Artizler Kahvesi'yle çıkardığı düşsel yolculuk, yeni kitabıyla devam ediyor. Sezer Sezin'le başlayan Aytaç Arman'la sona eren röportajlar, bizi 40'lı yılların sonundan 1970'lere, yirmi yılı aşkın bir sinema tarihinin derinliklerine götürüyor; bilinen ve daha çok bilinmeyen özellikleriyle bir dönemin sosyal panoramasın seriyor gözlerimizin önüne.

Mesut Kara, kısa tuttuğu röportajlarda önemli sorular sorarak kitabı dengeli ve geniş açılımlı bir düzeye oturtmuş. Bir yandan magazin boyutunda bilgiler sunulurken, diğer taraftan Türk sinemasının sorunları, çöküşü ve bugün içinde bulunduğu durum konusunda değişik düşünceler ileri sürülüyor kitapta.

Örneğin, sinemaya başladıklarında hangi oyunculardan etkilendikleri sorulduğunda, iki isim bariz bir şekilde öne çıkıyor: Ayhan Işık ve Yılmaz Güney

1950'lerden 60'lara uzanan dönemin oyuncuları profesyonelliği, işine olan saygısı ve rol aldığı düzeyli filmlerle Ayhan Işık'ı örnek al-

dıklarını söylerlerken, 60 ortalarında sinema kariyerlerine başlayan oyuncular, sinemayı Yılmaz Güney'in yanında öğrendiklerini, onun Türk sinemasına hizmet etmiş en önemli isim olduğunu belirtiyorlar.

Türk sinemasının belini kıran nedenlerin başında yapımcıların payı olduğu savı çıkıyor konuşmalardan. Sanatçıların tümü, paralarını alamadıklarından dahası yapımcıların kazandıkları paraları sinamaya geri yatırmadıklarından yakınıyorlar. Türk sinemasının kara dönemi diyebileceğimiz seks filmleri furyası (1974-79) içinse genellikle birbirine yakın açıklamalarda bulunuyorlar. Bunun sinemaya vurulmuş bir darbe olduğunu kabul etmekle birlikte, bu filmlerde rol alan arkadaşlarını başka bir şansları yoktu, yapmasalar aç kalacaklardı diye savunarak, günümüz sinema oyuncularının aksine dayanışmanın, dostluğun güzel örneklerini veriyorlar. (...)

Röportajlar, kitleleri peşinden sürüklemiş oyuncuların bilimeyen yönlerine de ışık tutuyor.

Sinema alanında anı kitabı diyebileceğimiz bir geleneğin (birkaç istisna haricinde) olmayışı da önemli bir eksiklik olarak ortaya çıkıyor. Kitabın sonunda Türk sinemasının büyük emekçisi Yılmaz Güney ve en sevilen kötü adam olarak sinema tarihindeki yerini alan Ahmet Tarık Tekçe'nin ölüm yıldönümleri dolayısıyla yazılmış anma yazıları yer alıyor.

Belki de en anlamlısını İzzet Günay yapıyor bu konuşmaların :"Bizi silerseniz karelerden, arkada çok güzel bir İstanbul var. Her köşesinde çalışılmış, iyi resimler. Kendi kendine bir İstanbul belgeseli oluşmuş."

Oysa bir çırpıda elimizden kayıp gidiveren o İstanbul belgeseli, onların yüzleriyle , sevinçleri, hüzünleri, her kalıba giren ve toplumu yıllarca ardından sürükleyen oyunculuklarıyla güzeldi.

Siyah-beyaz rüyalarımızın vazgeçilmez kahramanları onlar.

Ömer Ayhan

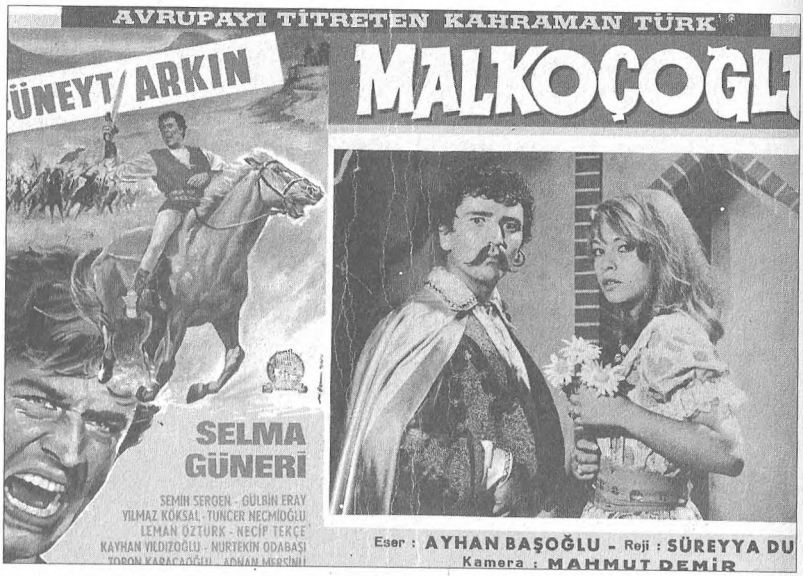
Kitap Rehberi, Mart 1999

ARZU FİLM
dikkat kan aranıyor
EKREM BORA
SEMRA SAR
SÜLEYMAN TURAN
ve MÜNİR ÖZKUL
Kaya Volkan
Tavuz Selekman
Aynur Yetkin
Sezihe Guler
Sedat Demir
Huseyin Kutman
Emel Mesci
Osman Alyanak
Muammer Gözalan

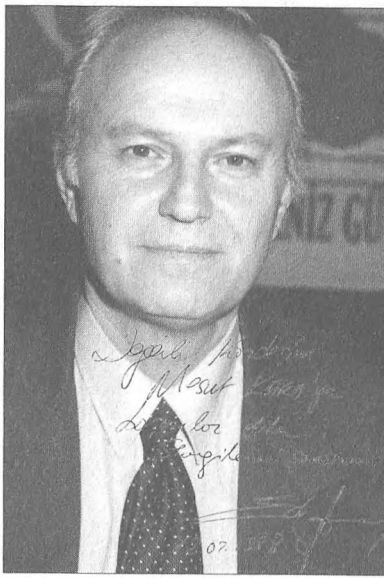

AVRUPAYI TİTRETEN KAHRAMAN TÜRK
ÜNEYT ARKIN
MALKOÇOĞL
SELMA GÜNERİ
SEMİH SERGEN - GÜLBİN ERAY
YILMAZ KÖKSAL - TUNCER NECMİOĞLU
LEMAN ÖZTÜRK - NECİP TERÇE
KAYHAN YILDIZOĞLU - NURTEKİN ODABAŞI
Eser : AYHAN BAŞOĞLU - Reji : SÜREYYA DU
Kamera : MAHMUT DEMİR

KARAOĞLAN
DAN GELE
KARTAL Tİ
Reji:
SUAT YALAZ
OLCAY
PRODÜKSİYON

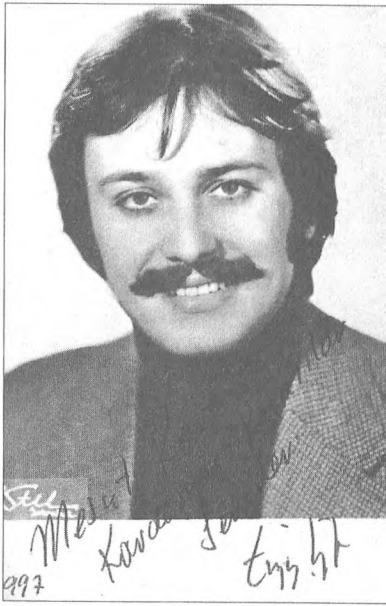
Sevgili Mesut'a
Sevgilerle

MESUT YILMAZ'A
KARDEŞİMİZ

Bir dönemin, özellikle 50'li, 60'lı yılların Türk sinemasına damgasını vurmuş unutulmaz oyuncuların dünyasına gireceksiniz birazdan. Gong sesini duyduğunuzda, ışıklar sönecek, bütün zamanların en dev kadrolu siyah-beyaz

belgeselini izlemeye başlayacaksınız.

Unutulmayan Yüzler...

Henüz televizyonun evlere girmediği, yazlık ve kışlık sinemaların olduğu yıllardı. Radyo tiyatrolarından, Kemalettin Tuğcu, Kerime Nadir romanlarına oradan Yeşilçam filmlerinin büyülü dünyalarına gidip geliyorduk. O dünyaların yakıcı hüznü bizi de kavuruyordu. Yeşilçam'ın unutulmaz filmleri, o filmlerin unutulmaz oyuncuları hepimizi büyülü dünyalarına almışlardı. İnançlı sinemacıların, herbiri doğal yetenek olan oyuncuların olanaksızlıklar içinde ortaya çıkardıkları filmler halk tarafından beğeniyle izleniyordu. Melodramlarda ağlayan izleyici macera filmlerinde "esas oğlanın" kötü adamı dövdüğü sahneleri, filmin kahramanını alkışlıyordu. İzleyici, Kral Ayhan Işık'ı, Çirkin Kral Yılmaz Güney'i, Malkoçoğlu Cüneyt Arkın'ı, Karaoğlan Kartal Tibet'i alkışlarken, kötü adamlar yuhlanır, ıslıklanırdı. Sonra büyü bozuldu...

Ocak 1961 İstanbul doğumlu olan Mesut Kara, karakışın tam ortasına doğduğunda henüz "çok karakışlar gördüm" şarkısı söylenmemiş ve o şarkıya Türk sinemasının oyuncularıyla klip yapılmamıştı. Diğer şarkılara da.

Çocukluğunun geçtiği şirin balıkçı kasabasının yazlık ve kışlık sinemalarında, televizyon icad olduğunda da uzun bir süre komşu evlerde yerli filmler seyrederek büyüdü.

D.T.C. Fakültesi'nde, bir süre Klasik Filoloji, bir süre de Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri'nde okudu.

İlk gençlik yıllarında sahildeki kayalıklarda birlikte şarap içtiği "berduşlardan" dinlediği hayat hikayelerinin, öykülerin etkisiyle olsa gerek, portreler yazmaya ve yayınlamaya başladı. Bu portre yazarlığı onu çocukluğundan bu yana tutkuyla bağlandığı sinemayla, Yeşilçam'ın unutulmayan "kahramanlarıyla" buluşturdu.

İlk ürünleri "Artizler Kahvesi" (Birinci Baskı, Parantez Yayınları. Mart 1997. İkinci Baskı, An Yayıncılık, Ekim 2003) adlı kitabında toplandı. Yolculuğu sürüyor...

ISBN 975-8669-24-9
9 789758 669240